

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ

ΣΚΕΦΤΕΣΤΕ
ΤΙΠΟΤΑ ΚΑΛΥΤΕΡΟ;

ΒΑΛΚΑΝΙΑ
Η ΩΡΑ
ΤΩΝ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΩΝ

ΤΕΥΧΟΣ 84, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1990, ΔΡΧ 300

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ

Περίοδος τρίτη, χρόνος έκτος

ΤΕΥΧΟΣ 84, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1990, ΔΡΧ. 300

Εξώφυλλο:
Σκέφτεστε
τίποτα
καλύτερο;

2 Βαλκάνια: Η ώρα των μειονοτήτων, **3** Ένας, δύο, τρεις, πολλοί εθνικισμοί, **6** Αλβανία: ανατομία ενός «εθνικού σταλινισμού», **8** Η τουρκομουσουλμανική μειονότητα στη Βουλγαρία, **11** Κύμβαλα και σουρντίνες, **12** Χθεσινή, **13** Στον πάτο, **14** Η οικουμενική πρόκληση, **16** Στην Ελλάδα, **18** Το άλλο χρηματιστήριο, **20** Το ξέπλυμα των ναρκοδολαρίων, **22** Η επέμβαση στον Παναμά, **24** Στον κόσμο, **25** Η θύελλα στην Ανατολική Ευρώπη, **26** Γράμματα, **27** Γιάννη Καλαϊτζή: Το μαύρο είδωλο της Αφροδίτης, **31** Θε(ά)ματα, **36** Πολιτοικολογίες, **37** «Ξαν μη υπάρχουσα», **39** Όσα φέρνει το νέφος, **40** Μια μοναχική απεργία, **41** Η άλλη σκοπιά, **42** Ερωτάται ο κ. Πεπονής, **43** Τσόντες, **45** Η προφυλάκιση δυο νέων, **46** Πολιτισμός, **48** Μικρά μηνύματα, **50** Συνέντευξη του Μωρίς Ναντώ, **52** Μικρές ραδιοφωνικές ιστορίες, **53** Δύο κείμενα του Η. Πετρόπουλου για τον Μποστ.

☐ Συναίνεση ...δια της βίας φαίνεται ότι θέλει να επιβάλει η οικουμενική κυβέρνηση. Κι ενώ οι ίδιοι που τη δημιούργησαν γκρινιάζουν για την αναποτελεσματικότητά της, τα μέτρα που παίρνει είναι πιο «άγρια» κι «αντικοινωνικά» από όσα θα τολμούσε να εφαρμόσει κάθε εταίρος χωριστά. ☐ Ο κυβερνητικός γλωσσοδέτης που έχει πάρει τη θέση της παραδοσιακής κομματικής διγλωσσίας δεν μπορεί να μας μπερδέψει. ☐ Ξεχωρίζουν, βέβαια, οι υπουργοί του Συνασπισμού, που μάλλον είναι εκπρόσωποι της κυβέρνησης μέσα στην Αριστερά, παρά το αντίθετο. ☐ Ίσως, όμως, η πολιτική της Αριστεράς είναι πιο μελετημένη: ίσως με τη στάση της επιδιώκει την ανάπτυξη της αντενέργειας των μαζών. ☐ Βγάζοντας αθώο το Μελίστα, ξαναδημιουργούν νεολαϊστικό κίνημα. Με την άκαμπτη επίθεση στις απεργίες κινητοποιούν ακόμα και την οικουμενική ΓΣΕΕ. Φυλακίζοντας τον Σαδίκ δίνουν στη μειονότητα ένα άμεσο αγωνιστικό στόχο. Και, τέλος, ανανεώνοντας την παρουσία των βάσεων στην Ελλάδα υποχρεώνουν τους αμερικάνους να τις αποσύρουν μόνοι τους.

18 Ο Διαμαντής Αϊδίνης εικονογραφεί το «άλλο χρηματιστήριο» της Αθήνας.

33 Έλληνες φοιτητές που έζησαν το καθεστώς Τσαουσέσκου θυμούνται.

ΒΑΛΚΑΝΙΑ Η ΩΡΑ ΤΩΝ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΩΝ

Ο ΣΟ ΚΙ ΑΝ ΦΑΙΝΕΤΑΙ... ρετρό, είναι πάντως γεγονός: το «εθνικό ζήτημα» επιστρέφει και πάλι στο προσκήνιο της ευρωπαϊκής πολιτικής επικαιρότητας και ξαναγίνεται μοχλός για σημαντικές εξελίξεις και γεγονότα!

Για να πούμε μάλιστα την αλήθεια, δεν χρειάστηκε να περιμένουμε τους σεισμούς της Ανατολικής Ευρώπης για ν' ανακαλύψουμε αυτή την αφύπνιση των μειονοτικών εθνικών κινημάτων. Πάνε πια τουλάχιστον δυο δεκαετίες από τότε που η δυτική Ευρώπη διαπίστωνε έντρομη ότι η ολοκλήρωση των κρατών της εξακολουθούσε να παρουσιάζει ορισμένα προβλήματα. Ότι ο κρατικός συγκεντρωτισμός είχε τους φτωχούς συγγενείς του κι ότι όλο και περισσότεροι λαοί κι εθνότητες αμφισβητούσαν – ακόμα και με τα όπλα! – γεγονότα που θεωρούνταν «τετελεσμένα» εδώ και μερικούς αιώνες...

Ωστόσο, κανείς δεν μπορεί ν' αρνηθεί πως είναι ο φετινός χειμώνας που εμπεδώνει την αίσθηση ότι ο συγκεντρωτισμός των σύγχρονων κρατών μετατρέπεται σε μπουμερανγκ που υπονομεύει πια ακόμα και την ίδια την ύπαρξή τους. Στη Βουλγαρία, η αντίστροφη μέτρηση για το καθεστώς Ζίβκοφ άρχισε την ώρα που επέβαλε τον... εκβουλαρισμό της τούρκικης και μουσουλμανικής μειονότητας. Στη Ρουμανία, το ποτήρι ξεχείλισε όταν επιβλήθηκε ουσιαστικός στρατιωτικός νόμος στην Τρανσυλβανία των εθνικών μειονοτήτων απ' όπου ξεκίνησε εξάλλου, και η τελική εξέγερση κατά του τυράννου. Στη Γιουγκοσλαβία, το γειτονικό μας Κοσσυφοπέδιο ζει εδώ και δυο χρόνια σε κατάσταση πολέμου και κατοχής, ενώ η συνοχή της Ομοσπονδίας τείνει να γίνει ανύπαρκτη! Τέλος, υπάρχουν τα λίγο-πολύ παραδοσιακά εθνικά ζητήματα της Κεντρικής Ευρώπης που μοιάζουν όμως παρωνυχίδες μπροστά στη σημερινή σοβιετική μπαρουταποθήκη που δεν λέει να σταματήσει τις εκρήξεις της...

Ιδού λοιπόν, η Ευρώπη μας που μπαίνει στην τελευταία δεκαετία του εικοστού αιώνα αγκαλιά (και πάλι!) με το... Γερμανικό ζήτημα. Ιδού η απρόσμενη και όμως αληθινή νοσταλγία της Κεντρικής Ευρώπης για το αυστρουγγρικό χωνευτήρι των λαών! Ιδού η βαλκανοποίηση... των Βαλκανίων και η αποσύνθεση της σοβιετικής «αυτοκρατορίας». Σα να επρόκειτο για μια ηφαιστειακή έκρηξη που δημιουργεί κι εξαφανίζει νησάκια, αλλάζει τους χάρτες και ξαναφέρει την ιστορία σε χρόνους μακρινούς και – για πολλούς – «παρωχημένους». Με λίγα λόγια, ΚΟΣΜΟΓΟΝΙΑ!

Την ίδια ώρα, ο Μιχαήλ Γκορμπατσόφ αναγνωρίζει το δικαίωμα των λαών κι εθνοτήτων της ΕΣΣΔ ακόμα και στην (έως χθες ξορκισμένη) απόσχιση, ενώ από την αντιπέρα όχθη, ο Φρανσουά Μιτεράν σπεύδει να δηλώσει ότι «ο φεντεραλισμός αποτελεί τη μόνη απάντηση στο πρόβλημα των μειονοτήτων στην Ευρώπη». Σε Ανατολή και Δύση, στην Ευρώπη αλλά και στην Ασία (για να μη μιλήσουμε βέβαια π.χ. για την δοκιμασμένη Αφρική), παντού όπου φτάνει η ματιά μας, τα έθνη, οι λαοί, οι εθνότητες, οι μειονότητες δείχνουν να ασφυκτιούν μέσα στα σύνορα που μας κληρονόμησαν άλλες εποχές. Το δικαίωμα στη διαφορά (και προφανώς όχι μόνο στην εθνική διαφορά) κυριαρχεί, καταλαμβάνει εξεφόδου το προσκήνιο, συμβάλλει αποφασιστικά στη διαμόρφωση της πολιτικής επικαιρότητας και τείνει να μεταβάλει δραστικά την γεωπολιτική πραγματικότητα που συνηθίσαμε τουλάχιστον στα 45 χρόνια που πέρασαν από το τέλος του Δεύτερου παγκοσμίου πολέμου!

Είναι όμως όλα αυτά για καλό ή για κακό; Μήπως άραγε γυρίζει η ιστορία πίσω; Εκσυγχρονιστές της δεξιάς και της αριστεράς, τεχνοκράτες της ρεάλ πολιτικής και λάτρεις του συγκεντρωτικού κράτους μας είχαν συνθηθεί να θεωρούμε όλες αυτές τις «εθνικές ανησυχίες» και ευαισθησίες... κατάλοιπα άλλων εποχών. Για όλους αυτούς το πρόβλημα δεν ήταν παρά ζήτημα... αφομοίωσης των δυστροπούντων. Όπως έλεγαν, ο τροχός της ιστορίας δεν γυρνάει πίσω. Όμως, έκαναν ένα τραγικό λάθος: *σήμερα, δεν έχουμε μian απλή αναβίωση των παλιών εθνικισμών*. Παρά τις (φυσιολογικές) παραμορφώσεις του, το ξύπνημα των καταπιεσμένων λαών δεν μας ξαναφέρει απλώς πίσω στο σημείο όπου είχε τάχα σταματήσει η ιστορία.

Αφελής λοιπόν ή κακόπιστος όποιος περιγράφει το πρόβλημα με όρους του περασμένου αιώνα, όποιος το συνοψίζει στην επιστροφή σε μια κάποια παλιά και ανύπαρκτη «ειδυλλιακή» κατάσταση. Η σημερινή αναβίωση του δικαιώματος στην εθνική διαφορά δεν εκφράζει μια τάση επιστροφής στο παρελθόν. Όπως και οι τόσες άλλες σύγχρονες διεκδικήσεις δικαιωμάτων στην πολιτιστική, θρησκευτική, ή ακόμα και σεξουαλική διαφορά, είναι η άλλη όψη του νομίσματος της ανισόρροπης, και σε τελευταία ανάλυση, απάνθρωπης -ανάπτυξης- που επιφυλάσσει στον κόσμο μας το διδύμο του ύστερου καπιταλισμού και του ύστερου σταλινισμού. Είναι τελικά, η ίδια η αλλοτρίωση κι ο ευνοχησμός του σύγχρονου ανθρώπου που τον οδηγεί σήμερα στην κατακερματισμένη εθνική, πολιτιστική και υπαρκτική εξέγερση, εν αναμονή ίσως της συνειδητοποίησης της συνολικότητας του

προβλήματος που δεν θα εκφραστεί παρά μόνον μέσα από μια κεντρική ΠΟΛΙΤΙΚΗ αναμέτρηση...

Κι εμείς εδώ, σ' αυτή την μακρινή κι εξωτική Ελλάδα; Μήπως δεν ζούμε πια στην βαλκάνια πυριτιδαποθήκη; Μήπως έχουμε το απίθανο προνόμιο της ανοσίας από το επίφοβο μικρόβιο; Μήπως ορθώσαμε τείχη για να κρατήσουμε μακριά μας την «επιδημία»; Αν ήταν να θγάσουμε συμπεράσματα κρίνοντας από τη στάση των «οικουμενιζόντων» πολιτικών κομμάτων μας, θα σπεύδαμε να διαπιστώσουμε πως η Ελλάδα μας βρίσκεται σ' άλλο πλανήτη. Ο στρουθοκαμηλισμός αυτών που διαχειρίζονται τις τύχες μας, δεν μπορεί όμως πια να θολώσει τα νερά. Το σαράκι όχι μόνον υπάρχει, αλλά και κάνει ήδη (ανεπαισθήτως!) την εμφάνισή του στορρογυλοκαθισμένο στο κέντρο της επίσημης πολιτικής ζωής. Θέλοντας και μη, διαστρεβλωμένο κατά βούληση και συνοδευόμενο από τον παραδοσιακό μας βαλκάνιο αγριανθρωπισμό, το εθνικό ζήτημα διαδηλώνει ήδη στα Προπύλαια και κατακλύζει την προεκλογική εκστρατεία παραμερίζοντας την καθαρή, την ταξική πάλη, ή ακόμα και τα φλέγοντα οικονομικά προβλήματα! Ακόμα κι αν δεν είχαμε καταλάβει τίποτα από τα μηνύματα της εποχής, ο κ. Σαμαράς κι ο κ. Παπούλιας θα μας είχαν αναγκάσει να καταπιαστούμε με το πρόβλημα.

Ωστόσο, η ελληνική αριστερά είναι κι εδώ σχεδόν ανίσχυρη. Δεν έχει τα φόντα ν' αρθρώσει τον δικό της, διαφορετικό λόγο. Όχι βέβαια, πως η ελληνική μειονότητα στην Αλβανία δεν έχει κάθε δικαίωμα να διεκδικήσει όλα τα χαμένα δικαιώματά της (συμπεριλαμβανομένων και των θρησκευτικών) απαιτώντας την χωρίς όρους υποστήριξή μας. Όχι πως η ελληνική αριστερά δεν βαρύνεται με βαρύτατες ευθύνες για την εγκληματική της σιωπή πάνω σ' αυτό το καυτό πρόβλημα. Μόνο που το ζήτημα δεν συνοψίζεται στους «Βορειοηπειρώτες» και στην εθνική τους καταπίεση από το βάρβαρο παλαιοσταλινικό καθεστώς των επιγόνων του Εμβέρ Χότζα. Έχει και συνέχεια, άλλες ακόμα ανομολόγητες πτυχές. Σ' αυτές ακριβώς αφιερώνονται τα άρθρα που ακολουθούν σαν μια πρώτη γεύση της συμβολής αυτού του περιοδικού στον εξανθρωπισμό και του ελληνικού προοδευτικού κινήματος. Σε τελευταία ανάλυση, ίσως να πρόκειται και για το μεγάλο, αναγκαστικό τεστ που κάποτε θα πρέπει να περάσει η Αριστερά αυτού του τόπου. Ή μήπως μπορεί να υπάρξει πλήρης Ελευθερία και Δημοκρατία για μας όταν εξακολουθούν να υπάρχουν πολίτες δεύτερης και τρίτης κατηγορίας στην πατρίδα μας;

Γιώργος ΜΗΤΡΑΛΙΑΣ

Η ΘΕΩΡΙΑ του γεωπολιτικού ντόμινο έχει αυτή την εποχή καταγοητεύσει τα διεθνή επιτελεία αλλά και τους εγχώριους «αναλυτές» των εξωτερικών σχέσεων. Μια φαινομενικά επιστημονική φλυαρία – με αφορμή τις μεταπολιτεύσεις στις χώρες του «υπαρκτού» – σε πολλές περιπτώσεις δεν κρύβει νεοεθνικισμούς και μεγαλοϊδεατισμούς, ειδικά όταν η συζήτηση φτάνει στα Βαλκάνια. Παράλληλα αποδεικνύεται πως απ' την κατάρρευση του «υπαρκτού» δεν θίγονται μόνο τα ιδεώδη της αριστεράς και η αμνηχανία δεν εντοπίζεται αποκλειστικά στις λαϊκές τάξεις που συνάρτησαν επί τόσα χρόνια τους αγώνες τους με την τύχη του σταλινικού μοντέλου. Η πτώση του «σιδηρού παραπετάσματος», η προσέγγιση των υπερδυνάμεων (φαίνεται πως τελικά απέμεινε μονάχα η μία), το κλίμα αφοπλισμού και ύφεσης (μόνο κλίμα επί του παρόντος) ο άνεμος της ελευθερίας και η κίνηση των μαζών, τρομοκρατεί περισσότερο, παρά απελευθερώνει το πνεύμα και τις πολιτικές ιδέες των σχεδιαστών των λεγόμενων: «εθνικών μας διεκδικήσεων». Τουλάχιστον σε πρώτη φάση, γιατί όπως θα δούμε και πιο κάτω ανοίγει και την όρεξη.

Η έκρηξη των μειονοτικών ζητημάτων στα Βαλκάνια αποτελεί πολύ απλά την εκδήλωση της ίδιας της Ιστορίας τους. Μια κατ' εξοχήν πολυεθνική και πολυφυλετική γεωγραφική περιοχή παρόλες της επί σχεδόν πενήντα χρόνια «πολιτικής ενσωμάτωσης», ή τις πολιτικές «αυτονομίας» που δοκίμασαν τα κράτη πάνω σε τεράστια τμήματα των πληθυσμών τους, παραμένει για πολλούς μια πυριτιδαποθήκη...

«Η Ελλάδα στα Βαλκάνια, μαζί με την Τουρκία, ήταν οι μόνες χώρες του δυτικού κόσμου. Εάν τώρα οι βαλκανικές χώρες αποστασιοποιηθούν βαθμιαία από τα παλιά σχήματα και ερείσματα και αναδείξουν καθεστώτα ανοικτά προς πάσαν κατεύθυνση είναι εύκολο να αποσπάσουν το δυτικό ενδιαφέρον. Μια τέτοια εξέλιξη είναι φυσικό ότι θα είχε πτυχές που θα μπορούσαν να επηρεάσουν τα συμφέροντά μας». Μ' αυτό τον τρόπο θέτει – απ' τις σελίδες του ΑΝΤΙ (12/1/90) ο τέως διπλωμάτης Μ. Δούντας – το περίγραμμα (αυτονόητο ίσως) για μια «νέα εθνική εξωτερική πολιτική» του ελληνικού κράτους. Και δεν είναι ο μόνος. Ολόκληρος ο πολιτικός κόσμος, οι διεθνολόγοι και οι διπλωμάτες αυτόν τον καιρό έχουν να μάθουν και να κάνουν πολλά.

Ο ελληνικός καπιταλισμός – σε συνθήκες μάλιστα διαρθρωτικής οικονομικής κρίσης – οφείλει να προστατεύσει τη θέση του στον διεθνή καταμερισμό εργασίας να διαφυλάξει τα όποια «προνόμια» του εξασφαλίζει η συμμετοχή στην ΕΟΚ και σε μια προοπτική να συνδιαμορφώσει δια της ΕΟΚ κάποια σενάρια οικονομικής «διείσδυσης» στις γειτονικές χώρες.

«Μια ορισμένη μετατόπιση του κέντρου βάρους και του ενδιαφέροντος της ΕΟΚ προς ανατολάς είναι αναπόφευκτη. Η τάση αυτή δεν πρέπει να αποβεί σε βάρος της περιφερειακής και κοινωνικής συνοχής της σημερινής κοινότητας. Όμως η προοπτική μιας σταδιακής προώθησης της ευρωπαϊκής ενοποίησης με νέες διευρύνσεις, αναδεικνύει τον κίνδυνο για την Ελλάδα από την απώλεια εδάφους, που παρουσιάζει η οικονομία της στα πλαίσια της Κοινότητας». (Από άρθρο του Σωτήρη Βαλντέν Γ.Γ. Διεθνών Οικονομικών σχέσεων του υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, στην «Ελευθεροτυπία» 3/1/90). Ο Σ. Βαλντέν, όπως βλέπουμε, εξέφρασε την οικουμενική διάθεση όχι μόνο των κομμάτων που στηρίζουν την σημερινή κυβέρνηση και τον ίδιο, αλλά και τη σταθερή επιδίωξη της κρατικής πολιτικής την δεκαετία που διανύουμε. Σ' άλλο σημείο ο Σ. Βαλντέν γράφει: «Οι νέες συμφωνίες ΕΟΚ-χωρών της ανατολικής Ευρώπης και η γενικότερη ένταξη των τελευταίων στη διεθνή οικονομία, θα αυξήσουν – τουλάχιστον προοπτικά – τον ανταγωνισμό των ανατολικών προϊόντων προς τα αντίστοιχα ελληνικά στις δυτικές αγορές και ιδιαίτερα στην κοινοτική. Το χαμηλό εργατικό κόστος και η μεγάλη ανάγκη συναλλάγματος των ανατολικών χωρών είναι παράγοντες που θα εντείνουν αυτόν τον ανταγωνισμό». Απ' αυτά που γράφει λοιπόν ο Σ. Βαλντέν, μπορούμε να συμπεράνουμε πως ναι μεν είναι θαυμάσιος ο άνεμος ελευθερίας και οι επαναστάσεις

OREKS I MIRE! ☆

Ένας, δύο, τρεις, πολλοί εθνικισμοί

των λαών στην ανατολική Ευρώπη, αλλά το διεθνές οικονομικό περιβάλλον προδιαγράφεται περισσότερο ασφυκτικό για τις εξωστρεφείς φιλοδοξίες του ελληνικού καπιταλισμού. Και άρα επανερχόμαστε στο εσωτερικό εκ νέου σε μια πολιτική λιτότητας στα εργατικά εισοδήματα για την εξασφάλιση της ανταγωνιστικότητας, και ούτω καθ' εξής.

Ο συνυπολογισμός όλων αυτών των παραγόντων – και άλλων ακόμη που δεν είναι δυνατόν να τεθούν σ' αυτό το σημείωμα – ωθεί την ελληνική εξωτερική πολιτική σε πειραματισμούς και επανατοποθετήσεις.

Συχνά διαπιστώνει κανείς μια αίσθηση νοσταλγίας προς το σταθερό παρελθόν των δυο προηγούμενων δεκαετιών, όπου η χούντα, ο Καραμανλής και ο Αντρέας λίγο πολύ άσκησαν την ίδια πολιτική στα Βαλκάνια. Δηλαδή καλές σχέσεις ή ουδέτερες με την Αλβανία, τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία, μέτριες αλλά υποφερτές με τη Γιουγκοσλαβία ώστε να συγκεντρωθεί ολόκληρη η προσοχή στον προαιώνιο αντίπαλο του έθνους μας: την Τουρκία.

Παράλληλα, απ' τη μεταπολίτευση του '74 και ιδιαίτερα με αφορμή την στρατιωτική κατοχή της βόρειας Κύπρου, το ΝΑΤΟ, οι αμερικανικές βάσεις και η συμμετοχή στην ΕΟΚ «αξιοποιήθηκαν» ως παράγοντες απ' τους οποίους η χώρα αντλούσε διαπραγματευτική δύναμη εν σχέσει πάντα με την Τουρκία.

Στην πραγματικότητα ουδέποτε το ΝΑΤΟ ή η αμερικανική στρατιωτική παρουσία και τα πυρηνικά τους αποτέλεσαν θέματα αρχής, για τον πολιτικό κόσμο και την εξωτερική πολιτική. Αντίθετα ήσαν και συνεχίζουν να θεωρούνται ως «εκκρεμίες». Δηλαδή τότε έρχονται υπό την πίεση της διπλωματίας μας, να υπηρετήσουν τα «εθνικά μας συμφέροντα» τότε πηγαίνουν στην πλευρά της Τουρκίας οπότε αυτή υπηρετεί τα δικά της «εθνικά συμφέροντα».

Από την παραγωγή...

Οι παραγωγοί όμως εθνικής και διπλωματικής γραμμής αυτή την εποχή έχουν χωριστεί στα δύο. Απ' τη μια πλευρά στέκονται οι υποστηρικτές της πάσης θυσίας συντήρησης του άξονα «Ζίβκοφ-Καραμανλή-Αντρέα» και απ' την άλλη, αυτοί που πιστεύουν πως δεν είναι πια δυνατόν κάτι τέτοιο, και αντίθετα εκτιμούν πως στη Βουλγαρία ηγεμονεύουν οι οπαδοί της «γραμμής Δημητρόφ», δηλαδή οι οπαδοί του «υπαρκτού για την ελληνική πλευρά Μακεδονικού ζητήματος» (Κώστας Ιορδανίδης. Καθημερινή 24-12-89 αλλά και σε αρκετά άλλα κείμενα εφημερίδων).

Σήμερα λοιπόν σύμφωνα με αρθρογράφους που πολύ εύγυρα μεταφέρουν τα επιχειρήματα και τους υπό διαμόρφωσιν στόχους της διπλωματίας μας στα Βαλκάνια συμβαίνουν και τα εξής άλλα:

«Εάν η πρόκληση των Σκοπίων συνεχισθεί η Ελλάδα θα μπορούσε να ενισχύσει τος παραδοσιακούς δεσμούς της με τη Σερβία, αν και αυτό ενδέχεται να δημιουργήσει κάποιο πρόβλημα στις σχέσεις της ελληνικής πλευράς με την Αλβανία». (Κ. Ιορδανίδης Καθημερινή 24/12/89). Λίγο αργότερα δέχεται οι σχέσεις με την Αλβανία μάλλον έχουν επιδεινωθεί. Αυτό μπορεί να σημαίνει πως τώρα θα 'μαστε με τον Μιλόσεβιτς;

Ταυτόχρονα ο Μ. Δούντας διαπιστώνει: «Η μουσουλμανική μειονότητα στη Θράκη ακμάζει. Εξελίσσεται βαθμιαίως σε όργανο κρούσης του τουρκικού επεκτατισμού και συνακόλουθα, σε σοβαρή απειλή για την εθνική μας ασφάλεια». Και ο Ιωάννης

Μπήτος στην Καθημερινή (12/1/90) προτείνει: «Η Ελλάς οφείλει ν' αναλάβει δυναμικά τις πρωτοβουλίες στα Βαλκάνια και να πρωταγωνιστήσει. Στην προσπάθεια δε αυτή θα πρέπει να ζητήσει ευθέως τη διπλωματική υποστήριξη αλλά και τη στρατιωτική ενίσχυση της Δυτ. Ευρώπης, του ΝΑΤΟ και των ΗΠΑ».

Όπως φαίνεται αρκετά καθαρά η όλη αμνηχανία και οι απαιτούμενες αναπροσαρμογές δημιουργούν σε ορισμένους ένα τρομερό άγχος απ' τους κινδύνους (που τώρα πλέον εντοπίζονται... παντού) ώστε να γράφουν: «Τα ελληνικά κόμματα οφείλουν να τοποθετηθούν στα θέματα του ΝΑΤΟ και των ελληνοαμερικανικών σχέσεων, ξεκαθαρίζοντας αναλυτικά (ιδιαίτερα το ΠΑΣΟΚ και η Αριστερά) τι θεωρούν εθνικά επικερδές και τι όχι στο πλέγμα αυτών των σχέσεων. Δεν είναι δυνατόν να αντιμετωπίζεται, για παράδειγμα, με αοριστίες και εύκολα ιδεολογήματα το θέμα των βάσεων που συνδέεται άμεσα με την Άμυνα και την Ασφάλεια της χώρας, με τις ελληνο-τουρκικές σχέσεις (αναλογία 7:10) και με τη γενικότερη κατάσταση των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων». (Κωνσταντίνος Αγγελόπουλος, Καθημερινή 17/12/89).

Φυσικά το πρόβλημα μ' όλες αυτές τις απόψεις δεν είναι η σχεδόν πανομοιότυπη επωδός τους: ότι «πρέπει να αποκτήσουμε μια πλούσια, ευέλικτη, και σύγχρονη διπλωματία». Το πολιτικό πρόβλημα που προκύπτει μέσω του βομβαρδισμού τέτοιων αναλύσεων, είναι η ομογενοποίηση ολόκληρου του φάσματος των πολιτικών απόψεων πίσω από περίπου μία και μοναδική ιδέα για τα «εθνικά θέματα» αλλά και τα μειονοτικά στον ελληνικό χώρο. Επί πλέον η θεωρία του «ντόμινο» επιτρέπει την επέκτασή του σε εθνικισμού σαν ιδεολογία στο σύνολο της κοινωνίας. Ιδιαίτερα σε συνθήκες πολιτικής κρίσης και οικονομικής δυσπραγίας η κοινωνία είναι έτοιμη να καταναλώσει «ελληνισμό» και «εθνικά ιδεώδη» και υπάρχουν πολλοί αυτή την εποχή να της τα προσφέρουν. Εξ' άλλου το ίδιο περίπου γίνεται και στις γειτονικές χώρες.

...στην κατανάλωση

Σε συνέπεια με τα προηγούμενα και τις αλλαγές των συσχετισμών και σε επίπεδο αγορών και σε επίπεδο πολιτικών συμμαχιών, έρχεται και η προβολή του βορειο-ηπειρωτικού ζητήματος. Ακριβώς όπως ο Γιλμάζ, υπουργός των εξωτερικών της Τουρκίας ζητά την προστασία των ομοεθνών του στη Βουλγαρία ή (γιατί όχι) και στη Δυτική Θράκη, έτσι και ο Σαμαράς πράττει για τους Έλληνες της Αλβανίας. Όπως το ελληνικό κράτος προσπαθεί να εγκαταστήσει χριστιανούς Έλληνες ποντίους ανάμεσα στους τουρκόφωνους μουσουλμάνους στη Δ. Θράκη, έτσι και το καθεστώς Ρ. Αλία κατηγορείται ότι αλλοιώνει την δημογραφική σύνθεση της Βορείου Ηπείρου σε βάρος του ελληνικού στοιχείου. Το αυτό περίπου ισχύει και για την εγκατάσταση τούρκων της Βουλγαρίας στο βορειο κατεχόμενο τμήμα της Κύπρου. Όπως το κράτος του Ντενκτάς χαρακτηρίζεται ως ψευδοκράτος και η Σ.Δ. της Μακεδονίας στη Γιουγκοσλαβία ως «Λεγόμενη Μακεδονία» στην οποία ομιλείται μία «μακεδονική» ψευτογλώσσα, έτσι και τα βορειοηπειρωτικά σωματεία, η εκκλησία και άλλοι κύκλοι χαρακτηρίζουν την Αλβανία ολόκληρη σαν ψευδοκράτος. Και

• «Καλή όρεξη», στα αλβανικά.

εξ αυτού προκύπτει ότι: «Η Ελλάδα έχει νομικό και συμβατικό δικαίωμα να παρέμβει στα εσωτερικά της Αλβανίας, ακόμη και με στρατιωτική εισβολή εφόσον παραβιάζει τα ανθρώπινα δικαιώματα της ελληνικής μειονότητας» όπως δήλωσε ο πρόεδρος της «Ελληνοαλβανικής Επιτροπής Αλληλεγγύης» κ. Θάλης Μυλωνάς, διεθνολόγος, πρώην στέλεχος του ΠΑΣΟΚ, (στις 22/1/90).

Και γιατί να μη «κηρύσσει τον πόλεμο» ο κάθε κύριος Θάλης όταν λίγο νωρίτερα σε πρωτοσέλιδο της Καθημερινής διαβάσαμε πως: «Οι εξελίξεις στην Ανατολική Ευρώπη, η άμβλυνση της αντιπαράθεσης των δύο στρατιωτικών συνασπισμών δημιουργεί μια κατάσταση ρευστότητας με ενδεχόμενο μεταθέσεως του επιπέδου αντιπαράθεσης από το κέντρο στην περιφέρεια» (29/12/89). Γιατί λοιπόν σ' αυτό το νέο «περιφερειακό πλαίσιο» να μην εκτραφεί και η επεκτατική θρασύτητα ορισμένων;

«Ο ελληνισμός δεν υπήρξε ποτέ εθνικισμός αλλά η πολιτιστική υπέρβαση ενός συγκεκριμένου έθνους, και εξ αυτού η μοναδικότητα και ταυτόχρονα η διαρκής οικουμενικότητα του πολιτισμού και των αξιών που γέννησε» μας σιγοτραγουδάει ο Α. Τρίτσας (Καθημερινή 17/1/90) για να μας πείσει πως ο «Ελληνισμός της Αλβανίας, ένδημος εκεί, πρέπει να αντιμετωπιστεί ως υπόθεση εθνικής αποτακτάσεως...»

Ιδού λοιπόν πως οι μόνιμες θεωρίες, περί «εθνικής συρρίκνωσης», περί μαρσαμού του ελληνοχριστιανικού πολιτισμού, βρίσκουν το κατάλληλο περιβάλλον για ενός τύπου ξεκαθάρισμα λογαριασμών. Μια επιστροφή στη βαρβαρότητα με συμμετόχους παπάδες, υπουργούς, διανοούμενους, πολιτικάντηδες και αφελείς που χωρίς αρχές κολυμπούν στο αρχιπέλαγος του βαλκανικού παζλ πότε προβάλλοντας τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τις διεθνείς συνθήκες του ΟΗΕ και του Συμβουλίου της Ευρώπης αν συμφέρουν, πότε τις διμερείς συμβάσεις της Λωζάνης του 1923 για τους πληθυσμούς της Δ. Θράκης, ή της Κέρκυρας του 1914 για τους Βορειο-ηπειρώτες, ακόμη και την ιδιότητα του Αριστοτέλη ως δασκάλου του Μεγάλου Αλεξάνδρου ανασείρουν για να αποδείξουν πως η γλώσσα που μιλάνε κάποιοι στη Φλώρινα είναι ανύπαρκτη...

Όλες αυτές οι ταχυδακτυλουργίες γίνονται θεαίως εν ονόματι του «εθνικού συμφέροντος», το οποίο ουδέποτε αποκαλύπτεται.

Σ' αυτή την απλοϊκή βαρβαρότητα συμπαράσυνεται τουλάχιστον ως τώρα, και η επίσημη Αριστερά. Πολιτικά περιθωριοποιημένη και ιδεολογικά απογυμνωμένη νομίζει πως όταν ακολουθεί την ουσία της πολιτικής του Σαμαρά θα γίνεται περισσότερο δημοφιλής στον λαό, που –είναι αλήθεια– διψά για «εθνικά μέτρα» και εξωτερικούς κινδύνους αφού στο εσωτερικό οφείλει να συναίνει με τους κατά τ' άλλα ταξικούς του αντιπάλους.

Πολλοί προτάσσουν την πολυπλοκότητα της κατάστασης για να φλυαρήσουν και στο τέλος να σηκώσουν τα χέρια και να ριχτούν στην αγκαλιά της κρατικής εξασφάλισης. Είναι αυτοί που μιλούν για πυριτιδαποθήκες και αποσταθεροποιήσεις επιμένοντας να χαρακτηρίζουν «μουσουλμανική»(!) τη γλώσσα που μιλούν οι συμπολίτες μας στην Κομοτηνή και την Ξάνθη. Είναι οι ίδιοι που αφήνουν την τύχη των βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη δικαιοδοσία της ΚΥΠ (βλέπε ντοκουμέντα σε παλαιότερα τεύχη του ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ), που σιωπούν έναντι της απαγόρευσης της επιστροφής πολιτικών προσφύγων επειδή θεωρούνται ολαθομακεδόνες... Είναι τέλος οι ίδιοι που μάχονται για την ορθοδοξία στη Βόρεια Ήπειρο και αγοράζουν υπηρέτες απ' την Ασία προς λίγα δολάρια το κεφάλι. Είναι ακριβώς αυτοί που στο όνομα της υπεράσπισης των «ομοεθνών» μας στην Νότια Αφρική δεν καταδικάζουν το απαρχαίνι.

Αντίθετα φαίνεται πως και το απαρχαίνι είναι και αυτό μια ελαστική έννοια με καλές και κακές πλευρές, όπως περίπου υποστηρίζουν εκπρόσωποι των Βορειο-ηπειρωτικών σωματείων όταν καταγγέλλουν το Αλβανικό καθεστώς ότι ευνοεί τους μεικτούς γάμους ελλήνων με Αλβανούς για να συρρικνώσει τους εκεί ομοεθνείς μας!

Δημήτρης ΤΡΙΜΗΣ

Βαλκάνια

Η ΩΡΑ
ΤΩΝ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΩΝ

Η Πηνελόπη Δέλτα

και το Μακεδονικό

Δεν είναι τυχαίο που ο ελληνικός εθνικισμός πήρε τη βιαιότερη μορφή του πάνω στο μακεδονικό ζήτημα. Ο «Μακεδονικός αγώνας» υπήρξε κάτι αρκετά διαφορετικό από άλλους εθνικοαπελευθερωτικούς αγώνες. Μη στηριζόμενη σε κάποιο πραγματικό αυτοχθονο κίνημα, αλλά σε μια άγρια προσπάθεια εξελληνισμού, η ιδεολογία αυτού του αγώνα απέκτησε έναν τελειώς υστερικό χαρακτήρα. Η ιδεολογία αυτή έθρεψε πολλές γενιές ελληνοπαίδων, όχι μόνο μέσω της καθαρής προπαγάνδας, αλλά και πιο εκλεπτυσμένων και λογοτεχνικών μορφών. Η Πηνελόπη Δέλτα επιστράτευσε το ταλέντο της για να γράψει βιβλία για παιδιά: από ιστορικά μυθιστορήματα για τον Βουλγαροκτόνο, μέχρι ιστορίες με ήρωες μικρά σκυλάκια που θα μεταβληθούν σε ηρωικούς μακεδονομάχους. Παρόλον τον υστερικό τους χαρακτήρα (ή ίσως εξαιτίας του) τα κείμενα του εθνικισμού φανερώνουν από μόνα τους μια πραγματικότητα που όλοι μέχρι σήμερα θέλουν να θάψουν.

Τα μυστήρια του Βάλτου

Στα «Μυστικά του Βάλτου» σκηνικό είναι η Λίμνη των Γιαντισών, όπου διεξάγεται ο αμείλικτος αγώνας εναντίον των κομιτατζήδων. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει η εθνολογική περιγραφή της Μακεδονίας:

«Ήταν ένα κράμα όλων των βαλκανικών εθνικοτήτων τότε η Μακεδονία. Έλληνες, Βούλγαροι, Ρουμούνιοι, Σέρβοι, Αλβανοί, Χριστιανοί και Μουσουλμάνοι, ζούσαν φύρδην μίγδην κάτω από το βαρύ ζυγό των Τούρκων.

Η γλώσσα τους ήταν η ίδια, μακεδονίτικη ένα κράμα και αυτή από ολαβικά κι ελληνικά, ανακατωμένα με λέξεις τουρκικές.

Όπως και στα βυζαντινά χρόνια, οι πληθυσμοί ήταν ανακατωμένοι τόσο που δύσκολα ξεχώριζες Έλληνα από Βούλγαρο – τις δυο φυλές που κυριαρχούσαν. Εθνική συνειδηση έχουν τη μακεδονική μονάχα. Όταν όμως οι Βούλγαροι κήρυξαν την εκκλησιαστική τους ανεξαρτησία, και ανεγνωρίστηκε στην Κωνσταντινούπολη αρχηγός της βουλγαρικής εκκλησίας ο Έξαρχος αντί του Πατριάρχη, κι όταν η

Σύνοδος του 1872 κήρυξε σχισματικούς τους Βουλγάρους, χωρίστηκε η Μακεδονία σε Πατριαρχικούς Έλληνες κι Εξαρχικούς Βουλγάρους, χωρίστηκαν και οι συντοπίτες οι συγχωριτες – ακόμα και οι οικογένειες». (Π. Δέλτα, Στα Μυστικά του Βάλτου, σ. 44)

Η εθνολογική κατάσταση παραμένει συγχυσμένη σε κάθε σελίδα του βιβλίου. Έλληνες είναι θέβαι οι οπλαρχηγοί απ' την Ελλάδα (Κρητικοί, Μακεδονίτες κτλ.), οι επίσκοποι, οι δασκάλες. Από κεί και πέρα υπάρχουν διάφοροι «βουλγαρόφωνοι», ή και κομιτατζήδες που έχοντας συγκρουστεί με τους πρώην συντρόφους τους έχουν αποκτήσει «ελληνική εθνική συνειδηση»:

«Είμαστε τόσο ανακατωμένοι... Είναι βουλγαρόφωνοι, μα δικοί μας. Μα τάχα ο καπετάν-Κόττας δεν ήταν βουλγαρόφωνος; Και ο Γκόκος δεν είναι; Και υπάρχουν πιο γνήσιοι Έλληνες πατριώτες απ' αυτούς;» (σ. 295)

Το πρόβλημα εδώ αφορά ένα «Βουλγαράκι» που μισεί τους Βουλγάρους. Κάποιοι ρίχνει μια απλή ιδέα:

«Γιατί δεν τον στέλνεις στη Θεσσαλονίκη, και από κεί να τον στείλουν στην Ελλάδα, σ' ένα από τα ορφανοτροφεία ή τα δασκαλεία που άνοιξαν για να εξελληνίσουν τα Βουλγαρόπαιδα που τους στέλνουμε κάθε λίγο;» (σ. 316)

Οι «Βούλγαροι» έχουν και ανατομικά χαρακτηριστικά όπως φαίνεται κι απ' την περιγραφή ενός αιχμαλώτου:

«Ήταν τύπος Σλάβου, με μικρά πονηρά μάτια που δεν αντάμωναν ποτέ το βλέμμα του άλλου, με σκληρό άπονο στόμα και κοντό στενό μέτωπο. Ο τρόμος είχε κόψει το χρώμα του».

(Όλοι οι βούλγαροι παρουσιάζονται θρασύδειλοι). Εκεί όμως που τον ανακρίνουν, ο Βούλγαρος πετάγεται δεμένος όπως είναι προσπαθώντας να δραπετεύσει. Ένας Έλληνας τον πυροβολεί και τον σκοτώνει εν ψυχρώ. Ο καπετάν Νικηφόρος που είναι καινούργιοφερμένος με ιδεαλιστικές αντιλήψεις τον επιπλήττει. Οι άλλοι είναι πιο ρεαλιστές:

«Σαν έχεις κόψει πέντε έξι κεφάλια με το χέρι σου, δε θα συχίεσαι πια για τέτοια» του λένε.

– «Αυτά δεν είναι πολιτισμένοι άνθρωποι λόγια» λέει ο Νικηφόρος.

– «Κι αμέ ήλθαμε για πολιτισμό εδώ;

– «Ήλθαμε να τους νουθετήσουμε, να τους εκπολιτίσουμε, να τους διδάξουμε.

– Με το Ευαγγέλιο και το Σταυρό δεν πάμε μπροστά Καπετάνιε!

– Δε θέλω να χύσω αίμα, είπε αυστηρά ο Νικηφό-

Ποιος χαρακτηρισμός για τη «μειονότητα»;

Η ΧΡΗΣΗ του όρου «τουρκομουσουλμανική μειονότητα» είναι μάλλον αυτή που ενδείκνυται στη σημερινή πραγματικότητα των Βαλκανίων. Στη διάρκεια της οθωμανικής αυτοκρατορίας είναι αλήθεια ότι υπήρχαν αρκετά «κίνητρα» για να γίνει κανείς μουσουλμάνος, γι' αυτό και ο κυρίαρχος διαχωρισμός γινόταν μεταξύ χριστιανών και μουσουλμάνων, κάτι που μετέλλαξε και ο ανταγωνισμός Πύλης και Πατριαρχείου: Ο μουσουλμάνος ήταν τούρκος, ο χριστιανός έλληνας (V. Berard: Τουρκία και Ελληνισμός, Οδοιπορικό στη Μακεδονία, 1982 σ. 222 εκδ. Τροχαλία). Φυσικά, η πραγματικότητα ήταν πολύ πιο σύνθετη. Με τη διάλυση της αυτοκρατορίας, τη διαμόρφωση των εθνικών κρατών και τη μετακίνηση των πληθυσμών προς και από την Τουρκία άρχισε να διαμορφώνεται κάποια εθνική συνείδηση. Όλες όμως σχεδόν οι συμφωνίες της Τουρκίας και με τη Βουλγαρία (Συμφωνία στο Νεϊγύ, 1919 και Συμφωνία Φιλίας, 1925) και με την Ελλάδα (Σύμβαση ανταλλαγής πληθυσμών, 30-1-1923) μιλούν είτε για βούλγαρους και έλληνες αντίστοιχα, είτε για «μη μουσουλμανικούς πληθυσμούς» της Τουρκίας (Συνθήκη της Λωζάνης, 24-7-1923), αλλά μόνο για μουσουλμάνους σε Βουλγαρία και Ελλάδα.

Λάθος της διπλωματίας του ανερχόμενου τουρκικού εθνικισμού; Όχι. Η οθωμανική αυτοκρατορία ήταν ένα θεοκρατικό καθεστώς, που δεν επέτρεπε την προβολή της εθνικότητας, σύμφωνα με τις επιταγές του Ισλάμ. Από το σύστημα αυτό ήταν επηρεασμένοι και οι νέοι τούρκοι ιθύνοντες, που προσπαθούσαν παράλληλα να μειώσουν τη βαρύτητα της θρησκείας, λέγοντας ότι «είμαστε μια λαϊκή χώρα».

Άλλωστε, ενώ τα νέα εθνικά χριστιανικά κράτη είχαν κάθε λόγο να ονοματίσουν τους χριστιανικούς πληθυσμούς της Τουρκίας και να τους διεκδικήσουν, κανείς δεν ενδιαφερόταν για τους μουσουλμάνους, ενώ κι αυτούς που παρέμεναν στις νέες χώρες τους αντιμετώπιζαν ως βάρος. (Κάποτε πρέπει να καταγραφεί το δράμα αυτών των εκατοντάδων χιλιάδων ανθρώπων, που τους ανάγκασαν να εκπαιριστούν με μόνο κριτήριο ότι ήταν μουσουλμάνοι –κι ας μην ήξεραν λέξη τουρκικά!)

Χαρακτηριστικό παράδειγμα η Συνθήκη της Λωζάνης, που ενώ μιλάει συνεχώς για τα δικαιώματα των μη μουσουλμανικών μειονοτήτων της Τουρκίας μόλις στο τελευταίο άρθρο 45 θεσπίζει ότι τα ίδια δικαιώματα «αναγνωρίζονται επίσης υπό της Ελλάδος εις τας εν τω εδάφει αυτής ευρισκομένας μουσουλμανικάς μειονότητες».

Από τότε πολλά έγιναν, οι μειονότητες βίωσαν έντονα τις καταπιεστικές κρατικές πολιτικές, τα αισθήματα αλληλεγγύης τονίστηκαν και μέσα απ' τον κοινό τρόπο ζωής και θρησκείας, οι διαχωρισμοί ανάμεσα στις μουσουλμανικές μειονότητες άρχισαν να αμβλύνονται, μια και η αντιμετώπισή τους απ' τις κυβερνήσεις ήταν ενιαία –αν εξαιρέσει κανείς τους «συνεργάσιμους» με την κεντρική εξουσία.

Επί-Παπάγου μάλιστα και μετά από διάδημα του Τούρκου πρεσβευτή Τζεμάλ Χουσνί Ταράν η ελληνική κυβέρνηση εγκρίνει τη χρησιμοποίηση του όρου «τουρκική» μειονότητα. Υπάρχουν μάλιστα αυστηρότατες διαταγές του Γενικού Διευθυντή Θράκης Γ. Φεσσόπουλου (27-12-54 και 5-2-55) προς τους Δημάρχους και Κοινοτάρχες για την αντικατάσταση των όρων και των επιγραφών «μουσουλμάνος-ικό» με «Τούρκος-ικό».

Βέβαια, τότε υπήρχε ακόμη το κλίμα ευφορίας μεταξύ των δυο συμμαχών –μα– στα πλαίσια του ΝΑΤΟ, όπου μόλις είχαν ενταχθεί (Φεβράριος '52). Είχε υπάρξει μάλιστα και επίσκεψη του Παύλου και της Φρειδερίκης στην Πόλη και συμφωνήθηκε και ίδρυση στην Κομοτηνή Λυκείου, που κατασκευάστηκε μάλιστα σε χρόνο ρεκόρ, για να το εγκαινιάσει μετά από 4 μήνες ο πρόεδρος της Τουρκικής Δημοκρατίας Τζελάλ Μπαγιάρ και να δώσει το όνομά του.

Το Κυπριακό όμως περιπλέκει τα πράγματα. Μεσολαμβάνει τα «Σεπτεμβριανά» κατά των ελλήνων της Πόλης (6-9-55) και απέναντι στο κίνδυνο –αλλά και τις προσπάθειες– να χρησιμοποιήσει εναντίον τους η Τουρκία τη μειονότητα οι κυβερνήσεις ανακαλύπτουν ότι ποτέ δεν υπήρξαν τούρκοι! Αν έμειναν κάποιοι τούρκοι –υποστηρίζουν– και δεν έφυγαν κατά την ανταλλαγή των πληθυσμών για την Ελλάδα ή κατά τις «μεταναστεύσεις» για την Βουλγαρία, τότε αυτοί είναι μια μικρή μειονότητα μέσα στη «μουσουλμανική» πια μειονότητα! Για τελευταία φορά εμφανίζονται στις απογραφές του 1961 στην Ελλάδα και του 1965 στη Βουλγαρία. Κρατικοδίαιτοι και μη κονδυλοφόροι και «ερευνητές» ανακαλύπτουν τους πομάκους, τους τσιγγάνους, τους τσερκεζούς, τους αγριάνες, τους σιολενούς και προσπαθούν να διασπάσουν την ενότητα της μειονότητας, που ακριβώς γι' αυτό το λόγο νιώθει έντονη την ανάγκη να τη διατηρήσει. Σήμερα, ο μουφτής Ξάνθης Μουσταφά Χιλμή είναι πομάκος, ενώ ακόμη και οι μελαψοί τσιγγάνοι έχουν σήμερα εντονότερη τουρκική συνείδηση και ας είναι καταπιεσμένη μειονότητα μέσα στη μειονότητα.

Ποια μπορεί να είναι η σχέση των σημερινών τούρκων με την τουρανική φυλή της Κεντρικής Ασίας; Πώς είναι δυνατό να εξαφανίστηκαν οι άλλοι λαοί της Μικράς Ασίας; Ποιος μπορεί σήμερα να αμφισβητήσει την ελληνικότητα σε κάποιον βλάχο ή αρβανίτη και να μην εισπράξει διαμαρτυρίες μέχρι ξυλοδαρμό; Ποια είναι αυτή η «ουσία» που περιέχεται στο αίμα μας, στα χαρακτηριστικά του προσώπου μας και μας κάνει έλληνες ή τούρκους; Ποιος μπορεί να ελέγξει τις μετακινήσεις και τις διασταυρώσεις που έγιναν σ' αυτό το πολυτάραχο κομμάτι της Βαλκανικής;

Αν είναι κάτι που μένει, είναι η γλώσσα και η θρησκεία. Στοιχεία δηλαδή πολιτισμικά, που ανθίστανται όταν καταπιέζονται οι φορείς τους.

Κοινό χαρακτηριστικό λοιπόν των μουσουλμανικών μειονοτήτων της Θράκης και της Ν.Δ. και Β. Βουλγαρίας η θρησκεία: η μουσουλμανική, αν εξαιρέσει κανείς τους άθεους! Κυρίαρχη γλώσσα η τουρκική –όπως και η εθνική συνείδηση της πλειοψηφίας. Δεν θα 'πρεπε να κλείσουμε τα μάτια μπροστά στην πραγματικότητα και να συνεχίσουμε να αμφισβητούμε το δικαίωμα σε κάποιους ανθρώπους να αυτοπροσδιορίζονται με τον τρόπο που επιθυμούν. Και επειδή ένας χαρακτηρισμός πρέπει να περιλαμβάνει τα βασικά σημεία του περιχομένου του, είναι σαφές ότι πρόκειται για μειονότητα τουρκομουσουλμανική, από έλληνες και βούλγαρους πολίτες, καθόλα ισότιμους.

ρος.

Ο καπετάν-Ζέζας δε σκότωσε κανένα, και είναι το παράδειγμά μας» (σ. 52-54)

Όταν ο γαλατάς είναι Βούλγαρος

Ο Μάγκας, ήρωας του ομώνυμου βιβλίου, είναι ένα σκυλακι που ζει στην Αλεξάνδρεια, σ' ένα ελληνικό μεγαλοαστικό σπίτι. Εκεί ζει και ο Βασίλης ο φιλήσυχος κηπουρός. Ξαφνικά όμως μια μέρα ο Βασίλης σπάζει στο ξύλο τον γαλατά. Γιατί ενώ ο γαλατάς είναι Βούλγαρος, ο Βασίλης είναι Μακεδόνας και μάλιστα έχει πολεμήσει με τον Παύλο Μελά. Η εθνική συνείδηση της οικογένειας αφυπνίζεται:

– «Ξέρεις, Μητέρα; (λέει ο Μήτσος). Είμαστε πολύ επιπόλαιοι, να έχουμε τόσο καιρό Βούλγαρο γαλατά, ύστερα από όσα μας κάνουν οι Βούλγαροι στη Μακεδονία...

– Μα ποιος το ήξερε πως ήταν Μακεδόνας ο Βασίλης!

– Μα έστω, δεν το ξέραμε. Μήπως εμείς δεν είμαστε Έλληνες; Πώς ανεχθήκαμε τόσο καιρό να παίρνομε γάλα από Βούλγαρο;

– Δεν το πήραμε τώρα, τον έχουμε τόσα χρόνια πολύ πριν αρχίσουν οι αγώνες στη Μακεδονία. Και μας υπηρέτησε πάντα καλά, πρέπει να πω...

– Τι σημαίνουν όλα αυτά; Έκανε νευριασμένος ο Μήτσος. Παραζούμε μακριά από τον τόπο μας, εδώ. Και καλά όσο δεν ξέραμε τι γίνονταν στη Μακεδονία. Μα τη στιγμή που ο θάνατος του Μίκη Ζέζα μας άνοιξε τα μάτια, μας ξύπνησε από το βαθύ μας ύπνο, έπρεπε να διώξουμε το Βούλγαρο από το σπίτι μας.

– Έπρεπε, επικύρωσε ο αφέντης.

(η μητέρα εξακολουθεί να διαμαρτύρεται με το πιο πεζό πνεύμα της:)

– ...Αν δεν πάρω το γάλα του Βουλγάρου, ποιο θα πάρω; Το έχει μονοπώλιο το ξέρετε, αφού δεν έχει εδώ Έλληνα γαλατά, και από Αραπάδες, μόνο θρωμισμένο και νοθευμένο γάλα μπορείς να βρεις...

(Ο ρατσισμός υπερισχύει του οσβινισμού...)

– Πάρε αγελάδα δική σου Μητέρα, είπε ο Μήτσος μα μη βάζεις στο σπίτι σου Βούλγαρο.

– Και αυτή θα είναι η λύση, επέμβηκε και είπε ο αφέντης» (Π. Δέλτα, Μάγκας σ. 268)

Εκτός όμως απ' τη λύση της αγελάδας αποφασίζεται πως ο Βασίλης και ο Μήτσος (μαζί και ο Μάγκας) θα πάνε να πολεμήσουν τους Βούλγαρους.

Παρασκευάς ΜΑΤΑΛΑΣ

MAT

ALBANIA

ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΕΝΟΣ «ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΑΛΙΝΙΣΜΟΥ»

ΤΡΙΑΝΤΑΠΕΝΤΕ σχεδόν χρόνια μετά το 20ό Συνέδριο του ΚΚΣΕ και την αποκαθήλωση του Στάλιν, η μικροσκοπική Αλβανία παραμένει η μοναδική ευρωπαϊκή χώρα που εξακολουθεί να τιμά επίσημα τον «Πατερούλη των λαών». Παράδοξο; Όχι και τόσο, αν λάβουμε υπόψη το γεγονός ότι αυτός ο ακραϊφνής παλαιοσταλινισμός συνδέεται άρρηκτα μ' ένα φαινόμενο γηγενές και πολύ πιο καθοριστικό για την πορεία της μεταπολεμικής Αλβανίας: την αναγνώριση και διασφάλιση της συγκρότησης του εθνικού αλβανικού κράτους. Ημιαποικιακή χώρα με έντονες φυγόκεντρες τάσεις μέχρι το 1944, η Αλβανία βρήκε στη σταλινική θεωρία της «οικοδόμησης του σοσιαλισμού σε μια μόνο χώρα» την ιδεολογική δικαίωση ενός ως τα τότε αλύτρωτου εθνικισμού¹. Εκφραστές του, οι αλβανοί κομμουνιστές πήραν οι ίδιοι την εξουσία στις 27.11.1944, χωρίς την παραμικρή βοήθεια απ' τα σοβιετικά τανκς. Αυτή την ανεξαρτησία τους θα την υπερασπίσουν πεισματικά επί πέντε δεκαετίες, θυσιάζοντας σ' αυτή τον ένα μετά τον άλλο όλους τους συμμάχους τους.

Η ίδια η ύπαρξη ενός ανεξάρτητου αλβανικού κράτους κάθε άλλο παρά ήταν δεδομένη τα πρώτα χρόνια μετά τον πόλεμο. Ο Τίτο έβλεπε την Αλβανία σαν τη μελλοντική 7η Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας και προσπάθησε να το πετύχει με μια σειρά συμφωνίες οικονομικής και στρατιωτικής συνεργασίας. Όσο για τον Στάλιν, μάλλον έδειχνε αδιαφορία για την τύχη αυτής της μικρής κηλίδας πάνω στο χάρτη: κατά την ίδρυση της Κομινφόρμ (Σεπτ. 1947) οι Αλβανοί δεν είχαν κληθεί, αλλά «εκπροσωπούσαν, απ' τους γιουγκοσλάβους»². Η ρήξη του Τίτο με τη Μόσχα, ένα χρόνο αργότερα, θα δώσει στην αντιγιουγκοσλαβική τάση του ΚΚΑ υπό την ηγεσία του Ενβέρ Χότζα, τη δυνατότητα να ακυρώσει αυτή την πορεία προς την ενσωμάτωση.

Ακολουθούν η ρήξη με την ΕΣΣΔ (1961) κι αργότερα με την Κίνα (1978). Κοινός παρονομαστής, η άρνηση των Τιράνων να δεχτούν ένα καταμερισμό εργασίας που αμφισβητούσε την αυτόκεντρη ανάπτυξη της αλβανικής οικονομίας και να υποκύψουν στις πιέσεις για βελτίωση των σχέσών τους με το Βελιγράδι. Σε καθεμιά περίπτωση, ο αναπροσανατολισμός της αλβανικής εξωτερικής πολιτικής συνοδεύτηκε από αιματηρές εκκαθαρίσεις στο εσωτερικό του κόμματος και του κράτους³.

Στρατιωτικοποίηση και καταστολή

Μια τέτοια πολιτική προϋποθέτει αλλά και παράγει αντιλήψεις που μετατρέπουν ολόκληρη τη χώρα σ' ένα τεράστιο στρατόπεδο. Η στρατιωτικοποίηση της ζωής στην Αλβανία βρίσκεται στο ζενίθ και μονάχα μ' αυτή του Ισραήλ μπορεί να συγκριθεί: χιλιάδες οχυρωματικά έργα σπαρμένα σε όλη την επικράτεια, τακτική στρατιωτική εκπαίδευση όχι μόνο της νεολαίας αλλά όλων όσων μπορούν να φέρουν όπλα,

καλλιέργεια απ' την επίσημη προπαγάνδα ενός κλίματος περικύκλωσης και διαρκούς απειλής για την ακεραιότητα της πατρίδας...⁴ Οι δυνατότητες εξόδου από τη χώρα είναι πρακτικά μηδαμινές, αν εξαιρέσει κανείς τις επίσημες αντιπροσωπείες κι απειροελάχιστους μεταπτυχιακούς φοιτητές: όσο για την παράνομη απόπειρα εξόδου, αυτή ισοδυναμεί με εσχάτη προδοσία και τιμωρείται με ποινές από 10 χρόνια μέχρι θάνατο. Ανάλογοι περιορισμοί συρρικνώνουν και τις υπόλοιπες ατομικές και πολιτικές ελευθερίες, ενώ πολιτικοί κρατούμενοι (ο αριθμός των οποίων υπολογίζεται σε μερικές χιλιάδες) χρησιμοποιούνται σαν πάμφθηνο εργατικό δυναμικό στα ορυχεία χαλκού του Σπακ και στα στρατόπεδα εργασίας του Μπαλς⁵. Ανελευθερία ασφυκτική, που ωστόσο είναι βαθιά ριζωμένη στις παραδόσεις «μιας κοινωνίας που έχει παραμείνει στο πνεύμα της φυλής και της κοινότητας» όπου οι αντικειμενικές συνθήκες για την εμφάνιση του ατόμου-υποκειμένου και της φιλελεύθερης δημοκρατίας ουδέποτε υπήρξαν: όπου τα προβλήματα του καθενός (γάμος, απασχόληση, θέση στην ιεραρχία) υπήρξαν πάντα υπόθεση όλων –και ρυθμιζόνταν απ' όλους»⁶.

Η πασιγνώστη απαγόρευση κάθε θρησκείας με διάταγμα το Νοέμβριο του 1967, ύστερα από μια κατευθυνόμενη νεολαιίστικη εκστρατεία που μιμούταν την κινέζικη Πολιτιστική Επανάσταση, αποσκοπεί πρώτα απ' όλα στην ενίσχυση της εθνικής συνοχής: οι τρεις διαφορετικές εκκλησίες (μουσουλμάνοι, καθολικοί, ορθόδοξοι) θεωρούνταν όχι μόνο φυγόκεντρες δυνάμεις αλλά και πράκτορες ξένων συμφερόντων (αντίστοιχα της Τουρκίας, της Ιταλίας και της Ελλάδας) σε μια χώρα που πάνω απ' όλα διακήρυττε την απόλυτη ανεξαρτησία της.

Το μειονοτικό

Όσον αφορά τώρα το μειονοτικό πρόβλημα, κατ' αρχήν η Αλβανία αποδέχεται την ύπαρξη στο έδαφός της δυο μειονοτήτων: της ελληνικής και της (πολύ μικρότερης) σλαβομακεδόνικης. Το ζήτημα συνεπώς που προκύπτει εντοπίζεται κύρια στις πιέσεις που το αλβανικό κράτος ασκεί για τη συρρίκνωση και πολιτιστική αφομοίωση αυτών των μειονοτήτων –πιέσεις που καταγγέλλονται απ' τις αντίστοιχες κυβερνήσεις, της Αθήνας και των Σκοπίων⁷. Απ' την ελληνική πλευρά, η σχετική επιχειρηματολογία στηρίζεται κύρια στη διαφορά των αριθμών που δίνουν τα Τίρανα και η Αθήνα για το μέγεθος της ελληνικής μειονότητας: 60.000 σύμφωνα με την απογραφή του 1981 έναντι 300.000 που ανέφερε ο τότε αναπληρωτής ΥΠΕΞ Κ. Παπούλιας κατά το υπουργικό συμβούλιο της 28/8/87, όταν αποφασίστηκε η άρση του εμπόλεμου με την Αλβανία. Διαφορά που εν μέρει τουλάχιστον, πρέπει να οφείλεται και στην (εσκεμμένη ή μη) σύγχυση της ελληνικής (ελληνόφωνης) μειονότητας με το ορθόδοξο χριστιανικό στοιχείο. Το τελευταίο, που σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία το 1967 ανερχόταν στο 17% του αλβανικού πληθυσμού, περιλαμβάνει πολλές χιλιάδες μη ελληνόφωνων ορθόδοξων⁸. Πιθανότατα, ο αριθμός των 140.000 ατόμων που δίνει το 7ο Επιτελικό Γραφείο του Αρχηγείου Στρατού το 1970⁹ να βρίσκεται πιο κοντά στην αλήθεια.

Εκτός απ' την αναντίρρηση θρησκευτική και πολιτική καταπίεση, οι κατηγορίες για καταπίεση της ελληνικής μειονότητας απ' το αλβανικό κράτος εστιάζονται στις πληθυσμιακές μετακινήσεις, την ενθάρρυνση μικτών γάμων, την αντικατάσταση των χριστιανικών ονομάτων από αρχαία ιλλυρικά και τους περιορισμούς στη διάδοση και διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας¹⁰. Κατηγορίες που φαίνεται να ευσταθούν αλλά, πρέπει να το παραδεχτούμε, δε διαφοροποιούνται και πολύ σπ' τη γενικότερη αντι-μειονοτική πολιτική που εφαρμόζεται σε όλα τα Βαλκάνια. Φυσικά, τα ιδιαίτερα έντονα χαρακτηριστικά του αλβανικού εθνικισμού δεν προδικάζουν τίποτα το καλό για τους φορείς εθνικών «διαφοροποιήσεων».

Έκρηξη ή περεστρόικα

Ο επαρχιώτικος χαρακτήρας της αλβανικής κοινωνίας, η «κοινωνικοποίηση» της αστυνόμευσης κι ο σχεδόν απόλυτος έλεγχος του κόμματος-κράτους πάνω στον πληθυσμό καθιστούν εξαιρετικά περιορισμένες τις πιθανότητες να σημειωθεί βραχυπρόθεσμα στην Αλβανία μια λαϊκή έκρηξη ανάλογη μ' αυτή του περασμένου φθινοπώρου στις υπόλοιπες χώρες της Αν. Ευρώπης. Οι σχετικές «πληροφορίες» που κόσμησαν τις στήλες του ελληνικού τύπου την επομένη των δηλώσεων Σαμαρά προέρχονται από σέρδικες εφημερίδες κάθε άλλο παρά φερέγγυες –και στην αρχική τους μορφή αποσκοπούσαν σε κίνηση αντιπερισπασμού απέναντι στους εθνικιστικούς πόθους των αλβανών του Κοσσυφοπεδίου μάλλον, παρά στην ενήμερωση της ανθρωπότητας.

Απεναντίας, αυτό που φαίνεται πιθανότερο είναι η δρομολόγηση μιας μεταρρυθμιστικής διαδικασίας «από τα πάνω», συνοδευόμενη από την αναπόφευκτη σχετική «τήξη των πάγων». Τηρουμένων των αναλογιών ανάμεσα στην Αλβανία του Χότζα και την ΕΣΣΔ της «στασιμότητας», ο Ραμίζ Αλία έχει υιοθετήσει συχνά ένα λεξιλόγιο που φέρνει στο νου τον «πρώιμο» Γκορμπατσόφ των πρώτων μηνών της «περεστρόικα», όταν η «γκλάσνοστ» δεν είχε ακόμα εφευρεθεί (έμφαση στα προβλήματα της οικονομίας, εκκλησίες για εξορθολογισμό της παραγωγής, κλπ.). Οι ανάγκες εκσυγχρονισμού της αλβανικής οικονομίας, και πρώτα-πρώτα αντικατάστασης του απαρχαιωμένου μηχανολογικού εξοπλισμού (σοβιετικής ή κινέζικης προέλευσης)¹¹ έχουν ήδη οδηγήσει τη νέα ηγεσία της χώρας σε σχετικά εντυπωσιακά ανοίγματα: αποκατάσταση διπλωματικών σχέσεων με τη Δυτ. Γερμανία, βελτίωση των σχέσεων όχι μόνο με την Ελλάδα αλλά και με την Τουρκία, αναθέρμανση των παραδοσιακά καλών σχέσεων με την Ιταλία –με αποκορύφωμα τη συμμετοχή της Αλβανίας στη Διαβαλκανική Συνδιάσκεψη Υπουργών Εξωτερικών, το Φλεβάρη του

ΚΑΙ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΑΥΤΗΣ ΡΩΜΑΝΙΑ

1988¹². Το Σεπτέμβριο του 1986 τέθηκε σε λειτουργία, η πρώτη σιδηροδρομική γραμμή που συνδέει τη χώρα με τον υπόλοιπο κόσμο, μέσω Γιουγκοσλαβίας¹³ – παρόλο που οι σχέσεις των δυο κρατών βρίσκονται στο ναδίρ, λόγω Κοσσυφοπεδίου. Μέσα στα όρια που θέτει η συνταγματική απαγόρευση προσφυγής σε ξένη βοήθεια, εξωτερικό δανεισμό και ξένες επενδύσεις, η θέληση της αλβανικής ηγεσίας για αναβάθμιση των οικονομικών σχέσεων των Τιράνων με τη Δυτική Ευρώπη (κυρίως) είναι λίγο-πολύ δεδομένη κι ενιαία.

Απεναντίας, στο ζήτημα του «πολιτικού ανοίγματος» πρέπει να υπάρχουν έντονες αντιπαράθεσεις. Παρόλο που δε διαθέτουμε επαρκή στοιχεία, σαφείς ενδείξεις γι' αυτό αποτελούν η μή-παρενόχληση (εδώ και μερικά χρόνια) των εκπομπών της ελληνικής, γιουγκοσλαβικής κι ιταλικής τηλεόρασης και κυρίως η πρόσφατη δημοσίευση ενός βιβλίου όπου καταγγέλλονται οι δραστηριότητες της «Σιγκουρίμι» (της μυστικής αστυνομίας).

Δημοσιογραφικές πληροφορίες κάνουν λόγο για αντιπαράθεση της «παλιάς φρουράς», συσπειρωμένης γύρω απ' τη χώρα του Ενβέρ, με τη φράξια των «νεωτεριστών», της οποίας ηγούνται οι Αλία και Φώτο Τόαμι. Πάντως, οι πρόσφατες εξελίξεις στην Αν. Ευρώπη κι η αναζωπύρωση των πιέσεων της Ελλάδας και της Σερβίας φαίνεται πως λειτουργούν συσπειρωτικά για την αλβανική ηγεσία, «παγώνοντας» την εξωτερικευση των αντιθέσεων. Τεχνητή ευθυγράμμιση ωστόσο, που αν φέρνει κάτι στο νου, αυτό είναι η νηνεμία λίγο πριν από τη θύελλα.

Τάσος ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

1. Eric Vigne «Le guru et son avatar. Stalinisme et fait nationale en Albanie» Επιτομή στο βιβλίο του Jean Bertolino «Albanie. La sentinelle de Staline» Seuil 1979.
2. François Fejtó «Histoire des démocraties populaires» Seuil 1979.
3. Για μια πλήρη αφήγηση των εκκαθαρίσεων, αυτών. Βλ. Arshi Pira «The political culture of Hoxha's Albania» στο συλλογικό Tariq Ali (ed.) «The Stalinist Legacy» Penguin 1984.
4. Bertolino, op. παρ. Βλ. και το σχετικό ρεπορτάζ του Αντί, τχ. 360 (20/11/87).
5. Amnesty International «Albanie. L'imprisonnement politique» 12.1984.
6. Maurice T. Maschino & Fadela M'rabet «L'Albanie, ou la fierté nationale» Le monde diplomatique 11.1980.
7. Κατερίνα Μανωλοπούλου-Βαρβιτσιώτη «Σύγχρονα προβλήματα μειονοτήτων στα Βαλκάνια» Εκδ. Ειρήνη 1989.
8. Υπεράνω πάσης υποψίας για συμπάθεια προς το αλβανικό καθεστώς, ο τότε απεσταλμένος της ελληνικής κυβέρνησης Ευαγγ. Αέρος, σε έκθεσή του το Φλεβάρη του 1946 εκτιμούσε την ορθόδοξη κοινότητα της Αλβανίας σε 300.000 άτομα περίπου, ενώ για την ελληνική μειονότητα έδινε τους αριθμούς 26-30.000 (σύμφωνα με τους Αλβανούς) και 50-60.000 («κατά τους ημετέρους τους γνωρίζοντας τα πράγματα»). Η αναφορά έχει δημοσιευτεί στο «Αντί», τχ. 105 σελ. 12-14.
9. Βλ. Σχολιαστή 10/1987.
10. Μανωλοπούλου-Βαρβιτσιώτη, op. παρ. και «Αντί» τχ. 356.
11. Elez Biberaj «Albania after Hoxha: dilemmas of Change» Problems of communism 11-12/1985.
12. Michael Smith «Tirana samples the outside air» Financial Times 9/8/88.
13. AP 2/9/86.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΗ σχεδόν του 1989 αρχίζει να συζητείται και δημόσια το ενδεχόμενο μαζικής εγκατάστασης των ποντίων προσφύγων απ' την ΕΣΣΔ στη Δ. Θράκη αν και ήδη η διδύμη πόλη της ΕΚΤΕΝΕΠΟΛΑ είχε προβλέψει γι' αυτούς από παλιά.

Τα αποτελέσματα όμως των εκλογών της 18ης Ιουνίου και η – παρόλη την έντονη κρατική και κοινοτική προσπάθεια – επανάληψή τους στις 5 Νοέμβρη 1989, που «μείωσαν τους έλληνες βουλευτές σε 299», έβαλαν το θέμα επί τάπητος.

Στις 30 Σεπτέμβρη – με καθοδήγηση του υπουργείου εξωτερικών μέσω του «σταθμάρχη» του κ. Παυλίδη πραγματοποιείται στη μητρόπολη Κομοτηνής «σύσκεψη για τα τοπικά και εθνικά προβλήματα» στην οποία συμμετέχουν οι μητροπολίτες Μαρωνείας και Αλεξανδρούπολης, ο δήμαρχος, πρόεδροι επιμελητηρίων, δικηγορικών συλλόγων και άλλοι εκπρόσωποι φορέων της Θράκης. Μετά τη σύσκεψη, που ήταν «κεκλεισμένων των θυρών» για τους δημοσιογράφους, βγαίνει ένα ψήφισμα, που ζητά – εκτός απ' το «να τεθεί φραγμός στους πράκτορες της Τουρίας», την προώθηση των δικών ενάντια στον Σαδίκ και στους μειονοτικούς που διαμαρτυρήθηκαν, τη διαφώτιση της κοινής γνώμης κτλ. – και τα εξής:

«Να ενισχυθεί πληθυσμιακά η περιοχή της Θράκης με τους εκπατρισθέντες έλληνες Κωνσταντινούπολης, Ίμβρου και Τενέδου και τους επιστρέφοντες από τη Ρωσία έλληνες αδελφούς μας».

Μετά τις εκλογές της 5ης Νοέμβρη ο τοπικός τύπος αρχίζει να προπαγανδίζει έντονα την ιδέα, ενώ το *Κέντρο Έρευνας και Μελέτης Ελληνισμού*, που είχε προτείνει το ίδιο και το Μάρτη, επανέρχεται δριμύτερο. Θεωρώντας ότι, εφόσον διώχτηκαν οι έλληνες της Τουρκίας «η παρουσία της μουσουλμανικής μειονότητας στη Θράκη είναι νομικώς ακάλυπτος» («Μακεδονία 20.11.89), ζητάει το κλείσιμο του τουρκικού προξενείου Κομοτηνής και άμεσες απελάσεις, προσέλκυση νέων οικιστών, υπαγωγή της επαρχίας Αιμνίου στο νομό Ροδόπης όπως και εγκατάσταση στον ίδιο νομό των ποντίων προσφύγων από την ΕΣΣΔ.

Εν τω μεταξύ ανοίγει η όρεξη και των ελλήνων προσφύγων της Πόλης μετά το 1955. Ο «Νέος Κύκλος Κωνσταντινουπολιτών» ζητάει μερίδιο στην πίτα: «Ο επικισμός της Θράκης – λένε σε συνέντευξη τύπου στις 27.12.89 – πρέπει να συνοδεύεται απαραίτητα από τη χορήγηση γης και στέγης και την εξασφάλιση εργασίας, συντάξεων και οικονομικών κινήτρων για επενδύσεις».

Σαν να του έπεσε ξαφνικά το λαχείο, ο γ.γ. απόδημου ελληνισμού Δ. Φίλης λέει στην «Κυρ. Ελευθεροτυπία» στις 31.12.89: «Μόλις σήμερα (δηλ. 28.12) το υπουργείο Γεωργίας ενημέρωσε υπηρεσιακά για κάποιες εκτάσεις στη Ροδόπη, τις οποίες μπορεί να διαθέσει για κατασκευή συνοικισμών διαμονής των

ποντίων-ελλήνων παλιννοστούντων» και εξηγεί ότι εννοεί 50 στρέμματα στο Εύλαλο της Ξάνθης και άλλα 500 στρέμματα στη Ροδόπη.

Στις «ανησυχίες» του εκπροσώπου τύπου του τουρκικού υπουργείου εξωτερικών Μ. Σανγκάρ (3.1.90) ότι ο εποικισμός «θα αλλάξει τη δημογραφική σύσταση» στη Δ. Θράκη, το ελληνικό ΥΠΕΞ απαντά περήφανα ότι «είναι κυρίαρχο δικαίωμα της Ελλάδας να εγκαταστήσει τους ομογενείς ποντίους, *οπουδήποτε το κρίνει σκόπιμο*».

Μεσολαβούν οι συναντήσεις του βούλγαρου υπουργού εξωτερικών Μπόικο Δημητρόφ με Γιλμάζ, Ιακώβου και Σαμαρά, όπου επιβεβαιώνεται η ύπαρξη του ελληνοβουλγαρικού άξονα για τα μειονοτικά και η Τουρκία επανέρχεται στο γνωστό – απ' τη Βουλγαρία – «τρικ»: Σε άρθρο του διευθυντή της «Χουριέτ» δημοσιεύεται ότι η Άγκυρα έχει συνεννοηθεί με τον Ντενκτάς για την *εγκατάσταση στη Β. Κύπρο των 500 χιλιάδων Τούρκων της Δ. Θράκης* που «αναγκάζονται να μεταναστεύσουν στην Τουρκία λόγω της καταπιεστικής πολιτικής των ελληνικών αρχών» καθώς και αυτούς που θα φύγουν «ως αποτέλεσμα της εγκατάστασης των ποντίων ελλήνων στη Δ. Θράκη».

Πόσο μπλοφάρει η Τουρκία; Ποιος αναλαμβάνει το κόστος της έναρξης μιας διαδικασίας, που θυμίζει σενάριο «αλά Βουλγαρία»;

Όμως αυτό είναι το ένα σκέλος του προβλήματος.

Ποιες «δημόσιες» εκτάσεις;

Πόσο «δημόσιες» είναι αυτές οι εκτάσεις και πού μπορούν μάλιστα να καλλιεργηθούν εντατικά; Πρόκειται για την ανακάλυψη ενός νέου Ελντοράντο; Ποιος καλόπιστος μπορεί να κλείνει έτσι τα μάτια;

Μετά το 1925, που ολοκληρώθηκε η ανταλλαγή των πληθυσμών, άρχισε η διαδικασία αλλαγής των τουρκικών τίτλων ιδιοκτησίας με ελληνικούς. Απ' αυτήν όμως εξαιρέθηκαν οι μειονοτικοί. Σήμερα, *πολλοί τίτλοι έχουν χαθεί* ή έχουν φθαρεί, έτσι που οι ιδιοκτήτες τους, που τα καλλιεργούσαν χρόνια, όπως και οι πρόγονοί τους, να μην έχουν στα χέρια τους αποδεικτικά έγγραφα, με αποτέλεσμα να μην αναγνωρίζονται οι ιδιοκτησίες συνήθως, σε περιπτώσεις αντιδικίας με το κράτος. Ακόμη, οι *ιδιοκτήτοι χώροι των τουρκικών χωριών* (βοσκοτόποι), μετά το 1950 θεωρήθηκαν δημόσιοι απ' το ελληνικό κράτος, είτε μοιράστηκαν στη μειονότητα. Μετά το 1964, που απαγορεύτηκε στους μειονοτικούς ν' αγοράζουν γη και ακίνητα, άρχισαν να μοιράζονται μόνο στους χριστιανούς, ακόμη και διπλανών χωριών! Δημόσιες εκτάσεις θεωρήθηκαν και εκείνα τα χωράφια, που στις αεροφωτογραφίες, που πάρθηκαν μετά την κατοχή για λόγους χαρτογράφησης των ιδιοκτησιών, φαί-

ΜΙΑ ΠΛΗΓΗ ΠΟΥ ΑΙΜΟΡΡΑΓΕΙ

Η τουρκομουσουλμανική

Λόντουσαν ακαλλιέργητα, άσχετα αν αυτό οφειλόταν σε *αγρανάπαυση* – μέθοδο που προϋπήρχε των λιπασμάτων.

Σήμερα το κράτος θεωρεί ότι το 35% περίπου των εκτάσεων της μειονότητας έχουν καταπατηθεί αυθαίρετα. Στις περιπτώσεις *αναδασμού*, πολλοί έχουν χάσει ακόμη και τις μισές ιδιοκτησίες τους, γι' αυτό και σταμάτησε μετά από αντιδράσεις των μειονοτικών, όπως π.χ. στο Λοκάριο, 9 χλμ. ανατολικά της Κομοτηνής. Βέβαια, στην ανταλλαγή τα χωράφια της μειονότητας υποτιμούνται σε αντίθεση με αυτά των χριστιανών.

Υπάρχουν ακόμη και κάποιες εκτάσεις που άρχισαν να *απολλοτριώνονται* επί χούντας για διάφορες χρήσεις: 3.500 στρέμματα για αεροδρόμιο, 4.000 στρέμματα για Πανεπιστήμιο, 3.000 στρέμματα για βιομηχανική περιοχή κ.ά., απ' τα οποία ελάχιστα έχουν αξιοποιηθεί. Π.χ. για τη βιομηχανική περιοχή χρησιμοποιήθηκαν μόνο 250 στρέμματα και τα υπόλοιπα μοιράστηκαν σε χριστιανούς, κατά παράβαση του νόμου περί απαλλοτριώσεων, που απαγορεύει την αλλαγή χρήσης. Και στους δύο νομούς, Ξάνθης και Ροδόπης, πρέπει να φτάνουν συνολικά τα 20.000 στρέμματα, μαζί με τα 6.500 στρέμματα που άρχισαν να απαλλοτριώνουν για αγροτικές φυλακές και σταμάτησαν μετά από αντιδράσεις και συγκέντρωση της μειονότητας στον Άρατο πέρσι στις 3 Μάρτη, που μεταδόθηκε απ' τα ξένα πρακτορεία ειδήσεων.

Η *ΒΔ ημιορεινή περιοχή στις επαρχίες Σαπών*, εκεί όπου έχει αρχίσει η απαλλοτρίωση για τις αγροτικές φυλακές, είναι υποψήφια μάλλον για να κτισθεί εκεί ένας οικισμός των ποτινίων, αφού ο άλλος λένε ότι μπορεί να γίνει παραλιακά. Η σκοπιμότητα είναι φανερή, μια και με τις ψήφους αυτής της *αμιγούς μειονοτικής περιοχής* *θγαίνει ο βουλευτής - όνειδος*. Γι' αυτήν την περιοχή υπήρχαν άλλωστε σχέδια για να προσαρτηθεί στο νομό Έβρου, για τον ίδιο ακριβώς λόγο.

Προς ένα «καυτό» μέλλον;

Σε ποιο περιβάλλον σχεδιάζουν να στείλουν αυτούς τους ανυποψίαστους ανθρώπους, που είναι έτοιμοι να δεχτούν οποιαδήποτε προσφορά;

Η «βουλγαροποίηση» της Δ. Θράκης θα είναι μήπως η συνέχεια μιας λογικής που γίνεται ολοένα και πιο σωβινιστική και ρατσιστική; Ποιο τέλος θα έχει μια πολιτική που ευνοεί την καταπίεση και την γενοποίηση της τουρκομουσουλμανικής μειονότητας, ώστε «μια μέρα να μας αδειάσουν τη γωνιά»; Πού θα οδηγήσει η προσέλευση στην περιοχή ανθρώπων που έχουν υποφέρει απ' τους διωγμούς της Τουρκίας; Ποιος εχέφρων μπορεί να διανοηθεί, στην ευθεία για το 2000, να οργανώνονται στην Κομοτηνή συγκεντρώσεις στην επέτειο της άλωσης της Κωνσταντινούπολης το 1453;

Ήδη, τη σκυτάλη της «τουρκοφαγίας» την έχει πάρει ο χριστιανικός πληθυσμός της περιοχής, με πρωτοστάτη τον μητρώπολη Μαρώνειας *Δαμασκηνό*: «Τέρμα πια η επείκεια, και τέλος, αν δεν υπάρξει συμμόρφωση να τους αφαιρεθεί η ελληνική υπηκοότητα», δηλώνει στην «Κ. Ελευθεροτυπία» στις 26.6.88. «Δεν ξεχνώ την παροιμία "Τούρκος, φίλος δεν γίνεται"».

Σε λίγο θα είναι πολύ αργά...

Μιχάλης ΤΡΕΜΟΠΟΥΛΟΣ

Οι «μεταναστεύσεις» των τουρκομουσουλμάνων της Βουλγαρίας δεν είναι καινούργια ιστορία. Από την απελευθέρωση της Βουλγαρίας το 1878 μέχρι το 1952 έφυγαν για την Τουρκία 1.5 εκατομμύριο άτομα. Πολλοί απ' αυτούς που μένουν «υποβάλλουν τις πρώτες αιτήσεις για αλλαγή ονομάτων».

Μετά το 1944 το νέο καθεστώς ανοίγει τουρκικά σχολεία με δασκάλους από το Αζερμπαϊτζάν, επιτρέπει την κυκλοφορία τουρκόφωνων εφημερίδων και περιοδικών. Το 1951 υπογράφεται συμφωνία με την Τουρκία για να δεχτεί όσους ήθελαν να «σιξουν» με τους δικούς τους, που βρίσκονταν ήδη εκεί. Απ' τους 50.000, που παίρνουν άδεια μετανάστευσης, πηγαίνουν μόνο οι 13.000. Απ' το 1952 αρχίζει μια αλλαγή στη στάση της Βουλγαρίας απέναντι στις μειονότητες. Αρχίζει με τους σλαβομακεδόνες του Πιρίν, για να περιλάβει τους πομάκους το 1954.

Στην απογραφή του 1956 γίνεται η τελευταία αναφορά σε τούρκους, πομάκους και τσιγγάνους. Το 1965 μιλάει μόνο για 675.000 Τούρκους, ενώ από το 1975 εξαφανίζεται κάθε στοιχείο. (Με ένα 3% αύξηση του πληθυσμού τους, υπολογίζεται ότι σήμερα πρέπει να πλησιάζουν το 1,5 εκατομμύριο, απ' τους οποίους –όπως υποστηρίζει η Τουρκία– το 90% είναι τούρκοι).

Το 1968 υπογράφεται νέα συμφωνία –αφού έντεχνα η Βουλγαρία αφήνει μόνο κάποια μέλη των οικογενειών να φεύγουν κάθε φορά– και μέσα σε δέκα χρόνια άλλες 130.000 «μεταναστεύουν» στην Τουρκία με το ίδιο αιτιολογικό. Και ενώ μέχρι το 1975 ερχόταν κάθε χρόνο στην βουλγαρική Εθνοσυνέλευση το ζήτημα να γίνει η Βουλγαρία 16η Δημοκρατία της ΕΣΣΔ, τώρα το ξεχνά και αρχίζει να καλλιεργεί το βουλγαρικό εθνικισμό ενάντια στην μουσουλμανική μειονότητα. Η επίδραση της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο είναι φανερή. Θύμα της «νέας πολιτικής» και πάλι η τουρκομουσουλμανική μειονότητα. Είναι η εποχή που οικοδομείται ο ελληνοβουλγαρικός άξονας *Καραμανλή-Ζιτκόφ*.

Με τη λήξη της σύμβασης το 1978 οι βουλγαρικές αρχές αρχίζουν να μετονομάζουν πόλεις και χωριά και να ζητούν την αλλαγή όλων των ονομάτων σε σλαβικά «μέσα στο πνεύμα ενοποίησης του λαού». Σταδιακά, από τη «φιλοβουλγαρική» –τουλάχιστον για τις ΗΠΑ– πολιτική του *Εϊσεβίτ*, φτάνουμε στην καταγγελία της «αστικής τουρκικής προπαγάνδας» και οι σχέσεις των δύο χωρών επιδεινώνονται. Αρχίζουν διαμαρτυρίες, συλλήψεις, αυτομολήσεις, αναστάτωση στις διεθνείς μεταφορές, μετακίνηση πληθυσμών, επεμβάσεις του στρατού.

Απ' το Νοέμβριο του 1984 ο εκολαβισμός των ονομάτων γίνεται υποχρεωτικός. Το Γενάρη του 1985 κλείνουν οι τουρκόφωνες εφημερίδες και οι ραδιοφω-

νικές εκπομπές. Κλείνουν τα τουρκικά σχολεία, απαγορεύεται η τουρκική γλώσσα και η περιτομή. Όποιος δεν πηγαίνει στο νοσοκομείο για κόψιμο μόνο του χαλινού πληρώνει πρόστιμο 1000 λέβα.

Συζητήσεις μεταξύ Βουλγαρίας-Τουρκίας, που αρχίζουν μέσα στο 1988 στο Βελιγράδι, δεν καταλήγουν πουθενά. Οι αντιδράσεις πληθαίνουν, γίνονται συγκρούσεις και –όπως λέει και ο τουρκογράφος της «Ελευθεροτυπίας» Σ. Σολταρίδης (31-7-89)– «η δράση φέρνει αντίδραση» γι' αυτό και οι βουλγαρικές αρχές «μερικές φορές επέβαλαν το νόμο ακόμα και με τη βία». Είναι ο ίδιος «δημοσιογράφος», στον οποίο δηλώνει ο βούλγαρος υφυπουργός εξωτερικών *Ιβάν Γκάνεφ* ότι η αλλαγή των ονομάτων είναι «οικειοθελής» καταγγέλλοντας ταυτόχρονα την Άγκυρα ότι «διαμορφώνει μέσα τους μια τουρκική συνείδηση και τους μετατρέπει σε πέμπτη φάλαγγα στην επεκτατική της πολιτική».

Είναι ο ίδιος «δημοσιογράφος» που προβάλλει τις απόψεις του τοποτηρητή του αρχιμουφτή της Σόφιας, *Ηλία Γεοργιέφ*: «Δεν έχουμε κανένα παράπονο από τις βουλγαρικές αρχές. Το κράτος μας συμπαράστέκεται σε όλα. Η αλλαγή των ονομάτων ήταν κάτι φυσικό. Είρασαν επί 500 χρόνια σκλάβοι. Είμαστε εξισλαμισμένοι βίαια βούλγαροι. Μας αποκαλούν τούρκους. Αυτό μας ενοχλεί. Έτσι από αντίδραση έχουμε αλλάξει τα ονόματά μας» (Ελευθεροτυπία, 1-8-89).

Άξονας Ελλάδας-Βουλγαρίας

Σ' αυτή την πολυτάραχη γωνιά της γης είναι όλα τόσο αλληλένδετα, που είναι ν' απορείς πώς ξεφεύγουν απ' τη μέση αντίληψη.

Μέσα στη δεκαετία του '60 η πολιτική των δύο χωρών απέναντι στη μειονότητα αρχίζει να ευθυγραμμίζεται. Ενώ στην Ελλάδα η τελευταία αναφορά στη μειονότητα γίνεται στην απογραφή του 1961 (105.000) και η συρρίκνωση του ελληνικού πληθυσμού της Πόλης, κυρίως μετά το 1964, οδηγεί από το 1965 στην ενεργοποίηση και καταχρηστική εφαρμογή του μεταξικού Ν. 1366/38, απαγορεύοντας στους μειονοτικούς την αγορά ακίνητης περιουσίας καθώς και την ανέγερση και επισκευή οικοδομών, η Βουλγαρία απ' το 1964 προσπαθεί να μειώσει τον μειονοτικό πληθυσμό, είτε αναγκάζοντάς τον σε μαζική μετανάστευση στην Τουρκία, είτε μειώνοντας τον αριθμό του στην απογραφή του 1965.

Με την τουρκική εισβολή στην Κύπρο το 1974, οι βούλγαροι αλλά και οι έλληνες ιθύνοντες σκληροίουν τη στάση τους. Το 1975, που η μειονότητα εξαφανίζεται απ' την απογραφή στην Βουλγαρία, αρχίζει να οικοδομείται ο ελληνοβουλγαρικός άξονας *Καραμανλή-Ζιτκόφ*, που «διευρύνεται» στην πρώτη δια-

Από τη διαδήλωση της Εκογκλάνσοστ της Λέσχης για την Υποστήριξη της Διαφάνειας και της Περεστρόικα και της Ένωσης για την Υπεράσπιση των Ανθρώπινων δικαιωμάτων στις 18.11.89 στην πλατεία Αλεξάντερ Νέφσκι στη Σόφια.

Παπανδρέου και Ζίτκοφ χορεύουν στο Χάσκοβο, κέντρο της τουρκομουσουλμανικής μειονότητας της Βουλγαρίας. Την ίδια στιγμή που ο ελληνικός τύπος ασχολιόταν με την πρώτη διεθνή εμφάνιση της κ. Λιάνη, οι δύο παλιόφιλοι ανανέωσαν την «κοινή» τους πολιτική απέναντι στις μειονότητες. Σήμερα, ο Ζίτκοφ παραπέμπεται ως υπεύθυνος της εκστρατείας βίαιης αφομοίωσής τους...

Μειονότητα στη Βουλγαρία

βαλκανική συνεργασία μετά τον πόλεμο, το 1976.

Η πολιτική των δύο χωρών απέναντι στη μειονότητα συντονίζεται και μετά το 1981, που τη θέση του Καραμανλή παίρνει ο Α. Παπανδρέου και ο ελληνοβουλγαρικός άξονας Παπανδρέου-Ζίτκοφ –μα– συνεχίζει στις ίδιες σταθερές βάσεις «φιλίας και συνεργασίας».

Το 1984, την ίδια εποχή που αρχίζει το πογκρόμ στην Βουλγαρία, ο τότε Νομάρχης Ροδόπης Α. Παπαδημός ζητά δικαστικά –και το πετυχαίνει– τη διάλυση των συλλόγων της Θράκης που είχαν τον χαρακτηρισμό «Τούρκος-ικό» στον τίτλο τους, μια και θεωρούνταν ότι είχαν παραβεί τις διατάξεις των καταστατικών τους. Είναι η ίδια εποχή, που η αγγλική TV στριμώχνει τον Παπανδρέου για τη μειονότητα και ο Καψής τονίζει στην Θράκη ότι «στην Ελλάδα δεν υπάρχει τουρκική μειονότητα».

Όποιοι θυμάται τις ενέργειες του Παπανδρέου τις μέρες της «κρίσης του Μάρτη» του 1987, δε θα παραξενευτεί με τη συνάντησή του με τον Ζίτκοφ στις 22 και 23 Απριλίου 1989 μέσα στην προεκλογική –ουσιαστικά– περίοδο και στο κρεσέντο της κρίσης του μειονοτικού στη Βουλγαρία.

Ο Αντρέας τότε όχι μόνο δεν ενημέρωσε την ΕΟΚ, δεν συγκάλεσε το Συμβούλιο υπουργών εξωτερικών, δεν ζήτησε τη σύγκληση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ και δεν έθεσε το θέμα στο ΝΑΤΟ, αλλά στράφηκε και προς Βορράν. Απειλώς με «ευρύτερες ανακατατάξεις» στο βαλκανικό χώρο και ενεργοποίησε τις διατάξεις του ελληνοβουλγαρικού συμφώνου φιλίας και συνεργασίας. Σ' ένα ταξίδι αστραπή ο Παπούλιας ζήτησε απ' τους Βούλγαρους να ενισχύσουν τα στρατεύματά τους στα σύνορα για δέσμευση των τουρκικών, να χρησιμοποιεί ελεύθερα ο ελληνικός στρατός τα εδάφη τους και να δίνουν πληροφορίες μέσω των δικτύων τους!

«Ακόμη και γι' αυτόν που δεν καταλαβαίνει τίποτα απ' την τουρκική πολιτική γλώσσα –σημειώσαμε τότε– ήταν ξεκάθαρη η σημασία της εμφάνισης του Οζάλ όταν γύρισε στην Τουρκία τις μέρες της κρίσης του Μάρτη: δεξιά του είχε τη συμβία του και αριστερά τον Σουλεϊμάνογλου (πρώην Σαλαμάνοφ) φυγάδα τουρκικής καταγωγής! Ήταν η απάντησή του στην ενεργοποίηση του ελληνοβουλγαρικού συμφώνου, που κανείς κονδυλοφόρος δεν εντόπισε» («Αρνούμαι», τ. 3, Ιούλης 1987).

Ήταν το «όπλο» του 1,5 εκατομμυρίου των μειονοτικών, που θα υποστούν στη συνέχεια τις συνέπειες.

Δύο χρόνια μετά –και παρά τη μεσολάβηση και τουρκοβουλγαρικού «Νταβός» το Φλεβάρη το 1988– η ελληνική κυβέρνηση καλείται να ανταποδώσει. Ο τότε υπουργός εξωτερικών Πέταρ Μλαντινόφ (σημερινός αρχηγός του βουλγαρικού κράτους) ζητά στα

μέσα Απριλίου 1989 με επιστολή του στον Παπούλια να προσπαθήσει η Ελλάδα να αναβάλλει τη συζήτηση στο Συμβούλιο της Ευρώπης έκθεσης για την καταπίεση της μειονότητας της Βουλγαρίας. Ακολουθεί επείγουσα συνάντηση Παπανδρέου-Ζίτκοφ στις 22 Απριλίου στην Αλεξανδρούπολη και στις 23 στο Χάσκοβο, όπου συζητούν το μειονοτικό και αποφασίζουν «στενή συνεργασία στα διεθνή fora», δηλαδή πλήρη υποστήριξη της Ελλάδας στην αντιμειονοτική πολιτική της Βουλγαρίας.

Το χρονικό της μεγάλης φυγής

Είναι τόσο «οικειοθελή» αυτά που γίνονται στη Βουλγαρία, ώστε το Μάη του 1989 αρχίζουν συγκρούσεις με το στρατό, που αναπτύσσεται ακόμη και στα χωριά. Στις 20 Μάη οργανώνονται μεγάλες πορείες στο Ράζγκραντ, Ντούλοβο, Κασλινόβο κ.α., όπου παρεμβαίνει ο στρατός και η αστυνομία προκαλώντας συγκρούσεις με νεκρούς –25 αναφέρει ο τουρκικός τύπος– και πολλούς τραυματίες. Γίνονται συλλήψεις και αρχίζουν απελάσεις.

Εν τω μεταξύ, τον Γενάρη έχει υπογραφεί στη Βιέννη, στα πλαίσια της Διάσκεψης για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΔΑΣΕ), μια συμφωνία που δίνει το δικαίωμα σε μία χώρα να ζητήσει πληροφορίες σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα από κάποια άλλη και αν δεν ικανοποιείται να στείλει επίσημη αντιπροσωπεία.

Η Τουρκία το αξιοποιεί, καθορίζεται συνάντηση με τη Βουλγαρία, η οποία όμως βάζει στην ημερήσια διάταξη και το θέμα των Κούρδων, αναγκάζοντας την Τουρκία ν' ακυρώσει τη συνάντηση. Την επόμενη μέρα, 25 Μάη, οι ΗΠΑ καταδικάζουν τη Βουλγαρία. Πολεμικά πλοία των δύο χωρών ανταλλάσσουν πυρά εξαιτίας παραβίασης χωρικών υδάτων από αλιευτικά, ενισχύοντας τις φήμες στη μειονότητα ότι θα γίνει πόλεμος. Στο Κιρτζαλί αρχίζουν απεργία πείνας 2000 άτομα.

Αρχίζουν διαδηλώσεις και στην Κωνσταντινούπολη, ενώ οι απελαθέντες πετροβολούν το βουλγαρικό προξενείο και καίνε πορτραίτα του Ζίτκοφ, ο οποίος καλεί την Τουρκία «ν' ανοίξει τα σύνορά της για όλους τους μουσουλμάνους της Βουλγαρίας που επιθυμούν να επισκεφθούν την Τουρκία ή να εγκατασταθούν εκεί» (25-9). Ο Οζάλ ζητάει μια «συνολική συμφωνία μεταναστεύσεων».

Η Συνέλευση του ΝΑΤΟ στην Αττάλεια καλεί τα κράτη μέλη να υποστηρίξουν τα δικαιώματα της μουσουλμανικής μειονότητας στη Βουλγαρία –η Ελλάς «απούσα».

Στη Βουλγαρία οι αρχές έχουν απαγορεύσει τη νυχτερινή κυκλοφορία στη μειονότητα και κλείνουν τα

τεμένη. Την ημέρα απαγορεύεται η κυκλοφορία σε ομάδες άνω των 3 ατόμων. Απελαθέντες στο Βελιγράδι δηλώνουν ότι ο πληθυσμός ολόκληρων χωριών που έχει αποκλειστεί, δίδεται προς τη Ρουμανία και την Ουγγαρία. Η Διεθνής Αμνηστία καταγγέλλει τις φυλακίσεις χιλιάδων ατόμων και το θάνατο πάνω από 100. Οι απελάσεις ξεπερνούν τις 10.000.

Στη Συνδιάσκεψη της ΔΑΣΕ στο Παρίσι (30 Μάη) η Τουρκία καταγγέλλει τη Βουλγαρία ότι εξοντώνει τη μειονότητα, που απαντά ότι δεν δικαιούται να μιλάει η Τουρκία, τη στιγμή που κατέχει το 1/3 της Κύπρου και καταπιέζει τους Κούρδους και τους Αρμένιους. Από τις 35 χώρες καταδικάζουν τη Βουλγαρία οι αντιπροσωπείες των ΗΠΑ, Βρετανίας, Αυστρίας, Ισλανδίας, Σουηδίας, Νορβηγίας, Λουξεμβούργου και Καναδά. Η Ελλάς και πάλι «απούσα».

Η Βουλγαρία εντωμεταξύ αποφασίζει με νόμο, που θα ισχύει από 1η Σεπτεμβρίου, να δώσει διαβατήρια δετούς ισχύος σε κάθε βούλγαρο πολίτη, με δικαίωμα παραμονής στο εξωτερικό. Μέχρι τις 13 Ιουνίου οι αφίξεις στην Τουρκία ξεπερνάνε τις 16.000 για να φτάσουν τις 60.000 σε 10 μέρες. «Η Βουλγαρία ποτέ δεν θ' ακούσει την Τουρκία να λέει *Μη μας στέλνετε άλλους ανθρώπους*» δηλώνει ο τούρκος υπουργός προεδρίας Ε. Κονουκμάν. Ταυτόχρονα η Τουρκία προσπαθεί να περιορίσει τον αριθμό τους, σκέφτεται να κλείσει τα σύνορα, μετράει όμως τις συνέπειες διεθνώς και στη μειονότητα και ο Οζάλ αναγκάζεται να δηλώσει στις 14 Ιουνίου ότι η Τουρκία θα δεχτεί όλους όσους εκδιώξει η Βουλγαρία.

Την ίδια μέρα ο τούρκος συνταγματολόγος Σουσάλ, σύμβουλος του Ντενκτάς, ανακοινώνει ότι εισηγήθηκε οι τούρκοι μουσουλμάνοι της Βουλγαρίας να εγκατασταθούν στη Β. Κύπρο. Ακολουθεί «σχέδιο» που προνοεί για 22-25 χιλιάδες άτομα, ίσως στην Αρμόχωστο. Οι ελληνοκύπριοι αναστατώνονται, ανακοινώνουν άμεσα μέτρα, ετοιμάζονται για αγώνες, σύγκληση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ κτλ. Εντονώματα διαμαρτύρονται και οι τουρκοκύπριοι. Στο Συνέδριο της Σοσιαλιστικής Διεθνούς ο Ερντάλ Ινονού δηλώνει ότι «για να μη μεταφερθούν στην Κύπρο θα πρέπει να γίνει παρέμβαση ώστε να σταματήσει η έξοδος τους απ' την Βουλγαρία». Για άλλη μια φορά η Κύπρος μπαίνει στο παιχνίδι, ως μέσο πίεσης.

Ήδη όμως η «έξοδος» αρχίζει να παίρνει διβλικές διαστάσεις. Στρατόπεδα προσφύγων γίνονται στην Ανδριανούπολη, ενώ ήδη κάποιοι προωθούνται στα Άδανα και τη Ν.Α. Τουρκία, στις κουρδικές περιοχές.

Στις 22-6 ο Οζάλ εκφράζει τη δυσανεξία του προς τους προσβεβλητές 56 χωρών, για την αδιαφορία της διεθνούς κοινότητας. Απουσιάζουν η Βουλγαρία, η ΕΣΣΔ, η Ανατολική Γερμανία και η Τσεχοσλοβακία, χωρίς να πάρουν θέση, εκτός απ' την Ουγγαρία, ο υπουργός Δικαιοσύνης Κ. Κουλιτσάρ της οποίας στις 20-6 είχε καταδικάσει τη Βουλγαρία. Στις 27-6 η ΕΣΣΔ αποφασίζει να μεσολαβήσει διακριτικά μέσω του πρεσβευτή της στην Άγκυρα, που «μεταφέρει μήνυμα» Ζίτκοφ στον Εβρέν, που δεν ανακοινώνει ταί.

Η Ελλάς σιγοντάρει

Η Ελλάδα αναλαμβάνει και πάλι τη βρώμικη δουλειά. Παρόλο που έχουν μεσολαβήσει οι εκλογές της 18ης Ιουνίου, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Μαδρίτης στις 26-6 οι Σαρτζετάκης-Παπούλιας μπλοκάρουν ειδική αναφορά για «σοβαρές παραβιάσεις πρόσφατα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη Ρουμανία και Βουλγαρία» και περνάει μόνο γενικά για «χώρες της Κ. και Α. Ευρώπης».

«Δεν λέγω ότι δεν γίνονται παραβιάσεις –εξηγεί ο Σαρτζετάκης. Στη Ρουμανία είναι το θέμα της συγγραφικής μειονότητας. Για τη Βουλγαρία προβλήθηκε η κατηγορία ότι καταδιώκονται οι εκεί μουσουλμάνοι. Δεν έχει γίνει έλεγχος ή εξέταση των στοιχείων για τις αποδιδόμενες στην Βουλγαρία παραβιάσεις» («Ελευθεροτυπία», 28-6-89).

Την ίδια στάση θα κρατήσει η Ελλάς και επί Τζαννετάκη, όταν η ελληνική αντιπροσωπεία στο ΝΑΤΟ εκφράζει έντονη διαφωνία με τη δήλωση του γ.γ. του

Βαλκάνια

Η ΩΡΑ ΤΩΝ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΩΝ

NATO Βέρνερ που καταδικάζει την πολιτική της Βουλγαρίας απέναντι στους «πολίτες τουρκικής καταγωγής».

Οι ελληνικές εφημερίδες –στο σύνολό τους– σιγοντάρουν την συμπεριφορά Βουλγαρίας και Ελλάδας. Ο «Ριζοσπάστης» ανακαλύπτει τελευταίος το ζήτημα, για να παραθέσει τις επίσημες –φυσικά– απόψεις του καθεστώτος –σε άρθρο του βούλγαρου ιστορικού **Π. Πετρόφ**– και την ευσπλαχνία της διάθεσης των διαβατηρίων! (27-7).

Εντωμεταξύ η έξοδος συνεχίζεται με ένταση. Μέσα σε 55 μέρες απ' το άνοιγμα των συνόρων περνάνε στην Τουρκία 310.000 άτομα! Είναι η μεγαλύτερη «μετακίνηση» πληθυσμών στην περιοχή τα τελευταία 60 χρόνια.

Μπορεί ίσως να φανταστεί κανείς την αγωνία αυτών των ανθρώπων, που, παίρνοντας μαζί τους ό,τι μπορούσαν απ' τον τόπο που γεννήθηκαν, φτάνουν σ' έναν τόπο, που αδυνατεί να τους δεχτεί, να τους στεγάσει, να τους θρέψει. Σχολεία, κάμπινγκ επιστρατεύονται, η εκμετάλλευση οργιάζει, η ανταγωνιστική διάθεση των ντόπιων κυριαρχεί. Μόνο όσοι έχουν τη βοήθεια των συγγενών καταφέρνουν να ζήσουν σχετικά υποφερτά.

Πορείες γίνονται στην Πόλη κατά της πολιτικής της Βουλγαρίας, το ίδιο και στη Βουλγαρία κατά της πολιτικής της Τουρκίας και κατά του παντουρκισμού.

Σκοπιμότητες και λεονταρισμοί

Είναι σαφές ότι η κατάσταση ξέφυγε απ' τα χέρια των εμπνευστών της. Η Βουλγαρία ήθελε σίγουρα την πλήρη αφομοίωση της μειονότητας. Πιέζοντάς την πίστευε ότι όσοι θα έφευγαν θα 'ταν εκείνοι ακριβώς που, όντας φανατισμένοι, θα προτιμούσαν να πεινάνε στην Τουρκία. Όσοι μέναν, θα δέχονταν τη μοίρα τους. Δεν περίμενε τέτοια μαζική φυγή, που της στέρησε «τους πιο παραγωγικούς εργαζόμενους του κάμπου, των ορυχείων, των μεταφορών, της μεταλλουργίας, της αγροτικής οικονομίας» (Ρούμνεν Βοντενιτόάρφ, πρόεδρος της Επιτροπής ανθρωπίνων δικαιωμάτων της Βουλγαρίας. «Οικοτοπία», τ. 6). Τα ράφια αδειάζουν, οι τιμές ανεβαίνουν, παρόλο που προσπαθούν ν' αυξήσουν τους –ήδη 30.000– διетνα-μέζους εργάτες, να παροτρύνουν την «εθελοντική» εργασία, να επιβάλουν την εργασία του Σαββάτου. Το καθεστώς απειλείται με αποσταθεροποίηση και μόνο για το λόγο αυτό!

Λάθος στην εκτίμηση έκανε και η Τουρκία. Η μειονότητα της είναι χρήσιμη όταν παραμένει στη Βουλγαρία και όχι όταν έρχεται να προστεθεί ως πρόβλημα εσωτερικό στο ήδη υποδαυμιμένο επίπεδο ζωής. Θέλοντας να δείξει ανοιχτή την αγκαλιά της «μητέρας πατρίδας» ενθαρρύνει τη φυγή και εισπράττει ένα τεράστιο τίμημα και την αντιπαράθεση των ντόπιων. Γι' αυτό και απ' τις απειλές του Οζάλ ότι «θα το πληρώσει αυτό μια μέρα η Βουλγαρία» περνάει στο «τρικ» της Β. Κύπρου.

Αλλαγή φρουράς

Στις 10 Νοέμβρη το 1989 ο Τ. Ζίβκοφ ανατρέπεται λίγο πριν την «εκκαθάριση» του νέου ισχυρού άνδρα Πέταρ Μλαντένοφ, υπουργού εξωτερικών. Ένας απ' τους πρώτους που καθαιρείται είναι ο «αόρατος»

υπουργός εσωτερικών **Ντιμίτρι Στογιάνοφ**, υπεύθυνος από το 1973 της κρατικής ασφάλειας και «εγκέφαλος» της πολιτικής ενάντια στη μειονότητα.

Σύντομα, και ενώ το αίτημα για κατοχύρωση των δικαιωμάτων της μειονότητας ακούγεται στις ελεύθερες –πια– συγκεντρώσεις της αντιπολίτευσης –όχι χωρίς αντιδράσεις– η νέα ηγεσία αρχίζει ν' αλλάζει στάση πάνω στο μειονοτικό.

Αρχίζουν συνομιλίες με τους ηγέτες της μειονότητας, ενώ εκδίδεται το πρώτο πιστοποιητικό γέννησης με μουσουλμανικό όνομα εδώ και δέκα χρόνια. Στις 29-12 σε συγκέντρωση μειονοτικών έξω απ' την Εθνοσυνέλευση, ο πρόεδρος της **Σιάνκο Τοντόροφ** υπόσχεται πλήρη ελευθερία στη θρησκεία, τη γλώσσα, τα ονόματα. Όσοι θέλουν –λέει ο βούλγαρος πρόξενος της Πόλης– μπορούν να επιστρέψουν στη χώρα και θα ξαναβρουν τα σπίτια και τις δουλειές τους.

Μια διαδικασία επιστροφής των φυγάδων –που ήδη είχε αρχίσει– φτάνει σχεδόν το 1/3 του αρχικού αριθμού τους μέσα στις δύο πρώτες βδομάδες του 1990. Έχουν όμως τώρα ν' αντιμετωπίσουν διαδηλώσεις βουλγάρων, που συγκροτούν «επιτροπές υπεράσπισης των εθνικών συμφερόντων». Βασικό τους αίτημα το δημοψήφισμα για τη μειονότητα! Διοργανώνονται αντιδιαδηλώσεις, ενώ εκπρόσωποι των βουλγάρων φυγάδων στην Τουρκία δηλώνουν στις 7-1 ότι οι διαδηλώσεις είναι «το αποτέλεσμα προδοκίας των υπολειμμάτων του καθεστώτος Ζίβκοφ». Ο Γιλμάζ συμφωνεί και χαιρετίζει την άρνηση της βουλγαρικής κυβέρνησης να δεχτεί δημοψήφισμα.

Με δυσκολία ο πρωθυπουργός **Ατανάσοφ** προσπαθεί να πείσει τους διαδηλωτές ότι «όποιος επιθυμεί την ελευθερία, δεν μπορεί να την αρνηθεί στους άλλους». «Οι τουρκοί στην Τουρκία» επιμένουν οι διαδηλωτές, οραματιζόμενοι «ένα έθνος καθαρό με μια σημαία και μια γλώσσα».

«Η κυβέρνηση δεν θ' αναγνωρίσει μια εθνική μειονότητα ή μια πολιτιστική αυτονομία στους μουσουλμάνους» δηλώνει ο υπουργός εξωτερικών Μπόικο Δημητρόφ. «Δεν υπάρχει διεθνής συνθήκη που να υποχρεώνει την βουλγαρική πλευρά να κάνει αυτό το βήμα».

Είναι η νέα γραμμή της Βουλγαρίας. Αυτήν εξηγεί στις 9-1 και ο Μλαντένοφ στους εκπροσώπους του «Συμβουλίου για την υπεράσπιση των εθνικών συμφερόντων», χαρακτηρίζοντας ως «λάθη» τις αποφάσεις του 1984 για τη μειονότητα –«ξεχνώντας» φυσικά τη συμμετοχή του.

Στη Συνδιάσκεψη των εθνικιστών, την ίδια βδομάδα στη Σόφια, τα αποτελέσματα είναι θεαματικά. Η κατάσταση εκτονώνεται, μια και εκπρόσωποι τους παραδέχονται το «πολιτικό σκοτάδι» της εποχής Ζίβκοφ και κριτικάρουν την κυβέρνηση γιατί «δεν είχε ενημερώσει το λαό πριν ανακοινώσει την απόφαση της για το μειονοτικό».

Κι ο «άξονας» καλά κρατεί...

Σήμερα που ο Ζίβκοφ παραπέμπεται ως υπεύθυνος της εκστρατείας βίαιης αφομοίωσης της μειονότητας, δεν είναι πολλοί αυτοί που ανησυχούν για τη συνέχιση του ελληνοβουλγαρικού άξονα. Πρώτος ανήρ του νέου καθεστώτος στη Βουλγαρία είναι ο πρώην υπουργός εξωτερικών του Ζίβκοφ Πέταρ Μλαντένοφ, ενώ απ' τις πρώτες δουλειές του νέου υπουργού **Μπόικο Δημητρόφ** είναι το ν' ασχοληθεί με τα μειονοτικά. Συναντά τον Γιλμάζ στο Κουβέιτ (!) και του προτείνει υπογραφή συμφώνου μη επίθεσης, δηλώνοντάς του ταυτόχρονα ότι η Σόφια δεν πρόκειται ποτέ να παραδεχτεί την ύπαρξη τουρκικής μειονότητας. Συζητά με τον Γ. Ιακώβου στην Λευκωσία και περνάει απ' την Αθήνα για να επιβεβαιώσει την «πλήρη σύμπνοση απόψεων σε όλα τα θέματα» των δύο χωρών.

Εξασφαλίζει –μια και την ενδιαφέρει οικονομικά και πολιτικά– την υποστήριξη της Ελλάδας για την ανάπτυξη στενότερων σχέσεων της Βουλγαρίας με την ΕΟΚ και αρνείται την ύπαρξη δήθεν Μακεδονικού, ενημερώνοντας τον Σαμαρά για την «χρησιμοποίηση απ' την Τουρκία ανατρεπτικών μηχανισμών στην Βουλγαρία με κύριο μοχλό τους μουσουλμάνους» («Βήμα», 14-1-90).

«Δεν υπάρχει πρόβλημα μειονότητας» δηλώνει δημόσια. Δεν δεχόμαστε τις τουρκικές αιτιάσεις για ύπαρξη μειονότητας. Αυτή η προσέγγιση που θεωρεί τμήμα του πληθυσμού μιας χώρας ως μειονότητα της άλλης είναι ξεπερασμένη. Η αυτοδιάθεση των εθνότητων σε ατομική βάση είναι η σύγχρονη αντίληψη σε μια δημοκρατική κοινωνία πολιτών. Οποιαδήποτε ορολογία ή status που συνδέεται με το status της μειονότητας υπονοεί είτε διακρίσεις είτε προνόμια και δημιουργεί προϋποθέσεις για έξωθεν επεμβάσεις».

Τέλος, όπως στο Χάσκοβο ο Ζίβκοφ υποσχέθηκε έγκαιρη ειδοποίηση σε περίπτωση πυρηνικού ατυχήματος, η οικολογική διάσταση της συνάντησης Δημητρόφ –Σαμαρά ήταν να βρουν –για πρώτη φορά– λύση για τα νερά του Νέστου, με τη συμμετοχή των οικολόγων! Η Εκογκλάσνοστ –φαίνεται– έβαλε το χεράκι της...

Επιμύθιον

Στην αυγή της δεκαετίας του '90, διαπιστώνουμε πως οι μειονότητες σφράγισαν το τέλος της προηγούμενης δεκαετίας και ταυτόχρονα το τέλος του ανύπαρκτου σοσιαλισμού, για να κυριαρχήσουν στο παγκόσμιο ενδιαφέρον σ' ολόκληρη την τελευταία δεκαετία της χιλιετηρίδας.

Σ' αυτήν την «ευαίσθητη» γωνιά της γης, το μωσαϊκό της Βαλκανικής, οι σκοπιμότητες των εξουσιών έχουν αναστατώσει επανειλημμένα την περιοχή, έχουν σπείρει διχόνοιες, μίσση, τεχνητές αντιπαθέσεις, έχουν θερίσει αίμα, δάκρυα, ανθρώπινο πόνο.

Η Τουρκία είναι φανερό ότι θέλει να χρησιμοποιεί τις μειονότητες στις άλλες χώρες για την προώθηση των «συμφερόντων» της. Την ίδια στιγμή που εξοντώνει τους Κούρδους και καταπατεί τις ατομικές ελευθερίες και τα πολιτικά και κοινωνικά δικαιώματα των λαών της, στηρίζει την οικονομία της σε εξωτερικές βοήθειες και εξοπλιστικά προγράμματα –χώρια τα ίδια συμφέροντα της στρατοκρατίας– που όμως τώρα αμφισβητείται η σημασία τους, μετά το χαλάρωμα του ανταγωνισμού των εξοπλισμών Ανατολής-Δύσης, το τέλος του πολέμου Ιράν-Ιράκ, την πιθανή δημιουργία παλαιστινιακού κράτους.

Σίγουρα, σε καιρούς που κάποιοι –όπως η γαλλική «Express»– φοβούνται την αφύπνιση των 120 εκατομμυρίων τουρκόφωνων λαών, δημιουργούνται τουλάχιστον έντονα ερωτήματα από τοποθετήσεις σαν αυτή του τουρκικού υπουργού, αρμόδιου για τους πρόσφυγες της Βουλγαρίας Ε. Κονκουκμάν, που ξεσήκωσε διαμαρτυρίες πολλών, μεταξύ των οποίων κι ο γνωστός **Μεχμέτ Αλί Μπράντ** – «τα προσεχή χρόνια οι τουρκοί της ΕΣΣΔ, της Κίνας και των γειτονικών χωρών θα ξεσηκωθούν για να κερδίσουν την ανεξαρτησία τους και θα φέρουν τα χρώματα της τουρκικής σημαίας».

Όποιοι όμως εξαρτούν τη στάση τους απέναντι στις μειονότητες ανάλογα με τις εκτιμήσεις των φωστήρων της εξωτερικής πολιτικής, καταλήγουν να στραφούν ενάντια στις μειονότητες αυτές, ακριβώς γιατί μπορεί να τις χρησιμοποιήσει ο «εχθρός». Αυτό έχει ως συνέπεια την ανάπτυξη των εθνικισμών και τη συσπείρωση της μειονότητας γύρω απ' τον «υπερασπιστή» της.

Όμως –όπως σωστά έχει ειπωθεί– αν δεν συμπαρασταθείς στην μειονότητά σου, θα πέσει και θα σε πλακώσει! Να ένας ακόμη –ρεαλιστικός αυτός– λόγος να σκύψει κανείς με πραγματικό ενδιαφέρον πάνω στα προβλήματα αυτής της μερίδας των συμπολιτών του, να αγνοήσει τις Κασσάνδρες και τις εθνικιστικές κραυγές, να υποστηρίξει το δικαίωμά τους στη γλώσσα, τη θρησκεία, την ελεύθερη έκφραση της συνείδησης, ν' αποδεχτεί ισότητα την παρουσία τους, να σεβαστεί τη διαφορετικότητά τους.

Άλλωστε και από καθαρά οικολογική οπτική, ένα οικοσύστημα είναι τόσο πιο σταθερό, όσο πιο σύνθετο είναι: ο δυναμισμός του οφείλεται ακριβώς στην πολυσυνθετότητά του. Το ίδιο και μια πραγματικά ανοιχτή πολυπολιτισμική κοινωνία...

Μιχάλης ΤΡΕΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ: ΜΠΡΟΣ ΒΑΘΥ ΚΑΙ ΠΙΣΩ ΡΕΜΑ

Οι αντιφατικές επιλογές και οι εσωτερικές αντιθέσεις της Αριστεράς

ΜΟΝΟΝ ο Συνασπισμός έχει συμφέρον να στηρίξει την οικουμενική κυβέρνηση - έλεγε ο αναπληρωτής υπουργός Εθν. Οικονομίας Γ. Δραγασάκης, τη Δευτέρα 22 Ιανουαρίου, κατά τη δημόσια «ανάκριση» των τεσσάρων υπουργών της Αριστεράς. Διότι το ΠΑΣΟΚ δεν θέλει την επιτυχία της, που θα απεκάλυπτε ανάγλυφα την αποτυχία των δικών του κυβερνήσεων. Άλλο τόσο η Ν.Δ. την υπονομεύει, για να συντηρεί προπαγανδιστικά τη θέση της ότι μόνο αυτοδύναμες κυβερνήσεις μπορούν να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τα μεγάλα προβλήματα.

Αν ξανασκεφτόταν τι είπε θα είχε δαγκώσει τη γλώσσα του, διότι την ίδια ακριβώς μέρα και τις επόμενες, που ακολούθησαν, τεντώθηκε τόσο το σκονί, ώστε το ΚΚΕ να προβληματίζεται σοβαρά να αποχωρήσει από την κυβέρνηση, καταγγέλλοντάς την για ανακολουθία και αντιλαϊκή πολιτική.

Όταν αντιμέτωπος τους δημοσιογράφους, μετά τη σύσκεψη κορυφής των «τεσσάρων» εκείνη τη μέρα, ο Χαρ. Φλωράκης είχε χάσει τη διάθεσή του για καλαμπούρια, αλλά και την ψυχραιμία του. Η ευκολία, με την οποία απεκήρυξε τον υπουργό Εσωτερικών Θ. Κατριβάνο, γιατί προσυπέγραψε το διάταγμα για να επιστρατευθούν πολιτικά οι απεργοί υπάλληλοι της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, δεν μπορούσε να διασκεδάσει τις εντυπώσεις ότι ο Συνασπισμός το παίζει Ιανός με τα δύο πρόσωπα: Πυροσβεστικά στις απεργιακές κινητοποιήσεις, συμμετέχοντας στη χάραξη της κυβερνητικής πολιτικής και, ταυτόχρονα, προς τα έξω, αδιάλλακτος υπερασπιστής των εργαζομένων.

Η κατάσταση έφθασε στο απροχώρητο την Τρίτη 23 Ιανουαρίου στη συνεδρίαση του υπουργικού συμβουλίου. Αν ήταν δυνατόν να δημοσιευθούν τα πρακτικά αυτής της συνεδρίασης θα είχαμε μια παραστατική εικόνα του οικονομικού «αλαλούμ»: ο Γ. Γεννηματάς να εκθειάζει τη σύνεση του πρωθυπουργού Ξε. Ζολώτα να επικρίνει την επαμφοτερίζουσα τακτική της Ν.Δ. και να υπερθεματίζει στην ανάγκη να εφαρμοσθεί απόδοκα η κυβερνητική οικονομική πολιτική και να διασφαλιστεί η κοινωνική συνοχή, που την υπονομεύουν συντηρητικά συμφέροντα και ύποπτες κινητοποιήσεις. Ο Κ. Σημίτης να καταθέτει την εμπειρία του από τις καταλήψεις υπουργείου, που καταλύουν κάθε έννοια κράτους. Ο Γ. Δραγασάκης να ψελλίζει ότι καθυστερεί απαράδεκτα η νομοθετική θέσπιση φιλεργατικών και φιλολαϊκών μέτρων, όπως η δημοκρατική φορολογική μεταρρύθμιση, η προστασία του περιβάλλοντος και οι ελεύθερες συλλογικές διαπραγματεύσεις. Ο στρατηγός Δ. Μανίκας να μιλάει για χάος και παραλυσία από τις πεζοδρομιακές εκδηλώσεις και να τονίζει ότι είναι ανάγκη να τονωθεί το φρόνημα της... Αστυνομίας. Και ο υπουργός Προεδρίας Ν. Θέμελης να γράζει από το χαρτοφύλακα και να διαβάζει, προτείνοντας το για ανακοίνωση του υπουργικού συμβουλίου, ένα εμμηστικό τρισέλιδο κείμενο (εμφυλιοπολεμικής νοστορπίας το χαρακτήρισε ο Γρ. Γιάνναρος) που μιλούσε για επιβολή του νόμου και της τάξεως στην εκδηλούμενη «ανταρσία» («σιγά μην επαναφέρουμε και το Γ' Ψήφισμα», παρατήρησε ο Απ. Κακλαμάνης...). Τελικά, εκδόθηκε η συγκριτικά μετριοπαθέστερη κυβερνητική ανακοίνωση με τους γνωστούς χαρακτηρισμούς («άγριες», «αντικοινωνικές», «παράνομες») για τις μαζικές εκδηλώσεις - και ήταν η σειρά του Γιάνναρου, που μετέσχε στη σύνταξη της, να αποκρημχθεί από την ηγεσία του Συνασπισμού.

Δέσμιος του αντιφατικού επιλογών και των εσωτερικών αντιθέσεων του, ο Συνασπισμός παραιδερνεί. Στους πολιτικούς διαδρόμους το ερώτημα είναι «πού το πάει το ΚΚΕ» κι αν «θα τα σπάσει» τελικά με την κυβέρνηση, όπως υπαινίσσεται δημόσια ο Δ. Καραγκουλές. Ο Μήτσος Κωστόπουλος προειδοποιεί ότι θα μιλήσουν τα συνδικάτα, αν εφαρμοσθούν οι εγκλημασμένες από Ζολώτα και Παπανδρέου «ρεαλιστικές» προτάσεις του Γιάνναρου για τις προβληματικές, Δραγασάκης και Γεννηματάς κάνουν μέτωπο κατά του Σουφλιά στο φορολογικό, οι Ν. Καλούδης βολιδοσκοπεί τον Πρόεδρο της Βουλής Αθ. Τσαλδάρη, αν μένουν χρονικά περιθώρια να ψηφιστούν τα εκκρεμή νομοσχέδια, ο Κατριβάνος παρδύεται σε συνέντευξή του ότι «ο» αυτή την κυβέρνηση αλληλοκοροϊδεύομαστε», ο Λιάσκας εξομολογείται ότι κανένα τολμηρό και ριζοσπαστικό μέτρο για το νέφος και το περιβάλλον δεν πρέπει να περιμένουμε απ' αυτή «την παιδική χαρά» (όπως κατ' ευφημισμόν αποκαλεί το υπέρηχο συνονθύλευμα της οικουμενικής) και πάει λέγοντας.

Συνασπισμός και ΠΑΣΟΚ συναγωνίζονται να καλύψουν τη διγλωσσία κυβερνητικής πρακτικής και κομματικών διακηρύξεων με την πλειοδοσία εντυπώσεων. Πρω-

τοστατούν στην καθολικής επιτυχίας γενική απεργία της ΓΣΕΕ, που δεν είναι μόνο για την τιμή των όπλων (αφού δεν θέτει συγκεκριμένα αιτήματα): επιδιώκει και να επαναθέσει υπό τον έλεγχο των κομματικών συνδικαλιστικών παρατάξεων τις απεργιακές κινητοποιήσεις, που τείνουν να «εκτραπούν» σε «άγριες» μορφές. Αποκρούουν από κοινού, ως επικίνδυνη για την ελευθεροτυπία, την πρόταση νόμου της Ντόρας Μπακογιάννη να απαγορευθεί η δημοσίευση ανακοινώσεων των τρομοκρατών. Και ενώνουν τη δημοκρατική ευαισθησία τους στην κατακραυγή για την αθώωση του Μελίστα και τις (μέσα από την ΕΦΕΕ) κοινές εκδηλώσεις διαμαρτυρίας.

Αλλά τα χρονικά περιθώρια στενεύουν: Οι εκλογές ορίζονται για τις 8 Απριλίου, το νομοθετικό έργο πρέπει να συμπιεσθεί μέσα σε δυο-τρεις βδομάδες, αφού αρχίζει στις 23 Φεβρουαρίου η διαδικασία για την εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας και η οικουμενική κυβέρνηση κρίνεται ήδη απολογιστικά, για το τρίμηνο έργο της κι ελάχιστες ελπίδες επιτρέπονται ότι θα ανταποκριθεί στοιχειωδώς στις προγραμματικές δεσμεύσεις της.

Τα νομοσχέδια, που μπορούν να ψηφιστούν από τη σημερινή Βουλή είναι όλα κι όλα τέσσερα:

1. Για τις ελεύθερες συλλογικές διαπραγματεύσεις - όπου ο συγκεκρισμός απόψεων επιτρέπει στο Συνασπισμό να υποστηρίξει ότι προώθησε τα συμφέροντα των εργαζομένων, αποκρούοντας κυρίως τις θέσεις της Ν.Δ. για τις απολύσεις και τη σύνδεση μισθού και παραγωγικότητας.

2. Για να παραταθεί ένα εξάμηνο η παραμονή των αμερικανικών δάσεων - όπου μόνο για χάρι προσφέρεται η προσπάθεια του ΠΑΣΟΚ να εμφανίσει ότι δικαιώνεται ο Αν. Παπανδρέου με την απομάκρυνση (μαζί με 70 άλλες, που εξήγγειλε ο Μπους) των δάσεων στο Ελληνικό και τη Νέα Μάκρη και ο ίσως σοβαρότερος ισχυρισμός του ΚΚΕ ότι αποτελεί προϊόν και κατάρκτηση των λαϊκών αγώνων.

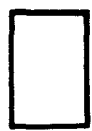
3. Για το δεύτερο βαθμό αυτοδιοίκησης, όπου θα υπάρξει σύγκρουση, αν η Ν.Δ. επιμένει να αντιτίθεται στην άμεση εκλογή των δευτεροβαθμίων οργάνων. Και

4. Το φορολογικό νομοσχέδιο, που είναι και το σοβαρότερο από τα τέσσερα. Η κατάρτιση, συζήτηση και ψήφιση αυτού ακριβώς του νομοσχεδίου θα αποτελέσει σκληρή δοκιμασία για το Συνασπισμό και τις σχέσεις του με την κυβέρνηση. Η «δημοκρατική φορολογική μεταρρύθμιση» που ευαγγελίζεται ο Συνασπισμός, ώστε να μη σηκώνουν αποκλειστικά σχεδόν οι μισθωτοί τα φορολογικά βάρη και τα προτεινόμενα μέτρα για πάταξη της φοροδιαφυγής, της φοροκλοπής και της φοροσπάτης του μεγάλου κεφαλαίου, των ελεύθερων επαγγελματιών του αγροτών και της παραοικονομίας, ούτε τα θέλουν, ούτε μπορούν να τα δεχθούν σε περίοδο εκλογικής ψηφοθηρίας το ΠΑΣΟΚ και η Ν.Δ.

Αλλά αφού η εξυγίανση των δημοσίων οργανισμών, που θα συνόδευε τόχα την αύξηση των τιμολογίων πήγε περίπατο. Αφού τα «αναπτυξιακά» οράματα κληροδοτούνται στις μελλούμενες κυβερνήσεις. Αφού τα μέτρα για να σωθεί η Αθήνα και να ανακόπει η ραγδαία καταστροφική του περιβάλλοντος παραπέμπονται στις καλές - ή εκφυλίζονται σε «ασπιρίνες» διοικητικές και αστυνομικές μορφές. Αφού η οικουμενική κυβέρνηση χρησιμοποιήθηκε από τα δύο μεγάλα κόμματα για την εφαρμογή, χωρίς πολιτικό κόστος, μιας ασφυκτικά περιοριστικής και αντιλαϊκής πολιτικής. Και αφού η οικουμενική συναίνεση δεν εμπόδισε τον κρατικό αυταρχισμό να εκδηλωθεί απροκάλυπτα.

Αφού όλα αυτά είναι δεδομένα, ο Συνασπισμός, με κορμό ένα ΚΚΕ σε βαθιά κρίση από την αδυναμία του να προσαρμοσθεί στις συντελούμενες διεθνώς κοσμογονικές αλλαγές, δεν μπορεί να φθάσει στις κάλπες έχοντας στις αποσκευές της συμμετοχής του στην κυβέρνηση μόνο τη νομοθετική κατοχύρωση της ΑΤΑ. Η εκλογική καθίζηση σε μονοψήφιο ποσοστό προβάλλει ήδη ως πολύ πιθανή - τόσο, που να ανησυχεί το ...ΠΑΣΟΚ ότι είτε θα ευνοηθεί η Ν.Δ. στην επιδιωκόμενη αυτοδυναμία, είτε δεν θα έχει μετεκλογικά σοβαρό εταίρο για κυβερνητική συνεργασία.

Έτσι, λογικά, με το φορολογικό νομοσχέδιο αναμένεται ο Συνασπισμός να το τραβήξει στα άκρα. Το αν αυτό σημαίνει και αποχώρηση από την κυβέρνηση είναι αμφίβολο. Γιατί η ηγεσία του, απτόητη από τη φθορά με τη συμμετοχή σε δύο ατυχή κυβερνητικά πειράματα, σχεδιάζει, προγραμματίζει και οραματίζεται νέες μετεκλογικές κυβερνητικές συμπτώσεις. Είναι άρα δύσκολο να αποσυρθεί οικειοθελώς από το παιχνίδι της εξουσίας...

Η ΧΟΕΣΙΝΗ

■ Υψηλού επιπέδου αναλύσεις της διεθνούς πολιτικής στο «Βήμα» της 14ης Ιανουαρίου. Ο λόγος για τις προσεχείς διπλωματικές εκλογές στην Ανατολική Γερμανία. «Κάτω από τέτοιες συνθήκες, τις μεγαλύτερες πιθανότητες να κυβερνήσει τις συγκεντρώνει το Κομμουνιστικό Κόμμα, σε συνεργασία με το Κόμμα Δημοκρατικού Σοσιαλισμού». Βέβαια, «Κόμμα Δημοκρατικού Σοσιαλισμού» δεν υπάρχει στη ΓΔΓ· πρόκειται απλώς ονόματα για την τσόντα που προστέθηκε πρόσφατα στο όνομα του Ενιαίου Σοσιαλιστικού Κόμματος, δηλ. του ΚΚ. Είπαμε παιδιά να αντιγράφετε, αλλά λίγη προσοχή δε βλάπτει ποτέ.

■ Υψηλού επιπέδου αναλύσεων συνέχεια, στο ίδιο πάντα φύλλο του «Βήματος». Αυτή τη φορά, στόχος είναι «ο τύραννος των Τυράνων». Έτσι, μεταξύ άλλων μαθαίνουμε ότι «το 1948 ο Στάλιν τα χάλασε με τον Τίτο και συνεπώς με τον Χότζα». Τι τοίχος λοιπόν κι ο Χότζα – κι αν εξήμνησε το Στάλιν στα απομνημονεύματά του, μάλλον ο ίδιος είχε μπερδεύσει...

T.K.

■ Ωραίο και χρήσιμο εκείνο το καινούργιο ιδιωτικό ραδιόφωνο των Ιωαννίνων, όταν τροφοδοτεί τα ρεπορτάζ των αθηναϊκών εφημερίδων με τις κυριακάτικες συνεντεύξεις πολιτικών ανδρών. (Αντρέας, Κύρκος, Ανδρουλάκης κλπ.). Γιατί όμως καθ' υπέρβαση των κανόνων της δεοντολογίας ποτέ δεν γράφεται στις εφημερίδες το πρόσωπο που φτιάχνει τις εν λόγω εκπομπές και συνομιλεί με τους πολιτικούς ηγέτες; Η απάντηση είναι απλή: ο Γιάννης Ρουμπάκης αντιμετωπίζει ακόμη εμπόδιο.

■ Μετά τον Μίκη, τον Κρυστάλη, τον Αλεξάκη και πολλούς άλλους «αστέρες» του είδους, η έρευνα του αντιστασιακού Τσε-βά έφτασε κι ως την Αγγ. Νικολούλη, του Έθνους... Και το show συνεχίζεται.

■ «... Να τώρα, αν έκανε "ντου" η ΚΝΕ, αν έστηνε ομάδες περιφρούρησης έξω απ' τα σχολεία να θουτάνε τα θαποράκια μόλις εμφανίζονται, ή έστω να τα πλακώνουν στο ξύλο. Να πιάνουν τους μεσάζοντες και να τους παραδίνουν στην αστυνομία.

– Όλες οι νεολαίες, γιατί μόνο η ΚΝΕ;

– Γιατί οι άλλοι δεν θα πάνε. Μακάρι να πάνε».

Κάτι τέτοια και άλλα τρομερά έγραφε στη σελ. 2 της «Πρώτης» την Πέμπτη 18 Γενάρη ο κ. Λεωτέρης Κανέλλης. Στην αρχή πιστέψαμε ότι έκανε πλάκα, αναπαριστώντας τον διάλογο κάποιων αγανακτισμένων πολιτών. Όμως όχι· αποκάλυπτε – έμμεσα – το δράμα του για τον ρόλο των πολιτικών νεολαίων και την επίλυση του προβλήματος των νεοκατωμένων. Όχι πως δεν θα άξιζε μια τέτοια λύση για τους εμπόρους της ηρωίνης, όμως ποιος θα καθόριζε το ποιος είναι θύτης και ποιος θύμα σ' αυτό το μπλεγμένο κύκλωμα; Και ποιος από τους πολιτικούς προϊστάμενους των – ανασυστημένων – ΚΝΑΤ δεν θα έμπαινε στον πειρασμό να αξιοποιήσει τις γνώσεις του και στον τομέα του πολιτικού ανταγωνισμού;

■ Κάποια ασιγήστη μάχη πρέπει να έχει ξεκινήσει ανάμεσα στο επιτελείο του «Έθνους» και τον... Ουμπέρτο Έκο. Δεν εξηγείται αλλιώς το ότι στο – καθιερωμένο πλέον – έκτακτο τεύχος του «Έθνους της Κυριακής» με τον απολογισμό της δεκαετίας που πέρασε, στη στήλη με τα δέκα βιβλία της δεκαετίας, την 8η θέση καταλαμβάνει «Η αποκάλυψη του Ιωάννου», με ξυλο-

γραφίες Άλμπερχτ Ντίρερ (έτσι, γενικά και άνευ Έκο!), την δε 9η «Το εκκρεμές», του Φουκώ (όπως λέμε ο Ερμής του Πραξιτέλη). Εκ μέρους του διάσημου καθηγητή, είμαστε υποχρεωμένοι να ζητήσουμε έλεος. Δεν θα ξανακάνει επιδείξη γνώσεων και άλλες τέτοιες εξυπνάδες...

■ Ζήτω η «ελεύθερη, πλουραλιστική» ιδιωτική τηλεόραση! Επιτέλους, η κοσμογονία στα media μας φέρνει σταθερά πίσω στις καλύτερες στιγμές της ελληνικής τηλεόρασης, στην εποχή της χούντας. Ένας αληθινός γίγαντας της αστυνομικής σκέψης, ο Νίκος Φώσκολος, επιστρέφει και μορφώνει τον ελληνικό λαό. Το MEGA channel των πέντε εκδότων (Λαμπράκης, Βαρδινουγιάννης, Αλαφούζος, Μπόμπολας, Τεγόπουλος) μας εξασφάλισε το αριστούργημα: «Η γυναίκα της πρώτης σελίδας», όπου η Ζωΐτα Λάσκαρη ενσαρκώνει μια λοχαγό των Ναζί, που εξόντωσε περίπου 300.000 Εβραίους στο Άουσβιτς και συμπτωματικά ονομάζεται... Ούλρικε Μάινχοφ.

Στον «Αντέννα TV» των κυρίων Κυριακού και Καλογρίτσα (εφημ. «η Πρώτη») και άλλων πλοιοκτητών και εμπόρων, ολόκληρο το καλλιτεχνικό επιτελείο του Φώσκολου αναδύει την μεγαλύτερη τηλεοπτική επιτυχία όλων των εποχών... της χούντας. Κυρίες και κύριοι, ο «Άγνωστος πόλεμος», ο Φώσκολος και ο Τζέιμς Πάρις, ο Νίκος Μαστοράκης, ο πραγματικός Ελληνοχριστιανικός πολιτισμός μας, ο Τέρνερ και η Βόρεια Ήπειρός μας, το Φάλλον Κρεστ και η Λιάννα Κανέλλη. Επιτέλους ένα «επίπεδο» στην τηλεόραση, όπως το οραματίζονται οι τηλεκριτικοί των σοβαρών εφημερίδων μας: Καθημερινή, Ελευθεροτυπία, Νέα, Βήμα, Μεσημβρινή, Έθνος, Πρώτη. Εκτός αν δεν είναι ακριβώς το τηλεοπτικό τους πρότυπο αλλά τους το υπαγορεύουν τα αφεντικά τους...

Δ.Τ.

■ «Καρατερίστας οικολόγος» ήταν, σύμφωνα με την «Επικαιρότητα» της 12 Γενάρη, κάποιος κύριος που έδειρε με χτυπήματα καράτε τέσσερις «Ζητάδες», που τον εμπόδιζαν να διαμαρτυρηθεί για την συσσώρευση των σκουπιδιών μπροστά στην πόρτα του. Αν λάθουμε υπόψη μας ότι αυτός που κατέχει την μέθοδο του καράτε λέγεται «κατατέκα» ενώ «κατατερίστας» ο ηθοποιός, που έχει ειδικευτεί στην απόδοση συγκεκριμένων χαρακτήρων, όπως ήταν ο Βασ. Αυλωνίτης ή η Γεωργία Βασιλειάδου, πρέπει να συμπεράνουμε ότι ο εν λόγω κύριος ήταν πολυτάλαντος...

■ Είχαμε, βεβαίως, υπόψη μας ότι σε αρκετά θέματα – μεταξύ

των οποίων και τα μειονοτικά – οι απόψεις του «Έθνους» και του «Ελεύθερου Τύπου» ταυτίζονται. Δεν μπορέσαμε όμως να μην εκπλαγούμε όταν πέσαμε πάνω σε δύο απαράλλαχτα άρθρα με διαφορετικές υπογραφές, που δημοσιεύονταν την ίδια μέρα σ' αυτές τις δύο διαφορετικές εφημερίδες. Συγκεκριμένα, την Τρίτη 9 Γενάρη, το άρθρο του «Έθνους» με τον (απρόσμενα αντεθνικό!) «Τρέμουν τους Πόντιους οι Τούρκοι της Θράκης» και την υπογραφή της Μελαχροινής Μαρτίδου ήταν απόλυτα ίδιο (ακριβές αντίγραφο με πιστότητα 100%) με το άρθρο που δημοσιευόταν στον «Ε.Τ.» με τίτλο «50.000 Πόντιοι έρχονται για εγκατάσταση σε Ροδόπη και Ξάνθη», που υπογραφόταν από κάποιον Απ. Φανφάνη. Εάν η χρονική και λεκτική σύμπτωση δεν ήταν τόσο ακριβής, θα πιστεύαμε ότι πρόκειται για τον ίδιο δημοσιογράφο, που προσπαθεί να αυγατίσει τις αποδοχές του, δουλεύοντας με ψευδώνυ-

μο και σε μια δεύτερη δουλειά. Τα γεγονότα, όμως, μας πείθουν πως υπήρξε κάποια «πηγή», που παραχώρησε αυτούσιο το κείμενο στους δύο δημοσιογράφους, πείθοντάς τους ότι πρόκειται για αποκλειστικότητα. Η «πηγή» είναι προφανές ότι προσπαθεί να δημιουργήσει εντυπώσεις στην κοινή γνώμη και τον κρατικό μηχανισμό. Τι πηγή είναι αυτή, θα ρωτήσετε. Κάποια Υπηρεσία, ίσως...

Υ.Γ.: Το χειρότερο είναι ότι η «δικτυωμένη» αυτή αρθρογραφία δεν παρουσιάζεται για πρώτη φορά. Οι ίδιοι ανταποκριτές των ιδίων εφημερίδων είχαν διαπράξει το ίδιο «δημοσιογραφικό» ατόπημα στις 19 Νοεμβρίου. Εμείς το είχαμε εγκαίρως επισημάνει (Σχολιαστής, τ. 82, σελ. 17), φαίνεται όμως ότι όταν πρόκειται για «εθνικά θέματα» η δεοντολογία μπορεί να πηγαίνει περίπατο.

Επιμέλεια:

Αρίστος ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

SCRIPTA MANENT

Με τη βούρτσα στο χέρι

Σκηνη 1η: «Ένας Κνίτης με τον "Οδηγητή" στο χέρι σταματά ένα νέο και προσπαθεί να τον πείσει να τον αγοράσει.

- Έλα φίλε, θα πάρεις τον "Οδηγητή";
- Άσε, πάω για καφέ.
- Μα δεν ενδιαφέρεσαι για τα προβλήματά σου;
- Για τον Παναθηναϊκό λέει τίποτα;
- Ορίστε. Ο κρατικομονοπωλιακός καπιταλισμός...
- Άσε να πω κáναν καφέ.
- Μα δεν θα πάρεις "Οδηγητή";
- Θα πάρω, αλλά θα μ' αφήσεις να πω και τον καφέ...

Σκηνη 2η: «Συνεδρίαση της ΟΒ. Ο γραμματέας διαβάζει κουνώντας με πειθώ το χέρι την εισήγησή του στα... κινέζικα. Τον παρακολουθούν δυο νέοι που κουνούν με θαυμασμό το κεφάλι. Στο τέλος αποχωρούν, αφήνοντας μόνον το γραμματέα με τα κινέζικά του».

Σκηνη 3η: «Μια νέα τραβώντας την τσίχλα απ' το στόμα χορεύει σε ρυθμούς ντίσκο. Ξαφνικά ακούγεται το "πάγωσε η τσιμινιέρα" κι ένα κνίτης με τη βούρτσα στο χέρι επιδίδεται στην αφισκόλληση.

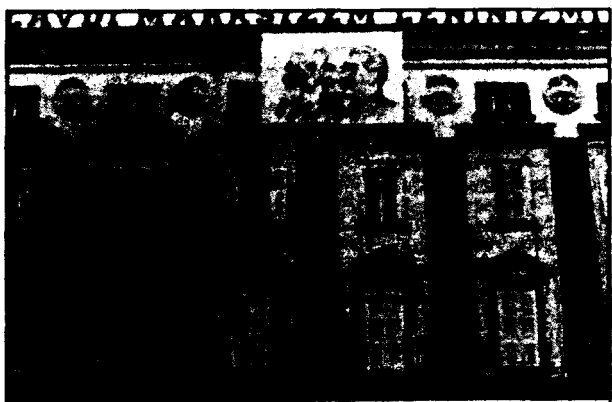
- "Πληρώνεσαι γι' αυτό που κάνεις" ρωτά η νέα.
- "Πληρώνομαι! Επαναστατική πρωτοβουλία κορίτσι μου..."
- "Πάμε σε καμιά ντίσκο;"
- "Είσαι θύμα του ιμπεριαλισμού, του κρατικομονοπωλιακού καπιταλισμού, της άρχουσας τάξης..."
- "Εγώ είμαι όλα αυτά;"
- "Εσύ. Πρέπει όμως ν' αλλάξεις και να 'ρθεις με το πλευρό της εργατικής τάξης".
- "Πάψε! Με κούφανε;"
- "Σε κούφανε; Η ΚΝΕ είναι η πρωτοπορία..."
- Τελικά απέμεινε μόνος με τη βούρτσα στο χέρι.

Όχι, δεν πρόκειται για αντικνίτικη εφημερίδα τοίχου της περιόδου των πανεπιστημιακών καταλήψεων του '79, ούτε για γελοιογραφική στήλη συνοικιακής εφημερίδας της ΟΝΝΕΔ. Είναι η περιγραφή του «Ριζοπάστη» (24/1/90) για «τρία σκετς που παρουσιάζουν οι σύντροφοι της Πιερίας», κατά τη διάρκεια της προ-συνεδριακής συνδιάσκεψης Κεντρικής Μακεδονίας της «νομιμόφρονης» ΚΝΕ.

Είπαμε ρε παιδιά αυτοκριτική, αλλά κάντε και λίγο κράτει. Τόσος αυτοσαρκασμός μετά από εκείνα τα γκαγκάν σταλινικά του περασμένου φθινοπώρου δημιουργεί κινδύνους για σχιζοφρενικό σύνδρομο...

T.K.

ΜΑΓΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ ΧΩΡΙΣ ΕΙΚΟΝΑ

ΑΡΧΙΣΑΝ να με άρπουν οι πρώτες φωτογραφίες από το αγαπημένο... Αλβανία. Εδώ βλέπεις ένα κυβερνητικό κτίριο, όπου κυριαρχούν ο Στάλιν, ο Λένιν, ο Τρότσκι, ο Μπαρ και ο... (Άφες)

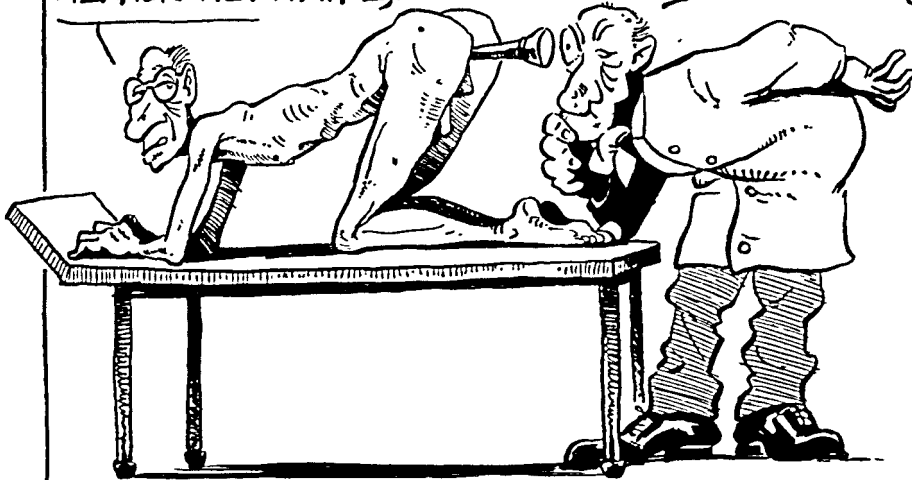
Από τον «Ελεύθερο Τύπο» της 19/1 (στήλη Δημ. Ρίζου). Όποιος καταφέρει να εντοπίσει τον Τρότσκι, κερδίζει τα Άπαντα του Ραμίζ Αλία ή τη βιογραφία του Τσουςούσκου (η επιλογή δική του).

ΣΤΟΝ ΠΑΤΟ...

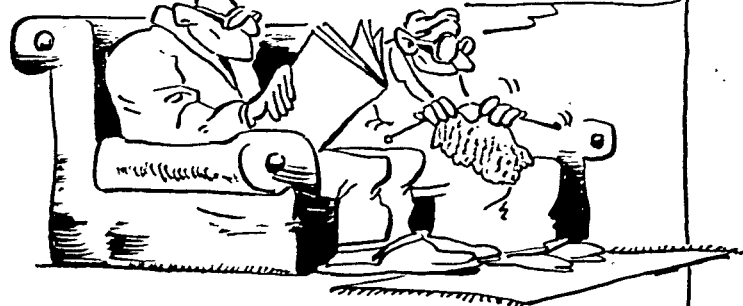
ΠΟΣ ΒΛΕΠΕΙΣ ΤΟ
ΜΕΛΟΝ ΜΟΥ ΠΙΑΤΡΕ,...

ΣΚΟΤΕΙΝΟ!

ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΧΟΝΤΡΑ
ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΔΙΕΘΝΟΣ...

ΗΤΙΕΣ ΤΟ ΤΖΑΪ ΖΟΥ;...

ΞΕΡΩ ΑΠΟ ΤΙ ΠΕΘΑΙΝΟΥΜΕ
ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ: ΑΠΟ ΘΑΝΑΤΟΥ!

ΤΙ ΑΝΤΑ ΝΟΜΙΖΑ ΟΤΙ ΕΙΧΑ
ΤΗ ΖΩΗ ΜΠΡΟΣΤΑ ΜΟΥ.
ΑΣ ΚΑΝΩ ΜΕΤΑΒΟΛΗ.

«...ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ,
ΚΑΤΑΡΡΕΟΥΝ ΤΑ ΤΕΙΧΗ...»

ΕΓΩ ΚΥΡΙΕ, ΟΤΑΝ ΜΕΓΑ-
ΛΟΣΟ, ΘΑ ΓΙΝΩ ΜΕΓΑΛΗ
ΚΑΙ ΤΡΑΝΗ!

ΟΡΙΣΤΕ Η ΚΑΡΤΑ ΜΟΥ
ΣΙΓΟΥΡΑ ΘΑ
ΧΡΕΙΑΣΤΕΙΤΕ
ΜΑΝΑΝΤΖΕΡ.

Παρασκευή 26 Ιανουαρίου: Ώρα 7:00 π.μ.: Η κατάληψη της Λεωφ. Αμαλίας εκκενώνεται από τα ΜΑΤ.

Ώρα 11:00 π.μ.: Βγαίνει η απόφαση αθώωσης του Μελίστα με ψήφους 6-1.

Ώρα 12:30 π.μ. Ο Σαδίκ και Σερίφ οδηγούνται στις φυλακές, αφού η καταδικαστική σε βάρος τους απόφαση όριζε ότι η ποινή δεν είναι εξαγοράσιμη και η έφεση δεν έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα.

Το ίδιο βράδυ, γύρω από το Πολυτεχνείο, παραδίδονται στις φλογές οι τελευταίοι σωροί των σκουπιδιών, υπολείμματα της απεργίας των ΟΤΑ. Η κυβερνητική αδιαλλαξία απέναντι σ' οποιαδήποτε απεργιακό αίτημα συναγωνίζεται το θράσος της δικαιοσύνης στην υπόθεση Μελίστα. Ενώ ο Σαμαράς ανακινεί το Βορειοηπειρωτικό, ο Παπανδρέου παίζει πάλι τον παπά με τον υποψήφιο για την προεδρία, ο Γιάνναρος ξεπουλάει τις προβληματικές και ο Κατριβάνος υπογράφει το διάταγμα επιστροφής των υπαλλήλων των ΟΤΑ. Η βαριά σκιά της συναίνεσης πέφτει πάνω από κάθε κινητοποίηση.

Η συναίνεση κλιμακώνει την ένταση

Οι τελευταίες εβδομάδες έφεραν στην επιφάνεια την αναμέτρηση που δεν μπορούσε πια να περνάει στα ψιλά, δευτερεύον θέμα σε σύγκριση με τις μάχες διαδοχής στα κόμματα ή τις μαζούρες τακτικής των πολιτικών αρχηγών. Μέσα σε κλίμα ασφυκτικής κοινωνικής απομόνωσης, κόντρα σ' όλα τα κόμματα, μια σειρά από απεργίες, καταλήψεις και αντισυταρχικές διαδηλώσεις επιχειρούν να προξενήσουν ρωγμές στον συναινετικό γύφο που επιβάλλει η οικοουμενική κυβέρνηση στην ελληνική κοινωνία. Οι απεργιοί και οι καταληψίες είναι η μοναδική αντιπολίτευση, οι μόνες διαφορετικές φωνές μέσα στην ισοπεδωτική μονοφωνία.

Είναι λοιπόν αλήθεια ότι η οικοουμενική είναι η κυβέρνηση με τους λιγότερους οπαδούς στην ιστορία; Ίσως κάτι τέτοιο να είναι σωστό, μόνον που θα πρέπει ν' αναλογιστούμε πόσο έχει προχωρήσει το σπάσιμο των δεσμών κοινωνικής αλληλεγγύης και ταξικής συλλογικότητας για να κατανοήσουμε τις πραγματικές διαστάσεις του προβλήματος.

Η βαρύτητα των μέτρων που παίρνονται κάθε μέρα, σημαντικών ή ασήμαντων, κρυφών ή φανερών, καθώς και ο καταιγισμός που προοιωνίζεται ν' ακολουθήσει ό,τι κι αν επιφυλάσσουν οι ερχόμενες εκλογές δείχνουν ότι η περίφημη αναδιάρθρωση προχωράει ήδη γοργά. Χτυπάει την καρδιά του σωματίου, της σχολής, των πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων. Η συναίνεση δεν απομονώνει απλά την κοινωνία από την πολιτική. Εμπεδώνει τον κατακερματισμό των κοινωνικών υποκειμένων απομονώνοντας όσους επιμένουν να φωνάζουν ότι η ατομική προοπτική δεν είναι η μόνη διέξοδος από την στενωπό του εκσυγχρονισμού.

Η αποτελεσματική διαχείριση των οικονομικών υπογραμμίζει με εντονότερο τρόπο τις ανάγκες αναπροσαρμογής του συστήματος των κομμάτων στις απαιτήσεις της νέας εποχής. Σήμερα, η εξισορρόπηση των αντιθέσεων

Η ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΤΙΦΡΟΝΟΥΝΤΕΣ

στα πλαίσια της οικοουμενικής, παίρνει κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά:

Το συνολικό κλίμα έντασης σηματοδοτείται από μία επίθεση ηγεμονίας της Ν.Δ. Με δεδομένο τον προσανατολισμό εξάσκησης «εθνικής πολιτικής» εκ μέρους της οικοουμενικής, η Ν.Δ. επιχειρεί να εμφανιστεί σαν σιθαρδός διαχειριστής της κρίσης επιβάλλοντας τους δικούς της ρυθμούς στις εξελίξεις. Παίρνει πρωτοβουλίες πολλαπλής λειτουργίας και απεύθυνσης:

- Η ανακίνηση από τον Σαμαρά του βορειοηπειρωτικού ενοποιεί τον συντηρητικό χώρο, προσφέροντας ένα ιδεολογικό μπάλωμα στην τρωθείσα εικόνα του ελληνισμού μετά τις περιπέτειες της τελευταίας διετίας που τόσο καταρράκωσαν το εθνικό κύρος.

- Η σπουδή και εμμονή των νεοδημοκρατών υπουργών στην έκδοση σκληρών ανακοινώσεων για τις απεργιακές κινητοποιήσεις πολλές φορές υπερβαίνει τα εσκαμμένα και αφήνει ακάλυπτους τους άλλους οικοουμενικούς εταίρους.

- Η προκλητική απόφαση αθώωσης του Μελίστα δεν μπορεί να πάρθηκε παρά με την κάλυψη αν όχι παρότρυνση της Ν.Δ. Επιχειρεί έτσι να εμφανιστεί σαν πόλος αναφοράς των κατασταλτικών μηχανισμών, το πραγματικό κόμμα του νόμου και της τάξης.

- Δεν λείπουν ακόμα οι δημαγωγικές κινήσεις όπως οι εξαγγελίες Τζαννετάκη περί μείωσης της στρατιωτικής θητείας, που επιχειρεί να προσπορίσει στην Ν.Δ. τα αποκλειστικά οφέλη, σπεκουλάροντας πάνω σε μια έτσι ή αλλιώς επερχόμενη εξέλιξη.

Σ' όλα τα παραπάνω το ΠΑΣΟΚ και ο Συνασπισμός είναι υποχρεωμένοι ν' ακολουθήσουν αφού δεν διαφωνούν με την συνολική στρατηγική της κυβέρνησης. Αυτό που διακυβεύεται είναι ποιο από τα δύο μεγάλα κόμματα θα καταφέρει να πείσει ότι είναι το πιο φερέγγυο στα πλαίσια σχεδόν κοινών

αντιλήψεων για τη διαχείριση της κρίσης. Αφού το ΠΑΣΟΚ άντεξε το προηγούμενο διάστημα, εμφανίζεται σήμερα σαν η πιο συνεκτική πολιτική δύναμη, ασκώντας πολιτική χαμηλών τόνων με προοπτική να κρατήσει όλες τις πόρτες ανοιχτές για μετεκλογικούς χειρισμούς. Ο καιρός άλλωστε φαίνεται να δουλεύει προς όφελός του.

Η διαπίστωση αυτή υποχρεώνει την Ν.Δ. ν' αυξήσει το στοίχημα προκειμένου να διατηρήσει τον έλεγχο των πολιτικών εξελίξεων. Το συναινετικό πλαίσιο δυσκολεύει το ΠΑΣΟΚ και τον Συνασπισμό να ισοσκελίσουν τις πρωτοβουλίες της Ν.Δ.

Ταυτόχρονα όμως επιβαρύνεται το αντιλαϊκό προφίλ του Μητσότακη, έτσι ώστε να ενισχύεται η πρόβλεψη ότι η κατάκτηση της αυτοδυναμίας παραμένει επισφαλής υπόθεση.

Ανεξάρτητα από τα ενδεχόμενα σενάρια, ένα είναι βέβαιο: Η κλιμάκωση της έντασης εμπεδώνει τον δικομματισμό ακυρώνοντας την στρατηγική του Συνασπισμού. Η τραγική θέση στην οποία έχει περιέλθει καταντάει γελοία στην στιγμή που ορισμένα από τα σκληρότερα μέτρα προτείνονται από υπουργούς του (προβληματικές, επιστράτευση απεργών), ενώ οι Φλωράκης-Φαράκος ψελλίζουν εκ των υστέρων φραστικές διαφοροποιήσεις ή κάνουν απλά αντικρουόμενες δηλώσεις. Φαίνεται πολύ δύσκολο πλέον να καταφέρουν να μην συνδέσουν το όνομά τους με την τελεσίδικη χρεωκοπία και αποσύνθεση του ΚΚΕ.

«Ανεύθυνοι, αντικοινωνικοί, εγκληματίες»

Στο πρωινό δελτίο των ραδιοφωνικών σταθμών οι απεργίες παρουσιάζονται πια σαν αναγκαίο κακό, κάτι σαν το νέ-

φος. Η ανακοίνωση της λήξης κάποιας απεργίας συνοδεύεται από εκφράσεις ανακούφισης των εκφωνητών, αφού αυτό σημαίνει ότι οι απείθαρχοι συνειδητοποίησαν την κρισιμότητα των περιστάσεων που περνάει το έθνος και στοιχίστηκαν με τις επιταγές των καιρών.

Όμως, πριν ακόμα τελειώσει το μάζεμα των σκουπιδιών που είχαν συσσωρευτεί τις δύο προηγούμενες εβδομάδες οι μόνιμοι και έκτακτοι υπάλληλοι των ΟΤΑ συζητάνε πάλι για κινητοποιήσεις. Η απεργία στην Τράπεζα Πίστηως κρατάει ακόμα. Κομβικό σημείο η σύνδεση μισθού-παραγωγικότητας, που βρίσκει αντιστάσεις και από το χώρο του ΟΤΕ. Μόλις τελειώσαν οι καταλήψεις σειράς λυκείων στον Πειραιά τις διαδέχθηκαν άλλες, ενώ το ίδιο φαίνεται ότι μπορεί να συμβεί και με κάποιες σχολές των ΤΕΙ.

Η ανάγνωση των απεργιακών αιτημάτων θα οδηγούσε ίσως στον χαρακτηρισμό των κινητοποιήσεων σαν «συντεχνιακών». Εν τούτοις, οι απεργίες της τελευταίας περιόδου δεν διεκδικούν τόσο βελτιώσεις των μισθολογικών ή εργασιακών συνθηκών όσο υπογραμμίζονται στοιχειώδεις κατακτήσεις των εργαζομένων.

Με προκάλυμμα τη συμφωνία μεταξύ των κομμάτων για πάγωμα των σοβαρών οικονομικών ρυθμίσεων προετοιμάζεται το έδαφος για ό,τι ακολουθήσει τις πρώτες δέσμες μέτρων Ζολώτα, απλές βροντές πριν την καταιγίδα. Οι άμεσα ορατοί στόχοι της απαραίτητης «εξυγίανσης» είναι ήδη αισθητοί στο πετσί των εργαζομένων και των σπουδαστών, δίνοντας απεγνωσμένο χαρακτήρα στις κινητοποιήσεις τους:

- Σύνδεση μισθού-παραγωγικότητας στις Τράπεζες και τις δημόσιες επιχειρήσεις.

- Καθιέρωση της μη εξασφαλισμένης, εξαρτημένης εργασίας στους έκτα-

Και ο Ιωάννης Γρίβας με τον Σαδίκ;

Με αποτροπιασμό αναφέρονται οι κυβερνητικοί παράγοντες και τα μέσα ενημέρωσης στο θράσος του Σαδίκ να αναφέρεται σε «τουρκική» μειονότητα. Η αναφορά του, μάλιστα, αυτή είναι ένα απ' τα σημαντικότερα στοιχεία του κατηγορητηρίου που τον οδήγησε στη φυλακή. Μόνο που την έκφραση «τουρκική» μειονότητα τη χρησιμοποιεί και το ανώτατο δικαστήριο της χώρας μας ο Άρειος Πάγος, και μάλιστα υπό την προεδρία του τέως πρωθυπουργού Ιωάννη Γρίβα.

Έχουμε στα χέρια μας την υπ' αριθ. 473 απόφαση του Ε' Τμήματος του Αρείου Πάγου που συγκροτήθηκε στις 19.2.88 από τους δικαστές Ιωάννη Γρίβα, αντιπρόεδρο, Αθανάσιο Πούλο, Γεώργιο Αντωνόπουλο, Ιωάννη Κιούση και Παναγιώτη Γρηγοριάδη, εισηγητή. Χρέη εισαγγελέα είχε ο Σπύρος Κανίνιας.

Στο κείμενο αναφέρεται επανειλημμένα η μειονότητα με τον προσδιορισμό «τούρκοι-τουρκική» και οι τουρκομουσουλμάνοι κάτοικοι της Θράκης αναφέρονται ως «ομόθρησκοι» αλλά και «ομοεθνείς» του κατηγορούμενου Σαδίκ.

Υπάρχει δε και ρητή αναφορά στον Σαδίκ: «Πρόκειται να διεξαχθεί δίκη με κατηγορούμενο τούρκο ιατρό, ο οποίος κατηγορείται...»

Όταν ο κ. Γρίβας ονομάζει τούρκο τον Σαδίκ, δεν έχει άραγε κι ο ίδιος το δικαίωμα να ονομάσει έτσι τον εαυτό του; Εκτός κι αν οι «υπερπατριώτες» που προκαλούν την όξυνση στην Κομοτηνή φυλάνε και για τον πρόεδρο του Ειδικού Δικαστηρίου ένα κελί δίπλα στον Σαδίκ. Υπάρχει άλλωστε τώρα και το δεδικασμένο!

Δ.Ψ.

«Χούλιγκανς, πρεζάκηδες, περιθωριακοί»

Όποιος παρακολούθησε τους Κωνσταντόπουλο και Κουβέλη να προπηλακίζονται από αστυνομικούς στην δίκη του Μελίστα και τον πρόεδρο του δικαστηρίου να κουρελιάζει τους μάρτυρες μπροστά στους μόλις προ τριών μηνών υπουργούς Εσωτερικών και Δικαιοσύνης θα καταλάβαινε πολύ γρήγορα ότι εκεί παιζόταν ένα πολύ μεγάλο στοίχημα. Η αλαζονεία του Λυκουρέζου όταν ταπεινώνε τους πασιγνώστους δικηγόρους των κοινωνικών δικαιωμάτων, πρώην υπουργούς της Αριστεράς με την ανοχή του δικαστηρίου δίνει ένα μικρό μόνο μέτρο του τι θα πει συναίνεση σε σχέση με το κέντρο της εξουσίας.

Τι τύχη θα μπορούσε να έχει ο φτωχός Μιχάλης σ' ένα τέτοιο παιχνίδι;

Το κλίμα της οικομενικής κοινωνικής απάθειας κρίθηκε κατάλληλο για την μεγάλη ρεβάνς. Όχι, ο Μελίστας δεν μπορούσε να πει σίτι που με μια μικρή έστω καταδίκη. Ένοχος άλλωστε ήταν ο Καλτεζάς. Η αθωωτική απόφαση 6 προς 1 δεν μπορεί όμως να χρεωθεί αποκλειστικά σε σκοτεινούς κύκλους της δικαιοσύνης και της αστυνομίας ή σε δάκτυλο του Λυκουρέζου. Είναι ζυγισμένη κίνηση ιδεολογικής συγκρότησης των κατασταλτικών μηχανισμών και αναβάθμισης του κύρους τους. Αποσκοπεί κύρια στην δημιουργία συσχετισμών στον χώρο των κρατούντων ενοποιώντας τους φορείς των πιο σκληρών απόψεων και τις πρακτικές τους κάτω από την πτέρυγα της Ν.Δ.

Ο υπολογισμός είναι προφανής: Με δοσμένη την έλλειψη αλληλεγγύης η αντίδραση του άμεσα θιγόμενου χώρου μπορεί να προβοκαριστεί πολύ

εύκολα και να απομονωθεί εντελώς. Οι κατασταλτικοί μηχανισμοί παίζουν το μεγάλο στοίχημα στο έδαφος της κοινωνικής αναληψίας, το θέμα Καλτεζά όμως δεν φαίνεται τελικά να κλείνει αμαχητί.

Ο κλεφτοπόλεμος γύρω από το Πολυτεχνείο δεν εξελίσσεται σε μπαράζ σπασμένων θιρινών παρά την ιδιαίτερα επιθετική στάση της αστυνομίας. Στον αναρχικό χώρο επικρατούν τελικά απόψεις που επιλέγουν την κατάληψη του Πολυτεχνείου στο οποίο συγκεντρώνονται γύρω στα 1.000 άτομα αργά το θράδυ της Παρασκευής αφού αποσύρεται η αστυνομία. Από την πρώτη κιόλας συνέλευση της κατάληψης, που διεξάγεται μέχρι τις μικρές ώρες του Σαββάτου, μέσα από την ζωντανή και πλούσια συζήτηση φαίνεται ότι ο αναρχικός χώρος αναζητά ένα πολιτικό σχεδιασμό που να παίρνει υπόψη του κάποια, μειοψηφικά έστω, κοινωνικά ερείσματα.

Η διάχυτη αίσθηση ότι υπάρχει δυνατότητα η δολοφονία του Μιχάλη Καλτεζά να μην γίνει μια φορά ακόμα, και τελευταία, βορά των πρωτοελλίδων βοηθά στην σταδιακή μεταστροφή του κλίματος. Η ΕΦΕΕ αποφασίζει καταλήψεις στις σχολές ενώ η πορεία των 6.000 των Δευτέρων είναι από τις μαζικότερες των τελευταίων χρόνων.

Την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές είναι άγνωστο πώς θα κορυφωθούν αυτές οι κινητοποιήσεις και εάν καταφέρουν να δημιουργήσουν πολιτικό γεγονός. Έχει μόνο φανεί πως οι ρωγμές στην συναινετική θιρίνα είναι ίσως απρόβλεπτες, πάντα όμως δυνατές.

«Τούρκοι, μογγόλοι, μωαμεθανοί...»

Τη στρατηγική της έντασης επιλέγει η Ελληνική κυβέρνηση για να «επιλυσει»

το κατά τα άλλα... κοινωνικό ζήτημα της μειονότητας στην Δ. Θράκη. Έχοντας επί πολλά χρόνια εμπιστευθεί το πρόβλημα στο υπουργείο Εξωτερικών και κυρίως στην ΚΥΠ (!), η κρατική πολιτική φτάνει σήμερα στο κρίσιμο σημείο της: να ξεκαθαρίσει τους λογαριασμούς της με την Άγκυρα σπάζοντας τα κεφάλια της τουρκομουσουλμανικής μειονότητας.

Και δεν πρόκειται για μια ανεξέλεγκτη συνέπεια κάποιων μικρονοϊκής πολιτικής σωθινιστικών κύκλων μέσα στους κρατικούς μηχανισμούς. Αντίθετα, η δικαστική απόφαση κατά του Σαδίκ και Σαρίφ, αποτελεί την «ποιοτική τομή» σε μια ευρύτερη πολιτική πυγμής που μόλις τώρα αρχίζει να εκτυλίσσεται... Οι 18 μήνες φυλάκισης και τα 3 χρόνια στέρησης των πολιτικών δικαιωμάτων στους δύο εκπροσώπους της μειονότητας δεν είναι μόνο μια πολιτική δίωξη «αντιφρονούντων» αλλά αποτελεί πράξη που παίρνει τις διαστάσεις επίσημης προβοκάτιας.

Ο Σαμαράς που «τυχαία» βρέθηκε στις 28/1 στην Κομοτηνή και την Ξάνθη γνώριζε πολύ καλά την επερχόμενη βία του «χριστιανικού στοιχείου» που θα προκαλούσε και την «μουσουλμανική»... Η ιδέα ήταν σαφής: «Η μειονότητα αποτελεί 5η φάλαγγα του τουρκικού επεκτατισμού, οφείλουμε ως έθνος Ελλήνων να τους διώξουμε, πάση θυσία».

Ο βαλκανικός θαρβαρισμός λοιπόν, αναγορεύεται σε κύρια ιδεολογικοπολιτική κατεύθυνση της ευρωπαϊκής μας φυσιογνωμίας. Η κυβέρνηση Ζολώτα δίνει στον Σαμαρά και στην Δεξιά το «πράσινο φως» να αναπτύξει τις πιο άγριες φιλοδοξίες των ελληνικού εθνικισμού, ίσως δε έχει λάβει και τις απαραίτητες διεθνείς διαβεβαιώσεις γι' αυτή την περιπέτεια. Άλλωστε πολλοί εδώ και καιρό αντιλαμβάνονται τις σχέσεις με τις γειτονικές χώρες σαν την πάλη ανάμεσα στη χριστιανική κουλτούρα και τον οπισθοδρομικό ισλαμισμό.

«Έλληνες εναντίον Τούρκων», «α-ναμέτρηση για τα συμφέροντα του έθνους» αποτελούν τον σύγχρονο συνεκτικό λόγο της κρατικής πολιτικής στη Θράκη. Ο χώρος για τις «αντιπολιτικές» απόψεις χάνεται. Ο Συνασπισμός δεν έχει άποψη για το ζήτημα. Το ΚΚΕ δια της Κόβας δικηγόρων βρίσκει απλώς υπερβολική την φυλάκιση των Σαδίκ, Σαρίφ, η ΕΑΡ της Θράκης κατηγορεί από σωθινιστικές θέσεις, ο δρόμος πλέον ανοίγει για την πιο σκληρή καταστολή. Αλλά και την αντίσταση απ' την μερική του μουσουλμανικού πληθυσμού. Οι πορείες των «χριστιανών» που ολόκληρο το πρωί της 29/1 κατέστρεφαν καταστήματα και άνοιγαν κεφάλια απροστάτευτων μουσουλμάνων υπό την κηδεμονία των ΜΑΤ, ήταν μόνο η αρχή. Η σπουδή τους δε, μεταξύ άλλων στόχων, να καταστρέψουν το προοδευτικό βιβλιοπωλείο «ΕΚΛΟΓΗ» υπογραμμίζει το ποιόν των «πατριωτών χριστιανών».

Είναι σαφές ότι οι οραματιστές της «χριστιανικής» Θράκης δεν είναι κάποιοι περιθωριακοί ακροδεξιόι. Οι επιθετικοί και επεκτατικοί ρεθανιστές δεν κάνουν τίποτε άλλο από το να υλοποιούν την πολιτική της ελληνικής κυβέρνησης.

Δημήτρης ΚΑΡΥΔΑΣ

■ Στις 5 Φλεβάρη γίνεται η δίκη του Χριστόφορου Μαρινού και του Κλέαρχου Συμωναίου για τη γνωστή υπόθεση της Καλογρέζας. Οι κατηγορίες είναι βαρύτερες αλλά η σαθρότητα των επιχειρημάτων της αστυνομίας φάνηκε από τις 10 του περασμένου Απριλίου, όταν το δικαστήριο υποχρεώθηκε να τους αφήσει ελεύθερους ύστερα από δεκάξι μήνες προφυλάκισης. Κατά πάσα πιθανότητα κι αυτή η σκευωρία της αστυνομίας θα καταρρεύσει. Ποιος θα αποζημιώσει, όμως, τους δυο νεαρούς για την ταλαιπωρία που τράβηξαν; Κι ακόμα περισσότερο, τι θα γίνει με τη δίωξη για τη δολοφονία του Μιχάλη Πρέκα; Απ' ό,τι λέγεται, η έρευνα δεν έχει καν αρχίσει...

Γι' αυτό, καλό θα ήταν στις 5 Φλεβάρη να γίνει σαφής και μαζική η παρουσία στο δικαστήριο, όσων αντιτίθενται στις σκευωρίες. Έρχονται και δύσκολες μέρες...

■ «...Επομένως, κάποιοι θα είναι καλοί στην Κοινοβουλευτική Επιτροπή, κάποιοι θα είναι καλοί

στις δημόσιες συγκεντρώσεις ή στα Μ.Μ.Ε., κάποιοι θα είναι καλοί στα οργανωτικά και κάποιοι στο μαζικό κίνημα. Ας αποφύγουμε λοιπόν τη δημιουργία παραγόντων!!! (Κώστας Διάκος των Οικολόγων-Εναλλακτικών απ' τα «ΝΕΑ» 20/1/90). Ιδού μια ασφαλής μέθοδος τυπικά «αμεσοδημοκρατική» για την καταπολέμηση του παραγοντισμού...

■ Μήνυση για διατάραξη οικιακής ειρήνης κατά αγνώστων, κατέθεσε ο πρόεδρος του «Ονόμασιου Ιδρύματος» για την κατάληψη του κτιρίου της οδού Αμαλίας 56. Ο εισαγγελέας που παρέλαβε τη μήνυση άσκησε ποινική δίωξη και διέταξε να κινηθεί αυτόφωρη διαδικασία. Το τριόροφο της οδού Αμαλίας 56 ήταν

για 8 χρόνια ακατοίκητο και είναι ένα από τα πολλά εγκαταλειμμένα κτίρια του «Ονόμασιου». Οι καταληψίες το είχαν χρησιμοποιήσει για να καλύψουν τις στεγαστικές τους ανάγκες και το είχαν αξιοποιήσει σαν πολιτιστικό στέκι.

■ Στο Πάντειο πανεπιστήμιο - έτσι το λένε τώρα - γίνεται ένα ενδιαφέρον συνέδριο με θέμα «Εκλογές '89. Πολιτική και κόμματα στις αρχές της νέας δεκαετίας». Από την 31 Ιανουαρίου έως και την Παρασκευή 2 Φεβρουαρίου δεκάδες ομιλητές θα τοποθετηθούν και θα προβλέψουν τα «νέα» κόμματα και τις τάσεις στη σύγχρονη συντηρητικοποιημένη ελληνική κοινωνία. Η διοργάνωση ανήκει στην «Ελληνική εταιρία πολιτικής επιστήμης».

■ Οι παλαιότεροι αναγνώστες του Σχολιαστή θα σημειώσουν την επανεμφάνιση του Τάσου Κυπριανίδη από τις στήλες μας. Με ικανοποίηση διαπιστώνουμε ότι επανεκτίμησε το χαρακτήρα του περιοδικού -και, συνακόλουθα, τη δική του στάση-, μετά από μια δυσάρεστη ιστορία παρεξηγήσεων και καταγγελιών που πριν τρία χρόνια τον είχε απομακρύνει. Πάντα τέτοια.

ΛΕΠΕΝ

Ρατσισμού Εγκώμιο

1. «Να φύγουν οι ξένοι εργάτες από τη χώρα μας» και «Είναι μια εναλλακτική λύση για την ανεργία». Με αυτές τις απαράδεκτες ρατσιστικές δηλώσεις σχολίασε ο παρουσιαστής της εκπομπής «ΡΑΔΙΟΕΦΗΜΕΡΙΔΑ» το θέμα της νομιμοποίησης των εκτάκτων και άλλα συναφή ζητήματα στον καθ' όλα φιλελεύθερο ραδιοφωνικό σταθμό 9.84. Την καταγγελία έκανε η εκπομπή «Διατάραξη κοινής ησυχίας» και η ένθετη σε αυτήν εκπομπή των Φιλιππινέζων εργαζομένων «MABYHAY KA KABAAYAN».

2. «Οι περισσότεροι πορτοφολάδες είναι Χιλιανοί Πολωνοί και Γιουγκοσλάβοι» (Ελευθεροτυπία - 21/12/89). Την παραπάνω δήλωση έκαναν οι αξιωματικοί της «ΔΙΟΝΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ» τις ημέρες των εορτών, ενημερώνοντας έτσι το κοινό για τη διαφύλαξη της περιουσίας του. Βέβαια, ο συντάκτης του ρεπορτάζ ούτε καν αναρωτήθηκε για το όλο βιοτικό επίπεδο των μεταναστών

στην Ελλάδα, ακόμα και αν θεωρηθούν δεδομένες οι «φυσιολογικές» ρατσιστικές δηλώσεις από την πλευρά των αξιωματικών της Αστυνομίας.

3. Για το φόνο του δεκαετράχρονου τσιγγάνου από ομόφυλό του στις 4/1/90 μαθαίνουμε από τον «αστυνομικό» συντάκτη της «Ελευθεροτυπίας» Γ. Μαρνέλλο μεταξύ άλλων στη γλαφυρή περιγραφή του για το περιστατικό: «Στις σκοτεινές γειτονιές της Αυλίζας, με τα χαμόσπιτα και τα λασπόνερα στους δρόμους βάραινε απειλητικά (σαμπένς) το ενδεχόμενο της βεντέτας. Ενός εθίμου που εφαρμόζει αυστηρά η ιδιόρρυθμη αυτή ράτσα που θγάζει μαχαιροβγάλτες από τα 14».

Για την «ιδιόρρυθμη» αυτή γραφή που απορρέει μέσα από τα δημοσιογραφικά επιτελεία και εκφράζεται καθημερινά, όχι μόνο ρατσιστικά, απέναντι σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες ποιος θα μιλήσει τελικά;

Νάννα ΚΩΣΤΙΔΑΚΗ

ΟΙΚΟΛΟΓΟΙ

Η βία γεννάει τη βία

Είναι σωστό αυτό που λένε, πως αν δεις στο δρόμο σου τη θλακεία, κάνε πως δεν την είδες, γιατί είναι κολλητική. Δεν φαίνεται όμως πως κάτι αντίστοιχο μπορείς να κάνεις και με τη βία και το μιλιταρισμό, ακόμη και αν το επιθυμείς.

Δύο ήταν τα σχετικά θέματα στην 7^η Συνδιάσκεψη των «Οικολόγων Εναλλακτικών» στη Θεσσαλονίκη (13.14.1.90). Και στα δύο οι αντιπαραθέσεις εκφυλίστηκαν σε χειροδικία.

Περίπτωση πρώτη, το ψήφισμα «Ρήξης», «Πράξης», ΕΚΙΧ για το «Βορειοηπειρωτικό». Τρεις -σχετικά ανώδυνες- αλλαγές στο κείμενο από την Οικολογική Κίνηση Θεσσαλονίκη, που συνυπέγραψαν άλλες 4 οργανώσεις, επέσυραν τη μήνη των εμπνευστών του, ενώ η άκομψη προσπάθεια για αντιγραφή των σημείων διαφωνίας -πια- απ' τον υπογράφωντα, κατέληξε σε απόπειρα χειροδικίας από λεβέντη, συνδικαλιστή με πείρα, ένθερμο υποστηρικτή των εθνικών μας δικαιών.

Και αν το βάζο ξανακολλήθηκε στην περίπτωση αυτή με αμοιβαίες δημόσιες συγγνώμες, το δεύτερο happening σφράγισε τη λήθη της δεύτερης μέρας.

Αφορμή το πρόγραμμα της ΕΠΟΙΩ, που μιλάει για σύγχρονα εξοπλιστικά συστήματα, στράτευση των γυναικών, κατάργηση των αναβολών, φύλαξη του οπλισμού στο σπίτι κτλ. -ακριβώς δηλ. η αντιστροφή των θέσεων της Ομοσπονδίας! Οι θεματοφύλακες των αντιμιλιταριστικών ιδανικών της Ομοσπονδίας, με πρωτοστάτη άρτι αποκεντρωθέντα πρώην τριτοταξικό γιατρό στη Μήλο, αφού εξάντλησαν τη φαντασία τους για τρόπους αποκλεισμού της ΕΠΟΙΩ απ' την Ομοσπονδία, κατέληξαν σε εμπνευσμένη δήλωση-απειλή, πως αν το κείμενο «δει το φως της δημοσιότητας και ταυτιστεί με την Ομοσπονδία, θα πάρете απάντηση και πιο κατάλληλη από τούτη εδώ»!

Οργίλη -φυσικά- αντίδραση της ΕΠΟΙΩ, είχε ως απάντηση την κλάκα, για ν' ακολουθήσει επίθεση υποψήφιας στρατιωτίνας της ΕΠΟΙΩ κατά Πειραιώτισσας, αντεπίθεση και απειλή γενικευμένης σύρραξης.

Η χειροδικία ανώτατο στάδιο του εναλλακτικού τρόπου αντιπαράθεσης; Μεσογειακή πάλη των ιδεών; Ή απλώς πήρε το κουτάλι μας νερό;

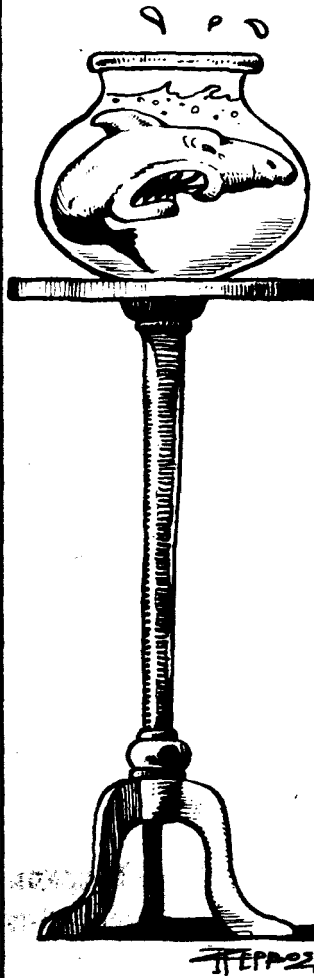
Κοινό χαρακτηριστικό των δύο περιστατικών, που κινδυνεύουν να γίνουν οι μόνες αναμνήσεις μας απ' αυτήν την Συνδιάσκεψη, το παιχνίδι εξουσίας και επιβολής απόψεων. Και καλά οι πατριώτες της Ρήξης: τη γραμμή τους παλεύανε, χάσαν την ψυχραιμία τους, χάσαν και την ψηφοφορία, ηούχασαν.

Οι άλλοι όμως, τα παρολίγον μαύρα πρόβια της Ένωσης Πολιτών -όταν πολλοί θέλουν το ξωπέταγμά τους- από πού άντλησαν το κουράγιο να επαναλαμβάνουν οι ίδιοι -πια- τις μεθόδους διοικητικού αποκλεισμού οργανώσεων; Από πού ξέβαψαν τον δημοκρατικό συγκεντρωτισμό; Και μάλιστα τη στιγμή που μια συγκεντρωτική μαρξιστική οργάνωση -η πρώτη που μίλησε για οικολογία στην Ελλάδα, το 1976- αποδέχεται να συνυπάρχει ως μειοψηφία στην Ομοσπονδία;

Πρέπει να είναι αυτονόητο ότι ο Ένας τόσο πλουραλιστικό χώρο, όποιος αποκλείει κάποιον, αυτοαποκλείεται. Άλλωστε, όπως τόνισε και ο παλιός σύντροφος Μάο «το να ενωθείς με κάποιον που συμφωνεί σε όλα, είναι κάτι το εύκολο, το δύσκολο είναι να ενωθείς με κάποιον που διαφωνεί».

Εκτός κι αν η καθαρότητα του γκρουπουσκουλισμού είναι ασθένεια ανίατος...

Μιχάλης ΤΡΕΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΤΙΡΡΗΣΕΙΣ

Ελεύθερος ο Γ. Πάρπας

Ο Γ. Πάρπας, ο πρώτος ελληνοκύριος αρνητής στρατεύσεως για πολιτικούς λόγους είναι ελεύθερος από τις 23 του περασμένου Δεκεμβρη.

Ο Γ. Πάρπας καταδικάστηκε πένρι σε δυο μήνες φυλάκιση, τον περασμένο Ιούνιο σε άλλους τέσσερις, και τον Αύγουστο σε έξι, για την άρνησή του να συμμετέχει σαν έφεδρος στις ασκήσεις της εθνοφυρούρας.

Για αυτή του την άρνηση επικατέστη την πίστη του στην επαναπροσέγγιση και την άρνησή του να δει τους τουρκοκύπριους εργαζόμενους σαν εχθρούς και να προετοιμαστεί για να τους πολεμήσει.

Ο Γ. Πάρπας είναι πια ελεύθερος και από τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις. Κάτω από την πίεση της διεθνούς καμπάνιας συμπαράστασης που άρχισε η εδώ «Επιτροπή Συμπαράστασης», η κυβέρνηση αναγκάστηκε να σταματήσει τις διώξεις σε βάρος του, παρά το γεγονός ότι εκκρεμεί δίκη, και να σταματήσει να τον καλεί στις ασκήσεις μέχρις ότου ψηφιστεί νόμος για τους αντιρρησίες συνείδησης.

Η επιτροπή χαρακτήρισε αυτή την εξέλιξη σαν νίκη του κινήματος συμπαράστασης. Μια νίκη που ανήκει πρώτα από όλα στο διεθνιστικό κίνημα επαναπροσέγγισης με τους τουρκοκύπριους, οι οποίοι, έστω και αργά, και παρά τη σωπή του ελληνοκυπριακού τύπου (και όχι μόνο του τύπου) έμαθαν για την ύπαρξη του Γ. Πάρπα και του κινήματος συμπαράστασης σε αυτόν. Τουρ-

κοκύπριοι από όλες τις τάσεις της αριστεράς, με τους οποίους είχε την ευκαιρία να συζητήσω τελευταία που επιτράπηκε η είσοδος ελληνοκυπρίων δημοσιογράφων στον Βορρά, τα χαρακτήρισαν αυτό πολύ σημαντικό και χρήσιμα για τον αγώνα τους ενάντια στον τουρκικό σωβινισμό, και με πληροφόρησαν ότι άρχισαν ήδη να τα δημοσιεύουν και να τα προβάλλουν στα έντυπά τους.

Δυστυχώς, παρόλο που τελευταία εμφανίζεται ένας μεγάλος χώρος της κοινοβουλευτικής και εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς να υποστηρίζει την επαναπροσέγγιση (μαζί και με την υποστήριξη της κυβέρνησης), στην περίπτωση του Γ. Πάρπα το κίνημα συμπαράστασης προέρχονταν κύρια από το εξωτερικό, από ελληνικές και άλλες ευρωπαϊκές οργανώσεις. Αυτό είναι ίσως η πιο χαρακτηριστική ένδειξη γις τις αταπάτες και την πολιτική σύγχυση που χαρακτηρίζουν τη πλειοψηφία αυτού του χώρου και την υποκρισία και υστεροβουλία αυτών που εμφανίζονταν σαν η πρωτοπορία του. Ωστόσο παρά το μικρό του μέγεθος, το κίνημα συμπαράστασης έδειξε ότι υπάρχει και ένας αριθμός αριστερών ελληνοκυπρίων που παλεύουν ανυστερόβουλα γι την επαναπροσέγγιση με του τουρκοκυπρίους, και δεν υπετασσούν την υποστήριξη των ανθρωπίνων και δημοκρατικών δικαιωμάτων σε εθνικιστικές σκιημότητες.

Ντίνος ΑΓΙΟΜΑΜΙΤΗ

ΣΟΣ

Ποιοι είναι χούλιγκανς;

«Η Κυριακή ανήκει στους χούλιγκανς. Αν η αστυνομία δεν μπορεί να επιβάλλει την τάξη τότε να διακοπεί το άθλημα. Κι όμως οι θάναδοι είναι φίλαθλοι. Οι υπεύθυνοι των σωματείων, της αστυνομίας και των φορέων της περιοχής συσκέπτοντας επί τρεις εβδομάδες πριν το ματς για να αποφασίσουν την λήψη έκτακτων μέτρων...»

Καθημερινές τείνουν να γίνουν οι συζητήσεις, οι περιγραφές, τα ρεπορτάζ και οι φανταστικοί τίτλοι για το «φαινόμενο» που δικαιοδικά έχει μπει στη ζωή μας και εισπράττει τη μερίδα του λέοντος μετά από τις μεγάλες αθλητικές συναντήσεις, συναντήσεις που γίνονται ακόμα μεγαλύτερες με την ανάπτυξη των μέσων μαζικής ενημέρωσης σε όλη την ελληνική επικράτεια. Τι ακριβώς συμβαίνει, ποιος φταίει; Ποια θα είναι τα μέτρα αντιμετώπισης; Γιατί τα ΜΑΤ κάνουν παράξενους σχηματισμούς μέσα στα γήπεδα λίγο πριν αρχίσει το ματς; Ποιοι είναι αυτοί οι αλήτες, οι θάναδοι οι τρομοκράτες, που για χάρη τους επιστρατεύθηκαν στο παρελθόν ακόμη και τα «αντιτρομοκρατικά» ελικόπτερα;

«Φάχνουμε και ξαναφάχνουμε κατά καιρούς δικαιολογίες. Δεν είναι δυνατόν λέμε, φταίει και αυτή η κοινωνία και το σύστημα που αναπαράγει αρρωστημένους θεσμούς και μυαλά. Φταίει που είμαστε απαίδευτοι, φταίει το χαμηλό επίπεδο!» Και το κράτος, τι κάνει το κράτος; Το κράτος φτιάχνει επιτροπές που χαρακτηρίζουν κάποιες συναντήσεις υψηλής επικινδυνότητας. Τις ονομάζει Συντονιστική Ομάδα Σχεδιασμού (ΣΟΣ ή SOS για να τηρείται η κινδυνολογική δεοντολογία) ή Εθνικό Συμβούλιο Καλλιέργειας Αθλητικού Πνεύματος και τις εντάσσει στην απλησίαστη γραφειοκρατία. Κλείνει τις πόρτες των γηπέδων, κάνει αγώνες κεκλεισμένων των θυρών και δημιουργεί καταστάσεις που μόνο ο ΒΙΛΑΛ περιέγραψε. «Ο αθλητισμός είναι φίλος και τον χρειάζεσαι!»

«Στο έλεος των χούλιγκανς αφήνονται οι πάντες». Και οι «χούλιγκανς» σε ποιανού το έλεος αφήνονται; Στο έλεος των εισαγγελέων που έχουν προτείνει μείωση του ορίου ανηλικότητας από τα 17 στα 15 χρόνια, για να παταχθεί η βία στα γήπεδα. Στο έλεος των ΠΑΕ που είναι πο-

λυμετοχικές εταιρίες, αλλά το 51% ελέγχεται συνήθως από ένα άτομο. Στο έλεος των διαφημιστικών εταιριών που σπονσοράρουν τις μεγάλες αθλητικές συναντήσεις. Στο έλεος του «πολιτικού δια του αθλητισμού» αλλά και του «αθλητισμού δια της πολιτικής» αναλόγως με την περίπτωση.

Ο λόγος στις εφημερίδες και κυρίως στους αθλητικούς συντάκτες, που όντως δικαιολογούνται, είναι να καλύπτουν συνολικά και το αστυνομικό ρεπορτάζ: «Ποιοι και πότε από αυτούς τους χούλιγκανς που κατά καιρούς συλλαμβάνονται τιμωρήθηκαν παραδειγματικά; Κι αν το έλλοιο βγήκε από τον παράδεισο, τότε κάτω από ποιες κοινωνικές προϋποθέσεις μπορούμε να ελπίζουμε σε καλύτερες μέρες;» «Φυσικά και χρειάζεται η καταστολή. Άλλωστε αν δεν υπήρχε καταστολή δεν θα υπήρχε κράτος». «Υπάρχει όμως καταστολή. Η οποία, δυστυχώς, έχει γίνει επιθυμητή σε μια μεγάλη μερίδα πολιτών, επειδή πιστεύουν ότι δεν τους αφορά. Τεράστιο λάθος».

Τάσος ΣΑΡΑΝΤΗΣ

ληνικής Αστυνομίας. Μετά από την προκήρυξη διαγωνισμού για την προμήθεια «τυφεκίων εκτόξευσης χημικών ουσιών» (που επαναλήφθηκε στο υπουργείο Δημόσιας Τάξης στις 21/11/89), 2.750 δακρυγόνα θλήματα προστέθηκαν την ίδια περίοδο στη συνολική ποσότητα των 4.000 δακρυγόνων χειροβομβίδων, ο διαγωνισμός και η προμήθεια των οποίων έγινε στην αρχή της χρονιάς που μας πέρασε.

Παράλληλα, 600.000 τεμάχια φυσίγγια «τυφεκίων» και 900.000 σφαίρες πολυβόλων όπλων, συνολικής αξίας 90 εκατομμυρίων δραχμών περίπου, έχουν ήδη προκηρυχθεί σε διαγωνισμό του υπουργείου Εμπορίου για την κάλυψη των αναγκών της ΕΛ.ΑΣ.

Για την επικινδυνότητα των χημικών δακρυγόνων και για την

νόμιμη παρανομία που εγγυάται η χρήση τους, έχουμε αναφερθεί ξανά στο παρελθόν (βλ. ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ τευχ. 73). Και όσο και αν είναι... εύκολο να καταλάβει κάποιος πώς και πού θα χρησιμοποιηθούν αυτά τα χημικά, τόσο δύσκολο είναι να αναρωτηθεί κανείς το ανάλογο για την ογκώδη ποσότητα των προαναφερθέντων φυσιγγίων. Εκτός και εάν ο ξέφρενος εξοπλισμός της ΕΛ.ΑΣ. που επέβαλε συναγωνίζονται τις αδελφές αστυνομίες της Ευρώπης, περιστρέφεται και γύρω από το θέμα των α-διαφανών προμηθειών αφού στους προκηρυχθέντες διαγωνισμούς παίρνουν μέρος έλληνες ιδιώτες και εισαγωγικές εταιρίες του εξωτερικού, μη εξαιρουμένου και του Ισραήλ.

Τάσος ΣΑΡΑΝΤΗΣ

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΕΣ

Και πάλι για τα ναρκωτικά

Από τις 3 ως τις 7 Ιανουαρίου συγκλήθηκε στη Ρώμη το συμβούλιο των Ομοσπονδιών του Ριζοσπαστικού Κόμματος (PARTITO RADICALE), όπου συμμετείχαν εκπρόσωποι από 24 χώρες, μεταξύ των οποίων ΗΠΑ, ΕΣΣΔ, Γαλλία, Ισπανία, Τσεχοσλοβακία, Ελλάδα. Ο σκοπός του Συνεδρίου ήταν να καθορισθεί το μέλλον του Ριζοσπαστικού Κόμματος που περνά μια περίοδο κρίσης. Ο ηγέτης του κόμματος Μάρκο Πανέλα πρότεινε τη διάλυση του Ρ.Κ. και την αναδιοργάνωσή του σε νέες υπερ-πολιτικές και υπερ-εθνικές βάσεις. Εξάλλου ο Πανέλα πρότεινε τη μεταφορά της έδρας του κόμματος στην Πράγα.

Η συζήτηση περιστράφηκε γύρω από την πραγματική δημοκρατία και από τα προβλήματα που θα δημιουργηθούν στις Ανατολικές Χώρες με την ενσωμάτωσή τους στις καπιταλιστικές κοινωνίες.

Μπροστά στο '92 είναι απαραίτητο να δημιουργηθούν καινούριες ισορροπίες μεταξύ ανατολής και δύσης. Για τον Μάρκο Πανέλα ιδεώδης λύση είναι η ομοσπονδποίηση της Ευρώπης χωρίς διακρίσεις. Καλεσμένος του Συμβουλίου ήταν ο γραμματέας του ΙΚΚ Ακίλε Οκέτο που ανανέωσε την πρόσκλησή του για συνεργασία των αριστέρων δυνάμεων και υπογράμμισε την ανάγκη να υπάρξει ένα καινούριο πρόσωπο στον διεθνή κομμουνισμό. Ο Οκέτο συναντήθηκε με τον γραμματέα του ΚΚΕ εσωτ. Α.Α. Γιάννη Μπανιά.

Το Συνέδριο αφιέρωσε μια ολόκληρη μέρα στο πρόβλημα των ναρκωτικών που θεωρείται ένας απ' τους μεγαλύτερους κινδύνους που διατρέχει η καινούρια πολιτική των Ανατολικών Χωρών, καθώς θα έχει ως αναπόφευκτη συνέπεια το άνοιγμα της παράνομης αγοράς τοξικών ουσιών. Στη συζήτηση πήραν μέρος γνωστές προσωπικότητες, όπως ο Μάρκο Ταραντάς, ευρωβουλευτής της Λ.Ι.Α. (Διεθνής αντιναποτακτική ένωση), ο Άντονι Χένμαν, μέλος της ομοσπονδιακής επιτροπής για τα ναρκωτικά της βραζιλιανής κυβέρνησης, ο Ραφά Σαλέρνο, πρώην διευθυντής του Ομοσπονδιακού Γραφείου για τα Ναρκωτικά στη Νέα Υόρκη, ο Άρνολντ Τρέμπιτς, πρόεδρος της Drug Policy Foundation, ο Σάντσεζ Γκαρσία, πρόεδρος του συνδικαλισμού της ισπανικής αστυνομίας, η Μαρί Αντρέ Μπέρνραντ, πρόεδρος της Λ.Ι.Α. και ηγετικό στέλεχος του καναδικού φεμινιστικού κινήματος.

Κατά τη διάρκεια της συνάντησης καταδείχτηκε ακόμη μια φορά η αποτυχία της πολιτικής των απαγορεύσεων και η ανάγκη να βρεθούν νέες νομοθετικές λύσεις για το πρόβλημα των ναρκωτικών. Μεγάλο ενδιαφέρον είχαν τα στοιχεία που παρουσίασε ο εκπρόσωπος της ΕΣΣΔ Νικόλαϊ Κράμοφ. Για πρώτη φορά στη Δύση μας δόθηκε η ευκαιρία να γνωρίσουμε το πραγματικό μέγεθος του προβλήματος των ναρκωτικών στην ΕΣΣΔ. Σύμφωνα με τις μάλλον ανακριβείς επίσημες στατιστικές, υπάρχουν 130.000 τοξικομανείς, απ' τους οποίους 90% άντρες.

Σύμφωνα με τη λεγόμενη «έρευνα Κολάτσοφ» το 26% των νέων 14-18 χρονών έχουν κάνει χρήση ναρκωτικών ουσιών και 15 εκ. ρώσων έχουν κάνει χρήση ναρκωτικών. Η τιμή της μαριχουάνας τετραπλασιάστηκε τον τελευταίο καιρό στην ΕΣΣΔ. 100 γρ. μαριχουάνας κοστίζουν 400 ρούβλια. Ενώ ο μέσος μισθός είναι 200 ρούβλια. Από το 1986 η Σοβιετική Ένωση υιοθέτησε μια απαγορευτική πολιτική με αποτέλεσμα η τιμή των ναρκωτικών να αυξηθεί υπερβολικά, προκαλώντας ένα κύμα εγκληματικότητας. Εξάλλου, το ενδεχόμενο της συνεργασίας μεταξύ σοβιετικών και αμερικανών υποστηρικτών της απαγορευτικής πολιτικής θα μπορούσε να προκαλέσει χιλιάδες θύματα.

Αυτός ο κίνδυνος μπορεί να αποφευχθεί μόνο με μια σωστή ενημέρωση και με τη συνεργασία Ανατολής-Δύσης για να βρεθούν καινούριες νόμιμες λύσεις σ' αυτό το πρόβλημα που μπορεί να θεωρηθεί η μάστιγα του αιώνα.

Ελισαμπέτα ΚΑΖΑΛΟΤΙ

■ Με πρόταση του εισαγγελέα Α. Φραγκιαδάκη αθώωθηκαν από το Πλημμελειοδικείο του Πειραιά στις 14/12/89 οι δυο αστυνομικοί του τμήματος Μεταγωγών Πειραιά Α. Αλεξανδρόπουλος και Α. Χατζηληιάδης, που στις 14 Ιουλίου 1987 είχαν πυροβολήσει στην μέση με το υπηρεσιακό

τους περίστροφο τον κρατούμενο βαρυνοπότη Α. Δρινέα 25 ετών. Ο Α.Δ. είχε προσπαθήσει να δραπετεύσει κατά τη διάρκεια της μεταφοράς του από το Μεταγωγών στις φυλακές Κορυδαλλού.

Εντύπωση προκάλεσε η δήλωση του Α.Δ. στην απολογία του, σύμφωνα με την οποία: «οι αστυνομικοί πυροβολούσαν στον αέρα και οι σφαίρες που δέχτηκα ίσως εξστρακίστηκαν χτυπώντας στο δάπεδο του δρόμου», πεζόμενος προφανώς από το αστυνομικό καθεστώς και τις συνθήκες που επικρατούν στη φυλακή για τους βαρυνοπότες.

Αξιοσημείωτο είναι όμως το σκεπτικό της πρότασης του εισαγγελέα που εδραϊώνει και νομιμοποιεί τις δολοφονικές επιθέσεις των αστυνομικών ενάντια στους κρατούμενους: «Θα πρέπει να ξεκαθαρίσουμε πλέον αν οι αστυνομικοί που πυροβολούν κακοποιούς κάνουν καλά τη δουλειά τους ή δεν την κάνουν και τους στέλνουμε φυλακή. Οι δυο αστυνομικοί κατά τη γνώμη μου δεν τέλεσαν καμία αξιόποινη πράξη γι' αυτό το λόγο προτείνω την αθώωσή τους».

Η πρόταση του εισαγγελέα Φραγκιαδάκη ίσως αποτελέσει την απαρχή για τη νομιμοποίηση της χρήσης των περιστρώφων των αστυνομικών κατά παντός, είτε αυτός είναι κατάδικος δραπετής (βλ. τα πρόσφατα τραγικά γεγονότα που διαδραματίστηκαν το περασμένο καλοκαίρι με τους δραπετές της Κρήτης, και που κατέληξε στην εν ψυχρώ δολοφονία του Γ. Βασιλακάκη από τον διευθυντή των ΕΚΑΜ Γ. Κοκινάκη) είτε «μη συναινετικός» διαδελωτής.

■ Υπερκινητικότητα παρουσιάζεται τους τελευταίους μήνες στους εξοπλισμούς της Ελ-

ΕΞΟΥΣΙΕΣ

Στα όρια της νομιμότητας

Λέγεται Καρίνα Βεντούρα, είναι φιλιπινέζα και εργαζόταν ως οικιακή βοηθός, στον Κ. Ιωάννη Κεφαλογιάννη πρώην υπουργό Δημόσιας Τάξης και νυν υπουργό-αναπληρωτή Μεταφορών και Επικοινωνιών.

Λεπτομέρεια: η αλλοδαπή δούλευε χωρίς άδεια εργασίας και χωρίς άδεια παραμονής.

Στις 15-1-1990 τη σταμάτησαν στο αεροδρόμιο, ενώ έφευγε για τις Φιλιππίνες, και τη γύρισαν πίσω με το αιτιολογικό της απέλασης(!!!) την ερεύνησαν και την κράτησαν στα κελιά της Αλεξάνδρας επί μία εβδομάδα χωρίς ένταλμα και χωρίς οποιαδήποτε μήνυση εναντίον της· την έβαλαν στην απομόνωση και της απαγόρεψαν οποιαδήποτε επικοινωνία· την ανέκριναν και τη χτύπησαν· εμπόδιζαν να τη δει ο γιαντρός και η δικηγόρος της, που ειδοποιήθηκε κρυφά από συγκρατούμενη διπλανού κελιού, επέτρεψαν όμως στη γυναίκα του εργοδότη της να την ανακρίνει σχεδόν κατ' ιδίαν στα γραφεία του μεγάρου της Αλεξάνδρας σαν ύποπτη για τα λεφτά που έχασε.

Και την έδιωξαν όταν το θέμα άρχισε να γίνεται γνωστό.

Είμαστε βέβαιοι ότι ο κ. Κεφαλογιάννης που σαν Υπουργός Δημόσιας Τάξης σήκωσε το βάρος και την ευθύνη της απέλασης ενός τουρκικού πρόσφυγα, από φόβο(!!!) μην επιβαρυνθεί η αγορά εργασίας στη χώρα μας

με έναν ακόμη παράνομο εργαζόμενο, δεν θα διωχθεί ποινικά και δεν θα λογοδοτήσει στη Δικαιοσύνη, βάσει του άρθρου 13 του ν. 4310/29 για παράνομη απασχόληση αλλοδαπού.

Είμαστε βέβαιοι ακόμη ότι δεν θα κληθεί να καταβάλει στο υπερχρεωμένο-ΙΚΑ, τα πρόστιμα και τις εισφορές που αντιστοιχούν στην αδήλωτη απασχόληση εργαζόμενου.

Και δεν είναι, ωστόσο, αυτό που μας απασχολεί.

Ξέρουμε ότι τα όρια της νομιμότητας είναι ρευστά γι' αυτούς που κυβερνούν.

Αυτό, όμως, που πραγματικά προβληματίζει και δημιουργεί δυσάρεστους συνειρμούς είναι τα νέα ήθη που αναδεικνύουν καθημερινά οι πρακτικές ολόκληρου του κρατικού μηχανισμού, που με ζήλο και παρηγοσία επιδίδεται στον συνεχή και απροκάλυπτο εξευτελισμό των νόμων και του συντάγματος με εγγυημένο το ανεξέλεγκτο, χωρίς καν την παραμικρή προσπάθεια συγκάλυψης και επίφασης νομιμότητας που θα μας δημιουργούσε τουλάχιστον τις παρήγορες υπόνοιες μιας κάποιας ενοχής.

Τα όρια της κρατικής νομιμότητας παύουν πια να έχουν σχέση με τους νόμους που τους αντιστοιχούν και οι προοπτικές που διαγράφονται φέρνουν στο νου ανατριχιαστικές αναμνήσεις.

Κ.

ΑΘΗΝΑ

ΤΟ ΑΛΛΟ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ

ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

ΜΟΝΟ στο επιχειρηματικό και κυρίως το χρηματιστικό σύστημα της Βόρειας Αμερικής «ξεπλένονται» κάθε χρόνο, πάνω από 100 δισεκατομμύρια δολάρια που προέρχονται απ' το εμπόριο ναρκωτικών. Τηρουμένων των αναλογιών, κάποιες άλλες εκατοντάδες εκατομμυρίων δραχμών προερχόμενες απ' το εγχώριο λιανικό εμπόριο ή τον διαμετακομισμό ναρκωτικών ουσιών, διοχετεύονται και «αναζωογονούν» τα εισοδήματα αλλά και την κοινωνική ισχύ, κυκλωμάτων ολόκληρων της ελληνικής «παραοικονομίας».

Βασικό επιχείρημα της «αντιαπαγορευτικής κίνησης» είναι ακριβώς το σπάσιμο αυτής της συμπαγούς μηχανής οικονομικών συμφερόντων που κερδοσκοπούν όσο οι ναρκωτικές ουσίες βρίσκονται εκτός νόμου. Και όχι μόνο κερδοσκοπούν αλλά σκοτώνουν με πολλούς τρόπους τους χρήστες. Γιατί πριν το «overdose» (που κατά κανόνα οφείλεται στις νοθεύσεις) το εξαρτημένο θύμα θα υποχρεωθεί να «εγκληματίσει» για να εξασφαλίσει την πανακριβή δόση του. Η τιμή λοιπόν είναι το κλειδί της υπόθεσης. Ας δούμε πώς, μετά από έρευνά μας, διαμορφώνονται οι πιάτσες στη σύγχρονη Αθήνα:

Ηρωίνη: Το χοντρικό εμπόριο ξεκινά απ' το λιμάνι του Πειραιά. Εισαγωγείς τριτοκοσμικοί ναυτικοί λαθρομετανάστες, «βαποράκια» υψηλών συμφερόντων. Η τιμή σ' αυτό το στάδιο φτάνει τις 10.000 δραχ. το γραμμάριο με προϋπόθεση αγοράς 5 με 10 γραμμάρια. Απαιτούμενα μετρητά δηλαδή για τις συναλλαγές 50.000 και άνω. Στη λιανική, με ποσοστό νοθείας 60 ή 70% το γραμμάριο φτάνει τις 30 με 35.000 δραχ. Τα στοιχεία ανταποκρίνονται στις αγορές των πλατειών: Καλλιθέας, Νέας Σμύρνης, Γούθας και Παγκρατίου.

Αγορά ευκαιρίας θεωρείται η πλατεία των Εξαρχείων, με ποσοστό νοθείας βεβαίως γύρω στο 90%, το 1 γραμμάριο τιμάται μονον... 5000 δραχ.

Συνεπώς η πραγματική αξία κάθε ανοθευτού γραμμαρίου στις ελληνικές πιάτσες κυμαίνεται από 50 έως 60000 δραχ.!

Κοκαΐνη: Ένα κιλό πάστας -φύλλων συμπιεσμένων και αναμειγμένων με χημικά- τιμάται 1000 δολάρια. Στα λατινοαμερικάνικα εργαστήρια (κυρίως κολομβιανά) η πάστα γίνεται κοκαΐνη και ανεβαίνει στις 10000 δολάρια το κιλό. Όταν περάσει στο Μάϊαμι μπορεί να πάει ως και 100.000 δολάρια. Νοθευμένη στην αγορά του δρόμου στις ΗΠΑ και στις μεγάλες ευρωπαϊκές πόλεις φτάνει σε αστρονομικά ποσά. Στην Αθήνα η κόκα είναι δυσεύρετη. Η χρήση της περιορίζεται στα υψηλά στρώματα της κοινωνίας. Τιμάται 15 με 18.000 δραχ. το γραμμάριο. Όμως πρέπει να αγοραστούν πάνω από 5 γραμμάρια.

Χασίς-Μαριχουάνα (φούντα): Η παραγωγή είναι κυρίως εγχώρια. Καλαμάτα, Σέρρες, Αγρίνιο, Κρήτη κλπ. τροφοδοτούν τα μεγάλα κέντρα προς 800 το γραμμάριο με την προϋπόθεση να αγοραστούν τουλάχιστον 100 γραμμάρια. Στη λιανική, δηλαδή στα στέκια, όμως φτάνει περίπου στις 2000 δραχ. ανά γραμμάριο.

Σιρόπια, κωδεϊνούχα παρασκευάσματα: Σημαντική μερίδα νέων παιδιών, 15-18 ετών, καταναλώνει απ' ευθείας απ' τα φαρμακεία τα «σιρόπια». Οι τιμές διαμορφώνονται ως εξής: Με συνταγή γιατρού 250 δραχ., άνευ συνταγής 1000 δραχ. Οι φαρμακευτικές εταιρίες πρόσφατα μείωσαν τη χωρητικότητα του φιαλιδίου από 180 ml σε 100 ml αυξάνοντας όμως κατά 100% την τιμή τους!

Ο ίδιος τρόπος προμήθειας και διακίνησης ισχύει και για τα διάφορα ψυχοφάρμακα: βαρβιτουρικά, βενδοδιαζεπίνες κλπ.

Εικονογράφηση:
ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΑΪΔΙΝΗΣ

ΜΙΑ ΟΑΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΝΑΡΚΟΔΟΛΑΡΙΑ

□ Η Ελλάδα κοιμάται «οικουμενικά» τον ύπνο του δικαίου, την ίδια ώρα που οι χώρες της ΕΟΚ και των ΗΠΑ προετοιμάζονται πυρετωδώς για ν' αντιμετωπίσουν τον υψηλό κίνδυνο από το ξέπλυμα ναρκοδολαρίων και βρώμικου χρήματος.

Με οικουμενική συναίνεση, εκπρόσωποι των ελληνικών Τραπεζών προετοιμάζουν ήδη το έδαφος για την επαναφορά της ισχύος του Τραπεζικού Απορρήτου στο Τραπεζοπιστωτικό Σύστημα της χώρας μας, ενώ στην Ευρώπη προχωρούν στην εφαρμογή κανόνων, για την ενιαία άρση του Τραπεζικού αλλά και του Φορολογικού Απορρήτου, προκειμένου να εμποδισθεί η ροή και το «ξέπλυμα» ναρκοδολαρίων.

Θα 'λεγε, δηλαδή, κανείς ότι, στόχος αυτής της κυβέρνησης αλλά και των προκατόχων της, δεν είναι η λήψη μέτρων για την παρεμπόδιση του «ξέπλυματος» ναρκοδολαρίων και βρώμικου χρήματος στη χώρα μας, αλλά η προσέλευσή τους, σαν «μάννα εξ' ουρανού» για τη σωτηρία της χειμαζόμενης ελληνικής οικονομίας.

Χαρακτηριστική αυτών των προθέσεων είναι και η επίσημη θέση της ελληνικής κυβέρνησης, όπως αυτή δια-

τυπώθηκε σε απάντηση ερωτήματος της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, σχετικού με τις δυνατότητες εφαρμογής μιας ενιαίας πρακτικής στο θέμα της άρσης του φορολογικού και τραπεζικού απορρήτου στις χώρες-μέλη της ΕΟΚ.

Με τη θέση της αυτή, όπως προκύπτει από επίσημα ντοκουμέντα, η ελληνική κυβέρνηση δεν εκφράζει αντίθεση στο να επεκταθεί η αμοιβαία συνεργασία των φορολογικών αρχών στους φόρους κληρονομιών και δωρεών αλλά δεν δέχεται να εφαρμοσθεί αυτή η επέκταση και σ' άλλες μορφές φορολογίας κεφαλαίων.

Για να μην μείνει δε καμία αμφιβολία για τις πραγματικές της προθέσεις, η ελληνική κυβέρνηση, διευκρινίζει στους κοινοτικούς μας εταίρους ότι:

- Αποδέχεται την ανταλλαγή πληροφοριών, στο μέτρο όμως που δεν θίγεται το Τραπεζικό Απόρρητο και εφόσον υπάρχουν σαφείς ενδείξεις για φοροδιαφυγή.

- Για την άρση του φορολογικού απορρήτου στη χώρα μας, οι ενδιαφερόμενες φορολογικές αρχές θα πρέπει να προσφεύγουν στα ελληνικά φορολογικά δικαστήρια.

Μ' αυτή την ξεκάθαρα αρνητική θέση η κυβέρνηση της Ελλάδας υποτίθεται ότι συμβάλλει στην πανευρωπαϊκή προσπάθεια για την αντιμετώπιση του ξέπλυματος ναρκοδολαρίων και βρώμικου χρήματος, μέσω του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Κι όμως, στις αρχές του μήνα, ο αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Σερ Λεόν Μπρίταν επεσήμανε ότι με την απελευθέρωση της κίνησης των κεφαλαίων στην ΕΟΚ, από την 1η Ιουλίου του 1990, «δημιουργούνται μεν

πολλές ευκαιρίες αλλά και πολλοί κίνδυνοι».

Ο κυριότερος δε απ' αυτούς τους κινδύνους, σύμφωνα πάντα με τον αντιπρόεδρο της Επιτροπής, είναι ότι θα υπάρχει η δυνατότητα να χρησιμοποιηθεί το διεθνές τραπεζοπιστωτικό σύστημα, για το «ξέπλυμα» χρημάτων που προέρχονται από εμπόριο ναρκωτικών, λαθρεμπόριο όπλων και άλλες βρώμικες δουλειές του οργανωμένου εγκλήματος.

Ο Σερ Λεόν Μπρίταν τόνισε ότι, με τη σταδιακή εφαρμογή των κανόνων της εσωτερικής αγοράς στον χρηματοπιστωτικό τομέα, η Κοινότητα φέρει μεγάλη ευθύνη στο να εξασφαλίσει πώς οι καινούργιες ελευθερίες και ευκαιρίες δεν θα χρησιμοποιηθούν για εγκληματικούς σκοπούς. Για τον λόγο αυτό η Επιτροπή πρόκειται, σύντομα, να προτείνει μια δέσμη μέτρων, για την καταπολέμηση του πλουσίματος βρώμικου χρήματος, με την ελπίδα ότι θα υιοθετηθεί, το συντομότερο, από όλα τα κράτη-μέλη.

Εκφράζοντας την αισιοδοξία του ο Σερ Μπρίταν είναι προφανές ότι δεν σκέφθηκε ότι, με τα χάλια της ελληνικής οικονομίας, με τον παρασιτισμό και την παραοικονομία να κυριαρχούν στις επαγγελματικές προτιμήσεις του μέσου Έλληνα, η οικουμενική μας κυβέρνηση δεν θα μπορούσε να «συμμορφωθεί» αμέσως προς αυτές τις υποδείξεις.

Διότι είναι πλέον προφανές ότι, υπό το βάρος του πολιτικού κόστους για τη λήψη δυσάρεστων (για την εκλογική πελατεία) μέτρων σωτηρίας της οικονομίας, εκείνο που απομένει είναι η τόνωση της παραοικονομίας, η διασφάλιση της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής και η διατήρηση του τραπεζικού απορρήτου και της εχεμύθειας στις συναλλαγές, για να προσελκυθούν οι ξένοι επενδυτές.

Όπως έγινε επίσης προφανές, κυρίως από την ανύπαρκτη πολιτική αντιμετώπιση του κινδύνου από το ξέπλυ-

μα ναρκοδολαρίων στις ελληνικές Τράπεζες, ότι τους ιθύνοντες της οικονομίας μας δεν ενδιαφέρει η πηγή προέλευσης των όποιων χρημάτων έλθουν στην Ελλάδα για να επενδυθούν οπουδήποτε, αλλά τα ίδια τα χρήματα.

Η γύμνια της χώρας μας, σχετικά με τα μέτρα που θα 'πρεπε να λάβει για την παρεμπόδιση του ξέπλυματος ναρκοδολαρίων και βρώμικου χρήματος, φαίνεται και από τη δραστηριότητα που (νομοθετικά) έχουν επιδείξει άλλες, ενδιαφερόμενες, χώρες.

Η νομοθεσία των ΗΠΑ π.χ. έχει χαρακτηρίσει ποινικό αδίκημα το ξέπλυμα και την ανακύκλωση των βρώμικων χρημάτων. Τα χρηματοπιστωτικά της ιδρύματα είναι υποχρεωμένα να γνωρίζουν στις αρμόδιες φορολογικές αρχές όλες τις τραπεζικές συναλλαγές που υπερβαίνουν τα 10.000 δολάρια, όχι μόνον των ιδιωτών που εισάγουν ή εξαγουν ρευστό χρήμα ή ανώνυμους τίτλους αξίων αλλά και όλων των επιχειρηματιών του εξωτερικού, που δέχονται πληρωμές σε μετρητά για εμπορεύματα ή υπηρεσίες αξίας πάνω από 10.000 δολάρια.

Οι συναλλαγές που γίνονται στο εσωτερικό των ΗΠΑ, για το από πρόθεση ξέπλυμα βρώμικων χρημάτων, συνιστά ιδιώνυμο έγκλημα και τιμωρείται πολύ αυστηρά.

Η νομοθεσία της Αυστραλίας πάλι υποχρεώνει τις Τράπεζες να τηρούν αρχεία έτσι ώστε να είναι δυνατή η παρακολούθηση της προέλευσης όλων των χρηματικών συναλλαγών, για τις οποίες υπάρχουν ενδείξεις ή υπόνοιες ότι αποτελούν ενέργειες για ξέπλυμα βρώμικων χρημάτων. Τα πιστωτικά ιδρύματα της Αυστραλίας μάλιστα προστατεύονται και έναντι των αγωγών που ενδέχεται να υποβληθούν εναντίον τους, για παράβαση του κα-

θήκοντος της εχεμύθειας προς τους πελάτες τους.

Το ξέπλυμα βρώμικων χρημάτων έχει ποινικοποιηθεί και στην Αγγλία αλλά η σχετική νομοθεσία έχει ουσιαστικές διαφορές μ' εκείνη των ΗΠΑ. Πάντως και στην Αγγλία είναι αδίκημα για την Τράπεζα να διατηρεί λογαριασμούς πελατών, για τους οποίους υπάρχουν υπόνοιες ότι τα κεφάλαιά τους προέρχονται από το εμπόριο ναρκωτικών. Κι εδώ οι Τράπεζες είναι υποχρεωμένες να γνωστοποιούν, κάθε χρόνο, στις φορολογικές αρχές, όλα τα ποσά πάνω από 500 λίρες που κατατίθενται από τους πελάτες τους σαν έσοδα από τόκους.

Στη Γαλλία η νομοθεσία περί επιταγών επιβάλλει στις Τράπεζες να ελέγχουν την μόνιμη κατοικία και τα ακριβή στοιχεία ταυτότητας των ατόμων που ανοίγουν λογαριασμό. Παράλληλα προβλέπει την επιβολή υψηλών ποινών σ' εκείνους που διευκολύνουν την ψευδή αιτιολόγηση της προέλευσης χρημάτων που προέρχονται από το εμπόριο ναρκωτικών. Η ισχύουσα νομοθεσία περί απορρήτου προβλέπει ότι η διοίκηση, τα στελέχη και οι τραπεζικοί υπάλληλοι στη Γαλλία δεσμεύονται από το επαγγελματικό απόρρητο των Τραπεζών, το οποίο όμως αίρεται έναντι των φορολογικών και δικαστικών αρχών.

Στην Ιταλία, που έχει το τελειότερο, μαζί με τις ΗΠΑ, νομοθετικό πλαίσιο αντιμετώπισης του ξεπλύματος ναρκοδολαρίων, η φορολογική νομοθεσία προβλέπει την άρση του τραπεζικού απορρήτου, όταν υπάρχουν σοβαρές υπόνοιες για φοροδιαφυγή. Αυτή τη στιγμή μάλιστα υπάρχει έτοιμο νομο-

σχέδιο, που προβλέπει την επιβολή σοβαρών κυρώσεων σε περιπτώσεις ξεπλύματος ναρκοδολαρίων και βρώμικου χρήματος.

Στην Ελβετία, με την διατραπεζική συμφωνία του 1987, θεσπίσθηκε ένας Κώδικας συμπεριφοράς των Τραπεζών, για την άσκηση της οφειλόμενης επιμέλειας στις συναλλαγές. Υπάρχει ήδη συμφωνία να υποβληθούν για ψήφιση και να προστεθούν στον Ελβετικό Ποινικό Κώδικα δύο άρθρα που αναφέρονται αποκλειστικά στην ποινικοποίηση του αδικήματος της συμμετοχής ή του ξεπλύματος βρώμικων χρημάτων στις ελβετικές Τράπεζες.

Ακόμη και στο Λουξεμβούργο, όπου ανθούν οι εταιρίες ευκαιρίας και θεωρείται ο φορολογικός παράδεισος της Ευρώπης, έγινε σύσταση προς τις Τράπεζες, να ελέγχουν με μεγάλη προσοχή τα φυσικά και νομικά πρόσωπα που αρχίζουν να συναλλάσσονται μαζί τους. Επιπρόσθετα, η κυβέρνηση της χώρας έκρινε απαραίτητο να τροποποιηθεί και συμπληρωθεί η ποινική νομοθεσία, με στόχο την ποινικοποίηση του ξεπλύματος βρώμικων χρημάτων.

Όαση, για το ξέπλυμα 300 δισεκατομμυρίων ναρκοδολαρίων, αποτελεί, όπως προκύπτει απ' αυτή την έρευνα, η ελληνική Τραπεζική αγορά και στόχο για αμφίβολης καθαρότητας επενδύσεις η «διψασμένη» για δολάρια ελληνική οικονομία.

Νίκος ΡΟΥΣΣΗΣ

Ποιοι ασχολούνται, διεθνώς, με την αντιμετώπιση του φαινομένου

■ Το Συμβούλιο της Ευρώπης που, από το 1980, με τη Σύστασή του «Μέτρα κατά της Μεταφοράς και της Εξασφάλισης Κεφαλαίων Εγκληματικής Προέλευσης», προς όλα τα κράτη-μέλη, έχει τονίσει την επείγουσα ανάγκη λήψης αποτελεσματικών μέτρων για την αντιμετώπιση του ξεπλύματος βρώμικων χρημάτων.

■ Η Επιτροπή Τραπεζικών Κανονισμών και Εποπτικών Διαδικασιών της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών, περισσότερο γνωστή σαν «Επιτροπή της Βασιλείας», που από καιρό επεξεργάζεται κώδικα συμπεριφοράς των Τραπεζών για την «Παρεμπόδιση της Εγκληματικής Χρησιμοποίησης του Τραπεζικού Συστήματος ως Πλυντηρίου Χρημάτων».

■ Η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων που, μέσα στο πρώτο τρίμηνο του 1990, θ' ανακοινώσει την πρώτη «δέσμη» μέτρων για την παρεμπόδιση του ξεπλύματος ναρκοδολαρίων και βρώμικου χρήματος στο ευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό σύστημα.

■ Η Τραπεζική Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία (μέλος της οποίας είναι και η Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, που αποτελεί και τον μοναδικό ελληνικό φορέα που παρακολουθεί το θέμα).

■ Οι υπουργοί που συναποτελούν την Επιτροπή Συνεργασίας για την Καταπολέμηση της Χρήσεως και Διακινήσεως των Ναρκωτικών γνωστή και σαν «Ομάδα Πομπιντού», που σε έκτακτη συνδιάσκεψή της στις 19 Μαΐου στο Λονδίνο, πρότεινε την κατάσχεση των προϊόντων των εγκληματικών ενεργειών, για να προλαμβάνεται το «ξέπλυμα» των ναρκοδολαρίων.

■ Οι κοινοβουλευτικές επιτροπές από την Ιταλία, τη Γερμανία, την Αγγλία, που τελούν υπό την αιγίδα του Ταμείου του ΟΗΕ για τον έλεγχο της Χρήσεως των Ναρκωτικών και που εξέδωσαν Μνημόνιο, τον Μάιο του 1989 στη Βιέννη, στο οποίο επισημαίνεται η ανάγκη καθιέρωσης ενιαίας νομοθεσίας για την αντιμετώπιση του φαινομένου.

Πώς και πού «ξεπλένονται» τα ναρκοδολάρια

□ Τα χρήματα που προέρχονται από το εμπόριο ναρκωτικών και από άλλες παράνομες δραστηριότητες του οργανωμένου εγκλήματος συχνά επανεπενδύονται στις χώρες παραγωγής των ναρκωτικών, κυρίως σε έργα εξοπλισμού, που στόχο έχουν να προσφέρουν θέσεις εργασίας και να ενισχύουν το τοπικό νόμισμα.

Ένα άλλο μέρος τους στέλνεται στο εξωτερικό για να «ξεπλυθεί» σε επενδύσεις αμέσου απόδοσης και αμφίβολης καθαρότητας. Η πιο συνηθισμένη τακτική για τη μεταφορά τέτοιων χρημάτων στο εξωτερικό είναι το «πέρασμά» τους από τα σύνορα σε βαλίτσες και η κατάθεσή τους σε Τράπεζες φορολογικών παραδείσων. Ύστερα μεταφέρονται από λογαριασμό σε λογαριασμό, με τη βοήθεια εικονικών ή συνεργαζόμενων εταιριών.

Η συγκάλυψη της πραγματικής προέλευσης των χρημάτων πραγματοποιείται, συνήθως, μέσα από το χρηματοπιστωτικό σύστημα χωρών που διατηρούν σε αυστηρή ισχύ το τραπεζικό απόρρητο.

Στις περισσότερες περιπτώσεις τα χρήματα που προέρχονται από το εμπόριο ναρκωτικών διοχετεύεται σε εμπορικές δραστηριότητες και καταστήματα, που ένα μεγάλο μέρος των συναλλαγών τους γίνεται σε μετρητά (εστιάτορια, σούπερ-μάρκετ, γκαράζ, ιδιωτικά καζίνο, κέντρα νυκτερινής διασκέδασης κ.ά.) ή σε αγορές καταναλωτικών αγαθών, λαχείων ή ακόμη «τζογάρονται», μέσω παράνομου στοιχήματος, στον Ιππόδρομο και άλλα τυχερά παιχνίδια.

Αρκετές φορές τα πλυμένα ναρκοδολάρια χρησιμοποιούνται για την αγορά ομολόγων και ακινήτων, που στη συνέχεια μεταπωλούνται

ΠΑΝΑΜΑΣ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ

ΚΑΤΑΣΤΟΛΗΣ

«MISSION ACCOMPLIE»: Αποστολή εξετελέσθη. Αυτή τη φράση διάλεξε ο δικτάτορας Πινοσέτ στις εκλογές του περασμένου Δεκεμβρίου, στη Χιλή, για να συμπυκνώσει τα αποτελέσματα 16 χρόνων δικτατορίας. Την ίδια φράση χρησιμοποίησε και ο πρόεδρος Μπους λίγες ώρες μετά την παράδοση του στρατηγού Νοριέγκα στον αμερικανικό στρατό, αναγγέλλοντας την εκπλήρωση όλων των στόχων της αμερικανικής εισβολής στον Παναμά. (Την έναρξή της είχε διατάξει με αντίστοιχα λιτό τρόπο: «LET US GO». Διότι, βέβαια, όταν οι αμερικανοί θυμώνουν, δεν χρειάζονται πολλά λόγια για να υπερ-οπιστούν τις απειλούμενες δημοκρατίες...)

Η σύμπτωση του λεξιλογίου των δυο αντρών δεν πρέπει να εκπλήσσει: παρόμοιες είναι οι πρακτικές τους, του πρώτου στο εσωτερικό και του δεύτερου στο εξωτερικό της χώρας του.

Μετά την ολοκλήρωση της αμερικανικής επιχείρησης, τη σύλληψη του ανθρώπου που είχε γίνει ψύχωση για την αμερικανική κυβέρνηση, τη δολοφονία χιλιάδων αθώων ανθρώπων και την εγκατάσταση αυτού του θλιβερού ανδρικού που ακούει στο όνομα Εντάρα, πολλά ερωτήματα παραμένουν αναπάντητα.

Και πρώτα ποιοι ήταν οι πραγματικοί στόχοι αυτής της εισβολής, στην οποία έλαβαν μέρος 27.000 άντρες με αεροπλάνα και πλοία υψηλής τεχνολογίας (συμπεριλαμβανομένου του «αόρατου» βομβαρδιστικού STEALTH) και εμπειρείς σοβαρούς κινδύνους; Όχι βέβαια η προστασία των αμερικανών πολιτών, που χρησιμοποιήθηκε και θα ξαναχρησιμοποιηθεί σαν καραμέλα για να δικαιολογηθούν τα αδικαιολόγητα: μόνο ιλαρότητα προκαλεί η αναφορά στο θάνατο υπό περίεργες συνθήκες ενός αμερικανού αξιωματικού και στις «σεξουαλικού περιεχομένου απειλές» που δέχτηκε η γυναίκα ενός άλλου. Ούτε τις συνθήκες για τη διώρυγα του Παναμά είχε αμφισβητήσει κανένας, εκτός από μερικούς σκληροπυρηνικούς στις ίδιες τις Ηνωμένες Πολιτείες.

Καταστολή της μνήμης

Παρά τα φαινόμενα, πρωταρχικός στόχος του Μπους δεν ήταν ούτε η σύλληψη του Νοριέγκα, παρόλο που το γεγονός αυτό παρουσιάστηκε ως μεγάλη επιτυχία και ανέτρεψε απότομα τον χαρακτηρισμό όλης της επιχείρησης από αποτυχημένη σε θρίαμβο. Οι

Η ηρεμία επιστρέφει στην πόλη του Παναμά...

κατακτητές είχαν άλλωστε και άλλα φαντάσματα να ξορκίσουν. Λίγο μετά την επικράτησή τους, έσπευσαν να αλλάξουν το όνομα του διεθνούς αεροδρομίου από Ομέρ Τορίχος σε Τουκουμέν. Αντικαθιστώντας το όνομα ενός δημοφιλούς ηγέτη της σύγχρονης ιστορίας του Παναμά μ' εκείνο ενός ιθαγενούς πολεμιστή της αρχαιότητας, προσθέτουν στην καταστολή της ελευθερίας και της εθνικής ανεξαρτησίας και την καταστολή της ιστορικής μνήμης και κληρονομιάς.

Ξεχνούν άραγε οι βορειοαμερικανοί

ότι ακριβώς το όνομα ενός περουβιανού επαναστάτη και απογόνου των Ίνκας (Τούπακ Αμάρου) διάλεξε η δεύτερη σε μέγεθος αντάρτικη οργάνωση του Περού, με δράση κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα;

Ας επανέλθουμε όμως στον περιβόητο Νοριέγκα: ο άνθρωπος αυτός διαπραγματευόταν εδώ και δυο τουλάχιστον χρόνια τους όρους απομάκρυνσής του από την εξουσία, χωρίς να τους δέχονται εκείνοι που τον ανέδειξαν εκεί. Όπως δεν είχαν δεχθεί

νωρίτερα την παράδοση άνευ όρων που είχαν προτείνει οι έμποροι του καρτέλ του Μεντεγίν, και που σήμερα με τη δολοφονική τους δράση αποτελούν πραγματική πληγή για τις δημοκρατίες της Λατινικής Αμερικής. Ο τύπος και πολλοί διανοούμενοι (π.χ. Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες) αποκαλύπτουν σήμερα ότι πολύ πριν αρχίσουν αυτή τη δράση, οι έμποροι ναρκωτικών είχαν προτείνει στην κυβέρνηση της Μπογκοτά να σταματήσουν κάθε παράνομη δραστηριότητα, να δικαστούν στη χώρα τους (χωρίς να αποκλείουν ούτε καν το ενδεχόμενο της έκδοσής τους στις ΗΠΑ) ώστε να ενταχθούν μακροπρόθεσμα στην κοινωνία της. Η τότε κυβέρνηση Μπετανκούρ είχε δεχθεί την πρόταση, τη συμφωνία όμως σάμποτάρισε ο αμερικανός πρεσβευτής.

Το παιχνίδι του περίφημου «Ιρανγκαίητ», η καταπολέμηση του αριστερού αντάρτικου και γενικότερα ο στενός έλεγχος ολόκληρης της λατινικής Αμερικής, είναι μερικοί από τους λόγους της χρησιμοποίησης και ενίσχυσης των λογής-λογής εμπόρων από τους ηγετικούς κύκλους της Ουάσιγκτον. Ο Νοριέγκα, για παράδειγμα, λέγεται πως είχε συμφωνήσει με τη CIA να βοηθήσει στο βομβαρδισμό της Νικαράγουα, το 1986, αφού απορρίφθηκε προηγούμενη πρότασή του να δολοφονήσει ολόκληρη την ηγεσία των Σαντινίστας! Οι αποκαλύψεις του Ιρανγκαίητ ματαίωσαν την εκτέλεση της επιχείρησης.

Να συλληφθούν λοιπόν και να δικαστούν όλοι αυτοί οι πρώην συνεργάτες των βορειοαμερικανών για ποιο πράγμα; Ελεύθεροι, έδωσαν το πρόσχημα για ολοκληρωτική κατάληψη του Παναμά, απόλυτο έλεγχο της διώρυγας (όπου τον νέο παναμέζο διοικητή όρισε ο ίδιος ο Μπους, παραβιάζοντας κατάφωρα τις συμφωνίες Τορίχος-Κάρτερ και αρνούμενος στη δοτή κυβέρνηση την ευκαιρία να κρατήσει ακόμα και τα προσχήματα) και ασφυκτικό αποκλεισμό της Κολομβίας.

Οι Ηνωμένες Πολιτείες αποδεικνύουν έτσι ότι πέρα από ψυχρούς πολέμους και σοβιετικές απειλές, εννοούν να εξακολουθούν να είναι οι πρωταγωνιστές των «πολέμων χαμηλής εντάσεως» απανταχού στον κόσμο, όπου στρέφουν πλέον την προσοχή τους οι αμερικανικές στρατιωτικές δυνάμεις. Οι αναλυτές του Πενταγώνου θεωρούν για παράδειγμα μεταξύ των στόχων τους για τη νέα δεκαετία το Ιράκ και τη Λιβύη, χώρες όπου η ανάπτυξη βαλλιστικών πυραύλων και

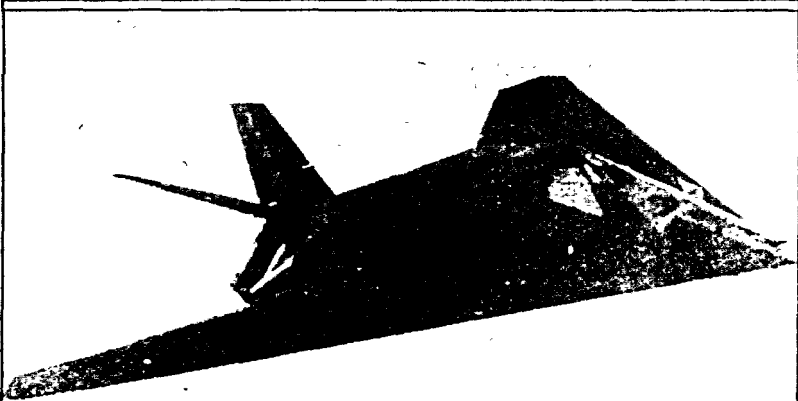
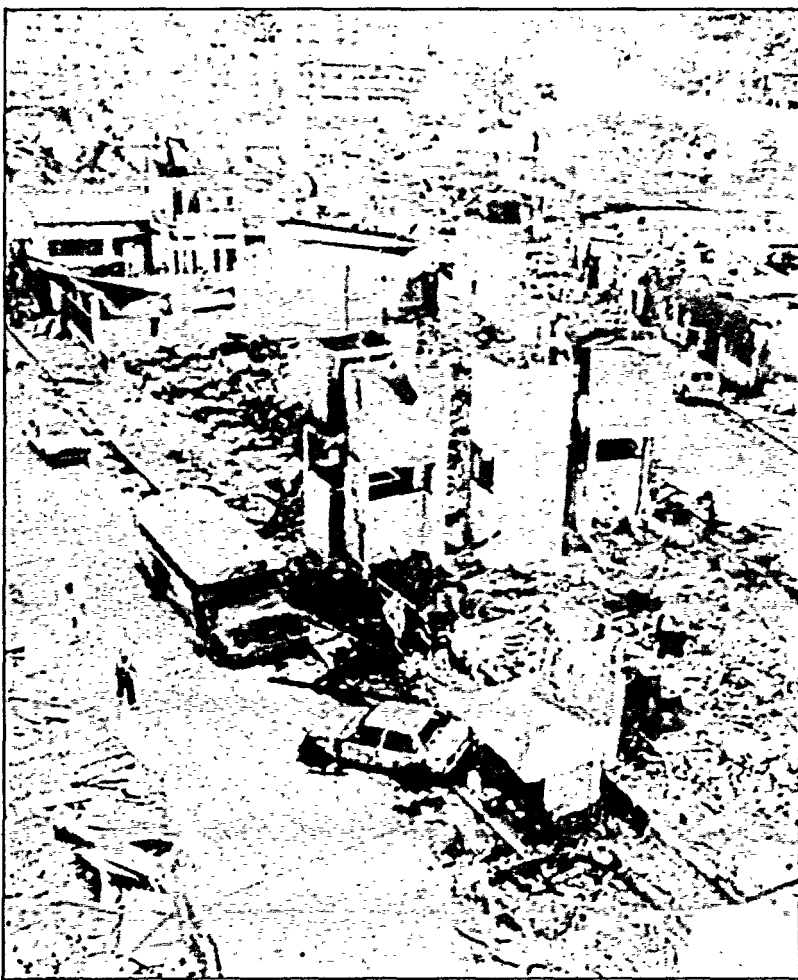
χημικών όπλων αντίστοιχα θεωρείται ότι απειλεί τα αμερικανικά συμφέροντα.

«Δόγμα Μπους»

Η ουσιαστική νομιμοποίηση της εισβολής στον Παναμά από τη διεθνή κοινότητα ανοίγει την όρεξη του Μπους για περαιτέρω εφαρμογή του «δόγματός» του και σε πιο βραχυπρόθεσμο επίπεδο. Υποτίθεται ότι ο Γκορμπατσόφ του είπε στη Μάλτα «κάνε ό,τι θες με τον Παναμά, αλλά μη πειράξεις την Κούβα», αλλά αναρωτιέται κανείς τι λόγους έχει ο Μπους να υπακούσει στις παραιτήσεις του σοβιετικού ηγέτη. Αμερικανοί πολίτες (και βάσι...) υπάρχουν και στην Αβάνα και η δυσαρέσκεια ενός μέρους του πληθυσμού (και του στρατού) για την κλειστή πολιτική που επιμένει πεισματικά να ασκεί ο Κάστρο είναι δεδομένη. Τα πράγματα είναι πιο δύσκολα στη Νικαράγουα, όπου ο πληθυσμός εξακολουθεί να είναι συσπειρωμένος γύρω από τους Σαντινίστας και στις επικείμενες εκλογές αναμένεται να δώσει εύκολη νίκη στον Ντανιέλ Ορτέγκα. Οι απώλειες των «γιάνκηδων» σε μια ενδεχόμενη εισβολή θα ήταν εδώ σίγουρα πάνω από 23 νεκροί...

Η εισβολή στον Παναμά ήταν πολλαπλά χρήσιμη για τον Μπους και στο εσωτερικό της χώρας του. Και πρώτα γιατί η τέταρτη αυτή αμερικανική επίθεση σε ξένη χώρα την περασμένη δεκαετία (μετά τη Λιβύη, το Ιράν και τη Γκρενάδα) απήλλαξε τον πρόεδρο της αυτοαναγορευθείσας προστάτιδος της δημοκρατίας χώρας από τον πρόδρομο χαρακτηρισμό του «μαλακού». Έπειτα γιατί, όπως γράφει ο ΕΚΟΝΟΜΙΣΤ, μετά το ξεθώριασμα της σοβιετικής απειλής, το Πεντάγωνο είχε ανάγκη από ένα νέο εχθρό για να δικαιολογήσει την άρνησή του να μειώσει τις στρατιωτικές δαπάνες. Κι ως μην ξεχνάμε ότι, όπως έχει συμβεί και στο παρελθόν, μόνο μια τριτοκοσμική χώρα μπορούσαν να διαλέξουν οι ΗΠΑ για να δοκιμάσουν τα νέα τους όπλα: το βομβαρδιστικό STEALTH (κόστους μισού δισ. δολαρίων, για το οποίο υπάρχει έντονη διαμάχη με το Κονγκρέσο) που εκτόξευσε δυο δόμβες ειδικές για να σπείρουν τον πανικό, νέα ελικόπτερα ειδικών επιχειρήσεων εφοδιασμένα με υπερσύγχρονα όργανα για τη νύχτα, το μεταγωγικό αεροσκάφος «Χέρκιουλες» με δυνατότητα εκτόξευσης εκατοντάδων οβιδών το δευτερόλεπτο.

Όλες αυτές οι οβίδες δεν είχαν βέβαια στόχο τον Νοριέγκα, αλλά τους αδύσους (πλην τριτοκοσμικούς) κατοίκους των φτωχοσυνοικιών Τσορίγιο και Ελ Μικελίτο. Ο φόρος αίματος είναι βαρύς: από 2000 ως 7000 νεκροί, σύμφωνα με διάφορες εκτιμήσεις, που θάφτηκαν σε κοινούς τάφους με την ένδειξη «άγνωστος» ή κάηκαν στους δρόμους για να μη θρωμάνε. Πιο πολλοί από τους νεκρούς της πλατείας Τιαν Αν Μεν, όπως είπε ο Τζέσε Τζάκ-

Με ένα μόνο νυχτερινό πέρασμα, δυο «σόρατα» F-117A (το πιο σύγχρονο βομβαρδιστικό των ΗΠΑ) που δοκιμάστηκαν για πρώτη φορά στον Παναμά σε «πραγματικές συνθήκες» ισοπέδωσαν το στρατιωτικό αρχηγείο του Νοριέγκα.

σον, παραπέμπουν μάλλον στη σφαγή της Ρουμανίας, που ο Μπους ευφυώς εκμεταλλεύτηκε για να μετριάσει τις διεθνείς αντιδράσεις.

Οι περιγραφές της απεσταλμένης της εφημερίδας «Ελ Παίς», Μαρούχα Τόρρες, που ήταν μαζί με τον ισπανό φωτογράφο Χουαντσού Ροντρίγκες όταν τον δολοφόνησαν εν ψυχρώ οι κατακτητές, είναι συγκλονιστικές (24/12):

«Και πυροβολούν, πώς πυροβολούν. Άντρες, γυναίκες και παιδιά. Κτυπούν ενόπλους και ανυπεράσπιστους. Πυροβολούν πάνω απ' όλα τα φαντάσματα. Λες και κάτω απ' το πετσί κάθε παναμέζου να κρυβόταν το κυνικό πρόσωπο του στρατηγού Νοριέγκα».

Και πιο κάτω: «Δυο θράδευα πριν την εισβολή έφαγα σε μια πιταρία όπου ο κόσμος κουβέντιαζε και οι ερωτευμένοι κοιτάζονταν χωρίς φόβο. Το πρωί μετά την εισβολή, δυο νέοι διέσχισαν ένα πάρκο πιασμένοι από το χέρι, οι βορειοαμερικάνοι τους διέταξαν να σταματήσουν, εκείνοι δεν κατάλαβαν,

κι αυτοί άρχισαν να πυροβολούν»...

Οι φωτογραφίες που δημοσιεύτηκαν στο διεθνή τύπο είναι χαρακτηριστικές. Αμερικανοί στρατιώτες (να 'ναι από εκείνους της βάσης, που τους τελευταίους οκτώ μήνες τους κράταγαν κλεισμένους μακριά από τις οικογένειές τους, κάνοντάς τους συνεχή πλύση εγκεφάλου και δίνοντάς τους ντόπιες πουτάνες για να τις «ξεσκίζουν»;) να «ανακρίνουν» ένα μαύρο με δεμένα τα μάτια. Ένας κουρεμένος ρήντζερ, ίδιος με νεο-ναζί. Κι αυτή η φωτογραφία-σοκ: ένας στρατιώτης απ' αυτούς με τους θάμνους στα μαλλιά, καθισμένος σε υπερυψωμένη θέση, με το όπλο δίπλα του, να κοιτάει το φακό με σημασία, ενώ ένας γέρος παναμέζος του γυαλίζει τα παπούτσια. Και η λεζάντα του ΒΗΜΑΤΟΣ: «Στην πόλη του Παναμά η ζωή ξαναβρίσκει τον κανονικό της ρυθμό»...

Αντιδράσεις

Μπρος σ' αυτή την ανθρωποσφαγή, τη

γενοκτονία, γιατί οι διεθνείς αντιδράσεις ήταν τόσο χλιαρές; Ο Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών, εκφράζοντας τη «λύπη» του για την εισβολή, έφτασε να είναι το διεθνές σώμα που αντέδρασε πιο έντονα, αλλά η μια μετά την άλλη οι λατινοαμερικανικές χώρες (με χαρακτηριστικότερη περίπτωση το Περού) μοιάζουν να θιάζονται να επιστρέψουν στην τροχιά της Ουάσιγκτον. «Καταστροφή για ολόκληρο το ημισφαίριο» χαρακτηρίζει ο μεξικανός συγγραφέας Κάρλος Φουέντες την αμερικανική εισβολή. Άραγε θα αποτραπεί αυτή η καταστροφή με τη συνειδητοποίηση από τις νεότερες ή παλαιότερες δημοκρατίες του γεγονότος ότι μόνο η περίφημη λατινοαμερικανική ολοκλήρωση (αφού και η βοήθεια της Ευρώπης καθίσταται πλέον αμφίβολη μετά τις προς Ανατολάς εξελίξεις) θα τους επιτρέψει να κινηθούν στη βάση του στρατηγικού τρίπτυχου χρέος-ανάπτυξη-δημοκρατία;

Οι σοβιετικοί αντέδρασαν με φραστικές καταδίδες, το περισσότερο που μπορούσαν να κάνουν.

Ελλάδα: πάλι καλά...

Όσο για την αντίδραση της γηραιάς ηπείρου, ήταν απογοητευτική και την τιμή της έσωσε η Ισπανία, μόνη χώρα της ΕΟΚ που ψήφισε υπέρ της καταδίκης της εισβολής στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών. Οι μεγάλες χώρες (Γαλλία, Βρετανία), γράφει ο Τζιμ Χόουγκλαντ στη Χέραλντ Τρίμπιουν, μοιάζουν να ανυπομονούν να επιστρέψει ο Μπους στα «πραγματικά προβλήματα» της εξωτερικής πολιτικής και, όσο για την Ελλάδα (που λέγεται ότι είχε ετοιμάσει δήλωση υποστήριξης της επέμβασης, αλλά επενέβη ο πρωθυπουργός), μόνο στη δουλικότητά της προς την παραδοσιακή της σύμμαχο μπορεί να αποδοθεί η επονειδιστική αποχή της.

Τη μεγαλύτερη καταστροφή θέβαια θα υποστεί ο Παναμάς. Η χώρα αυτή εξαρτάται πλέον ολοκληρωτικά από την υπερδύναμη που τη δημιούργησε για να ελέγχει τη διώρυγα. Οι ΗΠΑ έχουν όμως βάλει όρους για να βοηθήσουν τη χώρα που κατέστρεψαν: να ιδιωτικοποιηθεί η οικονομία, να δοθούν κίνητρα για ξένες επενδύσεις και να αρθεί το τραπεζικό απόρρητο για να ξεκαθαριστούν οι «ύποπτοι» λογαριασμοί. Η ικανοποίηση του πρώτου όρου είναι βέβαιο ότι θα πληξει κυρίως τον μαύρο πληθυσμό, ο οποίος είχε ευνοηθεί από τα καθεστώτα Τορίχος και Νοριέγκα. Θα οργανωθεί άραγε ως συνέπεια αντάρτικο και στη χώρα όπου οι δυνάμεις κατοχής έχουν στήσει το μεγαλύτερο στρατόπεδο συγκέντρωσης μετά το Βιετνάμ και έχουν ήδη κλείσει εκεί περισσότερους από 4500 παναμέζους; Ή μήπως τα αντάρτικα, αντίθετα από τις στρατιωτικές επεμβάσεις, πνέουν τα λοίσθια;

Μιχάλης ΜΗΤΣΟΣ

Βασανισμοί κρατουμένων

Με έκθεσή της που δόθηκε στη δημοσιότητα στις 9 Ιανουαρίου, η Διεθνής Αμνηστία φέρνει στο προσκήνιο το ζήτημα των βασανιστηρίων στην καρδιά της Δυτικής Ευρώπης και μάλιστα σε μια από εκείνες τις χώρες που αποτελούν την ανθρωπιστική θιρίνα του «δικού μας» καπιταλισμού.

Απ' την Αυστρία λοιπόν, τη χώρα όπου (αν πιστέψουμε τη γνώμη φιλολογία των mass media) οι έννοιες αστυνομία και ευγένεια κάπου συμπίπτουν, η Διεθνής Αμνηστία έχει στα χέρια της 128 αναφορές για βασανισμό 201 ατόμων απ' τα σώματα ασφαλείας μέσα στην τελευταία πενταετία. Επισημαίνοντας ότι «ανησυχεί γιατί δε θεωρεί τα επεισόδια αυτά ως μεμονωμένα περιστατικά», η οργάνωση περιγράφει τις πιο συνηθισμένες μεθόδους απόσπασης ομολογιών: χτυπήματα στο κεφάλι, βούτηγμα του κεφαλιού σε γεμάτη μπανιέρα και στέρηση της αναπνοής, κάψιμο με τσιγάρα, κλπ. Και πρόκειται για την κορυφή μονάχα του παγόβουνου μια και τα θύματα των βασανιστηρίων, επιφορτισμένα με το βάρος της απόδειξης για συμβάντα κατά τα οποία «πολύ συχνά οι μόνοι αυτόπτες μάρτυρες είναι άλλοι αστυνομικοί», τις περισσότερες φορές «φοβούνται να καταγγείλουν τον τραυματισμό τους γιατί η αστυνομία μπορεί να τους κατηγορήσει για «συκοφαντία».

Στη φοβερή και τρομερή Ανατολική Γερμανία, το λαϊκό κίνημα επέβαλλε ήδη με το δυναμισμό του τη de facto διάλυση της περιβόητης Stasi. Καιρός να παραδειγματιστούμε κι εμείς, εδώ στην «ελεύθερη» Δύση...

ΡΕΑΛ-ΠΟΛΙΤΙΚ

Ουγγαρέζικα «ανοίγματα»

Για το ραδιοφωνικό σταθμό της Βουδαπέστης ήταν «η τελευταία εντυπωσιακή κίνηση της ουγγρικής διπλωματίας»: στις 3 Ιανουαρίου 1990, η Ουγγαρία μπήκε στην ιστορία ως η πρώτη χώρα που πάλαι ποτέ «ανατολικού μπλοκ» που υποδέχθηκε μετά βαΐων και κλάδων τον Ρούλοφ Πικ Μπότα, υπουργό Εξωτερικών του ρατσιστικού νοτιοαφρικάνικου καθεστώτος. Αντίτιμο του τολμηρού αυτού «ανοίγματος», όπως μας πληροφορούν εφημερίδες του Γιοχάνεσμπουργκ, η σύναψη συμφωνίας για την αναβάθμιση των οικονομικών σχέσεων των δύο χωρών. Στο εξής, τα ουγγαρέζικα μέσα μαζικής μεταφοράς θα κινούνται με φτηνό πετρέλαιο απ' τη Ν. Αφρική, ενώ η κυβέρνηση του Φρέντερικ ντε Κλερκ θα έχει σημειώσει άλλη μια επιτυχία στην προσπάθειά της για σπάσιμο της διεθνούς απομόνωσης του κράτους του «Απαρτχάιντ».

Ο Τσαουσέσκου, φίλος του Σάχη και του Ισραήλ, μας άφησε (ευτυχώς) χρόνους. Η «ρεαλιστική» εξωτερική πολιτική του, ωστόσο, εξακολουθεί να εμπνέει...

Τ.Κ.

ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

ΒΡΕΤΑΝΙΑ

Οι στημένες δίκες

Ο σάλος που ξέσπασε όταν η αγγλική δικαιοσύνη παραδέχθηκε την «δικαστική πλάνη» σε βάρος 4 Ιρλανδών κρατουμένων για συμμετοχή στον IRA δεν έχει κοπάσει ακόμη. Η «πλάνη» αυτή στοίχισε στον καθένα από τους Ιρλανδούς, 15 χρόνια φυλακή μετά από μια καθόλα «νόμιμη» δίκη. Ήταν η τιμωρία για τις εκρήξεις βομβών με τις οποίες δεν είχαν καμία σχέση και που μετά από βασανιστήρια είχαν ομολογήσει, όπως εκ των υστέρων αποδείχθηκε στην τελευταία δίκη που τους κήρυξε αθώους. Το σκάνδαλο προβλέπεται να επαναληφθεί με άλλους 6 για τους οποίους επίκειται η αναθεώρηση της δίκης τους. Πρόκειται για τους «Ιρλανδούς του Manchester» που επίσης κρατούνται πολλά χρόνια στην φυλακή με στημένες και για αυτούς όπως διακηρύσσουν οι ίδιοι, κατηγορίες.

Ο πόλεμος παρόλα αυτά στην Βόρεια Ιρλανδία συνεχίζεται και η καθόλα τυπική αγγλική αστυνομία εν έτει 1990 δείχνει να φέρεται στους βορειοιρλανδούς

υπηκόους της Α.Μ., όπως η θυγατρική της νοτιοαφρικάνικη στους μαύρους. Μετά τις χριστουγεννιάτικες βόμβες του IRA στην Βόρεια Ιρλανδία άρχισε το κυνήγι των ιρλανδών σε όλη την Βρετανία. Οι εκκλήσεις από την τηλεόραση καλούσαν τους κατοίκους του Λούτον, στις παρυφές του Λονδίνου να καταγγείλουν στην αστυνομία τους ενοικιαστές τους με ιρλανδική καταγωγή στην περίπτωση που έλειπαν αδικαιολόγητα κατά τη διάρκεια των εορτών.

Εκτός από τις συλλήψεις υπόπτων, τις δίκες και τις αθωώσεις, αφού προηγηθεί φυλάκιση άνευ λόγου, οι αγγλοι έχουν καθιερώσει ακόμη και απελάσεις μέσα στο ίδιο το βρετανικό έδαφος. Ιρλανδός που λίγο μετά τα Χριστούγεννα αθώωθηκε στο Χάμερσμιτ πάλι με το ίδιο σενάριο, συνεχίζει να κρατείται σε απαγόρευση επιστροφής. Το τελευταίο κατόρθωμα των αγγλικών δυνάμεων στο Μπέλφαστ ήταν η κατάληψη των επίσημων γραφείων του Sinn Féin τις πρώτες μέρες του 1990, η κατάσχεση

των αρχείων της εβδομαδιαίας εφημερίδας, υλικών του κόμματος και διευθύνσεων διεθνών επαφών και δημοσιογράφων που διατηρούν σχέσεις. Λίγες μέρες μετά την έφοδο οι αγγλοι ανακοίνωσαν ότι όλα τα υλικά νομίμως υπήρχαν στα γραφεία. Αυτή η επιχείρηση όμως κόστισε στο Sinn Féin την εν ψυχρώ σύλληψη του ηγετικού του στελέχους, διευθυντή δημόσιων σχέσεων, Danny Morrison και την παραπομπή του σαν μέλος του IRA. Και εδώ αθώωσα μετά από μια ενδιαφέρουσα δίκη όπου από τα αγγλικά κανάλια της τηλεόρασης μπορούσε κανείς να απολαύσει τις απαντήσεις του βασικού αστυνομικού μάρτυρα «δεν μπορώ να δώσω οποιαδήποτε στοιχεία μέχρι στιγμής» στο δικαστήριο όσον αφορά τη συμμετοχή του κατηγορουμένου, σε όσα του καταλόγιζε η ίδια η αστυνομία. Παρόλα αυτά ο Danny Morrison παραμένει υπό επιτήρηση σύμφωνα με ανακοίνωση των βρετανικών δυνάμεων της Βόρειας Ιρλανδίας.

Το τελευταίο στην Χριστου-

γεννιάτικη σειρά γεγονότων, που μάλλον μπορεί να θεωρηθεί προσωπική επιτυχία της Θάτσερ είναι η καθάρση από το Βατικανό του ιερέα O'Brian. Για όσους δεν ξέρουν την ιστορία ο O'Brian είναι ένας καθολικός παπάς κατηγορούμενος για συμμετοχή στον IRA, που κατάφερε όμως να ξεφύγει από τα νύχια της αγγλικής δικαιοσύνης αφού προηγήθηκε ένα κυνήγι που περιλαμβάνει συλλήψεις, νοσοκομεία, απελάσεις, αποδράσεις και απεργίες πείνας. Όταν κάποτε κατόρθωσε και έφτασε στο Βέλγιο οι βέλγοι φαίνεται να μην πείστηκαν πως είναι τρομοκράτης ο παπάς και δεν τον στείλουν πακέτο στην Θάτσερ που τους τον ζητούσε. Εκείνο τον καιρό γινόταν στην Ρόδο η σύνοδος κορυφής της ΕΟΚ και η Θάτσερ απείλησε τον βέλογο πρωθυπουργό ο οποίος όμως δεν ενέδωσε. Έναν χρόνο αργότερα ενέδωσε το Βατικανό και τουλάχιστον ο Βορειοιρλανδός παπάς δεν είναι πια παπάς.

Λονδίνο

Νίκος ΜΠΕΛΑΒΙΑΣ

ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ

Μετά το πραξικόπημα

Αν κάποιος επιχειρήσει να σκιαγραφήσει την τρέχουσα κατάσταση στις Φιλιππίνες, η εικόνα που θα δώσει δεν είναι άλλη απ' αυτή μιας μόνιμης αστάθειας και παρακμής του καθεστώτος της Ακίνο.

Η έκρηξη κατά σειρά απόπειρα πραξικοπήματος, τον περασμένο Δεκέμβριο, ήταν η πιο αιματηρή, αυτή που προκάλεσε τη μεγαλύτερη ζημιά στο καθεστώς της Ακίνο κι αυτή που πλησίασε περισσότερο την επιτυχία. Οι στασιαστές συγκέντρωσαν μια στρατιωτική δύναμη πολύ ισχυρότερη απ' ό,τι κατά τις προηγούμενες ανταρσίες. Η κύρια δύναμή τους προήλθε απ' τις επίλεκτες μονάδες, τους πεζοναύτες και τους καταδρομείς. Απόκτησαν τον έλεγχο των αιθέρων, κατέλαβαν ακριβά ξενοδοχεία στη συνοικία Μακάτι (χρηματιστικό κέντρο της χώρας), πετυχαίνοντας έτσι ένα πρώτης τάξης χτύπημα τόσο από στρατιωτική όσο κι από προπαγανδιστική άποψη. Ο πυρήνας της ηγεσίας των στασιαστών αποτελούνταν από ένα μίγμα συνταγματάρχων του «Κινήματος για τη Μεταρρύθμιση των Ενόπλων Δυνάμεων» (RAM), νοσταλγών του Μάρκος κι άλλων δυσαρεστημένων αξιωματικών. Τουλάχιστον έξι στρατηγούς και κάπου 30 μεσαίοι αξιωματικοί ήταν αναμειγμένοι. Μολονότι κανένας πολιτικός δεν υποστήριξε ανοιχτά τους στασιαστές, υπήρξε έντονη φημολογία ότι το αντιπολιτευόμενο «Εθνικιστικό Κόμμα», υπό την ηγεσία του αντιπροέδρου Λαουρέλ και του γερουσιαστή Ενρίλε, ήταν φιλικά προσκείμενο στο εγχείρημα.

Η απόπειρα πραξικοπήματος έφερε ξανά στην επιφάνεια κι επιδείνωσε προβλήματα όπως οι συνεχιζόμενες καταγγελίες για διαφθορά (ιδιαίτερα απ' τους συγγενείς της Ακίνο) ή η μονοπώληση της εξουσίας απ' το de facto κυβερνητικό κόμμα, το «Δημο-

κρατικό Φιλιππινέζικο Αγώνα» (LDP).

Οι σημαντικότερες επιπτώσεις αυτής της εικόνας αστάθειας αφορούν την οικονομία. Οι επενδυτές απαιτούν σταθερότητα. Η επιλογή των στόχων των στασιαστών, ιδιαίτερα το γεγονός ότι αρκετές εκατοντάδες ξένοι επιχειρηματίες παρέμειναν παγιδευμένοι στα ξενοδοχεία τους για κάμποσες μέρες, ενισχύει την επιχειρηματολογία περί αστάθειας. Ο πληθωρισμός, τα ψηλά επιτόκια και το χαμηλό επίπεδο των υπηρεσιών στα αστικά κέντρα αποτελούν πρόσθετα αντικίνητρα για τις ξένες επενδύσεις.

Υπάρχουν σοβαρές πιθανότητες ότι η Ακίνο δε θα προλάβει να τελειώσει κανονικά τη θητεία της, που λήγει το 1992. Οι φιλικές προς αυτήν φράξιες του στρατού είναι σε τέτοια σύγχυση που μια νέα απόπειρα πραξικοπήματος είναι πιθανότατα. Οι περισσότεροι εξάλλου απ' τους ηγέτες του κινήματος έχουν διαφύγει.

Οι ΗΠΑ προς το παρόν υποστηρίζουν την Ακίνο. Η εκκλησιαστική ιεραρχία, αν και κριτικά εξακολουθεί να τη στηρίζει. Οι μεγάλες επιχειρήσεις αμφιταλαντεύονται.

Η Ακίνο έχει δημιουργήσει τις δικές της στρατιωτικές φράξεις, με τους στρατηγούς Φιντέλ Ράμος και Ρενάτο Ντεβίγια. Οι αντιθέσεις στο εσωτερικό της άρχουσας τάξης απαρτάλλακτα αντανakλώνται στις ένοπλες δυνάμεις. Εκτός αυτού, οι στασιαστές στρατιωτικοί έχουν και τους δικούς τους λόγους για να είναι δυσαρεστημένοι. Ο κυριότερος απ' αυτούς είναι η αποτυχία της αντικομμουνιστικής εκστρατείας της κυβέρνησης.

Η πρόσκληση της τελευταίας προς τις ΗΠΑ να επέμβουν στρατιωτικά κατά των στασιαστών, επιβεβαιώνει την εξάρτηση της Ακίνο απ' τους αμερικανούς κι όχι απ' το λαό. Με την επιτυχημένη αυτή επέμβασή της, η Ουάσιγκτον είναι σε θέση να υπαγορεύσει υπεροπτικά στην Ακίνο τους όρους της σχετικά με την παραμονή των αμερικανικών βάσεων στις Φιλιππίνες. Οι ΗΠΑ, ωστόσο, δεν μπορούν να συνεχίζουν να παίζουν το σωτήρα ενός καθεστώτος που βρίσκεται σε κατάσταση αναπότρεπτης αποσύνθεσης.

Η κατάσταση μετά το πραξικόπημα προσφέρει πλήθος ευκαιρίες στις λαϊκές οργανώσεις. Το Εθνικό Δημοκρατικό Μέτωπο (NDF) κι οι οργανώσεις που πρόσκεινται σ' αυτό πρέπει να αδράξουν την ευκαιρία να προσφέρουν στο λαό την εναλλακτική λύση ενόψει της αυξανόμενης απογοήτευσης από το καθεστώς της Ακίνο. Μαζί με τις νόμιμες μαζικές οργανώσεις, το NDF θα πρέπει να κινηθεί ταχύτερα προς μια ενότητα βασισμένη σε μια πιο πλατιά πολιτική βάση. Το NDF, μαζί με τις οργανώσεις των εργατών, των αγροτών, της νεολαίας, των επαγγελματιών κι άλλων τομέων της κοινωνίας θα πρέπει να είναι σε θέση να παρουσιάσει στο λαό τα προγράμματά του τα οποία θα ανταποκρίνονται στο λαϊκό αίτημα για ένα μοντέλο που να εξυπηρετεί τα λαϊκά συμφέροντα.

Χοσέ ΒΑΛΕΝΘΙΑ

Είναι πολλοί, είναι επιθετικοί και δεν έχουν καμιάν αμφιβολία: ο μαρξισμός είναι νεκρός και μάλιστα σε τυμπανιαία κατάσταση! Και συμπληρώνουν: από εδώ και πέρα, ξεχάστε τα παραμύθια περί ταξικής πάλης, και κοιτάξτε να βολεψτείτε όπως μπορείτε...

Θα μπορούσαμε να κλείσουμε τη «συζήτηση», δίνοντάς τους ραντεβού σε ένα χρόνο ή ακόμα και σε έξι μήνες. Όμως, γνωρίζουμε πως θα ήταν μάταιος κόπος. Όταν τους ξαναείχαμε κλείσει ραντεβού πριν από μερικά χρόνια για να παραβρεθούμε όλοι μαζί στην τελετή ταφής του (προσφυλούς τους τότε) υπαρκτού σοσιαλισμού, δεν μας είχαν πιστέψει. Αντίθετα μάλιστα, μας είχαν ειρωνευτεί για την αφέλειά μας να πιστεύουμε ακόμα(!) στη ζωτικότητα των «ισοπεδωμένων» λαών της Ανατολικής Ευρώπης. Εκείνοι βλέπετε, δεν είχαν καιρό για τέτοιες «ουτοπίες», μια και φρόντιζαν να μαυρίζουν στις πλαζ της Μαύρης Θάλασσας, καλεσμένοι των Ζίτκοφ και Τσαουσέσκου... Κι όχι μόνον οι αριστεροί. Μαζί τους ήταν δεξιοί και κεντρώοι, ανώνυμοι και επώνυμοι, με λίγα λόγια, άνθρωποι με... αρχές.

Έστω ότι ήταν έτσι, θα μπορούσαν όμως να μας απαντήσουν. Τώρα πια, μετά από ό,τι συνέβη στην Ανατολική Ευρώπη, είναι δυνατό να πιστεύει κανείς στο «σοσιαλισμό»; Μήπως δεν είναι οι ίδιοι οι εργαζόμενοι των χωρών του «υπαρκτού σοσιαλισμού» που στρέφουν τα βλέμματά τους προς τη Δύση;

Αυτή τη φορά δεν πρόκειται να «θεωρητικολογήσουμε» γύρω από το σταλινικό Θερμιδώρ και την βαθύτατα αντεπαναστατική φύση του. Θα περιοριστούμε στην υπενθύμιση ορισμένων μόνον απλών γεγονότων που τόσο εύκολα αγνοούν ή περιφρονούν οι βιαστικοί νεκροθάφτες της πάλης των τάξεων. Και για να μην υπάρχει καμιά αμφιβολία για την καλή μας πίστη, δεν θ' αρχίσουμε από τους σοβιετικούς ανθρακωρύχους της Βαρκούτα ή τους ακροαριστερούς του Ανατολικού Βερολίνου, αλλά από το θεωρούμενο υπόδειγμα φιλοδυτικού αλληθωρισμού στην εργατική τάξη της Αν. Ευρώπης: τους εργαζόμενους στα πολωνικά ναυπηγεία του Γκντάνσκ που ζητωκραυγίζουν υπέρ του Πάπα και κάνουν εικόνηση τη χήρα της Τζόνσον και Τζόνσον που προσφέρεται να τους... αγοράσει...

Όπως ίσως θυμούνται οι αναγνώστες, η περίπτωση της προσφοράς της βαθύπλουτης Αμερικανίδας χήρας (πολωνικής καταγωγής), είχε προκαλέσει πριν ένα χρόνο, τή καυστική σχόλια όλων εκείνων που αρέσκονται να συγχέουν τον Μαρξ με... τον Ζίτκοφ. Τι δεν είχαμε ακούσει για το νοκ άουτ που κατάφερε η «χήρα» στον Λένιν, για τον ακατανίκητο «ρεαλισμό» του Βαλέσα και των οπαδών του, κλπ. Και έτσι μείναμε όλοι με την εντύπωση πως το Βατερλώ του μαρξισμού σημειωνόταν στα ναυπηγεία του Γκντάνσκ, στο λίκνο του μεγαλύτερου σύγχρονου ευρωπαϊκού εργατικού κινήματος!

Η ιστορία μας είχε όμως συνέχεια κι έναν (προσωρινό;) επίλογο που γράφτηκε μόλις πριν από μια βδομάδα. Οι Πολωνοί εργάτες των ναυπηγείων απ' όπου ξεκίνησε η κατεδάφιση του ύστερου σταλινισμού, δεν ερωτοτρόπησαν με την εκπρόσωπο του μεγάλου αμερικανικού και διεθνούς κεφαλαίου παρά μόνον μερικούς μήνες! Οι σχέσεις τους κατάληξαν σ' ένα θεαματικό... ΔΙΑΖΥΓΙΟ όταν απορρίφθηκαν μετά

βδελυγμίας οι (κλασικοί) δρακόντιοι όροι της: απαγόρευση των απεργιών για πέντε χρόνια και μείωση των μεροκάματων κατά 50%! Σύμφωνα μάλιστα με το σχετικό τηλεγράφημα του πρακτορείου Ασοσιέιτντ Πρες (17-1-1990) που έχουμε στα χέρια μας, οι «εργάτες ξεκρέμασαν το πορτραίτο της χήρας που είχαν κρεμάσει στην κύρια είσοδο των ναυπηγείων»!

Θα μπορούσαμε βέβαια κι εμείς να μιμηθούμε το στυλ των αντιπάλων μας, για να θγάλουμε άπειρα (και πρόωρα) συμπεράσματα σχετικά με την... κατατρόπωση του αμερικανικού καπιταλισμού. Όμως, αυτά δεν είναι φυσικά σοβαρά πράγματα. Είναι δημοσιογραφία της δεκάρας. Προτιμάμε λοιπόν, να προσφέρουμε μια στοιχειώδη πληροφόρηση (που κανείς δεν κάνει τον κόπο να δώσει) για την... εξάλειψη της πάλης των τάξεων στην Πολωνία μετά από ένα εξάμηνο δραστηνών ενέσεων ελεύθερης αγοράς της κυβέρνησης Μαζοβιέτσκι. Συμβαίνει λοιπόν στην Πολωνία ό,τι μας προπαγανδίζουν οι αερολογούντες «ρεαλιστές» θεωρητικοί μας ή μήπως η χειροπιαστή πραγματικότητα τους διαψεύδει ήδη οικτρά;

Την ώρα που γράφουμε, έχει κιόλας ξεσπάσει το πρώτο αλλά σημαντικό απεργιακό κύμα κατά της πολιτικής λιτότητας και καπιταλιστικής ανοικοδόμησης της Πολωνίας. Με αφορμή τις νέες ανατιμήσεις και την ταυτόχρονη μείωση των αμοιβών τους, απεργούν περίπου 50-60.000 ανθρακωρύχοι της Σιλεσίας, ενώ απειλούν ν' ακολουθήσουν το παράδειγμά τους πολλοί περισσότεροι με πρώτους και καλύτερους τους εργάτες των... ναυπηγείων του Γκντάνσκ! Ταυτόχρονα, ο Λεχ Βαλέσα σφυρίζεται άγρια από τους «υποστηρικτές» του όταν προσπαθεί να

τους πείσει για τις αρετές του «σταθεροποιητικού σχεδίου» της Βαρσοβίας, και εκατοντάδες νεαροί κάνουν λίμπα τα σύμβολα της λιτότητας, δηλ. τα γραφεία της κυβέρνησης, του Κ.Κ. και της Αλληλεγγύης. Και σαν να μην έφταναν όλες αυτές οι σαφείς ενδείξεις της ιστορικής... κατάργησης της ταξικής πάλης, αρχίζουν να διαδηλώνουν στους δρόμους και τα μέλη της Αγροτικής Αλληλεγγύης «που δεν κατανοούν και απορρίπτουν το σχέδιο Μπαλσέροβιτς» (από το όνομα του αντιπροέδρου και υπουργού οικονομικών). Και όχι μόνον αυτό. Οι αγρότες σφάζουν μαζί τα κοπάδια τους, η αγροτική παραγωγή μειώνεται ήδη κατά 30% (βλέπε LE MONDE 13-1-1990) και δηλώνουν ότι αποχωρούν από την Αλληλεγγύη! Όσο τέλος, για τον ίδιο τον Λεχ Βαλέσα, προβλέπει ακόμα κι ΕΜΦΥΛΙΟ ΠΟΛΕΜΟ καθώς η «κατάσταση γίνεται όλο και πιο μαύρη» εν όψει των συνεπειών της μεταρρύθμισης (που επέβαλε το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο) που θα μεταφρασθούν από την Άνοιξη, σε αλματώδη αύξηση της ανεργίας, του πληθωρισμού και της εξαθλίωσης!

Με άλλα λόγια, όλα δείχνουν ότι η φετινή πολωνική Άνοιξη θα είναι κάτι παραπάνω από θερμή! Ότι όχι μόνον δεν έχει «καταργηθεί», αλλά μάλλον ότι θα κορυφωθεί η αντίσταση της πολωνικής εργατικής τάξης στην απάνθρωπη λιτότητα που θέλουν να της επιβάλλουν από κοινού οι γραφειοκράτες και το ΔΝΤ. Ότι από την καπιταλιστική και νεοφιλελεύθερη ευφορία των τελευταίων μηνών του 1989 θα περάσουμε -χωρίς κανέναν ενδιάμεσο σταθμό- στην απεργιακή έκρηξη και την κοινωνική ανάφλεξη του 1990. Με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την πολιτική σταθερότητα της Πολωνίας και ολά-

κερης της Ανατολικής Ευρώπης...

Γενικευμένο κύμα εργατικών κινητοποιήσεων και απεργιών δεν παρατηρείται όμως μόνο στην Πολωνία. Το ίδιο βλέπουμε να συμβαίνει (με τα ίδια ακριβώς αιτήματα, όπως η ανάκληση των ανατιμήσεων και της κατάργησης των επιδοτήσεων βασικών καταναλωτικών αγαθών) και στην Ανατολική Γερμανία, στην Ουγγαρία, στη Γιουγκοσλαβία και στη Σοβιετική Ένωση. Οι αντιφάσεις αυτών των κοινωνιών και ιδιαίτερα των οικονομικών προγραμμάτων των ηγεσιών τους αποδεικνύονται πιο ισχυρές από τα φιλελεύθερα ευχολόγια των απολογητών της καπιταλιστικής «ομαλοποίησης».

Και σ' αυτό το σημείο γεννιέται αυθόρμητα το εξής ερώτημα: Τι θα μας πουν όλοι αυτοί οι ραφωδοί των θασσερικών μοντέλων ανάπτυξης, όταν σε μερικούς μήνες ή ακόμα και σε μερικές βδομάδες, αποδειχθεί περίτρανα στην πράξη ότι μας πουλούσαν φύκια για μεταξωτές κορδέλλες προπαγανδίζοντας... το τέλος της ταξικής πάλης, της ταξικής συνειδησης και άλλων τέτοιων «παρωχημένων» εννοιών; Τι θα σκαρφιστούν και πάλι όταν αύριο ακουστούν οι επαναστατικές ομοβροντίες στο Βερολίνο, στην Πράγα και στην Βαρσοβία;

Υπομονή λοιπόν, για μερικές βδομάδες. Στο μεταξύ, ας αφήσουμε όλους αυτούς τους όψιμους αντισταλινικούς και νεκροθάφτες του Μαρξ να γλεντήσουν τον πρόσκαιρο θρίαμβό τους. Οι εκπλήξεις που τους αναμένουν θα είναι σίγουρα ανάλογες με το μέγεθος της προπαγανδιστικής επιχείρησης στην οποία επιδόθηκαν με αρκετή επιτυχία τον τελευταίο καιρό. Η συνέχεια θα είναι συναρπαστικότερη...

Γιώργος ΜΗΤΡΑΛΙΑΣ

Λάβαμε και δημοσιεύουμε ολόκληρη την υπόθεση της «κατάληψης» του Ράδιο 5 που όπως θυμάστε έγινε την παραμονή των Χριστουγέννων. Στις 20 του ερχόμενου Απριλίου πρόκειται να δικαστούν 5 νέοι γι' αυτή την υπόθεση. Κατηγοροί τους οι «πλουραλιστές» παράγοντες των Δήμων και της «Ελεύθερης ραδιοφωνίας»...

ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΥΜΕ την ωμή, φασιστική σύλληψη και κράτηση από τα ΜΑΤ και την αστυνομία πέντε μελών από την Αναρχική Ομάδα Δραπετσώνας-Κερατσινίου και του Αναρχοκομμουνιστικού πυρήνα Άνω Λιοσίων ύστερα από αίτηση των δημάρχων Δραπετσώνας-Κερατσινίου, Ν. Μπεάζογλου και Δ. Σαράφογλου, όπως και της διευθύντριας του ΡΑΔΙΟ-5, Μ. Νεοφωτίστου.

Αποφασίσαμε να προχωρήσουμε σε λειτουργική κατάληψη και απεργία πείνας στο δημοτικό μέγαρο που στεγάζεται το ΡΑΔΙΟ-5 ύστερα από άρνηση των επαγγελματιών - αλεξιπτωτιστών υπευθύνων του σταθμού να μεταδώσουν μήνυμα αλληλεγγύης στον ρουμάνικο λαό. Αυτή η ενέργεια έχει να κάνει με τη σκόπιμη λογοκρισία και την μη πληροφόρηση σε ό,τι αφορά κείμενα και θέσεις δημοτών που έχουν διαφορετικές αντιλήψεις για τα ζητήματα που σχετίζονται με το κοινωνικό γίγνεσθαι της περιοχής. Τουλάχιστον πέντε φορές έχουν σταλεί κείμενα που αφορούσαν ζητήματα όπως τα ναρκωτικά, το εργοστάσιο λιπασμάτων, τις φυλακές, την αστυνομική καταστολή, τα οποία δεν μεταδόθηκαν.

Κάναμε λειτουργική κατάληψη του σταθμού για να διεκδικήσουμε το δικαίωμα στην ελεύθερη διάδοση των ιδεών και την αυτοέκφραση μέσα από το ραδιόφωνο όλων των πολιτικών, κοινωνικών και πολιτιστικών μειονοτήτων, κάτι που βρίσκεται αντίθετος της πέντε επαγγελματίες της δημοκρατίας δημάρχους που ελέγχουν το ΡΑΔΙΟ-5. Αυτό αποδεικνύεται άλλωστε και από την εντολή του μηνυτή δημάρχου Δ. Σαράφογλου να φέρει τα ΜΑΤ να μας συλλάβουν, να μας κρατήσουν στην αστυνομία και να μας προσάγουν στον εισαγγελέα.

Αν ο δήμος θεωρείται ταφίλκι του δημάρχου, αν το ΡΑΔΙΟ-5 θεωρείται επιχείρηση των πέντε δημάρχων, αν η Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. μπορεί να επεμβαίνει στο σταθμό (ο πρώην διευθυντής του σταθμού Βαφειδής αναγκάστηκε να παραιτηθεί για λόγους αξιοπρε-

πείας ύστερα από επιστολή της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. που απαγόρευε να μεταδίδονται δηλώσεις των διεγερμένων και διαφωνούντων με το Κ.Κ.Ε.).

Θα διεκδικήσουμε το ΡΑΔΙΟ-5 να γίνει μέσο διάδοσης όλων των ιδεών, ένα μέσο έκφρασης των τοπικών κινήσεων, ένα ραδιόφωνο ανοικτό για όλες τις πολιτικές, κοινωνικές και πολιτιστικές μειονότητες και όχι φερέφωνο των κομμάτων και των τοπικών παραγόντων.

Ακολουθεί το επίμαχο κείμενο που η διεύθυνση του Ραδιοσταθμού και οι Δημοτικοί άρχοντες απαγόρευσαν να δγει στον αέρα.

Η αυθόρμητη εξέγερση του Ρουμάνικου λαού ενάντια στη δικτατορία επί του προλεταριάτου, ενάντια στη δικτατορία του κομμουνιστικού κόμματος της Ρουμανίας και του φασίστα Τσαουσέσκου, δείχνει και το πραγματικό πρόσωπο της εξουσίας η οποία για να διατηρήσει την ύπαρξή της δεν διστάζει να πνίξει στο αίμα οποιαδήποτε διάθεση ή κίνηση του λαού για ουσιαστικές ελευθερίες, κοινωνική δικαιοσύνη, ανθρώπινες συνθήκες ζωής. Τρία ζητήματα που αφορούν ουσιαστικές ανάγκες και επιθυμίες των λαών όλου του κόσμου, είτε αυτός είναι ο τρίτος κόσμος, είτε είναι χώρες που αναπτυσσόμενοι καπιταλισμού, είτε χώρες του κρατικού καπιταλισμού που δεν συμβιβάζονται με την ουσία της υπαρέξεως της εξουσίας, της κυριαρχίας και της εκμετάλλευσης μιας κάστας γραφειοκρατών και μιας τάξης εκμεταλλευτών απέναντι στο σύνολο της κοινωνίας.

Αν οι ηγέτες των δύο υπερδυνάμεων κάνουν συμφωνίες ειρήνης οι οποίες στην ουσία είναι διαδικασίες διαβίωσης και ισχυροποίησης του στάτους κβο και της κυριαρχίας τους σε πλανητικό επίπεδο, με τη δήθεν μείωση των εξοπλισμών (πυρηνικών και στρατηγικών), ο τρίτος παγκόσμιος πόλεμος έχει ήδη αρχίσει, όχι με τη μορφή των προηγούμενων πολέμων αλλά μέσα από την οικολογική καταστροφή του πλανήτη, από τις περιφερειακές πολεμικές συρράξεις και τις στρατιωτικές επεμβάσεις των ισχυρών κρατών, τη διόγκωση της φτώχειας στον τρίτο κόσμο και τη διατήρηση της φτώχειας στην κάθε χώρα του «ανεπτυγμένου» κόσμου. Το κάθε κράτος και η ελίτ που το διευθύνει προσπαθούν να διατηρήσουν την κυριαρχία τους εσωτερικά είτε με ψευδομεταρρυθμίσεις, είτε με βία, ενώ παράλληλα προς τα έξω -στις σχέσεις τους με τα άλλα κράτη- υπάρχει ένας αδυσώπητος ανταγωνισμός και πόλεμος για το ποιος θα κυριαρχήσει σε οι-

κονομικό και τεχνολογικό επίπεδο. Οι νέες τεχνολογίες και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, αποτελούν τα σύγχρονα όπλα χειραγώγησης των οικονομικών και πολιτικών ελίτ απέναντι στους λαούς.

Η απόλυτη οικονομική εξαθλίωση του ρουμάνικου λαού έχει να κάνει με ένα συγκεκριμένο οικονομικό και κοινωνικό μοντέλο που επιβλήθηκε στους εργαζόμενους και στο λαό από το κομμουνιστικό κόμμα και τον ηγέτη του Τσαουσέσκου, για να εξυπηρετήσει τα συμφέροντα της γραφειοκρατίας που με την καλλιέργεια ενός εθνικισμού θα δικαιολογούσε μια σκληρή λιτότητα για να καλυφθούν τα εξωτερικά χρέη. Δηλαδή οι γραφειοκράτες προσπαθούσαν να πείσουν το λαό ότι η διασφάλιση της ιδιαιτερότητάς του, της υπαρέξεως του και της ανεξαρτησίας του εξαρτάται απόλυτα από τις υποχρεώσεις σχετικά με το εξωτερικό χρέος. Η κατακόρυφη πτώση του βιοτικού επιπέδου (πείνα, φτώχεια, θάνατοι από το κρύο) κι από την άλλη η αλαζονία της εξουσίας του Τσαουσέσκου μέσα από την οικοδόμηση τερατοφυγμάτων φαραωνικού τύπου, οι διωγμοί της συγγενικής μειονότητας, η ισοπέδωση χωριών στο όνομα της οικονομικής ανάπτυξης, η αστυνομοκρατία -σε τέτοιο βαθμό που απαγορευόταν ακόμα και η επικοινωνία με ξένους και κυρίως νέους και να θεωρείται πράξη αντεθνική ή προδοτική-, δημιούργησαν μια εκρηκτική κατάσταση μέσα από την όξυνση των ταξικών αντιθέσεων που πυροδότησε τελικά την εξέγερση.

Αν τελικά στις άλλες χώρες του Ανατολικού μπλοκ η εξουσία κάτω από τις πιέσεις του λαού προλαβαίνει τις εξεγέρσεις περνώντας σε κάποιες ψευτομεταρρυθμίσεις που ουσιαστικά οδηγούν στα πρότυ-

πα του δυτικού καπιταλισμού, (αφού η ίδια η λαϊκή κινητοποίηση αναδεικνύει ένα πλουραλιστικό τρόπο και μορφές πολιτικής έκφρασης και ελευθερίας και όχι το ίδιο το καθεστώς που για άλλη μια φορά μένει στις υποσχέσεις) το καθεστώς του Τσαουσέσκου δεν προλαβαίνει να περάσει μεταρρυθμίσεις τις οποίες ήξερε ότι μπορούσε να ελέγξει.

Οι δυτικές κυβερνήσεις ρίχνουν κροκοδείλια δάκρυα, προσπαθώντας να πείσουν για την «ανωτερότητα» του πολιτισμού τους και τις πανανθρώπινες «αξίες» τους (ανθρώπινα δικαιώματα κλπ.) αποκρύβοντας την πραγματικότητα ότι οι ίδιες είναι απόρροια ανάλογων συγκεντρωτικών, αυταρχικών, εκμεταλλευτικών καθεστώτων. Παρόλο που γίνεται μια προσπάθεια απώλειας της ιστορικής μνήμης, για όσους θέλουν να ξεχούν, τους θυμίζουμε ότι το καθεστώς Τσαουσέσκου ήταν το πρότυπο του δικού μας σοσιαλιστή Παπανδρέου, ότι η ίδια η καρδιά της καπιταλιστικής Ευρώπης (Γερμανία) γέννησε το φασισμό με τη στήριξη της αστικής τάξης και της σοσιαλδημοκρατίας, ότι με ανάλογους ωμούς τρόπους έχουν κατασταλεί οι εξεγέρσεις (Γαλλία '68, Αμερική, Γερμανία '70 κ.α.) και τελικά ότι η επικράτηση ενός φιλελευθερισμού σαν κοινωνικό πρότυπο, όπως αυτό έχει επιβληθεί στην Αγγλία με το «Θατσερισμό», οδηγεί σε ένα νέου τύπου φασισμό, τον κοινοβουλευτικό ολοκληρωτισμό.

Τα καθεστώτα του Αν. Μπλοκ δεν είναι «κεραυνός εν αιθρία» ούτε η διαστρέβλωση στην πράξη του Μαρξισμού - Λενινισμού αλλά είναι η λογική συνέπεια ενός οικοδομήματος, ενός σοσιαλισμού που επιβλήθηκε στην εργατική τάξη από μια πτέρυγα της σοσιαλδημοκρατίας, τους

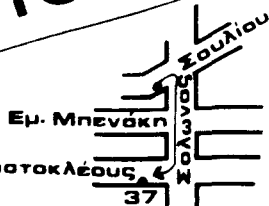
Μπολσεβίκους. Ένα κοινωνικό μοντέλο ξεκάθαρα δομημένο με βάση τις αστικές αρχές του συγκεντρωτισμού, του βιομηχανισμού, του ηγετισμού, της ιεραρχίας, της κυριαρχίας, του διαχωρισμού της χειρωνακτικής και της πνευματικής εργασίας που αναπαράγει τις ίδιες ταξικές δομές και αντιθέσεις, και τελικά τις ίδιες απάνθρωπες εξουσιαστικές πρακτικές. Δομές και πρακτικές που συνδέθηκαν με τη θέληση των εργαζομένων για σοσιαλισμό που τελικά δεν κάνουν τίποτα άλλο από το να επαναλαμβάνουν και να διαβιβάζουν τον καπιταλισμό, την κυριαρχία και την ιεραρχία.

Μπροστά στην επίθεση του νεοφιλελευθερισμού σαν τη δήθεν μόνη διέξοδο, ενός επερχόμενου οικοφασισμού που έρχεται σαν απάντηση στα ολοένα εξονομμένα οικολογικά προβλήματα, και ενός τεχνο-

κρατικού ολοκληρωτισμού, κάνουμε έκκληση στη βάση των αριστερών κομμάτων να εγκαταλείψουν τα κόμματα τους σαν τη μόνη έντιμη πράξη απέναντι στα γεγονότα που συμβαίνουν γύρω μας και ειδικά σε όσους πιστεύουν και θέλουν να παλέψουν για το σοσιαλισμό, από τη βάση προς τα πάνω, χωρίς ιεραρχία και κυριαρχία, να αυτοοργανωθούν, να πλαισιώσουν κινήσεις και να δημιουργήσουν πυρήνες κοινωνικής αντίστασης, θέτοντας άμεσα και πρωταρχικά τη λαϊκή αυτενέργεια και τα ζητήματα της Άμεσης Δημοκρατίας και της Γενικευμένης Κοινωνικής Αυτοδιεύθυνσης.

Η ιστορία είναι γεμάτη από καλές προθέσεις, αλλά το ζητούμενο είναι πώς να συνδέσουμε τη λαϊκή με την ιστορική εμπειρία, σε μια κατεύθυνση επαναστατικής εξέλιξης της κοινωνικής ζωής και οργάνωσης.

• εκδόσεις • βιβλιοπωλείο η κομμούνα
Από 1η Απριλίου ΝΕΟ και
πιο πλούσιο σε ενημέρωση
το βιβλιοπωλείο "ΚΟΜΜΟΥΝΑ"
στην **ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 37**
τηλ. 360.2644
Ξένα βιβλία • περιοδικά

ΠΑΡΕΛΕΓΜΕΝΟ
ΤΟ ΜΑΥΡΟ ΠΕΡΙΣΤΕΡΟ ΤΗΣ ΑΦΡΟΛΙΤΗΣ

ΔΕΝ ΜΠΟΡΩ ΝΑ ΜΕΤΑΦΕΡΩ ΣΕ ΠΕΡΙΛΗΨΗ
ΕΝΑ ΟΛΟΚΛΗΡΟ ΒΙΒΛΙΟ. ΚΟΙΤΑΞΤΕ ΣΤΑ ΠΡΟ-
ΗΓΟΥΜΕΝΑ ΤΕΥΧΗ ΤΟΥ "ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ",

Κ.

ΚΟΙΤΑ ΟΜΩΣ ΝΑ ΓΛΥΤΩΞΕΙΣ ΜΙΑ ΩΡΑ ΑΡΧΙ-
ΤΕΡΑ! ΚΡΙΜΑ ΠΟΝ ΔΕΝ ΒΛΕΠΩ ΚΑΜΜΙΑ ΣΥ-
ΚΙΑ ΝΑ ΚΡΕΜΑΣΤΕΙΣ. ΣΕ ΚΕΙΝΟ ΤΟ ΧΑΝΤΑΚΙ
ΝΑ ΡΙΧΤΕΙΣ ΜΟΝΟ ΠΟΝ ΘΑ ΤΣΑΚΙΣΕΙΣ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ
ΣΟΥ. ΚΑΙ ΣΕ ΣΤΕΡΝΑ ΝΑ ΠΙΞΕΙΣ ΠΙΟ ΠΟΛΥ
ΘΑ ΒΡΑΧΕΙΣ ΠΑΡΑ ΘΑ ΠΝΙΓΕΙΣ.

ΝΑ ΣΟΥ ΠΩ ΕΓΩ ΤΙ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ: ΧΟΡΟΠΗΔΑ
ΕΠΙ ΤΟΠΟΥ. ΟΙ ΣΑΝΤΟΡΙΝΙΟΙ ΦΤΙΑΧΝΟΥΝ ΤΑ ΣΠΙΤΙΑ
ΚΑΤΩ ΑΠ' ΤΗ ΓΗ. ΚΑΠΟΙΟ ΤΑΒΑΝΙ ΘΑ ΒΟΥΛΙΑΞΕΙ
ΚΑΙ ΘΑ ΒΡΕΘΕΙΣ ΣΕΚΟΣ ΣΤΟ ΠΑΤΩΜΑ.

ΔΩΣΕ ΜΟΥ ΜΙΑ ΝΑ ΜΟΥ ΒΓΑΛΕΙΣ Τ'ΑΝΤΕΡΑ. ΒΑΡΑ ΜΕ ΤΗΝ ΨΥΧΗ ΣΟΥ. ΔΩΣΤΟΝ ΝΑ ΠΑΩ ΣΤΑ ΚΟΜΜΑΤΙΑ.

ΚΥΡΙΕ ΠΩΣ ΣΕ ΛΕΝΕ, ΜΟΝΣΙΟΝ ΑΝΤΩΝ, ΒΑΓΑ ΕΝΤΩ ΚΕΦΑΛΙ... ΚΑΤΑΚΟΝΤΕΛΑ! ΣΤΟ ΣΤΑΥΓΟ. ΚΟΜΠΕΝΕΒΟΥ; ΚΑΠΙΣΙ; ΕΝΤΩ! ΝΑ ΕΝΤΩ.

ΑΜ'ΕΣΥ ΘΑ ΤΗΝ ΣΚΑΠΟΥΛΑΡΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΝΟΝΚΛΑ ΞΕΡΕΙΣ ΤΙ ΑΛΛΟ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΓΙΑ ΝΑ ΠΙΑΣΕΙ ΤΟ ΦΑΡΜΑΚΟ; ΤΡΕΛΛΑ! ΜΟΥ ΤΟΠΑΙ Ο ΣΚΑΤΟΦΡΑΓΚΟΣ

ΜΗ! ΜΗ ΦΕΥΓΕΙΣ ΠΑΠΑ ΔΙΟΝΥΣΗ. ΧΤΥΠΑ ΜΕ, ΠΑΤΑ ΜΕ, ΛΙΩΣΕ ΜΕ ΣΕ ΙΚΕΤΕΝΩ!!! ΚΥΡΙΕ ΚΑΙ ΘΕΕ ΤΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΚΤΙΣΕΩΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΕ, ΠΡΟΣΔΕΞΕ ΤΑΣ ΔΕΗ-ΣΕΙΣ ΑΣ ΠΡΟΣΗΥΞΑΜΕΝ ΣΟΙ.

ΒΟΥΛΩΣ' ΤΟ ΓΑΙΔΑΡΕ ΘΑ ΞΥΠΝΗΣΕΙΣ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ.
ΚΟΙΜΑΤΑΙ ΕΞΕ ΑΠ' ΤΑ ΣΠΙΤΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΦΟΒΟ ΤΟΥ
ΒΡΥΚΟΛΑΚΑ.

ΑΣ ΜΗΝ ΕΙΧΑ ΝΑ ΚΟΥΒΑΛΗΣΩ
ΟΛΟΚΛΗΡΟ ΑΓΑΛΜΑ ΚΑΙ ΘΑΣΕ
ΣΟΥΒΛΙΖΑ ΕΓΩ...

ΕΙΜΑΙ ΚΕΡΑΤΑΣ
ΤΟΥΡΚΟΙ Τ' ΑΚΟΥΤΕ;
ΚΕΡΑΤΑΣ ΚΕΡΑΤΑΣ
ΚΕΡΑΤΑΣ !

ΛΕΓΕ ΡΕ ΝΙΟΝΙΟ...ΤΙ ΤΟΥΣ ΚΑΝΑΝΕ
ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΤΟΝΣ ΚΕΡΑΤΑΔΕΣ;

ΣΤΟΝ ΤΑΦΟ ΤΟΥ ΒΡΥΚΟΛΑΚΑ ΒΑΛΑΝΕ
ΦΡΟΥΡΑ. ΘΑ ΤΟΥΣ ΞΕΣΗΚΩΣΕΙΣ ΠΑΝΑ-
ΘΕΜΑ ΣΕ ΜΕ ΤΙΣ ΑΓΡΙΟΦΩΝΑΡΕΣ ΣΟΥ.

ΟΤΑΝ ΑΡΑΞΕ Ο ΚΑΠΕΤΑΝ-ΠΑΣΑΣ, Ο ΚΑΠΤΑ-ΜΙΧΑΛΑ-
ΚΗΣ ΤΟΥ' ΚΑΝΕ ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙ. ΜΑΘΑΜΕ ΠΩΣ ΣΑΣ ΤΑ-
ΧΟΝΝΕ ΦΟΡΕΣΕΙ ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΑΣ ΟΛΩΝΩΝ ΑΡΧΙ-
ΣΕ Ο ΔΡΑΓΟΝΜΑΝΟΣ ΨΕΜΜΑΤΑ, ΤΖΙΡΙΞΕ Ο ΠΑΠΑΣ.
ΞΕΚΑΣΜΟΣ ΚΟΠΡΟΣΚΥΛΟ, ΜΟΥΓΚΡΙΞΕ Ο ΔΡΑΓΟΝΜΑΝΟΣ.

ΕΠΕΙΔΗ ΦΥΚΑΡΙΣΤΗΘΗΚΕ ΠΟΛΥ Ο ΠΑΣΑΣ, ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΕΜΑ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΣΑΤΙΝΕΝΙΟ ΚΑΦΤΑΝΙ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΙΣ 10 ΟΚΑΔΕΣ ΚΑΦΕ ΚΑΙ ΤΙΣ 10 ΟΚΑΔΕΣ ΖΑΧΑΡΙ ΠΟΥ ΤΟΥ ΦΕΡΑΤΕ ΠΕΣΚΕΣ, ΣΑΣ ΓΙΣΤΑΙ: ΠΟΣ ΣΑΣ ΔΡΕΞΕΙ ΝΑ ΓΗΡΩΣΕΤΕ ΤΑ ΚΕΡΑΤΙΑΤΙΚΑ, ΝΑ ΔΩΣΕΙ ΟΚΑΘΕΝΑΣ 1.000 ΔΕΠΡΑ ΦΟΡΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΥΛΑΝΑ ΤΟΥ; ΝΑ ΤΗΝ ΔΙΩΣΕΙ ΦΟΡΤΩΜΕΝΗ ΣΤΟΝ ΓΑΪΔΑΡΟ, Ή ΝΑ ΤΗΝ ΚΡΑΤΗΣΕΙ ΑΦΟΥ ΤΗΝ ΦΟΡΤΩΣΕΙ ΠΡΩΤΑ ΣΤΗΝ ΚΑΜΠΟΥΡΑ ΤΟΥ ΚΙ ΑΡΟΥ ΦΑΕΙ 50 ΓΕΡΕΣ ΣΤΟΝ ΚΩΛΟ ΜΕ ΤΗΝ ΒΡΕΜΜΕΝΗ ΣΑΝΙΔΑ;

Ν' ΑΓΙΑΣΟΥΝ ΤΑ ΧΕΡΙΑ ΠΟΥ ΤΟΝ ΣΚΟΤΩΣΑΝ ΤΟΝ ΑΞΙΩΤΗ, ΑΝΑΣΤΕΝΑΣΕ Ο ΜΙΚΑΛΑΚΗΣ ΤΟΝ ΣΚΟΤΩΣΑΝΕ; ΠΟΙΟΣ; ΑΓΡΙ-ΕΦΕ Ο ΔΡΑΓΟΥΜΑΝΟΣ, ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΣΕΡΕΙ, ΜΟΥΡΜΟΥΡΙΣΕ Ο ΠΑΣΑΣ, ΔΕΝ ΠΕΙΡΑΖΕΙ ΠΑΠΑ, ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΑΙ ΤΟ ΦΑΛΛΑΓΓΙ ΚΙ ΑΝ ΔΕΝ ΜΙΛΗΣΕΙ ΚΑΝΕΙΣ, ΘΑ ΓΗΡΩΣΕΙ ΤΟ ΚΑΘΕ ΣΠΙΤΙ 23 ΔΕΠΡΑ ΦΟΡΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΦΟΝΟ, Η ΥΨΗΛΟΤΗΣ ΣΟΥ ΞΕΧΝΑΕΙ ΠΟΣ ΧΡΕΣΤΑΜΕ ΚΑΙ ΤΑ ΚΕΡΑΤΙΑΤΙΚΑ, ΤΑ ΔΕΚΑΤΙΑΤΙΚΑ, ΤΑ ΑΔΑΤΙΑΤΙΚΑ, ΤΑ ΠΑΝΙΑΤΙΚΑ, ΤΑ ΑΡΓΟΜΟΝΙΑΤΙΚΑ (ΤΟΝ ΦΟΡΟ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΝΥΠΑΝΤΡΕΣ ΔΥΑΔΗ) ΚΑΙ ΠΟΥ ΝΑ ΒΡΟΥΜΕ ΤΟΣΑ ΛΕΦΤΑ; ΔΕΝ ΠΕΙΡΑΖΕΙ ΠΑΠΑ, ΕΧΟΥΜΕ ΚΑΙ ΠΑΛΟΥΚΙΑ ΚΑΙ ΤΣΙΓΓΕΛΙΑ ΚΑΙ ΜΠΟΓΙΑ.

ΚΑΙ ΕΠΕΙΔΗ ΕΙΔΑΜΕ ΠΟΛΛΗ ΑΝΟΜΙΑ ΣΤΟ ΝΗΣΙ ΣΑΣ ΘΑ ΣΤΕΙΛΟΥΜΕ ΤΗΝ ΜΑΜΗ, ΝΑ ΕΞΕΤΑΣΕΙ ΤΑ ΚΟΡΙΤΣΙΑ, ΚΙ ΟΠΟΙΑ ΕΧΕΙ ΧΑΣΕΙ ΤΗΝ ΠΑΡΘΕΝΙΑ ΤΗΣ, ΘΑ ΠΟΥΛΗΘΕΙ ΣΚΛΑΒΑ, ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗΝ ΟΜΟΡΦΙΑ ΤΗΣ. ΕΚΤΟΣ ΚΙ ΑΝ Ο ΠΑΤΕΡΑΣ ΤΗΣ ΔΩΣΕΙ ΑΝΤΙΚΡΥΣΜΑ, ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ ΤΟΥ, ΚΙ ΑΝΡΙΟ ΣΑΣ ΕΧΕΙ ΚΑΛΕΣΜΕΝΟΥΣ Ο ΠΑΣΑΣ ΣΤΗΝ ΚΑΠΙΤΑΝΑ, ΚΑΛΑ ΕΙΠΑΙ Ο ΠΑΠΑΣ ΚΑΙ ΧΤΥΠΗΣΕ ΠΑΛΑΜΑΚΙΑ ΝΑ ΤΟΥΣ ΦΕΡΟΥΝΕ ΚΑΦΕΔΕΣ ΚΑΙ ΣΕΡΜΠΕΤΙΑ.

ΕΕΕΕ ΕΕΕΣ!!!!

ΠΡΡΡΡ.. ΠΡΡΡΣΣΟΥ
ΙΙΙΙΙΣΣΣΑΑΑΑΑΑ
ΣΣΣΣΟΥΡΕΕΕΕ

ΝΑ ΠΑΡΕΙ!.. ΤΡΑΒΑΕΙ ΙΣΙΑ
ΣΤΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ.. ΟΙ
ΦΥΛΑΚΕΣ ΘΑ ΤΡΕΞΟΥΝ
ΚΑΤΑ ΠΟΔΙ ΜΑΣ.. ΧΟ... ΧΟ
ΠΡΡΡΡΣΣΟΥ.

ΧΕΧΕΧΕ
ΧΕΧΕΧΕ

ΣΤΟΝ ΑΓΥΡΙΣΤΟ.
ΚΑΙ ΤΑΥΡΟΣ
ΚΑΙ ΦΥΛΑΚΕΣ...

ΚΟΙΤΑ ΤΙ ΚΟΥΤΑΜΑΡΕΣ ΚΑΝΟΥΝΕ. ΜΠΗΞΑΝΕ ΣΤΟΝ ΤΑΦΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΣΠΑΘΙΑ. ΠΩΣ ΝΑ ΒΓΕΙ Η ΨΥΧΗ ΤΟΥ, ΒΙΒΕΙ ΤΟΝ ΣΤΑΥΡΟ ΚΑΙ ΦΟΒΑΤΑΙ. ΕΠΡΕΠΕ ΝΑ ΜΠΗΣΟΥΝΕ ΤΟΥΡΚΙΚΑ. ΑΥΤΑ ΜΕ ΤΟ ΜΙΣΟΦΕΓΓΑΡΟ

ΛΕΣ ΝΑ ΤΟΧΕΙ ΣΚΑΖΕΙ ΚΙΟΛΑΣ;

ΚΑΙ ΝΑ ΤΟΧΕΙ ΣΚΑΖΕΙ ΑΥΤΟΣ Ο ΤΑΦΟΣ ΕΙΝΑΙ ΑΚΟΜΑ ΕΔΩ!... ΚΑΙ ΤΟ ΑΓΑΛΜΑ.

...ΚΑΙ ΤΟ ΦΙΔΙ!

ΕΓΚΛΗΜΑ Ι.Χ.

Το πρώτο Σαββατοκύριακο του Γενάρη, διεπράχθησαν τέσσερις φόντοι στην Αθήνα. Τα εγκλήματα αυτά, έγιναν με τον ίδιο τρόπο, και ο δράστης ή οι δράστες παραμένουν ασύλληπτοι. Ο Τύπος ήταν φειδωλός στις εξηγήσεις του και η Αστυνομία δεν μπόρεσε να δια φωτίσει στο ελάχιστο αυτό το τετραπλό έγκλημα.

Σ' αντίθεση μ' άλλα εγκλήματα, που οι εφημερίδες παραχωρούν μια πρώτη σελίδα, αυτά τα εγκλήματα πέρασαν στις μέσα σελίδες. Χωρίς κανείς να εκθειάζει αυτά τα εγκλήματα, αντίθετα όλοι όσοι ασχολήθηκαν μ' αυτά, είχαν μια σαφή καταδικαστική στάση. Εντούτοις με μια προσεχτική ανάγνωση, διέκρινες μια κατανόηση του φαινομένου. Και μια απόσταση.

Όσο και αν οι πιο πάνω γραμμές, μοιάζουν με κείμενο βιντεοκασέτας που παρουσιάζει κάποιον μανιακό δολοφόνο στη Νέα Υόρκη ή στο Σαν Φρανσίσκο, είναι μια κατ' εξοχήν ελληνική δημιουργία.

Το έργο αυτό παίζεται τόσο συχνά, που πια έχει θεσμοθετηθεί μαζί με τ' άλλα ιδιόρρυθμα και μοναδικά φαινόμενα της Κοινωνίας μας, που μπορεί να δεχτεί τα πάντα να εθισθεί σ' όλα.

Η Αθήνα δεν μπορεί να ζήσει χωρίς το νέφος. Όλους μας πνίγει, πάνε τώρα παραπάνω από δέκα χρόνια, όλοι θαλασπύριμα, όλοι είμαστε αγανακτισμένοι. Καμιά σοβαρή μαζική αντίδραση δεν δημιουργήθηκε. Οι μεμονωμένες κινήσεις ατόμων ή ομάδων ποτέ δεν θρήκαν απήχηση. Πράγμα που σημαίνει πως η παρουσία του νέφους είναι αποδεκτή. Οι ένοπλες ληστείες έχουν εξευγενισθεί.

Δεν χρειάζεται πια να πάρεις τα ρίσκα και να χτυπήσεις μια τράπεζα ή χρηματοπιστολή. Μια καλή θέση στην κοινωνία, π.χ. γιατρός, μηχανικός, δικηγόρος, εργολάβος, κρατικός λειτουργός, πολιτικός κλπ., αρκεί για εύκολο πλουτισμό. Ποιος δεν πουλάει το χωράφι του, όταν πρόκειται για πρόβλημα υγείας; Διακοσμητές διακοσμητές πέφτουν οι χιλιάδες στον «διαπρεπή επιστήμονα» που θα σ' εγχειρίσει. Και αν δεν λαδώσεις οικειοθελώς και γενναιοδωρα, δεν υπάρχει περίπτωση να κάνεις τη δουλειά σου, όσο νόμιμη και να είναι, όσο δίκιο και να έχεις. Αυτά είναι πράγματα που φαίνεται τ' αγαπάμε εμείς οι ένδοξοι απόγονοι των ενδόξων προγόνων μας. Πληρώνουμε γιατί στο βάθος της ψυχής μας, πιστεύουμε πως μια μέρα θα 'ρθεί και η σειρά μας να τ' αρπάξουμε. Γι' αυτό τα έχουμε αποδεχτεί και ζούμε μ' αυτά. Στην κατάρρευση όλων των θεσμών και αξιών, το άτομο μόνο του, προσπαθεί να επιζήσει μ' ένα πόλεμο, όλων εναντίον όλων.

Τα εγκλήματα του μανιακού ή των μανιακών, ήταν τυχαία ατυχήματα. Με την γλωσσολογική ικανότητα που διαθέτει αυτός ο λαός, τα πάντα ονομάζονται κατ' ευφημισμόν. Το πολιτικό αδιέξοδο της χώρας λέγεται οικουμενική κυβέρνηση, η δημαγωγία, προγραμματικές δηλώσεις, η στυγερή λογοκρισία που επιβάλλει η διάσπαρτη ανοησία των δημοσιογράφων, λέγεται πολυφωνία και ελευθερία έκφρασης. Η διδασκαλία της ημιμάθειας και της αμάθειας, λέγεται παιδεία. Η ληστρική παραπαιδεία λέγεται φροντιστήριο. Η εξορία μιας περιοχής, αναβάθμιση.

Έτσι, λοιπόν, τέσσερις πεζοί χτυπήθηκαν δολοφονικά πάνω στην ασφάλτο, οι δράστες εξαφανίστηκαν αστραπιαία, και τα θύματα αβοήθητα, οδηγήθηκαν στο σίγουρο θάνατο. Αν οι θύτες είχαν την πρόνοια ν' αφήσουν και μια προκήρυξη στον τόπο του εγκλήματος, δικαιολογώντας την πράξη τους, με μια αντίστοιχη σολομωνική αλλά 17 Ν, θα 'χαν κερδίσει σίγουρα και οπαδούς. Ποιος σήμερα στην Ελλάδα δεν ταυτίζεται με τον οδηγό; Πεζός σήμερα στην Αθήνα σημαίνει κατάντια, αναπηρία ή πνευματική καθυστέρηση.

Το να αποφασίσεις σήμερα στην Αθήνα να μετακινηθείς με τα πόδια, είναι σαν να 'χεις απελπιστεί από τη ζωή σου, να μη σε νοιάζει για τίποτα και να παίζεις όλα για όλα. Όλα τα πεζοδρόμια έχουν περιορισθεί στο ελάχιστο, έτσι που δυο άτομα να μην μπορούν να περπατήσουν μαζί. Θα πηγαίνει ο ένας μπρος, ο άλλος πίσω, όπως πάνε οι φιγούρες του Καραγκιόζη. Αν πέσεις σε κάποιο βουνό από σκουπίδια και υποχρεωθείς να κατέβεις στο δρόμο, το αυτοκίνητο που έρχεται όχι μονάχα δεν θα κόψει, αλλά θα έχεις επιπλέον την ευκαιρία να πλουτίσεις το λεξιλόγιό σου, με τις νέες θρησίες, που μπορεί να σου είχαν διαφύγει.

Περπατώντας έχεις την αίσθηση πως διαπράττεις μια παρανομία. Είναι τέτοια η αλαζονεία της εξουσίας του αυτοκινήτου, που έχει γίνει ο υπέρτατος νόμος της οδικής κυκλοφορίας. Τα αυτοκίνητα μπορούν να πεταχτούν από όποια κατεύθυνση θέλουν, να ερμηνεύουν τα φανάρια σύμφωνα με τις προσωπικές τους διατάξεις και να παρκάρουν το αυτοκίνητό τους, δίπλα στην καρέκλα σου,

την ώρα που πίνεις τον καφέ σου. Η μαγκιά και το κύρος πάει ανάλογα με τον κυβισμό. Άλλο κύρος η μερσεντές, άλλο κύρος το παπάκι. (Αυτή η ερμαφρόδιτη τάξη των ανθρώπων, που ούτε πεζούς μπορείς να τους πεις, αλλά ούτε και πραγματικά εποχούμενους. Γι' αυτό και συγκεντρώνουν των μήνη ολωνών). Και όλα αυτά θα είχαν μεγάλη πλάκα, αν τα θύματα της Ασφάλτου, δεν πλησίαζαν αυτά ενός ιδιότυπου εμφυλίου, και αν οι ανακοινώσεις της τροχαίας, μετά από κάθε μεγάλη έξοδο, δεν έμοιαζαν με πολεμικά ανακοινωθέντα. Δεν είναι μόνο οι πεζοί που πέφτουν θύματα σ' αυτή τη μάχη. Είναι και οι ίδιοι οι οδηγοί μαζί με τους συνεπιβάτες τους.

Γι' αυτό τον εμφύλιο σπαραγμό, που καμιά εθνική συμφιλίωση, δεν μπόρεσε να σταματήσει, δεν πρέπει να σταθούμε μονάχα στην ψυχολογική ανάγκη του νεοέλληνα για εξουσία και δύναμη. Το Κράτος έχει την πρώτη ευθύνη. Από την ίδρυσή του μέχρι σήμερα, δεν μπόρεσε να χωρέσει ποτέ σε κανένα κοινωνιολογικό ορισμό οποιασδήποτε Σχολής, μαρξιστικής ή αστικής. Καμιά αστική τάξη δεν πήρε ποτέ την εξουσία στην Ελλάδα, γιατί απλούστατα ουδέποτε μπόρεσε να συγκροτηθεί κάτι τέτοιο που να μοιάζει μ' αστική τάξη, αντίστοιχη των Ευρωπαϊκών χωρών.

Πάντα μια κάστα συμφερόντων, καταλάμβανε τον κρατικό μηχανισμό, και τον οργάνωνε, όχι για τα συμφέροντα μιας κυρίαρχης τάξης, που διαμορφώθηκε γύρω από κάποιο τρόπο παραγωγής, κάποιας επένδυσης, κάποιων αναγκών παραχωρήσεων για την αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης, αλλά για τα δικά της συμφέροντα, για τα συμφέροντα των πολιτικών κουμπάρων, και την εξαγορά του εκλογικού σώματος. Γενικεύοντας – και αναγκαστικά απλοποιώντας – αν υπήρχε και υπάρχει κάποιο εθνικό χαρακτηριστικό της πολιτικής των κομμάτων εξουσίας, αυτό δεν είναι άλλο από την επιθυμία τους να διορίσουν όλους τους ψηφοφόρους τους, στην κρατική μηχανή μ' αντάλλαγμα την οικογενειακή τους ψήφο. Δηλαδή, όπως άλλες χώρες έχουν επαγγελματικό στρατό, εμείς διαθέτουμε επαγγελματίες ψηφοφόρους. Η εξουσία πρέπει να φάει και για να φάει πρέπει να τσίσει τον «στρατό» της.

Και η εξουσία αυτή, όπως είναι φυσικό, δεν μπορεί να ικανοποιήσει τις προσδοκίες του συνόλου των ψηφοφόρων της. (Πράγμα εξ άλλου αδύνατον εκ των πραγμάτων. Ο ένας θέλει να διορίσει την κόρη του στην Τράπεζα, ο άλλος διεκδικεί την ίδια την Τράπεζα). Και εδώ ισχύει η αρχή: Όποιος πρόλαβε τον Κύριο είδε. Οι δυσσευστημένοι όλων των βαθμίδων, θα μετοικήσουν στο αντίπαλο κόμμα που έχει ανταγωνιστικές προϋποθέσεις για την εξουσία. Είχαμε θέβαια και ένα Κ.Κ.Ε. ιστορικό. Για πολλούς αριστερούς, η ιστορία των λαϊκών και εργατικών αγώνων ταυτίζονται με την ιστορία του Κ.Κ.Ε. Είναι αλήθεια πως μέσα απ' αυτούς τους αγώνες αναπτύχθηκε, στελεχώθηκε, έγινε ο εκφραστής τους. Αλλά υπάρχει μια διαφορά, θεμελιώδης, που δεν της έχει δοθεί η απαιτούμενη βαρύτητα. Το κόμμα χτίστηκε για λογαριασμό του, για τα συμφέροντα της γραφειοκρατίας του και της Μόσχας. Το περίφημο σταλινικό μοντέλο που διαμόρφωσε τις τυραννίδες του Ανατολικού μπλοκ, και τ' απολυταρχικά κόμματα της Δύσης. Ό,τι λαϊκό ή εργατικό κίνημα διαμορφωνόταν έξω από τον έλεγχό του, ή το διέλυε, αν μπορούσε, ή το κατήγγειλε σαν προβοκατόρικο. Οι Ρίτσοι, ήταν οι μόνοι διανοούμενοι αποδεκτοί από το κόμμα, που είχαν το καθήκον να υμνωδούν κάθε έγκλημα. Οι αριστεροί διανοούμενοι, ήταν πάντα ο κατ' εξοχήν στόχος του κόμματος.

Και φτάσαμε στο 1990. Τα κόμματα της αυτόνομης εξουσίας και κατά κύριο λόγο οι σχηματισμοί της δεξιάς, να μην έχουν χτίσει κράτος (με την κλασική σημασία του όρου) και η κομμουνιστοτραφείσα Αριστερά, να μην έχει διαμορφώσει κάποιο ομνυτικό οργανισμό που ν' αντιπροσωπεύει συμφέροντα κοινωνικών ομάδων. Όλα βρίσκονται μέσα στο στομάχι των Λεβιάθαν της εξουσίας. Όλα στην υπηρεσία των μηχανισμών που είναι και η μόνη πολιτική πραγματικότητα. Και ανάμεσα στις συμπληγάδες των μηχανισμών, ο κόσμος, ρευστός και ανίκανος να δημιουργήσει κάτι για λογαριασμό του ή να ενισχύσει πρωτοβουλίες ήδη υπαρκτές, ψάχνει φυγή μέσα από την κατανάλωση και τα μοντέλα συμπεριφορών που προσφέρονται από σίριαλ και περιοδικά μόδας. Δεν απομένει παρά να συμπληρώσει το τοπίο ερήμωσης με τη δικιά του συνεισφορά. Το θολάν που έχει στα χέρια του, δύναμη και εξουσία να καταστρέψει το περιβάλλον, να σκοτώσει τον πεζό ή τον εαυτό του. Κανείς μέχρι τώρα δεν διεκδίκησε δρόμους για τ' αυτοκίνητό του· κανείς πεζός, πεζοδρόμιο.

Π.Κ.

ΡΟΥΜΑΝΙΑ

ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ

ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ

Τον τελευταίο μήνα οι έλληνες έμαθαν για την Ρουμανία, όσα δεν είχαν μάθει μέσα σ' έναν αιώνα. Υπήρξε όμως μια πτυχή της ρουμανικής ζωής, που έμεινε (και ίσως όχι τυχαία) σκοτεινή. Ποιες ήταν οι σχέσεις των ελληνικών κοινοτήτων της Ρουμανίας, τόσο μεταξύ τους όσο και με το καθεστώς; Σ' αυτά τα ερωτήματα μας απαντούν οκτώ πρώην φοιτητές των ρουμανικών πανεπιστημίων, που έζησαν εκεί από το '76 ως το 84. Τους (και σας) ζητούμε προκαταβολικά συγγνώμη γιατί –λόγω στενότητας χώρου– υποχρεωθήκαμε να συμπίεσουμε τη συζήτηση.

Τα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης οι έλληνες της Ρουμανίας μπορούν να χωριστούν σε τρεις κατηγορίες: Τα απομεινάρια της –πάλαι ποτέ ακμάζουσας ελληνικής παροικίας, από την εποχή της τουρκοκρατίας, τους πολιτικούς πρόσφυγες, που έφτασαν στη χώρα μετά τον εμφύλιο και τους φοιτητές που άρχισαν να φτάνουν από το 1975 για σπουδές. Ο Γιώργος Έξαρχος, από τους πρώτους που πήγαν για μεταπτυχιακά στη Ρουμανία, μας λέει: «Οι πρώτοι Έλληνες, γύρω στους 20, που πήγαν το 1975, περιλάμβαναν και μερικούς κρατικούς υπότροφους, ανάμεσά τους και κάποιοι του Κ.Κ.Ε. εσωτ. και της ΕΔΑ. Γύρω στο Νοέμβριο του '76 οι Έλληνες φοιτητές φτάνουν τους 600 και τον Φλεβάρη του '77 πολύ περισσότεροι. Τότε ξεκινάμε και τις απόπειρες να ιδρύσουμε φοιτητικούς συλλόγους».

Όμως, αυτοί οι φοιτητικοί σύλλογοι, που θα φτιάχνονταν με πολλούς κόπους, δεν επρόκειτο να είναι οι μοναδικοί ελληνικοί φορείς της Ρουμανίας. Από πολύ παλιότερα υπήρχαν οι σύλλογοι προσφύγων. Ο Χρήστος Καραγιάννης επισημαίνει ότι «Υπήρχαν δύο σύλλογοι προσφύγων στη Ρουμανία, κάτι που δεν υπήρχε πουθενά αλλού στην Ανατ. Ευρώπη. Υπήρχε ο σύλλογος του ΚΚΕ και ο σύλλογος του ΚΚΕ εσωτ., στον οποίο στεγάζονταν και αυτοί που είχαν φύγει από το κόμμα, οι μαρξιστές-λενινιστές, κάποιοι από τους παλιούς καπεταναίους του Ζαχαριάδη και άλλοι...» και προσθέτει ότι «όσοι επρόκειτο να πάνε για σπουδές στη Ρουμανία, περνούσαν από μια διαδικασία εκμάθησης της γλώσσας, στην

Ελλάδα, από παραρτήματα των εκεί συλλόγων προσφύγων. Εγώ, συγκεκριμένα, πέρασα από την Κ.Ε.Π.Π.Ε., Κεντρική Επιτροπή Πολιτικών Προσφύγων Ελλάδας, όπου γινόταν ένα γκρουπάρισμα... Αν δεν πέρανες από εκεί ήταν δύσκολο να πάρεις την βίζα και τα διάφορα χαρτιά παραμονής και σπουδών και αυτή η εξάρτηση των νέων φοιτητών από τους προσφυγικούς φορείς συνεχιζόταν και στη Ρουμανία». Ο Νικόλας Ζηργάνος μας διευκρινίζει ορισμένες λεπτομέρειες όσον αφορά τις υποτροφίες, που αφειδώς παραχωρούσε το ρουμανικό κράτος, και χωρίς τις οποίες ήταν αρκετά δύσκολο να σπουδάσει αλλοδαπός φοιτητής μιας και τα διδάκτρα βρίσκονταν σε καθεστώς συνεχούς ανατίμησης, πηγή πολύτιμου συναλλάγματος για τον Νικόλαε και την Έλενα. «Υπήρχαν οι κρατικές και οι κομματικές υποτροφίες. Το Ρουμανικό Κ.Κ., στα πλαίσια της πολιτικής καλών σχέσεων με τα ελληνικά και άλλα κόμματα παρείχε ορισμένες κομματικές υποτροφίες. Α' αριθμό στην ΕΔΑ, β' στο ΚΚΕ εσωτ., γ' στο ΚΚΕ, δ' στο ΠΑΣΟΚ. Δεν νομίζω ότι έδινε τέτοιες υποτροφίες στην Ν.Δ., αλλά έδινε διακρατικές, κυρίως για όσους σπούδαζαν πετρέλαια στο Πλοϊέστι (Σ.Σ.: Είναι η εποχή των μεγαλεπήθωτων σχεδίων για τα πετρέλαια της Θάσου, κλπ.). Μια παράμετρος του αριθμού των υποτροφιών είναι και ο βαθμός ανάπτυξης των σχέσεων του κόμματος, που τις έπαιρνε, με τον Τσαουσέσκου. Εν έτει 77 τις περισσότερες υποτροφίες τις έπαιρναν η ΕΔΑ και το ΚΚΕ εσωτ. Αρχίζει να παίρνει δειλά κάποιες, μετρημένες, και το ΠΑΣΟΚ.

Το 1979 εμφανίζονται και οι πρώτοι κομματικοί υπότροφοι του ΚΚΕ, που από το '68 είχε παγώσει τις σχέσεις του με το Ρουμ. Κ.Κ., επειδή αυτό δεν είχε κυνηγήσει τους «εσωτερικούς» όταν διασπάστηκε το τότε ενιαίο ΚΚΕ».

Από τα παραπάνω, προκύπτει μία ερώτηση για την ποιότητα των σχέσεων των ελλ. κομμάτων της αριστεράς (και όχι μόνο) με το ρουμανικό καθεστώς. Ο Μάρκος Λουκογιαννάκης, πρώην στέλεχος στον Ρήγα Φεραίο της Ρουμανίας και από τους παλιότερους εκεί φοιτητές, μας δίνει μια πολύ διαφωτιστική άποψη: «Είναι προφανές – και έχει γραφτεί – ότι οι σχέσεις αυτών των κομμάτων (της παραδοσιακής αριστεράς) με το Ρουμανικό Κ.Κ. ήταν σχέσεις υποταγής. Τα μέλη του κόμματος και του Ρήγα –ιδιαίτερα– που έρχονταν από την Ελλάδα δεν νομίζω ότι είχαν αυτή τη σχέση, που είχε καλλιεργήσει ο εκεί κομματικός μηχανισμός με το Ρουμανικό Κ.Κ., η οποία σίγουρα δεν ήταν σχέση κόμματος με ανεξάρτητη πολιτική, που παίρνει πρωτοβουλίες στον χώρο που κινείται κλπ.... Μιλάμε για τον εκεί κομματικό μηχανισμό, ο οποίος όμως ήταν διασυνδεδεμένος και καλυμμένος από τον εδώ κομματικό μηχανισμό. Η προσωπική μου άποψη είναι ότι κάποια από τα τότε μέλη του κόμματος εκεί, ήταν ταυτόχρονα και μέλη του Ρουμανικού Κ.Κ. ή κάποιου άλλου παράλληλου μηχανισμού, ο οποίος έλεγχε τα πάντα. Κάτι αντίστοιχο συνέβαινε και στο Κ.Κ.Ε., ενώ δεν μπορεί να πει κανείς αυτό για το ΠΑΣΟΚ. Αυτό είχε κάπως πιο ισότιμες σχέσεις με το καθεστώς, αλλά η πολιτική του απέναντι στον Τσαουσέσκου δεν ήταν ουσιαστικά διαφορετική. Ήταν μια πολιτική που τον συγκάλυπτε και που έβλεπε στο πρόσωπό του έναν εκφραστή μιας κάποιας ανεξαρτησίας από την Ε.Σ.Σ.Δ. Ακόμα και η Ν.Δ., που ελάχιστα εκφραζόταν στον φοιτητικό χώρο, δεν είχε διαφορετικές σχέσεις με τον Τσαουσέσκου. Είναι γνωστό ότι ο Αθέρωφ (Σ.Σ. Την εποχή που ήταν υπουργός Εθν. Άμυνας και έγινε η γνωστή αγορά των διαβόητων Ρουμανικών τζιπ «ΑΡΟ» που αποδείχτηκαν απολύτως άχρηστα μέσα σ' ένα

χρόνο...) εκφραζόταν εγκωμιαστικά για τον Τσαουσέσκου, αλλά κι ο ίδιος ο Καραμανλής τον παίνευε για την πολιτική του στον Βαλκανικό χώρο».

Ο Νικόλας Ζηργάνος επισημαίνει ότι «Όσον αφορά την Αριστερά –κι αυτό πρέπει να το αναγνωρίσουμε– υπήρχε και ένα καθεστώς πολιτικής ομηρίας των προσφύγων, που ζούσαν εκεί. Σημαντικό ελαφρυντικό, που όμως καθόλου δεν δικαιολογεί το ΚΚΕ και το ΚΚΕ εσωτ.... Αυτοί οι άνθρωποι ήταν όμηροι στα χέρια του ρουμανικού καθεστώτος. Υπόκειντο σε όλους τους νόμους και τους καταναγκασμούς που υπέφεραν και οι ρουμάνοι πολίτες, συν το γεγονός της προσφυγιάς: Το ελληνικό κράτος καθόλου δεν ενδιαφερόταν γι' αυτούς και οι ίδιοι δεν μπορούσαν να θρουν το δίκιο τους μέσω της πρεσβείας, γιατί αυτή δεν είχε κανένα λόγο να τους υποστηρίξει και γιατί όσοι πήγαιναν στην πρεσβεία κινδύνευαν να χαρακτηριστούν χαφιέδες... Η Ρουμανία –μαζί με την ΕΣΣΔ– δεν απέδιδε τις συντάξεις στους πολιτικούς πρόσφυγες. Θυμάμαι, χαρακτηριστικά, ότι διαγράφτηκαν δύο πρόσφυγες από την Κ.Ο. Βουκουρεστίου, επειδή τόλμησαν να ζητήσουν από το κόμμα ναβάλει το θέμα πειστικά στο Ρουμανικό κόμμα για να τους αποδοθούν οι συντάξεις. Παρά ταύτα το ΚΚΕ είχεβάλει τότε θέμα».

Οι συνομιλητές μας τονίζουν την ομηρία και των φοιτητών, μιας και τα διαβατήριά τους δεν τους έδιναν τη δυνατότητα εισόδου και εξόδου από τη χώρα παρά μόνον σε συγκεκριμένες εποχές του χρόνου. Για να πάρει κάποιος άδεια αναχώρησης, μας λέει ο Βασίλης Κοπαναράς έπρεπε να του σταλεί κάποιο συνταρακτικό μήνυμα από την Ελλάδα, το οποίο κατακρατούσε η γραμματεία της Σχολής, εκδίδοντας μια σύντομη άδεια απουσίας. Γι' αυτό, πολλοί από τους φοιτητές «πέθαιναν» τους συγγενείς τους για να μπορέσουν να πάνε για λίγες μέρες στο σπίτι τους. Η επίσημη δικαιολογία των αρχών γι' αυτήν την ομηρία ήταν η προσπάθεια ελέγχου του λαθρεμπορίου(!) Φυσικά η ελληνική πρεσβεία ουδόλως ενδιαφερόταν για την κουρελοποίηση του ελληνικού διαβατηρίου.

Τα πράγματα ήταν ακόμα χειρότερα, όσον αφορά την πολιτική δράση των φοιτητών. Όλος ο φοιτητόκοσμος αντιλαμβανόταν, από τις πρώτες κιόλας μέρες, την ποιότητα του καθεστώτος καθώς και τις στυγνές του προσπάθειες να τους εκμεταλλευτεί οικονομικά. Από νωρίς, λοιπόν, ξεκίνησε μια προσπάθεια για τη δημιουργία φοιτητικών συλλόγων. Ο **Χρήστος Καραγιάννης** μας λέει ότι το κλίμα για κάτι τέτοιο ήταν καλύτερο στη Ρουμανία απ' ό,τι στις άλλες ανατολικές χώρες, όπου εκηδεμόνευε τους πάντες η ΠΣΚ, η συνδικαλιστική παράταξη του ΚΚΕ. Αλλά ο **Νικόλας Ζηργάνος** συμπληρώνει ότι: «...οι Ρουμάνοι προσπαθούσαν να περάσουν ένα καταστατικό στο σύλλογο που να μην του επιτρέπει καμιά πολιτική δραστηριότητα. Ήταν μέσα στη νοοτροπία τους το ότι δεν μπορούσε να υπάρχει στην χώρα καμία πολιτική οργάνωση ανεξάρτητη από αυτούς. Οι πρόσφυγες του ΚΚΕ (οι οποίοι, παρά τις κακές τους σχέσεις με το Ρουμ. Κ.Κ. ήταν «πιο Ρουμάνοι κι απ' τους Ρουμάνους») με την γνωστή φοβία τους ότι δεν θα ελέγχονταν έναν σύλλογο, που θα περιλάμβανε ένα σωρό κόσμο και δεν θα ήταν εξαρχής καπελλωμένος απ' αυτούς, δεν δέχονταν να μπουν πολιτικές παράμετροι στο καταστατικό του συλλόγου».

Για τους τρόπους ελέγχου της δράσης των Ελλήνων αλλά και όλων των ξένων φοιτητών, τα παραδείγματα είναι πολλά. Ο **Γιώργος Έξαρχος** αφίνει ένα υπαινιγμό. «Όταν κάποια στιγμή διεκδικήσαμε αύξηση του φαγητού και να καπνίζουμε στην λέσχη, πώς ήξερε ο Ντουμίτρου -υπεύθυνος της αντίστοιχης ΕΦΕΕ για τους ξένους φοιτητές- την κουβέντα που είχε γίνει στα δωμάτιά μας;» Ο **Νικόλας Ζηργάνος** πιστεύει ότι «πολλοί -ούτε καν λίγοι- από τους Έλληνες ήταν είτε από ανάγκη, είτε από εκβιασμό, είτε ακόμα κι από ιδεολογία, όχι απλά φερέφωνα, αλλά καθαροί πράκτορες της Σκευριτάτε. Αυτό φαίνεται στο ότι η Ρουμάνικη Κομ. νεολαία και η Ασφάλεια ήξεραν ακριβώς την επομένη τι είχαν συζητήσει οι Έλληνες μεταξύ τους και δεν ξέρω πολλούς ρουμάνους, που να έχουν σπουδάσει ελληνική φιλολογία, εδώ...» Προσθέτει όμως ότι η βασική προσφυγική μάζα, έχοντας χάσει έναν αγώνα ζωής στην Ελλάδα, βρισκόταν σε ίδια (αν όχι χειρότερη) κατάσταση με τον μέσο ρουμάνο και ότι τα φαινόμενα αυτά περιορίζονταν στα στελέχη του κομματικού μηχανισμού.

Ο **Χρήστος Καραγιάννης** αναφέρει δύο συγκεκριμένα περιστατικά στο Κλουζ και την Τιμισοάρα, όπου βρέθηκαν δύο μέλη της ΚΝΕ με λίστες ονομάτων και δραστηριοτήτων φοιτητών και μάλιστα γραμμένες με τα άγαρμπα ρουμάνικα ελληνικά, που κάνουν την παρασκευή του στη γλώσσα. Ο **Στέλιος Οικονομίδης** (που του απαγορεύτηκε η παραμονή και οι σπουδές στη Ρουμανία, ύστερα από τη δημοσίευση στον *Πολίτη* το 1980 ενός άρθρου του με ψευδώνυμο, όπου ασκούσε κριτική στην αδιαφορία της Αριστεράς για τα αίσχη του καθεστώτος Τσαουσέσκου) υπογραμμίζει ότι αυτός ο μηχανισμός είχε αποτυπωθεί σ' ολόκληρη την κοινωνία. «Από την απαγόρευση των αμβλώσεων, για την αύξηση του πληθυσμού σε βάρος των μειονοτήτων ως τις συνθήκες λειτουργίας των φοιτητικών εστιών με αστυνομική επιτήρηση και αυστηρό ωράριο επισκεπτήριου των αγοριών στην εστία των κοριτσιών και αντίστροφα, όλα αυτά δεν είχαν καμία σχέση με τον σοσιαλισμό» συμπληρώνει.

Οι άλλες φοιτητικές κοινότητες (Λα-

φωτ. Νικόλας Ζηργάνος

τινοαμερικάνοι, Αφρικανοί κλπ.) ήταν εξίσου φοβισμένοι αλλά όχι και υποταγμένοι, μιας και δεν είχαν προλάβει να αφομοιωθούν από την κοινωνία... Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα των Αγκολέζων της Οράντσα, που θέλησαν να διαμαρτυρηθούν για κάποια φαινόμενα ρατσιστικής συμπεριφοράς εις βάρος τους. Η αστυνομία αμόλησε τα σκυλιά εναντίον τους (όλοι κι όλοι ήταν σαράντα άτομα) αλλά όντας συνηθισμένοι από τον απελευθερωτικό πόλεμο της πατρίδας τους, οι τρομεροί Αγκολέζοι τα... έσφαξαν. Έκτοτε η αστυνομία απέφευγε -για λόγους οικονομίας- τα σκυλιά.

Ο **Βασίλης Κοπαναράς** έχει ναβάλει μια άλλη διάσταση στο θέμα, τις ενόχες που θα έπρεπε να νιώθουν όσοι έζησαν στη Ρουμανία για την αδράνεια τους, σχετική ή καθολική, σε σχέση με το καθεστώς. Παραθέτει ένα συμβάν: «Στο συνέδριο του Ρουμάνικου Κ.Κ. το '80 σηκώθηκε την στιγμή της ψηφοφορίας για τον Τσαουσέσκου, ένα από τα ιδρυτικά μέλη του κόμματος, και μέλος της Κ.Ε., ο Πιρβουλέσκου, γέρος και άρρωστος, κατάγγειλε τα όσα γίνονταν εκεί και... εξαφανίστηκε. Κόπηκε η εικόνα της τηλεόρασης, σταμάτησε η αυτόματη μετάφραση και ο γέρος εξαφανίστηκε τώρα, με το Συμβούλιο Εθν. Σωτηρίας. Στο συνέδριο ήταν παρατηρητής και ο Γεννηματάς, ο οποίος μας ανέφερε αργότερα το γεγονός σαν ένα φαιδρό περιστατικό, που όλοι γελάσαμε και το ξεχάσαμε αμέσως». Ο **Γιώργος Έξαρχος** υπογραμμίζει ότι από το 1978 είχε κυκλοφορήσει μία αναφορά στο ΠΑΣΟΚ που μιλάγε καθαρά για φασιστικό καθεστώς Τσαουσέσκου. Τα στελέχη όμως ξεπέρασαν το ζήτημα μ' ένα «Εσείς κοιτάτε να τελειώσετε τις σπουδές σας κι αφήστε τα άλλα σε μας».

Ο **Πρόδρομος Γλινάτσας** συμπληρώνει «Η πλειοψηφία των Ελλήνων φοιτητών έδρασε με τρόπο που βοηθούσε τον Τσαουσέσκου. Όχι μόνο δεν αντιστάθηκε στοιχειωδώς -πλην ελάχιστων εξαιρέσεων- σε βασικούς κανόνες διατήρησης της αξιοπρέπειας. Το μεγαλύτερο ποσοστό προτιμούσε την Ρουμανία, επειδή ήταν γνωστό ότι εκεί ήταν εύκολο το πτυχίο. Μπορεί να χρειαζόταν να πεις "κύριοι καθηγητές, λυπάμαι δεν κατάλαβα το μάθημά σας. Είμαι ηλίθιος. Πάρτε τσιγάρα ή χρήματα και βάλτε μου καλό βαθμό, παρακαλώ..." αλλά έφευγες με την κοινωνική καταξίωση του πανεπιστημιακού διπλώματος... Αυτός ήταν ο κομμουνισμός κι αυτό τα πράγματα που παρήγαγε, όπως αυτός ήταν στην Ελλάδα ο καπιταλισμός του '67-'74. Θα μπορέσει κανείς να πει σήμερα πόσο διέφερε η Ρουμανία με τα λαδώματα, τις τοίχες, τα ΚΕΝΤ και τα μπλουτζίν από την Γλυ-

φάδα την περίοδο της χούντας με τους ναύτες του δου Στόλου; Εγώ δεν βλέπω τεράστια διαφορά...» Ο **Χρήστος Καραγιάννης** συμφωνεί και επαιξάνει. «Πατήσαμε στη λογική της εξαθλίωσης της Ρουμάνικης κοινωνίας με την μαύρη αγορά και τον παρασιτισμό. Δημιουργήσαμε έναν ξενόφερτο, προνομίοχο σε σχέση με τον ρουμάνικο λαό, ζώντας μια πολυτελέστατη -για τα εκεί δεδομένα- ζωή, μια ζωή πασάδων με τα αφορολόγητα αυτοκίνητα, με τα λαθραία τζην και τα σχετικά...»

Παρ' όλα αυτά, από τις αρχές του '79 οι ελληνικοί φοιτητικοί σύλλογοι αρχίζουν να δρουν πολιτικά. Η απάντηση του ρουμάνικου καθεστώτος είναι άμεση. Οι παρακολούθησεις εντείνονται. Όταν δημοσιεύεται το άρθρο του **Στ. Οικονομίδη** στον *Πολίτη* (είχε προηγηθεί μια ανώνυμη επιστολή τριών Ρηγάδων στο Αντί), τον καλούν στο Υπουργείο Εσωτερ. και Δημ. Τάξης όπου του ανακοινώνουν ότι δεν τους πείραξε τόσο η αρθρογραφία του, όσο οι επαφές του με αντιφρονούντες. Τα μικρόφωνα είχαν κάνει το θαύμα τους. Τελικά ο Στέλιος αναγκάζεται να φύγει. Η πρώτη κανονική απέλαση είναι του **Σπύρου Μητσίλλη**, στελέχους τότε της ΠΠΣΠ, για την συμπράξή του σε μια κατάληψη, που είχαν κάνει Άραβες φοιτητές, σε ένα πανεπιστημιακό χώρο. Από εκεί και πέρα, συν το γηγενός της διαγραφής πολλών στελεχών της ΚΝΕ (με προσωπική επίθεση των -νυν διαγραμμένων- Νάντιας Βαλαβάνη) αρχίζει η αποσύνθεση των φοιτητικών συλλόγων της Ρουμανίας.

Τι μένει όμως σε όσους σπουδασαν (και έζησαν) στη Ρουμανία; Ο **Θανάσης Φακιολάς** ισχυρίζεται -και πολλοί συμφωνούν- ότι η Ρουμανία βοήθησε πολύ κόσμο να φτάσει σε μια άποψη «αριστερού αντικομμουνισμού», θεωρώντας το καθεστώς ως κομμουνιστικό. Πολλοί, βέβαια, πήγαν αριστεροί και γύρισαν δεξιοί. Ακούγεται αρκετά λογικό, αν είχαν ακούσει κι αυτοί δηλώσεις, όπως αυτή του νυν αναπληρωτή υπουργού κ. Γιάνναρου. «Εντάξει, το καθεστώς έχει κάποια προβλήματα, αλλά αφού αυτό είναι το μόνο καθεστώς, που μας αναγνώρισε, τι να κάνουμε;» ή αποφθέγματα σαν του -τότε- γραμματέα της οργάνωσης Βουκουρεστίου του ΚΚΕ, Καρακώστα, σχολιάζοντας κάποια γυφτάκια που ζητιάνευαν ξυπόλητα στο χιόνι. «Το κράτος τους δίνει παπούτσια, αλλά αυτοί το κάνουν για να δυσφημούν το καθεστώς!» Ο **Θανάσης Φακιολάς** συμπληρώνει και κλείνει τη συζήτηση. «Η Αριστερά έπρεπε να έχει απογαλακτιστεί από τέτοια φαινόμενα εδώ και καιρό». Δεν το έκανε κι έχασε.

Επιμέλεια: **Αρίστος ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ**

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Η έκρηξη του περασμένου μήνα στη Ρουμανία κατέπληξε τους πάντες, τουλάχιστον για την ταχύτητα με την οποία εξελίχθηκαν τα πράγματα. Τελικά, σε ποιο βαθμό επρόκειτο για ένα αυθόρμητο ξέσπασμα και σε ποιο βαθμό έπαιξε ρόλο το οργανωμένο στοιχείο;

Ν. ΖΗΡΓΑΝΟΣ: Θα χωρίσω την εξέγερση σε δυο περιόδους. Η πρώτη είναι η περίοδος της Τιμισοάρα, η δεύτερη η εξέγερση στο Βουκουρέστι. Όντως, η μοναδική οργανωμένη αντίσταση στο καθεστώς του Τσαουσέσκου προήλθε απ' τη μειονότητα των Ούγγρων, κι αυτό όχι με τη μορφή οργανώσεων αλλά μ' αυτό το ισχυρό στοιχείο της κοινότητας που ένωνε τους ανθρώπους απέναντι σε μια διπλή καταπίεση: πολιτική και εθνική. Ίσως να υπήρξε και κάποια κάλυψη απ' έξω, απ' την Ουγγαρία που πάντα έδειχνε κάποιο ενδιαφέρον για τη μειονότητα. Πάντως, κι εκεί τα γεγονότα πρέπει να ξεκίνησαν αυθόρμητα, με την αντίδραση στην απέλαση του ιερέα Λάζλο Τάκες. Το καθοριστικό στοιχείο ήταν ότι με τις πρώτες διαδηλώσεις των Ούγγρων, οι ρουμάνοι εργάτες απ' τα εργοστάσια της Τιμισοάρα, εντελώς αυθόρμητα κι αυτό είναι βέβαιο, ενώθηκαν μαζί με τους Ούγγρους και γενίκευσαν τα συνθήματα ζητώντας δημοκρατία και την πτώση του Τσαουσέσκου. Αυτό είναι πολύ σημαντικό, γιατί υπάρχουν πολλές διαφορές ανάμεσα στις δυο μειονότητες, διαφορές που φυσικά συνδύαζε και το καθεστώς. Το καθεστώς χρησιμοποίησε τότε ενάντια στην εξέγερση τα ίδια όπλα που είχε χρησιμοποιήσει και στο παρελθόν για την καταστολή εξεγέρσεων μικρότερης εμβέλειας, στις περιοχές που κατοικούνται από μειονοτικούς.

Τον καθοριστικό ρόλο στην επανάσταση της Ρουμανίας τον έπαιξε βέβαια η εξέγερση του Βουκουρεστίου, που ξεκίνησε την Πέμπτη (21/12), με πρωτοβουλία 100-150 φοιτητών. Αυτοί συγκεντρώθηκαν στις παρυφές του κόσμου που είχε μαζέψει ο Τσαουσέσκου σε ένδειξη υποστήριξης προς το καθεστώς του. Μετά το τέλος της συγκέντρωσης, ένα μέρος του κόσμου ενώθηκε με τους φοιτητές συγκροτώντας την πρώτη διαδήλωση. Από το θράδυ της Πέμπτης, οι περισσότεροι απ' τους φαντάρους που στάλθηκαν ενάντια στους διαδηλωτές ήταν ολοφάνερα απρόθυμοι να χτυπήσουν τον κόσμο και πυροβολούσαν μόνο στον αέρα ή δεν πυροβολούσαν καθόλου.

Σ.: Αυτό όσον αφορά τους φαντάρους ως άτομα. Ποιοι παράγοντες ήταν όμως αυτοί που προσδιόρισαν την αλλαγή της στάσης του στρατού, ως σχετικά ενιαίου μηχανισμού;

Ν.Ζ.: Κατ' αρχήν, στη Ρουμανία ο στρατός ποτέ δεν έπαιξε τον καταστατικό ρόλο που παίζει σε κάθε δικτατορικό καθεστώς. Την καταστολή ασκούσε κύρια η Σκευριτάτε (Ασφάλεια), που ήταν επίσης επιφορτισμένη με την ασφάλεια των συνόρων και τον έλεγχο των περιοχών των μειονοτήτων. Όλα τα μάχιμα στρατιωτικά σώματα (καταδρομείς, πεζοναύτες, βατραχάνθρωποι, αέρεις, κλπ.) ανήκαν στη Σκευριτάτε, ενώ ο στρατός δεν ήταν τίποτα άλλο παρά ένα τζάμπα εργατικό δυναμικό που εκτελούσε κατά κάποιο τρόπο «κοινωνική θητεία»: ξεχέρωνε εκτάσεις, άνοιγε δρόμους, βοηθούσε στις αγροτικές δουλειές όταν υπήρχε ανάγκη εργατικών χεριών.

Αυτό είχε δυο συνέπειες. Πρώτον, οι στρατιωτικοί καριέρας ήταν υποβαθμισμένοι ως προς τη Σκευριτάτε, υπήρ-

ΤΟ ΡΟΥΜΑΝΙΚΟ '89

ΜΙΛΟΥΝ ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΑΠΕΣΤΑΛΜΕΝΟΙ

Φοιτητές στη Ρουμανία παλιότερα, ο Νικόλας Ζηργάνος, δημοσιογράφος του TOP-FM, κι ο αρχιτέκτονας Βασίλης Κοπαναράς ήταν (μαζί με τον Στέλιο Κούλογλου της «Καθημερινής»), οι πρώτοι Έλληνες που έζησαν από κοντά τη ρουμανική εξέγερση του περασμένου Δεκέμβρη. Στη συνέντευξη που ακολουθεί, περιγράφουν στο «Σχολιαστή» τις πρώτες μέρες της επανάστασης, το ρόλο διάφορων δυνάμεων μέσα σ' αυτή και τις διαφαινόμενες προοπτικές της.

φωτ. Νικόλας Ζηργάνος

χε μια ενδογενής αντίθεση ανάμεσα στη στρατιωτική ηγεσία και τους μηχανισμούς της Ασφάλειας. Δεύτερο, οι απλοί φαντάροι ήταν βασικά άοπλοι, 18χρονα παιδιά καθόλου διαφορετικά απ' αυτά που κατέβαιναν στις διαδηλώσεις.

Κάποιοι μίλησαν για πραξικόπημα. Πραξικόπημα σημαίνει ότι υπάρχει μια οργανωμένη ομάδα στρατιωτικών, η οποία με κάποια συνωμοτικότητα εκτελεί ένα σχέδιο ανατροπής κάποιου καθεστώτος. Στη Ρουμανία ωστόσο ήταν η λαϊκή εξέγερση αυτή που προηγήθηκε η πολιτική μετατόπιση του στρατού την ακολούθησε, κι όχι το αντίθετο. Εξάλλου, ο βαθμός παρακολούθησης των πάντων ήταν τέτοιος επί Τσαουσέσκου, που ήταν αδύνατο οι ανώτεροι αξιωματικοί να αναπτύξουν συνωμοτι-

κή δραστηριότητα δίχως να το αντιληφθεί η Σεκουριτάτε.

Σ.: Τελικά τι ήταν ακριβώς αυτή η Σεκουριτάτε; Απλώς μηχανισμός αστυνόμευσης ή κάτι παραπάνω; Σε ποιο βαθμό ταυτίζεται με τη νομενκλατούρα;

Ν.Ζ.: Ήταν ο βασικός μηχανισμός στήριξης του καθεστώτος, ένας μηχανισμός που υπάκουε κατευθείαν στον Τσαουσέσκου και την κλίκα του και μόνο σ' αυτούς έδινε λογαριασμό. Κυριολεκτικά κράτος εν κράτει, διέθετε ένα πολύ ισχυρό κι εκτεταμένο δίκτυο χαφιέδων κι ήταν σαφώς ισχυρότερος απ' τη νομενκλατούρα του κόμματος: η δύναμη ενός λοχαγού της Σεκουριτάτε ήταν σαφώς ανώτερη απ' αυτήν ενός γραμματέα νομαρχιακής οργάνωσης του ΡΚΚ. Αυτό βέβαια δεν ταυτίζει

τη Σεκουριτάτε με τη νομενκλατούρα. Πάντως, η ισχύς των ασφαλιτών ήταν επίσης πηγή διαφόρων προνομίων τους. Όταν είσαι ανεξέλεγκτος, έχεις όλα τα περιθώρια να κάνεις ό,τι θέλεις.

Β. ΚΟΠΑΝΑΡΑΣ: Όχι μόνο όλα τα κομματικά στελέχη φοβόντουσαν τη Σεκουριτάτε, αλλά φαίνεται πως ακόμα και στο εσωτερικό της Ασφάλειας υπήρχε μηχανισμός αλληλοπαρακολούθησης. Κάποτε βρέθηκα στο τρένο μια ολόκληρη νύχτα με το διοικητή της Ασφάλειας του Κλουζ, μιας πόλης 200.000 κατοίκων, και κάθε φορά που περνούσε κάποιος στο διάδρομο, χαμήλωνε τη φωνή του λέγοντας ότι «και οι τοίχοι έχουν αυτιά»...

Σ.: Όσον αφορά τα υπόγεια δίκτυα, αυτή την υποδομή που υπήρχε για την αντιμετώπιση μιας εξέγερσης... Ήταν γνωστά από παλιότερα;

Β.Κ.: Εγώ, σαν τριτοετής της Αρχιτεκτονικής στο Βουκουρέστι, είχα ακούσει το 1980 για την κατασκευή (για την ακρίβεια για την επέκταση) αυτού του δικτύου. Ημειπίσημα ήταν γνωστή η κατασκευή ενός τριώροφου υπογείου κάτω απ' το καινούριο παλάτι του Τσαουσέσκου, αλλά έλεγαν ότι επρόκειτο γι' αντιπυρηνικό καταφύγιο. Όσον αφορά τις στοές διαφυγής, αυτό που ακούγαμε ήταν ότι φτιάχνονταν κομμάτι-κομμάτι από διαφορετικούς μηχανικούς, έτσι ώστε να μην υπάρχει κανείς με γνώση όλου του δικτύου. Αυτοί που δούλευαν στα υπόγεια ήταν κατάδικοι και άφηναν τα κόκκαλά τους εκεί: ολόκληρο το εργοτάξιο εξάλλου, με τις καντίνες και τους κοιτώνες, ήταν εξ ολοκλήρου υπόγειο.

Το δεύτερο κομμάτι του δικτύου αποτελούνταν από μια σειρά διαμερίσματα στα πάνω πατώματα διαφόρων κτιρίων, μέσα στα οποία είχαν τοποθετηθεί εκ των προτέρων όπλα. Έτσι οι ασφαλίτες είχαν τη δυνατότητα να κινούνται άοπλοι απ' το ένα μέρος της πόλης στο άλλο, χωρίς να τους σταμάτανε τα μπλόκα, ν' ανοίγουν πυρ από αυτά τα διαμερίσματα κι ύστερα να διαφεύγουν.

Σ.: Τι μορφές πήρε η συμμετοχή του κόσμου στην επανάσταση; Υπήρξε αυτοοργάνωση των μαζών;

Β.Κ.: Τις μέρες της επανάστασης στο Βουκουρέστι, ο στρατός αποτελούσε το πολύ το 10% των δυνάμεων της εξέγερσης. Το υπόλοιπο 90% ήταν ένοπλος πληθυσμός. Όλη κι όλη η παρουσία του στρατού ήταν καμιά 15αριά τανκς στην κεντρική πλατεία, 5 τανκς στο αεροδρόμιο κι άλλα 5 στη ραδιοτηλεόραση...

Ν.Ζ.: Το Σάββατο (23/12) το βράδυ, το Μέτωπο Εθνικής Σωτηρίας είχε καλέσει τον κόσμο να αυτοοργανωθεί κι η ανταπόκριση υπήρξε πολύ μεγάλη. Στην πραγματικότητα, ο κόσμος είχε αρχίσει ν' αυτοοργανώνεται ήδη απ' τα πρώτα βράδια...

Με πρωτοβουλία εθελοντών άρχισαν να λειτουργούν οι υπηρεσίες παροχής ηλεκτρικού, νερού, κεντρικής θέρμανσης, που είχαν σταματήσει. Ομάδες εργατών αποφάσιζαν για όλα: απ' το πού θα στηθεί μπλόκο και το ποιον θα πιάσουν μέχρι το ποιο θα πάρουν τα όπλα που μοίραζε ο στρατός στα εργοστάσια και τις γειτονιές.

Στο εργοστάσιο Γκριβίτσα που επισκεφθήκαμε, εργοστάσιο όπου παλιό-

τερα είχαν γίνει κι απεργίες ενάντια στο καθεστώς, οι εργάτες είχαν αναλάβει την περιφρούρηση της ευρύτερης περιοχής. Όταν τους ρωτήσαμε πώς έγινε η διανομή των όπλων, αν έγινε βάσει κάποιων καταστάσεων που υπήρχαν από πριν κλπ., μας απάντησαν «όχι, ήρθαν κάποια φορτηγά με όπλα κι εμείς μόνοι μας τα μοιράσαμε σ' αυτούς που ξέραμε ότι δεν ήταν ασφαλίτες».

Β.Κ.: Η διακίνηση των τροφίμων έγινε επίσης αυθόρμητα και σε εθελοντική βάση. Εργάτες από κάποιες αρτοποιίες περνούσαν από μπλόκο σε μπλόκο και μοίραζαν ψωμιά. Το ίδιο και με τα υπόλοιπα τρόφιμα: ομάδες πολιτών πήραν την πρωτοβουλία κι έσπασαν κάποιες αποθήκες με αγαθά που προορίζονταν για εξαγωγή. Το αποτέλεσμα ήταν να κυκλοφορούν απίθανα πράγματα, από συσκευασμένα κρέατα μέχρι κονσέρβες με γαρίδες. Αντίθετα με ό,τι λένε τα μέσα ενημέρωσης, αυτό δεν οφειλόταν σε ενεργοποίηση του κρατικού μηχανισμού αλλά σε πρωτοβουλίες από τα κάτω. Φυσικά, μιλάμε για τις πρώτες μέρες...

Σ.: Αυτή η αυτοοργάνωση του κόσμου έδωσε πιο πολιτικά ζητήματα; Έλεγχος της παραγωγής, λ.χ.;

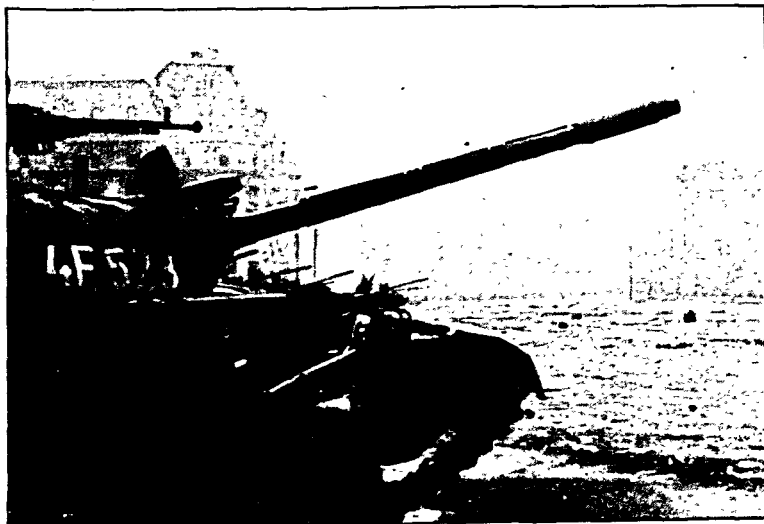
Ν.Ζ.: Δεν το νομίζω, αν και δεν έχω πλήρη εικόνα, γιατί φύγαμε από εκεί αμέσως μετά την επικράτηση της επανάστασης. Δεν το νομίζω πάντως, για τον απλό λόγο ότι μέχρι τότε στη Ρουμανία ήταν εντελώς ανύπαρκτη οποιαδήποτε πολιτική κουλτούρα ή πρακτική εμπειρία συλλογικής δράσης έξω απ' τις εντελώς τυπικές «μαζικές διαδικασίες» του συστήματος, για τις οποίες ο κόσμος εκδήλωνε μια έντονη απέχθεια. Ακόμα κι αυτές οι πρώτες προσπάθειες συγκρότησης πολιτικών κομμάτων έχουν κυρίως προσωποπαγή χαρακτήρα, αν εξαιρέσει κανείς τους οικολόγους, τους χριστιανούς και το Αγροτικό Κόμμα.

Σ.: Η εξέγερση είχε ένα, ευνόητο βέβαια, «αντικομμουνιστικό» χαρακτήρα, το δε ΡΚΚ παρ'όλο που τα θεθεί εκτός νόμου. Θεωρείτε τη στροφή της Ρουμανίας προς τη Δύση δεδομένη;

Ν.Ζ.: Οι Ρουμάνοι είχαν ταυτίσει πάντα τη Δύση με δυο πράγματα: με τις πολιτικές ελευθερίες και την κατανάλωση. Δε νομίζω ότι με τα τους πει κανείς σήμερα ότι η Δύση αντιμετωπίζει προβλήματα ανεργίας, καταπίεσης των μειονοτήτων, αυταρχισμού, κλπ. μπορεί να κάνει σύγκριση έστω και στο ελάχιστο με το φασισμό που γνώρισαν, γιατί περί φασισμού επρόκειτο. Ταυτίζοντας όλη αυτή την καταπίεση αλλά και την ανέχεια και τη φτώχεια με τις λέξεις κομμουνισμός, κόμμα κλπ., είναι λογικό να είναι αντικομμουνιστές. Μ' αυτή την έννοια, είναι υγιές γι' αυτή την κοινωνία ν' αντιδρά έτσι. Φυσικά διαφωνώ με την απαγόρευση του ΚΚΡ, όπως και με τη διενέργεια σχετικού δημοψηφίσματος. Ωστόσο, η ταύτιση που προανέφερα συνεπάγεται και την απουσία οποιουδήποτε μέλλοντος για τη λέξη «κομμουνισμός» και τα παράγωγά της στη Ρουμανία.

Β.Κ.: Τις μέρες της επανάστασης το Βουκουρέστι ήταν γεμάτο αντικομμουνιστικά συνθήματα... Σε κάποιο πηγάδι, χρησιμοποίησα μια φράση-κλίση: «ναι, αλλά κι ο καπιταλισμός σαπίζει» - οπότε κάποιος γύρισε και μου απάντησε: «ναι, σαπίζει, αλλά καθώς σαπίζει μυρίζει "Ρεξόν"». Το «Ρεξόν» - έλπεις, όπως και τα ξένα τσιγάρα, χρησιμοποιούνταν στη «μαύρη» σα νόμισμα...

φωτ. Νικόλας Ζηργάνος

Το 1990 έφτασε. Μια εφιαλτική δεκαετία τελειώνει και μια νέα αρχίζει. Το δίλημμα οικολογία ή οικονομικός αφανισμός παραμένει δραματικά επίκαιρο, εξουθενωτικά ταλαιπωρημένο και οικονομικά αξιοποίησιμο. Το τρίπτυχο ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ-ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ γυροφέρνει ασταμάτητα στα μυαλά των σύγχρονων καπιταλιστών, στις σελίδες της νέας εποχής και στα μακροπρόθεσμα προγράμματα των πολυεθνικών. Η συνταγή φαίνεται απλή και προπαντός οικολογική: όταν μια περιβαλλοντική πολιτική μπορεί να βοηθήσει στον αναπτυξιακό χαρακτήρα μιας οικονομικής πολιτικής (έστω και σταθεροποιητικής), χωρίς να επιβαρύνει το κράτος συνεισφέροντας ταυτόχρονα και στην περαιτέρω ανάπτυξη της βιομηχανικής υποδομής, γίνεται αντιληπτό, πως οι λύσεις για τα προβλήματα τόσο του περιβάλλοντος όσο και της οικονομίας θα πρέπει να αναζητηθούν σε... διαδικασίες φιλελευθεροποίησης των αγορών!

■ Τα προβλήματα του περιβάλλοντος απασχολούν έντονα την ΕΟΚ και για το λόγο αυτό προωθούνται δύο ειδικά προγράμματα έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης, το STEP (Επιστημονική τεχνολογία για την προστασία του περιβάλλοντος) και το EPOCH (Ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την κλιματολογία και τις φυσικές καταστροφές). Βέβαια οι λύσεις για τα προβλήματα του περιβάλλοντος είναι ταυτόσημες με τις λύσεις για τα προβλήματα της οικονομίας, αφού οι στόχοι των προγραμμάτων και τα κριτήρια αξιολόγησής τους καθορίζονται από την ΕΟΚ ως εξής: (α) Η επιτελεσθείσα επιστημονική και τεχνική πρόοδος να συμβάλει τόσο στην επίλυση βραχυπρόθεσμων ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (στους τομείς της γεωργίας, της βιομηχανίας και της βοήθειας προς τις αναπτυσσόμενες χώρες), όσο και στην μακροπρόθεσμη διαμόρφωση πολιτικών για μέτρα ΠΡΟΛΗΨΗΣ και ΠΡΟΝΟΙΑΣ. (β) Η συνεχής βελτίωση της παραγωγικότητας της όλης ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ προσπάθειας στην Κοινότητα και (γ) Η ενίσχυση τόσο της ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ και ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ συνοχής της Κοινότητας, όσο και της ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ στο εσωτερικό της Κοινότητας.

■ Και Ευρωπαίος και πολιτικάντης είναι ο αναπληρωτής υπουργός Βιομηχανίας κ. Γρ. Γιάνναρος, αφού φρόντισε να ποζάρει επιδεικτικά στις εφημερίδες κατά την επίσκεψή του στην Δραπετσώνα μαζί με τους πολυθλασμένους κατοίκους της περιοχής, για να αναγγείλει λίγες μέρες αργότερα το κλείσιμο του Γυψάδικου (εργοστάσιου γύψου και στόκου). Και είναι πολιτικάντης ο εκ του Συνασπισμού προερχόμενος υπουργός, γιατί μετά από αυτή την «γενναία» απόφαση ανήγγειλε τον (για ακόμη μια φορά) εκσυγχρονισμό των ρυπογόνων βιομηχανιών λιπασμάτων

που βρίσκονται στη Δραπετσώνα, την Πτολεμαΐδα, τη Θεσσαλονίκη και τη Νέα Καρβάλη, καθώς και τη δημιουργία του πετροχημικού στη Θεσσαλονίκη, δηλαδή δυο μονάδων που σχεδιάζει η ΕΟΚ και που προς ανακούφιση των κατοίκων της προτεινόμενης για τη δημιουργία τους περιοχής είχαν μείνει έξω από τα μεγάλα έργα που εντάσσονται στο Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης. Και είναι Ευρωπαίος γιατί εκτός από τις αντιλήψεις που τον διακατέχουν περί εκσυγχρονισμού των βιομηχανιών (και που ικανοποιούν άτυπα τις ανάγκες των ελλήνων βιομηχάνων) ανοίγει τον δρόμο για την εισροή στην Ελλάδα ιδιωτικών κεφαλαίων και ξένων επενδύσεων, λόγοι για τους οποίους χαιρεί άκρας εκτίμησης από νεοφιλελεύθερους κύκλους και σαν Αριστερός και σαν Υπουργός Βιομηχανίας.

■ Αύξηση κατά 18% ισχύει από την αρχή της χρονιάς και για τις τιμές του νερού. Για τις ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ η τιμή του νερού ορίζεται σε 80 δρχ. το κυβικό μέτρο για κατανάλωση 27 κυβικών και πάνω, ενώ για τις ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ η τιμή ορίζεται σε 47 δρχ. το κυβικό για κατανάλωση 1.000 κυβικών μέτρων και πάνω. Κατά τα άλλα είναι πρόβλημα των κατοίκων της Αραθουσσού το ότι η ΕΚΟ στην Θεσσαλονίκη καταναλώνει 25.000 κυβικά μέτρα νερού την ημέρα, είναι πρόβλημα των Αθηναίων ο κατήφορος που έχουν πάρει τα αποθέματα νερού στις λίμνες του Μόρνου και της Υλίκης, είναι πρόβλημα όλων μας η λειψυδρία που απειλεί την ποιότητα της ζωής μας.

■ Δεν είναι μόνο η ΠΕΤΡΟΛΑ του εθνικού ευεργέτη κ. Λάτση που επεκτείνεται στην Ελευσίνα (για την οποία το ΠΑΚΟΕ εξέδωσε «πιστοποιητικό μη ρύπανσης»). Στην ταλαιπωρημένη και επιβαρυνόμενη περιοχή της Θεσσαλονίκης δόθηκαν 15 νέες άδειες λειτουργίας βιομηχανικών μονάδων (ιπποδύναμης 9.442.275 HP), 7 άδειες εγκατάστασης εργοστασίων (ιπποδύναμης 561.500 HP) και 4 άδειες επέκτασης εργοστασίων (ιπποδύναμης 520.500 HP).

■ Σε 1.386.589 τόννους ανέρχονται οι εξαγωγές των χημικών προϊόντων από τη χώρα μας κατά το 1987 σύμφωνα με στοιχεία που έδωσε στη δημοσιότητα ο ΟΠΕ (Οργανισμός Προώθησης Εξαγωγών). Αν προστεθούν και οι παραγόμενες από τις βιομηχανίες χημικών ποσότητες που διατίθενται για εσωτερική κατανάλωση τότε...

■ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΑΓΩΝΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ. Στον νομό Κιλκίς οι κάτοικοι πέντε κοινοτήτων αντιδρούν στη δημιουργία από το ΝΑΤΟ αποθηκών πυρομαχικών, σε απόσταση μόλις 800 μέτρων από τα σπίτια τους. Στο 24ο χλμ. Θήβας-Λειβαδιάς οι κάτοικοι της περιοχής έκλεισαν το δρόμο με τρακτέρ, μη αντέχοντας άλλο τη ρύπανση που προκαλείται από το εργοστάσιο της

«Ελαιουργικής». Στην Ελευσίνα οι κάτοικοι αντιδρούν και αποτρέπουν την εκφόρτωση πλοίου με 1.500 τόννους καυστικής σόδας. Στα Καμίνια του Πειραιά οι κάτοικοι ζητούν να γίνουν στοιχειώδη έργα για τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής τους και δηλώνουν πως αν δεν έχουν ξεκινήσει τα έργα μέχρι το τέλος του Φλεβάρη θα προθούν σε δυναμικές κινητοποιήσεις. Στη Θεσσαλονίκη οι κάτοικοι του χωριού Ταγαράδες ετοιμάζονται για δυναμικές κινητοποιήσεις με στόχο το κλείσιμο της μοναδικής χωματερής της πόλης που απέχει 2 χλμ. από το χωριό τους και που θα έπρεπε να είχε κλείσει ήδη. Στην Αθήνα κάτοικοι στην περιοχή του Γκύζη και άλλοι γύρω από τον «Ευαγγελισμό» αποτρέπουν τη δημιουργία δύο γκαράζ, προκειμένου να σώσουν το ελάχιστο πράσινο της περιοχής.

■ Όσοι να ενεργοποιηθεί ο νόμος για την προστασία του περιβάλλοντος, οι υποστηρικτές του αιτήματος μπορούν να πάρουν μια γεύση από το τι εστί νομοθετική ρύθμιση των οικολογικών ζητημάτων, με αφορμή τα μέτρα που παίρνει το υπουργείο Γεωργίας για την προστασία της αρκούδας. Ανάμεσα σε άλλες προστατευτικές για τις 200 εναπομείνουσες αρκούδες διατάξεις, προβλέπεται (στο όνομα της φύλαξης της αγροτικής και κτηνοτροφικής παραγωγής) και Κοινωνική επιχορήγηση 5 εκατομμυρίων δρχ. για την κατασκευή 10 ηλεκτροφόρων(!) περιφράξεων, για την προστασία κυψελών από τις αρκούδες σε διάφορες περιοχές της χώρας.

■ «...Έρευνες υποξείας και χρόνιας τοξικότητας έχουν γίνει σε αρουραίους, μυσ, κύνες και πιθήκους με χρήση ημερήσιων δόσεων που κυμαίνονταν από 0,3 mg έως 25 mg/kg βάρους. Η τελευταία αυτή δόση είναι περίπου 90 φορές μεγαλύτερη από την χορηγούμενη στους ανθρώπους. Οι μόνες παθολογικές βλάβες που παρατηρήθηκαν στα παραπάνω πειράματα ήταν οι χαρακτηριστικές συνήθειες βλάβες που ανευρίσκονται σε τοξικολογικές έρευνες και σε άλλους μη στεροειδείς αντιφλεγμονώδεις παράγοντες, όπως θηλοειδείς νεκρωτικές βλάβες των νεφρών και γαστροεντερικές βλάβες. Όσον αφορά τις τελευταίες οι πιθήκοι αποδείχθηκαν τελείως ανθεκτικοί σ' αυτό το αποτέλεσμα, ενώ οι κύνες ασυνήθιστα ευαίσθητοι...». «...Το αποτέλεσμα αυτό, όπως και τα άλλα μη στεροειδή αντιφλεγμονώδη φάρμακα, συνοδεύεται από αύξηση της συχνότητας δυστοκίας και επιβράδυνσης του τοκετού σε πειραματόζωα στα οποία συνεχίστηκε η χορήγηση του φαρμάκου κατά το τελευταίο στάδιο της κύησης...» (πιστή αντιγραφή από διαφημιστικό προσpekt των κάψουλων FELDENE piroxicam του Οίκου PFIZER INC που κυκλοφορούν και στη χώρα μας...).

Τόσος ΣΑΡΑΝΤΗΣ

«ΣΑΝ ΜΗ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ...»

Την ίδια εκείνη ημέρα που κατέρρεε το καθεστώς Τσαουσέσκου, ένα λακωνικό μονόστηλο στο Ριζοσπάστη αναλάμβανε να αποκαταστήσει τη μνήμη του Παντελή Δαμασκόπουλου. Ας δούμε πώς:

Ύστερα από αίτηση των συγγενών του Παντελή Δαμασκόπουλου η Επιτροπή Κομματικού Ελέγχου (ΕΚΕ) της ΚΕ του ΚΚΕ έκανε έρευνα γύρω από την κατηγορία για χαφιεδισμό σε βάρος του παραπάνω, που ήταν μέλος της ΚΕ στην περίοδο της 4ης Αυγούστου. Από τη σχετική έρευνα βγήκε το παρακάτω πόρισμα:

Η κατηγορία για προδοσία (χαφιεδισμός) σε βάρος του Παντελή Δαμασκόπουλου αποδείχεται ουσιαστικά αστήριχτη και θα πρέπει να θεωρηθεί σαν μη υπάρχουσα.

Το παραπάνω πόρισμα μετά την έγκρισή του από την ΚΕ πήρε τελικά τη μορφή απόφασης της ΚΕ και η απόφαση αυτή επικυρώθηκε από το 10ο Συνέδριο του ΚΚΕ.

*Δεκέμβρης του 1989
Η ΚΕ του ΚΚΕ
(Ριζοσπάστης, 24 Δεκεμβρίου)*

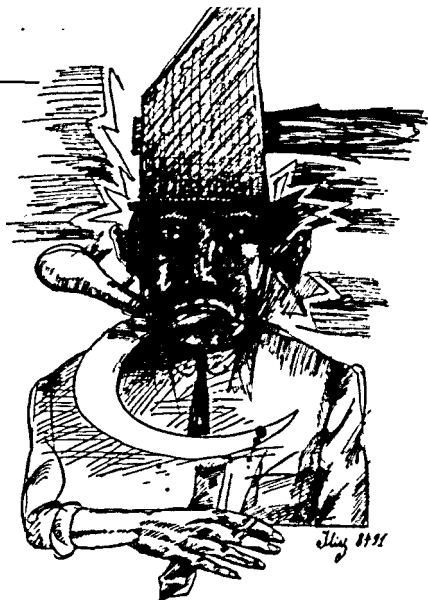
«Σαν μη υπάρχουσα», λοιπόν, η κατηγορία για χαφιεδισμό σε βάρος του Παντελή Δαμασκόπουλου. «Σαν μη υπάρχουσα» και η ζωή του, καθώς το άκρως επιλεκτικό βιογραφικό σημείωμα που συνδεδεσε το κείμενο της μισερίης αποκατάστασης σταματά δέκα σχεδόν χρόνια πριν από τη στιγμή που οι σύντροφοι του Δαμασκόπουλου έφεραν σε πέρας την εντολή για την εκτέλεσή του. «Σαν μη υπάρχων» και ο θάνατός του, καθώς το ίδιο το γεγονός της δολοφονίας αποσιωπάται, πόσο μάλλον οι λόγοι που την επέτρεψαν.

Αλλά και ο σταλινισμός ως μη υπάρχων, καθώς η δειλή αυτή καταδίκη της εγκώριας εκδοχής του αποτελεί σαφή μαρτυρία για το πόσο αμετακίνητη παραμένει η ηγεσία της επίσημης Αριστεράς στη μεθοδολογία εποχών που υποτίθεται πως έφυγαν ανεπιστρεπτί. Η αγωνία της να εξορκίσει το παρόν, την κατάρρευση δηλαδή του σοσιαλιστικού μοντέλου που ίσαμε χτες υπερασπιζόταν, την καθιστά απολύτως ανίκανη να αντιμετωπίσει με κάποια ψυχραιμία το παρελθόν της. Η υποταγή της στο τρέχον ιδεολογικό κλίμα που ταυτίζει τον κομμουνισμό με όλα τα δεινά του κόσμου τούτου, οδηγεί μοιραία την επίσημη Αριστερά σε μια ανούσια απολογητική στάση, σε κακόηχες όψιμες συγγνώμες, σε άνευρες αυτοκριτικές, σε συγχυτικές μεταρρυθμιστικές επαγγελίες. Εξάλλου η

γενίκευση της ενοχής εξυπνέτησε ανέκαθεν τις ηγεσίες: Τα πρόσωπα λησμονούνται, το περίγραμμα των εποχών γίνεται ολόένα και πιο αχνό, ο χώρος και ο χρόνος παύουν να έχουν και μεγάλη σημασία, το κρίμα γίνεται διαχρονικό και βαραίνει τους πάντες και τα πάντα.

Κυρίως, όμως, η ιστορία της Αριστεράς ως μη υπάρχουσα. Καθώς η ουτοπία εξαλλάσσεται και για τους ίδιους τους αριστερούς σε ιδεολογία αναχρονιστική και ταυτόχρονα εγκληματική, τα καθεστώτα της Ανατολικής Ευρώπης συμπαράσενουν στην πτώση τους την επιθυμία – ή το κουράγιο – για αναζητήσεις σχετικές με τη φύση τους. Ως βολικό συνώνυμο τόσο του κομμουνισμού όσο και του φασισμού, ο σταλινισμός δεν χρειάζεται εξήγηση. Και η υπέρβαση του «σταλινικού φαινομένου» μέσω των ελεγχόμενων μηχανισμών της λήθης φαίνεται ότι αποτελεί κοινή στάση όλων των τάσεων της επίσημης Αριστεράς, εαρινής και κομμουνιστικής. Όσο παράδοξο κι αν ηχεί, η δυσανεξία που προκαλεί στο σύνολο της Αριστεράς η – αναγκαστική – αποκρήρυξη των καθεστώτων που καθόρισαν τη μεταπολεμική της ιστορία, αντιμετωπίζεται με την παλιά και δοκιμασμένη συνταγή, εκείνη που διά της λήθης στέλνεται σήμερα στο πυρ το εξώτερον: Τη θέση της ερμηνείας καταλαμβάνουν κάποιες αλήθειες που πρέπει – επιτέλους – να εκστομιστούν. Τη θέση της κατανόησης η ομολογία των λαθών. Τη θέση των επεξεργασιών οι δηλώσεις νομιμοφροσύνης στα – διαχρονικά – ιδεώδη της αστικής δημοκρατίας. Τη θέση της μνήμης η επιλεκτική αμνησία. Τη θέση της ουτοπίας οι πολιτικές διαχειρίσεις της εξουσίας.

Η Αριστερά που επαγγέλλονται οι εταίροι του Συνασπισμού δεν μπορεί να έχει παρελθόν. Δεν το θέλει η Αριστερά αυτή το παρελθόν της. Εξασκημένη στην ιδεολογική χρήση της ιστορίας, αντιλαμβάνεται εύκολα τη ζημιά που μπορεί να της προξενήσει η νέα, αρνητική αυτή τη φορά, μυθοποίηση των περασμένων. Γιατί αν οι ηρωισμοί ενισχύουν τις καταδικασμένες διαχωριστικές γραμμές, τα εγκλήματα παραπέμπουν αυτόματα στον αιμοσταγή Τσαουσέσκου. Τι να την κάνει πράγματι κανείς μια τέτοια ιστορία; Κι αν η ιστορία υπήρξε (και για την Αριστερά) πηγή νομιμοποίησης των ηγετικών της ομάδων, οι ίδιες οι ομάδες αυτές είναι σήμερα υποχρεωμένες να την απαρνηθούν μήπως και εξασφαλίσουν την επιβίωσή τους. Τώρα πια οι νέοι διεκδικητές των κομματικών – και όχι μόνον – εξουσιών προσπαθούν να αντλήσουν τη νομιμοποίησή τους – και – από το

Οι θύτες αθώνουν τα θύματα

Ο ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ περιτεύει. Το κείμενο της αποκατάστασης του Παντελή Δαμασκόπουλου είναι από κάθε άποψη απαράδεκτο. Υπάρχει, ωστόσο, ένα σημείο που θα έπρεπε, πιστεύω, να επισημανθεί: Το σχετικό «πόρισμα» εμφανίζεται στην αρχή του κειμένου ως αποτέλεσμα πρόσφατης έρευνας και στο τέλος ως απόφαση επικυρωμένη από το 10ο Συνέδριο που πραγματοποιήθηκε πριν από δώδεκα ολόκληρα χρόνια. Είναι υπερβολή να αναρωτηθεί κανείς τι έχει συμβεί ακριβώς; Όποια απάντηση κι αν δοθεί στο ερώτημα, το γεγονός παραμένει: Η απροθυμία της ηγεσίας του ΚΚΕ να αντιμετωπίσει με κάποια σοβαρότητα το ζήτημα των σταλινικών εκκαθαρίσεων μοιάζει ανυποχώρητη. Καθώς η – εύλογη – πίεση που δέχεται από συγγενείς των εκτελεσμένων της προκαλεί την ίδια πάντοτε δυσφορία, αναγκάζεται να καταφεύγει σε διαιτυπώσεις που φιλοδοξούν να ικανοποιήσουν τους ενδιαφερόμενους χωρίς να βίθουν στο παραμικρό τις τρέχουσες αντιλήψεις για το παρελθόν του κόμματος. Αποτέλεσμα η αναδρομική νομιμοποίηση των πράξεων της ηγεσίας και η εκ νέου συσκότιση των συνθηκών που οδήγησαν στο θάνατο τους «προς αποκατάσταση» αγωνιστές.

Κείμενα του τύπου αυτού, και μάλιστα στη σημερινή συγκυρία, θέτουν και πάλι επιτακτικά το ζήτημα που έχει επανειλημμένα απασχολήσει τις στήλες του Σχολιαστή: Η μνήμη των θυμάτων δεν αποκαθίσταται με έρευνες αστυνομικού τύπου που καταλήγουν σε πορίσματα κομμένα και ραμμένα στα μέτρα αμετανόητων ηγεσιών που εγκρίνονται στη συνέχεια δι' ανατάσεως της χειρός από άβουλα συλλογικά σώματα. Όσο οι ηγεσίες συνεχίζουν να ταυτίζονται με τους θύτες, δεν έχουν το δικαίωμα να «αθώνουν» τα θύματα. Αντίθετα, έχουν την υποχρέωση να κατονομάσουν τα γεγονότα και να επιχειρήσουν μια ερμηνεία τους. Ας καταρνηθεί πια η ανατριχιαστική διαδικασία που απαλλάσσει τα θύματα δικαιώνοντας στην ουσία τους θύτες τους. Είναι καιρός.

γεγονός ότι δεν έχουν παρελθόν. Ή τουλάχιστον αυτό υπαινίσσονται, καθώς το είδος της Αριστεράς που ευαγγελίζονται δεν έχει ευδοκιμήσει παλαιότερα στην Ελλάδα. Έτσι, πολύ χαρακτηριστικά, για κάποια δυναμικά και φιλόδοξα στελέχη της ΕΑΡ η καταδίκη του σταλινισμού εξαντλείται στο αίτημα για τη φυσική εξαφάνιση των παλιών κομμουνιστών του κόμματος. Εκείνων, βέβαια, που έχουν ακόμη θλίψεις εξουσίας, όχι όσων συνταξιοδοτήθηκαν εγκαίρως από την κεντρική σκηνή και παρακολουθούν πειθήνια τις εξελίξεις από τα κομματικά τους γραφεία.

Να λοιπόν ένας πρόσθετος λόγος για τον οποίο η επίσημη Αριστερά βοήθησε τη Δεξιά να κάψει στη Χαλυβουργική τις ενοχές της. Γνωρίζοντας ότι το παρελθόν της τέμνεται με εκείνο των δικτών της, η Αριστερά επέλεξε την «εθνική συμφιλίωση» ως θεσμική κατοχύρωση της εθνικής αμνησίας που βόλευε στη δεδομένη στιγμή και τις δύο πλευρές. Έτσι η Δεξιά δεν έχει πια θάρος στη συνείδησή της τη συγγνή καταστολή σε βάρος των ιδεολογικών της αντιπάλων και η Αριστερά από τη μεριά της δεν χρειάζεται να απολογη-

θεί για τις εκκαθαρίσεις σε βάρος των εσωκομματικών της «εχθρών».

Η αποκρήρυξη του παρελθόντος αποτελεί τη νέα ιδεολογική χρήση της ιστορίας που επιχειρείται τον τελευταίο καιρό από τις ηγεσίες της Αριστεράς και στοχεύει στην ίδια λειτουργία συσκότισης με εκείνη που επιδίωκε η εξιδανίκευσή του. Μπορεί να έχουν δίκιο όσοι υποστηρίζουν ότι η έννοια «σταλινισμός» είναι απλουστευτική, ότι εντέλει εξυπνέται βολικές περιοδολογήσεις, ότι ενισχύει τις πλαστές βεβαιότητες, ότι οδηγεί σε ανώφελες καταδίκες των αποτελεσμάτων ενός συστήματος αφήνοντας ανέπαφες τις προϋποθέσεις του. Όμως, όσο κι αν λείπουν οι διαθεσιμότητες και τα μεθοδολογικά εργαλεία, από κάπου πρέπει να ξεκινήσει η αμφισβήτηση της θεσμοθετημένης πια αμνησίας. Η πάλη ενάντια στο θάνατο της μνήμης. Γιατί ακριβώς το θάνατο της μνήμης έρχεται να επισφραγίσει το κείμενο της ΚΕ του ΚΚΕ που παρέθεσε στην αρχή αυτού του σημειώματος. Θανατώνοντας τον Παντελή Δαμασκόπουλο για μια ακόμη φορά.

Αγγέλικα ΨΑΡΡΑ

Τα δυο γερμανικά δορυφορικά κανάλια ΟΣΑ ΦΕΡΝΕΙ ΤΟ ΝΕΦΟΣ

SAT-1 και RTL

□ Οι γερμανοί ξανάρχονται. Για την ακρίβεια, τα γερμανικά διεθνή τραστ. Κι αυτό δε σημαίνει μόνο ότι κυριαρχούν στην Ελλάδα, όπως και σχεδόν σ' όλη την Ευρώπη, οικονομικά, πολιτικά και πολιτιστικά, περισσότερο από την εποχή της ναζιστικής κατοχής. Τώρα προστέθηκαν και οι δορυφόροι.

Για να μη χτυπάει πολύ άσχημα, στις τηλεοπτικές στήλες των ελληνικών εφημερίδων και περιοδικών ονομάζεται «γερμανικός» μόνο ένας από τους δύο ιδιωτικούς δυτικογερμανικούς σταθμούς: το SAT-1, που επισήμως ανήκει στον παράγοντα των μέσων ενημέρωσης Kirch. Φυσικά δεν είναι γνωστό ποια μερίδα του κεφαλαίου (και ποιες «κρατικές» υπηρεσίες που δουλεύουν γι' αυτό) κρύβονται πίσω από τον Kirch. Το μόνο σίγουρο είναι ότι ο Kirch έχει κάνει πολλά λεφτά δανειζοντας κυρίως αμερικάνικες κινηματογραφικές ταινίες στα κρατικά (και εδώ και λίγα χρόνια ιδιωτικά) κανάλια. Κι έκανε τόσα λεφτά ώστε σχεδόν να αγοράσει το συγκρότημα Springer, δηλαδή το μεγαλύτερο εκδοτικό τραστ της Ευρώπης (BILD, κλπ.). Μέχρι τώρα τον εμπόδιζαν οι κληρονόμοι του Springer. Προς το παρόν, ο Kirch κρατά ένα μεγάλο μέρος του πακέτου των μετοχών του συγκροτήματος Springer, και οι κληρονόμοι του Springer συμμετέχουν επίσης στο SAT-1.

Αν τα πράγματα συνεχιστούν έτσι, τότε ο Kirch μπορεί να προσθλέπει με αισιοδοξία στο μέλλον. Στη Δύση, τα κρατικά και τα ιδιωτικά προγράμματα αποτελούνται κατά 80% από αμερικάνικες ταινίες και σήριαλ, με γκριζά διαφήμιση για λογαριασμό των μεγαλύτερων τραστ του κόσμου, υπέρ του καπιταλισμού, του ρατσισμού και του φασισμού. Κάτι αντίστοιχο πάει να γίνει και στην Κίνα από την εποχή της ανόδου του Τενγκ Χιαοπίνγκ, εδώ και 15 χρόνια. Τώρα που θέλουν να εισάγουν και στην Ανατολική Ευρώπη την αμερικάνικη «ελευθερία», ανοίγουν για τον πράκτορα Kirch αφάνταστες νέες αγορές.

«Λουξεμβουργιανό» θεωρείται από τα ελληνικά μέσα ενημέρωσης το άλλο πρόγραμμα που παράγεται στη Δυτική Γερμανία, και συγκεκριμένα στην Κολωνία από το μεγαλύτερο τραστ μέσων ενημέρωσης σ' όλο τον κόσμο, το συγκρότημα Bertelsman: το RTL. Στη Δυτική Γερμανία, μετά την εμπειρία της γκεμπελικής προπαγάνδας κατά τη διάρκεια της δικτατορίας των μεγάλων τραστ, απογορεύτηκαν ήδη από το Σύνταγμα του 1949 το ιδιωτικό ραδιόφωνο και τηλεόραση. Τα «ανεξάρτητα από το κράτος» προγράμματα υποτίθεται ότι καθορίζονται από λαϊκά συμβούλια ραδιοφώνου και τηλεόρασης. Στην πραγματικότητα, όμως, οι καπιταλιστές ελέγχουν μέσω των κομμάτων όχι μόνο το κράτος αλλά και το ραδιόφωνο και την τηλεόραση. Πάντως υπάρχουν και ορισμένες ενδιαφέρουσες εκπομπές ή ταινίες στο (ημι-)κρατικό τηλεοπτικό πρόγραμμα, κυρίως στο περιφερειακό

3ο πρόγραμμα, αλλά ακόμα και στους δυο μεγάλους σταθμούς ARD και ZDF. Μεταδίδονται όμως συνήθως τις βραδυνές ώρες, όταν οι περισσότεροι γερμανοί πρέπει να πάνε για ύπνο, έτσι ώστε να μπορούν να δουν το πρωί.

Όταν επιτράπηκαν οι ιδιωτικοί ραδιοφωνικοί και τηλεοπτικοί σταθμοί, κατά παράβαση του Συντάγματος, οι ημικρατικοί σταθμοί είχαν φτάσει στο επίπεδο που μπορούμε σήμερα στην Ελλάδα να θαυμάζουμε με το SAT-1 και το RTL. Δυστυχώς μου διέφυγαν οι εκπομπές του RTL με τις πορνοταινίες όπου πρωταγωνιστούσαν γνωστοί έλληνες ηθοποιοί, και που προκάλεσαν πρόσφατα το ενδιαφέρον του ελληνικού κοινού. Δεν μπορώ πάντως να φανταστώ ότι ήταν χειρότερες από το υπόλοιπο πρόγραμμα του SAT-1 και του RTL, που παρακολουθώ καμιά φορά.

Για τους αναγνώστες που γνωρίζουν (ή θέλουν να μάθουν) γερμανικά προτείνουμε μερικές ιδέες (σε ελληνική ώρα):

* **Κυριακή, 22.45: «Spiegel-TV».** Το ξακουστό δυτικογερμανικό ειδησεογραφικό περιοδικό *Spiegel* κάνει και στην τηλεόραση προπαγάνδα με τις αποκαλύψεις του που τις αντλεί αποκλειστικά από τις μυστικές υπηρεσίες των ΗΠΑ και της Δυτικής Γερμανίας. Στην *Ελευθεροτυπία*, που συνηθίζει να αναφέρεται ονομαστικά στο *Spiegel*, ιδιαίτερα όταν μεταφράζει κείμενά του υπέρ του Καρμανλ ή του Μητσοτάκη και εναντίον της «σοσιαλ-κομμουνιστικής

κυβέρνησης Παπανδρέου», η κυριακάτικη αυτή εκπομπή μεταφράζεται «ο καθρέφτης της τηλεόρασης», κι έτσι μάλλον κρύβεται παρανοήματα. Αχ, να το 'ξερε ο Κώστας Τυχόπουρος (για τον Κώστα Τυχόπουρο-Γκλύκμπουργκ, θλέπε στις σελίδες «Πολιτισμός»). Η ψυχή της εκπομπής είναι ο επίσης ξακουστός δημοσιογράφος Stefan Aust, που ίσως δεν είναι τόσο αγαπητός στους αναγνώστες μας, ιδιαίτερα με τα βιβλία του εναντίον της RAF («Το σύμπλεγμα Μπάαντερ-Μάινχοφ», και η ταινία «Στάμχαϊμ») και για τον υπερπράκτορα των ΗΠΑ Μάους («Μάους - ένας γερμανός πράκτορας»). Τώρα τελευταία μεταδίδει κυρίως πολλές εικόνες και πληροφορίες για την «επανάσταση από τα πάνω» στην Ανατολική Γερμανία και την Ανατολική Ευρώπη, που μάλιστα τις συνοψίζει και τις διαθέτει σε βιντεοκασέτες. Την αντίδραση από τα κάτω πρέπει να την μαντέψουμε μόνοι μας.

* **Δευτέρα, 23.55: «Kulturmagazin 10 vor 11».** (Πολιτιστικό περιοδικό, 11 παρά 10). Όπως γνωρίζετε, η Ελλάδα έχει κατά το Γκρίνουιτς μια ώρα διαφορά από τη Γερμανία. Σ' αυτή την ώρα πρέπει να προσθέσουμε και ένα διαφημιστικό πεντάλεπτο -που είναι απαραίτητο για τη ρήση του RTL- και έτσι φτάνουμε από το δυτικογερμανικό «11 παρά 10» στην ελληνική ώρα προβολής: 23.55... Το περιοδικό το παρουσιάζει ο πρωταγωνιστής του νέου γερμανικού κινηματογράφου της δεκαετίας του '60

Alexander Kluge (Φεστιβάλ Ομπερχάουζεν). Δυστυχώς τα πάντα αξιολογία του Kluge είναι πολύ απαιτητικά. Γι' αυτό το λόγο δεν συγκέντρωσαν στη Δυτική Γερμανία αρκετά χρήματα, ώστε να γίνουν γνωστά διεθνώς. Ο Kluge, σ' αυτή την εκπομπή παρουσιάζει ταινίες και σκηνοθέτες από όλο τον κόσμο.

* **Τρίτη, 22.45: «Explosion».** Στο κέντρο κάθεται κάποιος που υποστηρίζει τις θέσεις μειοψηφιών πάνω σ' ένα αμφιλεγόμενο θέμα. Απέναντί του πέντε εκπρόσωποι της κυρίαρχης άποψης, και «επιστήμονες». Τώρα τελευταία παρουσιάστηκε ένας που αγωνίζεται κατά του καπνίσματος και ένας αντίπαλος των πειραμάτων με ζώα. Στόχος της εκπομπής: να αποπροσανατολίζονται οι τηλεθεατές από τα αποφασιστικά προβλήματα και να παρασύρονται στις λεπτομέρειες. Δηλαδή: ο καπνός που εξαναγκάζονται να εισπνεύσουν οι μη καπνιστές δεν είναι βέβαια το κύριο πρόβλημα υγείας που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα. Κάποια άλλα προβλήματα, όπως τα πειράματα με ανθρώπους που έχουν γενικευτεί σ' όλο τον κόσμο, ή και η κλοπή σημαντικών οργάνων φτωχών ανθρώπων για να «επισκευαστούν» άλλοι άνθρωποι που μπορούν να πληρώσουν, ή ακόμα και όλα όσα έχουν σχέση με τη γενετική βιοτεχνολογία, παραμένουν έξω από τη θεματολογία της εκπομπής. Αλλά και για όσους αναγνωρίζουν αυτό το είδος της προχωρημένης σύγχρονης τεχνικής επιβολής, που σύντομα θα εμφανιστεί και στα ελληνικά κανάλια, αυτού του είδους οι εκπομπές παραμένουν διασκεδαστικές και ενδιαφέρουσες, όπως και η ακόλουθη:

* **Τετάρτη, 23.30: «Diese Woche» (Talk show).** Γνωστές προσωπικότητες από το χώρο της πολιτικής, της κουλτούρας, του αθλητισμού, κλπ., συζητούν μεταξύ τους. Τώρα τελευταία εμφανίστηκε ο πρώην υπουργός μπάσων και σημερινός υπουργός εξωτερικών της Δυτικής Γερμανίας, ο διδάκτωρ της Παντείου Γκένσερ, αλλά και ο υπουργός προπαγάνδας του Κολ, ο Κλάιν, ή μια ανατολικογερμανίδα συγγραφέας που θέλει να αλλάξει από τα μέσα το SED (το παραδοσιακό ανατολικογερμανικό «κομμουνιστικό κόμμα»).

Προσοχή: Όταν ο σταρ του τένις μπουμ-μπουμ-Μπέκερ σερβίρει για λογαριασμό της «Ford» κλπ., όπως τώρα τελευταία στο αυστραλιανό «ορεπ», τότε οι ώρες εκπομπής μετατίθενται, ή μετακινούνται και ολόκληρη η μετάδοση. Αυτό είναι καλό για τους αρχάριους μαθητές γερμανικών, γιατί η διαφήμιση (μετά μουσικής) είναι η μήτηρ της μαθήσεως.

Ρολφ ΠΟΛΕ

□ Στις 27/12/89 με υψηλά ποσοστά συμμετοχής (75-80%) ξεκίνησε η απεργία των εργαζομένων στην Τράπεζα Πίστεως. Μία απεργία εξαιρετικά σημαντική αφού απαντούσε με όρους κινήματος σε ζητήματα αιχμής αυτής της περιόδου, δηλαδή: εκσυγχρονισμοί/αναδιαρθρώσεις στο πιστωτικό σύστημα, στο φόντο της κοινωνικής συναίνεσης.

Η ιστορία των αναδιαρθρώσεων των τραπεζών δεν είναι τωρινή. Είναι όμως σήμερα που βρίσκεται στο καλύτερο περιβάλλον να αναπτυχθεί στο βαθμό που αφενός το συνδικαλιστικό κίνημα των τραπεζών έχει κατ' ουσίαν αποδεχθεί ζητήματα που είχαν αποτελέσει ταμπού για την προηγούμενη περίοδο όπως η σύνδεση μισθού/παραγωγικότητας, οι επιλεκτικές αμοιβές ανά κατηγορία εργαζομένων κ.τ.λ. και αφετέρου η κοινωνική συναίνεση, η καταστροφολογία περί κρίσης, η ουδετεροποίηση των διεκδικήσεων και η αναγωγή τους σε εθνικά πλαίσια (όπως καλλιεργείται από την κυβέρνηση και πριμοδοτείται από όλες τις μερίδες του τύπου) δεν αφήνουν περιθώρια ανάπτυξης αγώνων των εργαζομένων, δημιουργούν πλαστά διλήμματα και εκθιάζουν τις συνειδήσεις.

Έτσι η Τράπεζα Πίστεως την τελευταία περίοδο προχώρησε σε μια σειρά επιλεκτικών αμοιβών των εργαζομένων υπό τη μορφή των bonus, σε αυθαίρετες προαγωγές ευνοουμένων της, σε διωξεις συνδικαλιστών, σε αυθαίρετες μεταθέσεις υπαλλήλων, στη μη τήρηση των συλλογικών συμβάσεων της ΟΤΟΕ. Η σταγόνα που ξεχείλισε το ποτήρι ήταν η άρνηση της διοίκησης να συζητήσει το υπόμνημα που υπέβαλλε ο σύλλογος για την τοπική ετήσια συλλογική σύμβαση.

Η απεργία είχε λοιπόν από την αρχή να αντιμετωπίσει ένα εξαιρετικά εχθρικό περιβάλλον, δημιουργήματα των επίσημων μηχανισμών πληροφόρησης (ραδιόφωνο, τηλεόραση, τύπος) στα πλαίσια ενός ευρύτατου κλίματος αποδοχής «ρεαλιστικών» λύσεων. Μέσα από την κατευθυνόμενη πληροφόρηση έγινε μία συνειδητή προσπάθεια συκοφάντησης και κοινωνικής απομόνωσης της απεργίας τόσο στο επίπεδο του πλαισίου των ζητημάτων, όσο και σ' αυτό των συνδικαλιστικών πρακτικών του σωματείου (περιφροσύνη της απεργίας, αποκλεισμός του κεντρικού καταστήματος). Την ίδια στιγμή που η Τράπεζα, των 6 δισεκατομμυρίων κερδών, και ο διοικητής και κύριος μέτοχος της είχαν την αμέριστη συμπαράσταση του τύπου (πληρωμένες καταχωρήσεις) και δυστυχώς πολλές φορές και των ιδίων των εργατικών συντακτών των εφημερίδων... Έτσι ο κ. Κωστόπουλος δια στόματος των κυρίων Λυκουρέζου (δικηγόρος) και Σπυριδάκη (σύμβουλος περί των εργασιακών ζητημάτων της τράπεζας) γνωστοποιούσε στο κοινό ότι οι εργαζόμενοι στην Πίστεως βρίσκονται σε πολύ καλύτερη κατάσταση από τους λοιπούς τραπεζοϋπαλλήλους (εννοώντας φυσικά τα παρακαθήμενα στελέχη του) και συκοφαντούσε τον σύλλογο για υπερβολικές δήθεν οικονομικές απαιτήσεις, υποτιθέμενες βιαιοπραγίες και φασιστική συμπεριφορά έναντι των λοιπών εργαζομένων (βλ. απεργοσπάστες).

Τι πιο φυσικό. Στον κλάδο των 50.000 τραπεζοϋπαλλήλων, αποτελεί αγκάθι η ύπαρξη ενός εργασιακού χώρου 3500 εργαζομένων που κατάφερε να αποκρούσει την κομματικοποίηση του

ΜΙΑ ΜΟΝΑΧΙΚΗ ΑΠΕΡΓΙΑ

Έξω απ' το κεντρικό κατάστημα της Τράπεζας.

συνδικάτου, που κατάφερε να 'χει συσπειρωμένο το 75% των υπαλλήλων σε μία ανεξάρτητη (συνδικαλιστική) κίνηση (Δημοκρ. Αγώνιστική Συσπείρωση), που κατάφερε μέσα σε 15 χρόνια ένα εργοδοτικό σωματείο να το μετατρέψει στο πιο ζωντανό κύτταρο διεκδίκησης στο χώρο των τραπεζών. Ήταν τότε που οι γυναίκες υπέγραψαν ότι αν παντρευθούν θα παραιτηθούν από την τράπεζα και που τα Χριστούγεννα το προσωπικό σε στρατιωτικές ουρές φίλαγε το χέρι του πατέρα-Κωστόπουλου και έπαιρνε μποναμά μία γαλοπούλα...

Αυτό το μεσαιωνικό καθεστώς δεν ήταν εύκολο να ανατραπεί. Χρειάστηκαν σκληροί αγώνες, ηρωικές απεργίες και τεράστιες θυσίες από την πλευρά των εργαζομένων. Δεν θα ήταν λοιπόν υπερβολή να πούμε ότι οι δεσμοί με τον σύλλογο των παλιών αλλά και των νεωτέρων εργαζομένων στην Τ.Π. είναι δεσμοί αίματος.

Σήμερα ο σύλλογος εργαζομένων της Πίστεως είναι ο μοναδικός στο χώρο των ιδιωτικών και ξένων τραπεζών που συνεχίζει να έχει αυτόνομο ρόλο και παρουσία στο τραπεζοϋπαλληλικό συνδικαλιστικό κίνημα, ο μόνος που συνεχίζει να έχει σαφή συσχετισμό υπέρ των εργαζομένων όταν

όλα τα υπόλοιπα σωματεία είτε έχουν μπει στο ζύγι των κομματικών παρατάξεων και έχουν υποστείλσει τις σημαίες, είτε έχουν στον ένα ή άλλο βαθμό διαλυθεί (Εργασίας, CHASE, BOFA κ.τ.λ.).

Άλλωστε οι αναδιαρθρώσεις στο χώρο των τραπεζών, οι επιλεκτικές αμοιβές, το ελαστικό ωράριο, η σύνδεση μισθού παραγωγικότητας κ.τ.λ. εκεί που κυρίως δοκιμάστηκαν ήταν στον ιδιωτικό τομέα των τραπεζών. Το γεγονός ότι ο μόνος χώρος που δοκιμάζει να αντισταθεί (και διαθέτει τον συσχετισμό για κάτι τέτοιο) είναι ο σύλλογος της Πίστεως, δίνει το μέγεθος αλλά και την κρισιμότητα της έκβασης της συγκεκριμένης απεργίας.

Ενώ λοιπόν η απεργία ξεκίνησε με αιτήματα κύρια θεσμικά: «αξιοκρατία, έλεγχο των εργαζομένων στα θέματα των εργατικών σχέσεων (μετατάξεις, εκπαίδευση, προαγωγές, μεταθέσεις), προσλήψεις με δημόσιο διαγωνισμό» και δευτερευόντως οικονομικά, εξελίχθηκε σε απεργία διατήρησης αυτού του ίδιου του σωματείου. Προφανώς η διοίκηση της Τράπεζας εκτιμώντας τη συγκυρία ευνοϊκή αποφάσισε να ξεκαθαρίσει τους λογαριασμούς της με το σύλλογο.

Έχει μια ιδιαίτερη σημασία να δούμε

Συνδικαλιστικά. Αναφέρθηκε ότι θα πρέπει οι εποπτεύουσες Διευθύνσεις να δίνουν κατευθύνσεις στους Διευθυντές Καταστημάτων για να αντιμετωπίζουν με επιτυχία τυχόν συνδικαλιστικές αντιδράσεις προς την ομαλή λειτουργία και τήρηση των Κανονισμών. Επίσης θα πρέπει να καταστεί σαφές ότι για να εξελιχθεί ένας υπάλληλος θα πρέπει να αποφεύγει να αναμιγνύεται σε συνδικαλιστικές κινητοποιήσεις.

Η απαράδεκτη απόφαση των Διευθυντών της Τράπεζας που στρέφεται κατά του συνδικαλισμού.

τη στάση των κομματικών παρατάξεων στη δεδομένη κινητοποίηση. Η ΕΣΑΚ-Σ έχοντας επιλέξει ένα διττό ρόλο (αυτό που λέμε: και μαζί και χώρια) προσπαθεί αφενός να αποδείξει ότι αντιτίθεται στην επιβολή της κοινωνικής συναίνεσης, κάτι για το οποίο την κατηγορεί η αριστερή αντιπολίτευση, και αφετέρου ότι αποτελεί υπεύθυνη δύναμη, έχει συνείδηση της κρισιμότητας της περιόδου με απεύθυνση τον επιχειρηματικό κόσμο αλλά και το ευρύτερο κοινό.

Η ΠΑΣΚΕ, από τη μεριά της, μη αισθανόμενη ότι χρειάζεται να δώσει αντίστοιχα πειστήρια υπευθυνότητας (τα 'δωσε όλα στο πρόσφατο παρελθόν) μπορεί σήμερα να εμφανίζεται σαν ο εγγυητής των συμφερόντων των εργαζομένων.

Τέλος η ΔΑΚΕ μέσα από ένα ιδεολογικό πλαίσιο σαφούς στήριξης των όποιων πολιτικών του κεφάλαιου στον ιδιωτικό τομέα και με όλες τις γνωστές πελαταιακού τύπου εξαρτήσεις της από το ιδιωτικό τραπεζικό κεφάλαιο, όχι μόνο προωθεί την επιχειρηματολογία της τράπεζας, όχι μόνο διανέμει θρώμκο και χαλκευμένο υλικό σε βάρος συνδικαλιστών του συλλόγου, αλλά σε κάποιες περιπτώσεις προηγείται της γραμμής της διοίκησης χαράζοντας την πολιτική της.

Έτσι και το συνδικαλιστικό κίνημα, με τους δεδομένους του συσχετισμούς, στους κορυφαίους γραφειοκρατικούς συνδικαλιστικούς του θεσμούς (ΓΣΕΕ, ΕΚΑ) το μόνο που στην ουσία κάνει είναι να τηρεί μία στάση διακριτικής αλληλεγγύης.

Είναι προφανές ότι πρόκειται για μία απεργία που το κύριο χαρακτηριστικό της είναι η κατά μέτωπο σύγκρουση. Μία απεργία που η νίκη γι' αυτήν, είναι μονόδρομος στο βαθμό που θα εξασφαλίσει με διεκδικητικούς όρους την ίδια την ύπαρξη του συλλόγου, που θα εξασφαλίσει ένα συσχετισμό υπέρ των εργαζομένων σ' ένα χώρο με μια κατ' εξοχήν σκληρή εργοδοσία.

Είναι όμως και μία απεργία απομωμένη όπως και κάθε άλλη αυτή την περίοδο της οικουμενικότητας των πάντων. Όπως και κάθε άλλη αυτήν την περίοδο που «δημοσιογράφοι» του τύπου του κ. Στεργίου λειτουργώντας σαν έμισθοι των τραπεζικών και ενάντια σε 3000 εργαζόμενους κάνουν υπεύθυνη και αντικειμενική δημοσιογραφία... Θα περίμενε κανείς αυτή η απεργία να είχε και ένα κίνημα συμπαράστασης. Θα περίμενε κανείς η λεγόμενη αριστερή αντιπολίτευση πέραν της γενικότερης αντισυναινετικής της επιχειρηματολογίας να είχε την ευαισθησία και τα ανακλαστικά να συμπαράσταθεί ενεργητικά στους απεργούς της Πίστεως.

Δυστυχώς και οι αντισυναινεσίες όπως και οι συναινέσεις τείνουν να αποκτήσουν τα ίδια παθητικά χαρακτηριστικά, τις ίδιες περιορισμένες διαθεσιμότητες και την ίδια λογική της ενσυχόλησης αποκλειστικά με τα δρώμενα στην κεντρική πολιτική σκηνή...

Όλγα ΧΑΡΙΤΟ

■ Η «ΑΛΛΗ ΣΚΟΠΙΑ» φέρνει στες φως μια ψυχογραφία, ένα συγκλονιστικό ντοκουμέντο ενός στρατευμένου, ίσως λίγο διαφορετικού από το σύνολο των πειθαρχημένων και χωρίς βούληση στρατιωτών, που θέλει ο στρατιωτικός μηχανισμός, και το αφιερώνει ανεπιφύλακτα στη... στρατιωτική ψυχιατρική.

Η αποκάλυψη ψυχής που ακολουθεί, έγινε προς «χρήση και θρώση», όπως αποδείχθηκε, κάποιου στρατιωτικού ψυχιάτρου στο 401 ΓΣΝΑ. Το ίδιο επαναλαμβάνεται καθημερινά για εκατοντάδες στρατευμένους, που χαρακτηρίζονται «προβληματικοί» επειδή έκαναν το «έγκλημα» να είναι ευαίσθητοι, εκεί στο ανατριχιαστικά απρόσωπο τμήμα της ψυχιατρικής του 401 και των άλλων στρατιωτικών νοσοκομείων. Δύο-τρία λεπτά που έχει στη διάθεσή του ο ψυχίατρος, αρκούν για να επιτελέσει την «υψηλή αποστολή του», διεκδικώντας σημαντικό μερίδιο συμμετοχής στην καταστολή, κατά τις επιταγές της στρατιωτικής ιεραρχίας, δύο-τρία λεπτά αρκούν για να βγάλει τα «επιστημονικά» του συμπεράσματα, να δώσει την ετικέτα «προβληματικός», «δυσπροσαρμόστος», «περιθωριακός» και μετά να πετάξει τη ψυχή του «αρρώστου» στο καλθί των ακρήτων... Ναι, στο καλθί των ακρήτων!!! Εκεί βρέθηκε, ανάμεσα σε πολλές άλλες άχρηστες αποκαλύψεις ψυχής και αυτή που παρακάτω θα διαβάσετε.

Στα χέρια μας ήρθε από ένα στρατόνομο, φύλακα της ψυχιατρικής, του οποίου η μαρτυρία, για δέσιμο και χτυπήματα με τα γκλομπς και η άσκηση κάθε μορφής βίας από τους ίδιους, στους ασθενείς μετά από εντολή του γιατρού στα πλαίσια της «θεραπείας» είναι επίσης συγκλονιστική.

Ακολουθεί το κείμενο επί λέξει, με όλα τα ορθογραφικά και φραστικά λάθη του ίδιου.

«Στην μονάδα όταν ξυπνάω το πρωί νιώθω πολύ κουρασμένος, το κεφάλι μου πρησμένο μούδιασμένο όπως και άλλα μέρη του σώματός μου π.χ. (πόδι, χέρι).

Νιώθω πως δεν έχω ακόμη ξυπνήσει, σηκώνομαι πάνω με το ζόρι σαν ναρκωμένος και αν τυχόν είμαι τις πρωινές καθαριότητες τις κάνω, με τη διαφορά ότι θυθίζω μέσα σε όλα αυτά και νιώθω χαμένος δηλαδή: Την στιγμή που καθαρίζω κάποιον διάδρομο νιώθω πως απλώνομαι, ένα έντονο βύθισμα.

Έπειτα κάθε μικρή πίεση από οπουδήποτε με προκαλεί πόνο στο στήθος και στο κεφάλι, π.χ. ένας παλιός Στρατιώτης μου λέει να διαστώ για να είμαι έτοιμος στην Επιθεώρηση εγώ εκείνη τη στιγμή διάζω νιώθω ένα έντονο πόνο στο στήθος σαν ένα κάρφωμα από μαχαίρι, ένα λιγότερο πόνο στο κεφάλι, ωρισμένες φορές όλα αυτά είναι τόσο έντονα που κλαίω από τον πόνο, δακρύζω ασταμάτητα.

Τα παραγγέλματα που εκτελώ μου προκαλούν την ίδια συμπεριφορά μόνο που χρειάζομαι περισσότερο χρόνο για να νιώθω έτσι όπως ανέφερα πιο πάνω.

Αυτό τον πόνο που είναι έντονος δεν τον νιώθω μόνο όταν μου λέει κάποιος να κάνω κάτι, αλλά και όταν είμαι ύσιχος στο κρεβάτι μου ξαπλωμένος, νιώθω και λύπη και σαν να ξεφεύγω από την πραγματικότητα δηλαδή δεν νιώθω έντονα τον Εαυτό μου στις παραπάνω καταστάσεις σαν να τον Χάνω, έπειτα νιώθω μια έντονη αηδία για τον Εαυτό μου για αυτά που νιώθω, σαν να μου έρχεται να κάνω εμετό που στο τέλος δεν κάνω.

Την συναισθηματική επαφή του Εαυτού μου την Χάνω συχνά, δηλαδή περπατώ μέσα στο Στρατόπεδο και νιώθω όλο τον Εαυτό μου να μην είμαι εγώ αυτό το άτομο, που περπατάει. Την νύχτα δεν μπορώ να κοιμηθώ, νιώθω έντονοι φόβοι, νιώθω ένα σκάσιμο, αρχίζω και αυνανίζομαι για να με πάρει ο ύπνος από την κούραση του αυνανισμού. Νιώθω πως κοιμάμαι πολύ βαριά και όμως ωρισμένες φορές ξυπνάω υδρωμένος και η καρδιά μου, Χτυπάει έντονα.

Ωρισμένες φορές ξυπνάω από της έντονες φαντασιώσεις που βλέπω στον ύπνο μου όπως: Βλέπω μερικά άτομα από τον θάλαμο μου να ανεβαίνουν πάνω στο κρεβάτι μου και να με θιάζουν, όλοι αυτοί ντυμένοι με στρατιωτικά ρούχα και εγώ μόνο με το σλιπάκι εντελώς εξαντλημένος πάνω στο κρεβάτι μου, να με πατάνε με της αρθίλες και να με πηδάνε. Όλα αυτά τα νιώθω πολύ έντονα.

Στης 10 ημέρες που είμαι στην μονάδα της 5 ήμουν Ελεύθερος Υπηρεσίας και όμως πάλι ένιωθα άσχημα ως μην έκανα τίποτα, ένιωθα πόνο άγχος και έντονο φόβο, να με καρφώνουν χιλιάδες καρφίτσες σε όλο το σώμα.

Όλη αυτή η κατάσταση με κάνει να νιώθω πως δεν ενδιαφέρομαι για το μέλλον μου η και το Παρών μου.

Νιώθω έντονες παραισθήσεις: Στα αυτιά μου ακούω ένα έντονο πιπίπι, βοητό. Εκεί που βλέπω π.χ. Τα σκαλιά βλέπω κάτι κίτρινες γραμμές σαν ακτίνες ηλίου ενώ δεν υπάρχουν.

Αμέσως μετά, ο ίδιος εκλήθη να συνεχίσει τη θητεία του, ως «προβληματικός», παίρνοντας για «θεραπεία», μια σειρά από ψυχοφάρμακα, που όπως αναφέρει στο υστερόγραφο της ψυχογραφίας του, είναι τα εξής: ΤΡΑΧΕΝΕ 15, ΤΟΦΡΑΝΙΛ, ΑΝΑΦΡΑΝΙΛ VALIUM, κλπ.

Κάποιος άλλος πήρε το δρόμο για το «τρελόχαρτο» και το στιγμιότυπο.

Ο ίδιος σήμερα θρήκε τη δύναμη να αποτυπώσει τις αισθήσεις του στο χαρτί. Αύριο όμως, ίσως βρει τη δύναμη, να αφαιρέσει τη ζωή, τη δική του ή κάποιων άλλων. Και τότε όλοι (για μια

ακόμη φορά), θα γνωρίζουμε τους θηκούς και όχι μόνο βέβαια αυτούργους.

Πάνος ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ

Η προσωποποίηση του φασισμού

■ «Ένας άνθρωπος με φανερά συμπτώματα παραληρημάτων και ψυχασθένειας μπορεί να απαγορεύει σε ανθρώπους να εξετάσουν τα ψυχολογικά προβλήματα που αυτός δημιουργήσει;

Ένας άνθρωπος μπορεί να φυλακίζει για 10 μέρες, ανθρώπους επειδή... αρρώστησαν;

Ένας μόνο «άνθρωπος», τέτοιος έτυχε στον δρόμο μας.

Ο Αντισυνταγματάρχης Πεζικού ΜΙΧΑΗΛ ΞΗΡΟΣ, διοικητής τώρα του 644 Μ/Κ.Τ.Π. Η προσωποποίηση του φασισμού, η συνέχεια της χούντας, ο θαυμαστής ακόμη του ονόματος «Παπαδόπουλος» (κατά τα λεγόμενά του), ο χριστιανός που υποχρεώνει σε όρκους και προσευχές τους στρατιώτες και τους δρίζει με χριστοπαναγίες, ο οραματιστής μιας κοινωνίας στρατοκρατούμενης με ανθρώπους ρομπότ - υποδούλων των πληκτρών του.

Οι τουαλέτες γράφουν: «ΑΝΤΙΣΤΑΘΕΙΤΕ ΣΤΗΝ ΞΗΡΗ ΛΟΓΙΚΗ»

Κι όχι με αυτοτραυματισμούς που ήδη άρχισαν.

Όχι, με αναβολές για ψυχολογικά προβλήματα που ήδη άρχισαν.

Όχι, με το πνίξιμο της κραυγής, απώγνωσης, κι αγανάκτησης που σταματάει στο λαιμό κι ολοένα πνίγει... πνίγει.

Όχι, επιλογές φυγής και θολέματος μέσα στη ζούγκλα του ΞΗΡΟΥ. Ν' αντισταθούμε με κάθε τρόπο, με φαντασία, με επιμονή κι αυτοπεποίθηση, σ' όλα τα επίπεδα, ακόμη κι επικαλούμενοι αυτόν τον σφιχτό στρατιωτικό κανονισμό. Για τα μέτρα του Αν/χη Μιχαήλ Ξηρού, ο στρατιωτικός κανονισμός αποτελεί δίοδο για δημοκρατικές παρεμβάσεις...

Ακόμα: Μπλοκάρισμα των λειτουργιών της μονάδας που προβάλλουν τον διοικητή. Όχι φιλότιμο για τις φιλοδοξίες ενός παρανοϊκού.

Όταν η τάξη είναι άδικη η αταξία είναι αρχή της δικαιοσύνης».

Αν ελέγχει την ιδιότητα μας σαν φαντάρους, χάρις σ' ένα χρυσό αστέρι, το μυαλό μας δεν μπορεί να το ελέγξει.

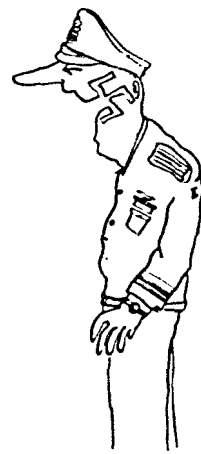
Αρνούμαστε να δεχτούμε το ΑΠΟΛΥΤΟ στη ζωή μας, στην κοι-

νώνιά μας μ' οποιοδήποτε κόστος».

Είναι βέβαιο πως πολλοί φαντάροι, θα 'θελαν να ενώσουν τη φωνή τους, με τη φωνή των στρατευμένων της 23ης Τ.Θ.Τ. του στρατοπέδου «ΚΑΝΔΗΛΑ-ΠΤΗ» στην Αλεξανδρούπολη. Και αυτό γιατί ο ελληνικός στρατός είναι γεμάτος από τέτοιους. Χρόνια τώρα το σύστημα κάνει καλά τη δουλειά του.

Ακόμα πιο βέβαιο όμως θεωρώ, πως θα τους ακολουθήσουν στην απόφασή τους να αντισταθούν δυναμικά. Οι φαντάροι της 23ης Τ.Θ.Τ. έχουν βρει το δρόμο. Οι Ξηροί στο «Πυρ το εξώτερον»...

Π.Γ.

Μ' έναν Τουρκοκύπριο φαντάρο

■ «Για μέρες, το γεμάτο προσμονή, λαχτάρα και περιέργεια ερώτημά του, μου βασάνιζε το μυαλό: "Πες μου, πώς είναι οι ελεύθερες περιοχές;" Η αναστάτωση του μετά γι' αυτά που του 'λεγα. Κάτι υπήρχε, το οποίο προσπαθούσε να αντιμετωπίσει. Κάτι που τον έκανε να υποφέρει. Τελευταία του κουβέντα: "Όλα εδώ είναι τόσο παλιά..."». Με αυτό τον τρόπο τελειώνει η συνέντευξη, μ' έναν τουρκοκύπριο στρατιώτη, που μας έστειλε από την Κύπρο η Γιούλα Λουίζου.

Αξίζει να σημειωθεί, πως η συνέντευξη πάρθηκε μέσα από ιδιαίτερους κινδύνους, δεδομένου, όπως και η ίδια παραστατικά περιγράφει, η συνάντηση έγινε κοντά στην «ΠΡΑΣΙΝΗ ΓΡΑΜΜΗ» σ' ένα τουρκικό φυλάκιο.

Παραθέτουμε ένα απόσπασμα από τη συνέντευξη, με τα πιο σημαντικά στοιχεία, έτσι για να πάρουν κουράγιο και οι έλληνες φαντάροι, αφού υπάρχουν και χειρότερα... 38 μήνες εξαθλίωσης, λέει γεμάτος αγανάκτηση και αηδία ο Αλή.

Όμως 10-20-30 μήνες από τη ζωή του κάθε ανθρώπου δεν είναι αρκετοί για να μας κάνουν να φωνάζουμε: Κάτω οι στρατοί όλου του κόσμου. Αναπτύσσοντας ταυτόχρονα την ιδέα της αλληλεγγύης και της ειρηνικής συνύπαρξης μεταξύ των λαών:

— Αλή πες μας λίγα πράγματα για σένα;

— Γεννήθηκα στην Πάφο. Και στον πόλεμο, το 1974 ήμουν πέντε χρονών. Τα θυμάμαι όλα σαν όνειρο ή μάλλον σαν εφιάλτη.

Τέλειωσα το γυμνάσιο και ήθελα να πάω στην Αγγλία να σπουδάσω οικονομικά. Όμως δεν μας επιτρέπουν. Μόλις τελειώσουμε το σχολείο, μας παίρνουν στο στρατό. Υπηρετούμε τριάντα οκτώ (38) μήνες!!! Μετά είμαστε «σπασμένοι» απ' αυτήν τη ζωή. Δεν έχουμε διάθεση για τίποτα. Μόνο να φύγουμε θέλουμε. Άλλωστε, πώς να σπουδάσουμε;

Δεν μας δίνουν διαβατήρια να πάμε στο εξωτερικό. Μας υποχρεώνουν να φοιτήσουμε ή σε πανεπιστήμιο της Τουρκίας ή στο πανεπιστήμιο της Αμμοχώστου. Αυτό εκεί, μόνο πανεπιστήμιο δεν είναι. Πηγαίνουν μόνο Άραβες, γιατί μας έχουν αναγνωρίσει σαν κράτος. Κανένας ευρωπαίος. Πολύ χαμηλό το

επίπεδο. Ποια μόρφωση μου λες. Ή το σκάς με κινδύνου να σ' εκτελέσουν ή κάθεται και αργοπεθαίνεις εδώ. Μην ψάχνεις να βρεις τίποτα...

— Καλά, 38 μήνες θητεία και δεν ξεσηκώνεστε;

— Ποιος να ξεσηκωθεί; Εδώ, έχουν καταργηθεί τα συνταγματικά δικαιώματα του πολίτη. Όταν τους παρενοχλήσεις, σε στέλνουν να κάνεις «παρέα» στο Μωάμεθ κι εγώ θέλω να μείνω εδώ στη γη. Και δεν είναι μόνο οι τριάντα οκτώ μήνες θητεία. Η ζωή στο στρατό είναι αφορητή. Δώδεκα ώρες σκοπιά. Ναι, καλά άκουσε. Δώδεκα ώρες, μέσα στη ζέστη, τον αέρα, τη βροχή. Να παλεύεις με την κούραση, τη νύστα, το φόβο - πολλές φορές. Να μην μπορείς να μιλήσεις στο απέναντι φυλάκιο, να ζητήσεις ένα τσιγάρο, γιατί είναι έλληνας. Αν σε πιάσει ανώτερος να κάνεις «τράμπα» με έλληνες, σε εκτελεί επί τόπου. Τριάντα οκτώ μήνες! Να ταξιδεύεις από φυλάκιο σε φυλάκιο κατά μήκος μιας γραμμής, μιας έρημης ζώνης και γύρω ακαλλιέρητα χωράφια. Γίνεσαι ζώο. Πολλές φορές μας παίρνει ο ύπνος στη σκοπιά. Δώδεκα ώρες είναι αυτές. Αν σε πιάσει ανώτερος σε περνάει στρατοδικείο. Έχει συμβεί - όπως μου έχουν πει, στα πρώτα χρόνια μετά τον πόλεμο - να πιάσουν στρατιώτη να κοιμάται στη σκοπιά και να τον εκτελούν. Μόλις τελειώσεις το σχολείο σε παίρνουν στο στρατό. Έρχονται άνθρωποι της ΤΜΤ, την ξέρεις; Και παίρνουν αυτούς που νομίζουν ότι τους κάνουν και τους στέλνουν στην Τουρκία. Μετά από δύο χρόνια, αυτοί γυρίζουν και είναι ανώτεροι αξιωματικοί ή πράκτορες. Φίλοι μας, παιδιά που μεγαλώσαμε μαζί και μετά δεν τολμάς ούτε να τους μιλήσεις. Τι τους κάνουν και γυρίζουν έτσι;

— Όσοι υπηρετείτε, είσατε Τουρκοκύπριοι;

— Οι στρατιώτες να. Ανώτεροι όμως αξιωματικοί είναι πολλοί από την Τουρκία. Το ίδιο συμβαίνει και στην αστυνομία. Σου λέω είναι σκατά η ζωή. Πήγες στην Πάφο; Να πας. Είναι η πιο όμορφη πόλη της Κύπρου. Πες μου, πώς είναι οι ελεύθερες περιοχές;

Για την αντιγραφή Πάνος ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ

ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΤΡΙΕΣ

Η ΓΓΕΤ ΣΕ ΣΚΑΝΔΑΛΩΔΕΙΣ

ΚΑΙ ...ΕΡΩΤΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

□ Στα χέρια μας «βρέθηκε» εκτενής επιστολή, παραλήπτης της οποίας είναι ο Υπουργός Βιομηχανίας Έρευνας και Τεχνολογίας (ΥΒΕΤ) κ. **Α. Πεπονής**, (ην παρέλαβε με Α.Π. 205/15.1.90 του Γραφείου του), και την μονογράφουν διάφοροι – δεν φαίνονται πουθενά τα ονόματά τους – σαν «Επιτροπή Πανεπιστημιακών», που φανταζόμαστε ότι το Γραφείο του κ. ΥΒΕΤ, μάλλον, θα τους γνωρίζει.

Πέρα από το ότι φαίνεται πως με το κείμενο αυτό πάει να ξεκαθαρίσει μια ενδοπασοκική διένεξη και διαμάχη στη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας (Γ.Γ.Ε.Τ.) και πέρα από το ότι το γλαφυρό και σκανδαλιστικό (σκανδαλιάρικο) ύφος προδίδει και ολίγον κεκαλυμμένον χαφιεδισμό, είναι σίγουρο πως στην επιστολή αυτή γράφονται και καταμαρτυρούνται πράγματα που καλά θα έκανε κάποιος εισαγγελέας να βάλει το χέρι του. Μέσα στην ασάφειά του – το κείμενο – κρύβει και κάποιον χορό εκατοντάδων εκατομμυρίων, που... σκορπίστηκαν ανόμως

ή παρανόμως.

Και πριν θέσουμε εμείς τα ερωτήματα που θα θέλαμε να μας απαντήσει ο κ. Πεπονής, να δούμε – για λίγο – τα ζητήματα που προκύπτουν από την εκτενή επιστολή των «Πανεπιστημιακών»:

1. «Εκατομμύρια – χρήματα του Ελληνικού Λαού – εξακολουθούν να χάνονται από την ΕΟΚ ή να διασπαθίζονται από τον κρατικό κορβανά από τους 4-5 φίλους και φίλες σας της Γ.Γ.Ε.Τ. με αποτέλεσμα τα Ερευνητικά Κέντρα να φυτοζωούν και να μαραζώνουν αντί να προχωρούν, όπως στο Εξωτερικό. Και τώρα με το ΣΠΑ τι έχετε να πείτε σεις ο ίδιος; Είχατε θεωρήσει υπερβολές μερικές καταγγελίες μας παλιότερα. Τώρα, τα λούζεσθε...»

2. «Η Έρευνα δεν μπορεί να θρίσκεται σε χέρια ΜΑΦΙΟΖΩΝ. Τα εκατομμύρια των δραχμών του Ελληνικού Λαού δεν μπορεί να διοχετεύονται στα περιστασιακά φιλαράκια της Μαφίας με τους γνωστούς τρόπους...»

3. «... Ευνοείτε ένα Κέντρο (σ.σ.

Ερευνών) λόγω προσωπικών φιλοδοξιών αλλά και διασυνδέσεων και ξεχνάτε όλα τα άλλα. Αυτά σας καταμαρτυρούν οι πανεπιστημιακοί και οι ερευνητές σε όλη τη χώρα...»

4. «Φτιάξατε ένα Γνωμοδοτικό Συμβούλιο που δεν είναι τίποτε άλλο από μια «έμπνευση» του... (που) ο ίδιος δεν θέλει Γνωμοδοτικά Συμβούλια Έρευνας, γιατί θα χάσει τα οφίκια και τις εισπράξεις, αλλά και τις *παράνομες μίζες*...»

5. «Τι θα κάνετε τώρα με το ΣΠΑ (Πρόγραμμα Περιφερειακής Ανάπτυξης), κύριε Πεπονή; Τι θα βγείτε να πείτε για το ΣΠΑ και τα *χρήματα που χάνονται* στις παραμονές των νέων εκλογών στον ελληνικό λαό;...»

Στην επιστολή γίνεται αναφορά σε επώνυμα πρόσωπα της ΓΓΕΤ, πρόσωπα του «περιβάλλοντος Πεπονής», και στο ρόλο τους στην Υπηρεσία, αλλά και σε εξω-υπηρεσιακές δημοσιογραφικές ή και γαργαλιστικές δραστηριότητές τους. Το κείμενο-επιστολή είναι άκρως αναλυτικό και έχει λογοτεχνικό-φιλολογικό ενδιαφέρον, αφού έτσι κι αλλιώς παρουσιάζει πράγματα, μάλλον γνωστά, για όσους γνωρίζουν την κατοχύρωση της αργομισθίας, μέσω της μονιμότητας, των υπαλλήλων του δημόσιου τομέα. Ανθολογούμε χαρακτηριστικές φράσεις και «ατάκες»:

• «... σε κάποιον που συνελήφθη επ' αυτοφώρω μέσα στην ΓΓΕΤ ολόγυμνος μετά της εκλεκτής του την οποία εσείς προαγάγατε σε... υποδιευθύντρια, έχουν ήδη καταβληθεί σημαντικά ποσά για... τις υπερωριακά προσφερθείσες "υπηρεσίες" του...»

• «... εισπράττονται ποσά από τους κόλακές σας με τη μορφή αμοιβών, για παιδαριώδεις συναθροίσεις Δ.Σ. διαφόρων εταιριών που μόνο έρευνα δεν κάνουν...»

• «... αποκαλείσθε (Σ.Σ. από τους υπαλλήλους) «ταξιδιωτικός πράκτορας» λόγω των άφθονων ταξιδιών που επιτρέπετε άκριτα να γίνονται...»

• «... τα χρήματα για την έρευνα τα διαχειρίζονται στην κυριολεξία γνωστοί *σαλτιμπάγκοι* οι οποίοι είναι ταπεινοί κόλακες της εκάστοτε ηγεσίας...»

• «για την *ικανοποίηση ερωτικών θισιών* του βάλατε το ελληνικό Δημόσιο να πληρώσει ταξιδάκι του, καθώς και ταξιδάκι της εκλεκτής του στην Ισπανία...»

• «... ο ίδιος αυτός διευθυντής... έχει αποφασίσει να εγκαταστήσει ως... διευθύντρια την *μαιτρέσσα* του...»

• «... σας *επεβλήθη*, έπειτα από τηλεφώνημα του Ε. Αθέρωφ με τον οποίο είναι γνωστό ότι συνδέονται από ετών. (Σ.Σ. Αυτό το πρόσωπο, κατά τους συντάκτες της επιστολής, είναι)... γνωστό και (για) την φιλοχουντική του δραστηριότητα, αλλά πάντως και μέλος του ΠΑΣΟΚ... μετά τις νικηφόρες εκλογές του 1981!!!!» Το ίδιο πρόσωπο χαρακτηρίζεται σαν «ο τυραννικός χουντοδεξιός πράσινης απόχρωσης (και) είναι έμπιστός σας, κύριε Πεπονή...»

• Στην όλη ιστορία υπάρχει και η «ξανθειά ηγερία του ΟΒΙ (Σ.Σ. Οργανισμός Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας) και η οποία μάχεται πονηρά για τα συμφεροντάκια της... η *μοχθηρή*...» (Σ.Σ. Είναι ένα θέμα που «έχει ψωμί» και χρειάζεται ψάξιμο).

• «Λοβιτούρες, κύριε Πεπονή, πολλές *λοβιτούρες*... η σαπισμένη κάστα των φίλων σας... για τούτο και πολλοί ειλικρινείς και σεμνοί αγωνιστές που *δεν πήραν δραχμή μία* εκτός από τον ταπεινό μισθό τους αηδίασαν... Κι ως μην τα ρίχνουν όλα – μερικοί καλοθελητές – στον ηγέτη μας τον Ανδρέα Γ. Παπανδρέου...»

• «Εσείς δηλώνετε: *αρνούμαι να ασχοληθώ με τα... διοικητικά!*»

• Ατάκες: «το παίζει οσία Μαρία» «διαβόητος ομοφυλόφιλος και πιθανότατος φορέας της σχετικής νόσου», «δική του ηγερία – τον θηλυκό *Τάδε*», «η χτεσινή φτωχούλα και σημερινή πολυεκατομμυριούχα», «η ασυνεργάσιμη και ψυχολογικά ανώμαλη», «ηλίθιους θενετισμούς της», «γνωστός τεμπέλης», «τραμπούκους», «φαγάνες», «γλωϊώδεις τύποι», «ανεπαρκείς», «τουρίστριες»...

• Και κάπου – στο τέλος – αναρωτιούνται οι συντάκτες αυτής της επιστολής: «Αυτή την Δημοκρατία επαγγέλθηκαν εμείς του ΠΑΣΟΚ;»

Κι εμείς τι ζητάμε από σας, κύριε Πεπονή;

1. Στείλτε μας τα *πλήρη ονόματα των επιστολογράφων* «πανεπιστημιακών» για να τους γνωρίζουμε. Καλό θα κάνει και στους ίδιους, να τους ξέρουμε.

2. Επειδή, σίγουρα, κάτι σάπιο υπάρχει στο βασίλειο της Δανιμαρκίας, που λέγεται ΓΓΕΤ, σας καλούμε να μας στείλετε *αναλυτικό πίνακα φορέων και ιδιωτών που έχουν χρηματοδοτηθεί για διάφορα ερευνητικά προγράμματα, από το 1985 έως σήμερα. Και, βέβαια, ποια είναι τα πρόσωπα που απαρτίζουν τις διάφορες επιστημονικές ομάδες και ποια είναι τα ποσά των επιχορηγήσεων και χρηματοδοτήσεων. Ξέρετε πως ακούγονται πολλά.*

3. Όταν προκύπτουν προβλήματα και ζητήματα διοικητικής λειτουργίας, μεταξύ των υπαλλήλων σας, και αυθαίρετες ερμηνείες διατάξεων νόμων και διαταγμάτων, ποιος επιλαμβάνεται αυτών των θεμάτων για να δώσει λύση; Και η ΓΓΕΤ «*θράζει*» *επί πολύ καιρό με τέτοια προβλήματα*. Εσείς τι λέτε;

4. Όταν κάποιος υπάλληλος των Υπηρεσιών που εποπτεύετε και δη με ύπατο αξίωμα-θέση στην πυραμίδα της Διοίκησης (στέλεχος της Διοίκησης) σας υποβάλλει την *παραίτησή του, καταγγέλοντας πράγματα που συμβαίνουν «κάτω από τη μύτη» σας, εσείς τι κάνετε κύριε Πεπονή; Τον ακούτε και τον βλέπετε από κοντά ή κάνετε δεκτή την παραίτησή του και όλα μέλι-γάλα;*

5. Αλήθεια, ποιος επιτρέπει ελεύθερη δράση «τρομοκρατών» στη ΓΓΕΤ;

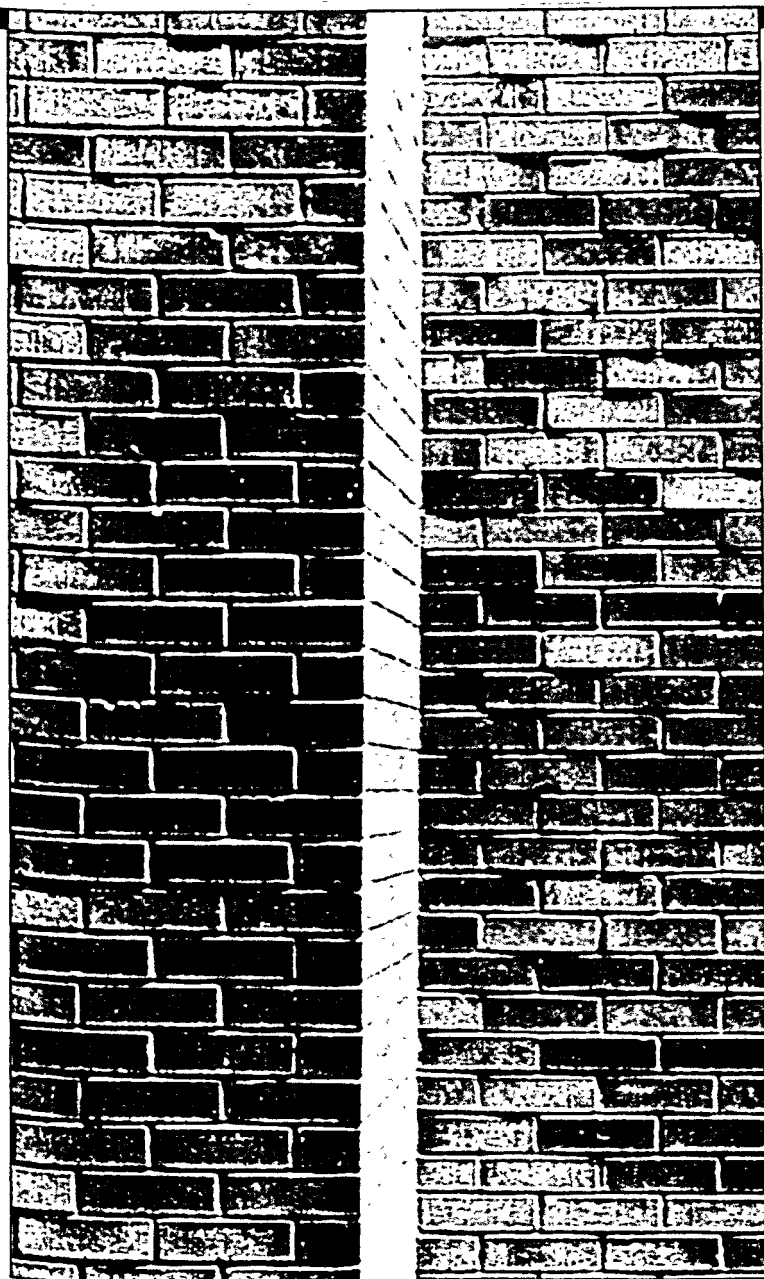
Εν αναμονή, λοιπόν...

Γιώργης ΕΞΑΡΧΟΣ

ΤΣΟΝΤΕΣ

■ Με την κατασκευασμένη κατηγορία ότι: «σε μη επακριβώς καθορισμένο χρόνο πούλησε σε άγνωστα άτομα που πιθανώς διέμεναν στη Λίμνη Πρέβελης Ρεθύμνου ποσότητα ινδικής κάνναβης» κρατείται προφυλακισμένος παράνομα από τις 10/10/89 στις Δικαστικές φυλακές Χανίων ο Γιάννης Πουλής καθώς και ο συγκατηγορούμενός του Στέργιος Μπρουμίδης. Η σύλληψή τους πραγματοποιήθηκε όταν αστυνομικοί της ασφάλειας Ρεθύμνου εισέβαλαν στο χώρο που διέμεναν μόνιμα, στη λίμνη Πρέβελης και βρήκαν 3,5 γραμμάρια χασίς που είχε ο Σ.Μ. για δική του χρήση. Παρότι ο Σ.Μ. δήλωσε ότι η ποσότητα της κάνναβης ήταν δική του, η Αστυνομία θέλοντας να ενοχοποιήσει και τους δυο κατασκεύασε ένα γελοίο καταγορητήριο (ακόμη και με φράσεις όπως «χτυπούσαν τα ταμπούρλα όλη τη νύχτα») το οποίο τουλάχιστον νομικά δεν στέκει. Σύμφωνα με το άρθρο 12 του νόμου για τα ναρκωτικά, όσοι προμηθεύονται μικροποσότητα ινδικής κάνναβης τιμωρούνται με ποινή φυλάκισης –και όχι με προφυλάκιση– που μπορεί να ελαχιστοποιηθεί μέχρι τις 15 ημέρες. Παρ' όλα αυτά οι δυο κατηγορούμενοι μένουν παράνομα προφυλακισμένοι, αν και η ποσότητα που βρέθηκε δεν μπορεί να επιδέχεται άλλη κατηγορία εκτός από αυτήν της κατ' ιδίαν χρήσης, που ορίζεται από το νόμο ως πλημμέλημα, και όχι εκείνη της πώλησης που ορίζεται από το νόμο ως κακούργημα.

Στις 10/12/89 οι Γ.Π. και Σ.Μ. έχοντας υποστεί θάναση μεταχείριση από την αστυνομία (ξυλοδαρμούς και κούρεμα στον Γ.Π.) ξεκίνησαν απεργία πείνας διαμαρτυρόμενοι για την παράνομη κράτησή τους. Από την πλευρά της διεύθυνσης των φυλακών Χανίων έγινε προσπάθεια υποθιψασμού της φυλάκισής τους, αφού σύμφωνα με αυθαίρετη γνωμάτευση κάποιου «παθολόγου» η ενέργεια της απεργίας πείνας αποτελεί ένδειξη διαταραγμένης προσωπικότητας του Γ.Π. και επίσης ένδειξη για τάση αυτοκτονίας. Στην συνέχεια, ο Γ.Π. μεταφέρθηκε στο ψυχιατρείο Κορυδαλλού (και όχι στο νοσοκομείο κρατούμενων όπως γίνεται σε τέτοιες περιπτώσεις) όπου δέχτηκε αγωγή με ενέσεις (ALOPERIDIN-AKINETON-EFORTIL) η οποία εφαρμόζεται σε περιπτώσεις σχιζοφρένειας, σε μια προσπάθεια της αστυνομίας να τον παρουσιάσει σχιζοφρενή και ενώ οι γονείς του είχαν κάνει υπεύθυνη δήλωση ότι δεν δέχονται να γίνει η αγωγή. Τα αποτελέσματα της «θεραπείας» ήταν οδυνηρά για τον καθαρό οργανισμό του Γ.Π. (μια και ο τρόπος ζωής του κοντά στη φύση χωρίς να κάνει χρήση αλκοόλ, φαρμάκων και άλλων τοξικών) που δεν μπόρεσε να δεχτεί ένα τέτοιο χημικό βομβαρδισμό.

Από τις 9/1/90 ο Γ.Π. επέστρεψε στις

φυλακές Χανίων άλλα η δημοσιότητα που δόθηκε γύρω από το πρόσωπό του ενόχλησε τον διευθυντή των φυλακών Χανίων. Με αφορμή ένα γράμμα, που προσπάθησε να στείλει ο Γιάννης στην δικηγόρο του Κατερίνα Ιατροπούλου, ο Διευθυντής των φυλακών τον απείλησε ότι θα του επιβάλλει πειθαρχική ποινή και θα τον μεταφέρει σε πειθαρχική φυλακή (Αλικαρνασσός). Πρέπει να σημειώσουμε τα εξής:

1) Η περιοχή της Πρέβελης εξαιτίας του ήπιου κλίματος που την χαρακτηρίζει, εδώ και πολλά χρόνια προσελκύει εκατοντάδες άτομα τα οποία ακολουθούν ένα τρόπο ζωής που θα μπορούσε να προσδιοριστεί ως εναλλακτικός-ελευθεριακός.

2) Ο επί κυβερνήσεως συνασπισμού υπουργός Δημόσιας Τάξης Γ. Κεφαλογιάννης σε μια προσπάθειά του να κάνει εκκαθαρίσεις στο Ρέθυμνο χρησιμοποίησε για προσωπική του προβολή (ήταν υποψήφιος βουλευτής της Ν.Δ. στο Ρέθυμνο) την εκκαθάριση της περιοχής της Πρέβελης από τα «κακοποιά στοιχεία», ενώ ταυτόχρονα η αστυνομία έσπερνε φήμες στο Ρέθυμνο ότι η Πρέβελι είναι τόπος εγκληματος και σπαρμένη με σύριγγες. Η σύλληψη των δυο έγινε ακριβώς την τελευταία μέρα της θητείας της κυβέρνησης συνασπισμού, σε μια προσπάθεια της αστυνομίας να ενοχοποιηθεί και τρομοκρατήσει τα άτομα που διαμένουν εκεί μόνιμα –κάτι που έχει γίνει άλλωστε και στο παρελθόν.

3) Σύμφωνα με μαρτυρίες του Γ. Πουλής σε γράμμα του, που έχει δημοσιευτεί στον τύπο, έχουν γίνει προτάσεις σε ιδιοκτήτη της περιοχής να αγοράσει η Πρέβελι (τις οποίες όμως έχει απορρίψει) σε προσπάθεια κάποιων να αναπτυχθεί τουριστικά η περιοχή.

Είναι φανερό, από τα παραπάνω, ότι η τρομοκρατία και η ενοχοποίηση των ατόμων που διαμένουν στη Πρέβελι έχει σαν σκοπό να εκδιώξει τα άτομα που διαμένουν εκεί, είτε γιατί προκαλούν με τον τρόπο ζωής τους και την αστυνομία και το δημόσιο αίσθημα της κοινωνίας του Ρεθύμνου, είτε γιατί με την στάση τους εμποδίζουν μια τυχόν προσοδοφόρα τουριστική ανάπτυξη της περιοχής.

Αυτή την στιγμή, οι Στέργιος Μπρουμίδης και Γιάννης Πουλής παραμένουν προφυλακισμένοι στις φυλακές Χανίων, ενώ οι δυο αιτήσεις αποφυλάκισης που έχουν κάνει στο Συμβούλιο Πλημμελειοδικών Ρεθύμνου έχουν απορριφθεί. Οι δυο κρατούμενοι σκέπτονται να ξαναρχίσουν την απεργία πείνας (την οποία έχουν διακόψει) διαμαρτυρόμενοι για την παράνομη προφυλάκισή τους που στηρίζεται σε αόριστες και αβάσιμα χαλκευμένες κατηγορίες.

■ Με συγκέντρωση και πορεία προς τις φυλακές Κορυδαλλού στις 8/1/90 η Ε.Σ.Ε.Α.Ν., η Ε.Κ.Ο., οι αυτόνομοι πυρήνες Κορυδαλλού και Νίκαιας καθώς και η ομάδα συμπαράστασης στους Γιάννη Πουλή και Στέργιο Μπρουμίδη, κατήγγειλαν την εξοντωτική φυλάκιση των τοξικομανών στις φυλακές Κορυδαλλού. Την ίδια μέρα οι τελευταίοι κατέβαιναν σε απεργία πείνας, ζητώντας την άμεση αποφυλάκιση των ίδιων και των Γ. Πουλής και Στ. Μπρουμίδη και τον διαχωρισμό των ναρκωτικών ουσιών σε σκληρές και μαλακές.

Σε σχετικό υπόμνημά τους προς το Υπ. Δικαιοσύνης και άλλους φορείς οι τοξικομανείς των φυλακών Κορυδαλλού υποστηρίζουν: «Πρέπει να γίνει νοητό και αντιληπτό, τόσο σε εμάς τους ίδιους όσο και στους αρμόδιους νομοθετικούς και δικαστικούς λειτουργούς ότι ο τοξικομανής χρήστης χασίς ή ηρωίνης (ή ακόμα και ο μικροδιακινητής) είναι θύμα ενός μεγαλοκυκλώματος που έχει σκοπό την προβολή του αστυνομικού έργου. Το έργο αυτό όχι μόνο προληπτικό ή κατασταλτικό δεν είναι, αλλά πολλές φορές ξεπερνά τα όρια της οποιας νομιμότητας του αφήνεται από την πολιτεία. Το αποτέλεσμα είναι να κακοποιείται σωματικά και ψυχολογικά ο κάθε τοξικομανής χρήστης που συλλαμβάνεται και να καλλιεργείται ο χαφιεδισμός, με τον εκθιάσμό της παραπομπής στη δικαιοσύνη με «φουσκωμένες» κατηγορίες.

Συμπερασματικά, βλέπουμε εκ των υστέρων την Δικαιοσύνη να γίνεται καταπέλτης και να απονέμει εξοντωτικές ποινές σε χρήστες τοξικομανείς που κανέναν άλλο δεν έβλαψαν, παρά μόνο τον εαυτό τους και να συγκατατίθεται στα τυποποιημένα συκοφαντικά σημειώματα της Δίωξης ναρκωτικών.

Επίσης καταγγέλλουμε την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τον διαχωρισμό που γίνεται στις ποινές, ιδιαίτερα σε έγχρωμους ή λευκούς αλλοδαπούς που συλλαμβάνονται σαν μεγαλέμποροι ενώ και αυτοί μπορεί να ενήργησαν ή να είναι θύματα του πάθους και της εξάρτησής τους από τον λευκό θάνατο.

Τέλος, εμείς οι τοξικομανείς των Δικαστικών Φυλακών Κορυδαλλού ζητάμε την ευαισθητοποίηση και συμπαράσταση των απανταχού συλλόγων και οργανώσεων υπέρ των τοξικομανών, με το να ανταποκριθούν στο αίτημά μας για ΛΕΥΤΕΡΙΑ και αποποινικοποίηση των ναρκωτικών».

● WILLIAM GIBSON: «NEY-POMANTHE». Μυθιστόρημα. ΕΚΔΟΣΕΙΣ AQUARIUS. ΑΘΗΝΑ 1989.

Το βιβλίο αυτό περιέχει λίγες πληροφορίες για το συγγραφέα, μικρές αφιερώσεις και μια συγκλονιστική ιστορία ενός μέλλοντος που βρίσκεται ήδη σε απόσταση αναπνοής. Ξεκινώντας την ανάγνωση νομίζει κανείς πως θα συναντήσει σάπιους ήρωες του περιθωρίου μιας σύγχρονης μεγαλούπολης. Οι σάπιοι ήρωες υπάρχουν, το περιθώριο έντονα κυριαρχεί όμως στη θέση της σύγχρονης μεγαλούπολης υπάρχει ένας φρικαστικός κόσμος του μέλλοντος χωρίς σύνορα, κλειστός όμως και δύναστος. Ο «Νευρομάντης» είναι το πρώτο έργο του Γκιμπσον και ίσως είναι αρκετό για να του δώσει σημαντική θέση στην σύγχρονη παγκόσμια λογοτεχνία. Το μυθιστόρημα κινείται στους χώρους της επιστημονικής φαντασίας. Η ειρωνεία είναι πως η επιστημονική φαντασία του Γκιμπσον είναι σημερινή, σχεδόν είναι συ-

νήθεια καθημερινή. Κι αυτό που προκαλεί ταράχη είναι η ποιητική γραφή του χθες, που έμπνεα εισβάλλει στο αύριο. Ο Γκιμπσον είναι ο κατ' εξοχήν cyber-punk συγγραφέας και ζει στο Βάνκουβερ.

Τη μετάφραση έχει κάνει ο Δημήτρης Σταματάκης και οι εκδόσεις μας πληροφορούν πως σύντομα θα εκδώσουν κι άλλα βιβλία του Γκιμπσον. Περιμένουμε!

● ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ: «Πέντε ώρες». Μυθιστόρημα. ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ. ΑΘΗΝΑ 1989.

Πρώτη εμφάνιση ενός νεαρού συγγραφέα, με το μυθιστόρημα «Πέντε ώρες». Ο Γιάννης Παπαγιάννης, 27 μόλις χρόνων, γράφει μια ιστορία σκληρή με φόντο τη σύγχρονη Αθήνα. Πέντε νεαροί «αναρχικοί» περιπλανιούνται ένα δρόμο στην πόλη. Ο συγγραφέας μιλώντας σε πρώτο πρόσωπο καταγράφει σκέψεις και

αντιδράσεις, ρίχνει φως στις σχέσεις των φίλων και τους αφήνει να συγκρούονται με τον εαυτό τους και με τους άλλους. Πέντε ώρες μιας ατέλειωτης επαναλαμβανόμενης αθηνναϊκής νύχτας. Μια καλή πρώτη παρουσία ενός νεαρού συγγραφέα.

● TIMOTHY LEARY: «Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΚΣΤΑΣΗΣ». (Δοκίμιο). ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ». ΑΘΗΝΑ 1989.

Το βιβλίο αυτό έχει μια ιδιότροπη σύνθεση. Ο βασικός του κορμός αποτελείται από μια εκτεταμένη συνέντευξη που έδωσε στο περιοδικό PLAYBOY ο Τίμοθι Λήρυ, αρχηγός του Ψυχοδελωτικού κινήματος. Ενός κινήματος που στήριζε τη θεραπεία σε καινούριες μεθόδους με τη χρήση χημικών ουσιών και LSD. Ο Λήρυ γεννήθηκε το 1920 στο Σπρίνγκφιλντ της Μασαχουσέτης. Το 1950 πήρε διδακτορικό στην κλινι-

κή Ψυχολογία στο Πανεπιστήμιο του Μπέρκλεϋ και δούλεψε σαν διευθυντής Ψυχολογικών Ερευνών στο Ίδρυμα Κάιζερ του Ώκλαντ. Ταξίδεψε δίνοντας διαλέξεις στην Ευρώπη και το 1963 παύθηκε από τα καθήκοντά του στο Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ, όταν έγινε γνωστό ότι πειραματίστηκε πάνω στον εαυτό του, τους δοηθούς του και εκατοντάδες εθελοντές με ελεγχόμενες δόσεις ψυλοκιδίνης, χημικού παράγωγου των «ιερών μανιταριών». Ο Λήρυ αναγνωρίζεται σήμερα από τους ψυχοδελωτικούς σαν Μεσσίας, μάρτυρας και ηγέτης τους. Το βιβλίο συμπληρώνεται από την μελέτη του Allan Watts για την νέα χημεία και την ψυχοδελωτική και θρησκευτική εμπειρία. Τέλος υπάρχει και η «Πέτρα του ήλιου», ένα ποίημα του OCTAVIO PAZ σε μετάφραση του Γιώργου Μακρή.

Τις μεταφράσεις των άλλων κειμένων έχουν κάνει ο Αλέξανδρος Καλοφωλιάς, η Σύλ-

βια και ο Αθανάσιος Παπαζήμας.

Γιάννης ΝΑΟΥΜΗΣ

● Έρικ Άμπλερ, Υπόθεση Ντελτώφ, μετάφραση Ανίτας Π. Παναρέτου, Εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ, Αθήνα 1989, σελ. 300.

Ο Έρικ Άμπλερ που άρχισε να γίνεται γνωστός και στη χώρα μας (Η μάσκα του Δημήτριου) έχει αναγνωριστεί σαν ένας από τους μαστόρες του πολιτικού θρίλερ, του έξυπνου και πολυσχιδούς αυτού είδους που δεν θα 'πρεπε να συγχέεται με τους κατά παραγγελία μανιχαϊσμούς τύπου ΣΑΣ κλπ. Η Υπόθεση Ντελτώφ, γραμμένη πριν 40 χρόνια, αλλά περριεργα επίκαιρη σήμερα, συμβαίνει στα πρώτα χρόνια μιας βαλκανικής «λαϊκής δημοκρατίας», όταν σπάνε οι πολιτικές συμμαχίες με κάποια μικρότερα κόμματα και δυνάμεις του παρελθόντος. Ένας Άγγλος θεατρικός συγγραφέας παίρνει την ασυνήθιστη δουλειά να καλύψει δημοσιογραφικά μια σημαντική πολιτική δίκη. Καθόλου ηρωικός ευτυχώς, οξυδερκής αλλά άσχετος, φιλελεύθερος δημοκράτης, ορθολογιστής και φυσικά αντι-βαλκανικός, ο κεντρικός ήρωας και ο συγγραφέας φροντίζουν για ένα καθόλου βαρετό μείγμα από κράτος και παρακράτος, ρυθμούς, σασπένς και χιούμορ, μέσα σε νηφάλια ψυχροπολεμικό κλίμα. Επίκαιρο.

Νέες εκδόσεις

● ΓΙΟΖΕΦ ΡΟΤ: «Ο ΙΣΤΟΣ ΤΗΣ ΑΡΑΧΝΗΣ». Μυθιστόρημα. Εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ. ΑΘΗΝΑ 1989.

Ο Ροτ έγραψε τον ιστό της αράχνης το 1923 και το δημοσίευσε σε συνέχειες στην σοσιαλιστική εφημερίδα της Βιέννης Arbeiter-Zeitung τον ίδιο χρόνο. Ακριβώς εκείνες τις ημέρες ο Ροτ είδε την ιστορία του να δικαιώνεται. Ό,τι έζηκε στο μυθιστόρημά του συνέβη: Το πραξικόπημα Χίτλερ-Λούντεντορφ. Αυτό βέβαια δεν ήταν σύμπτωση γιατί ο Ροτ υπήρξε πάντα ένας καλός δημοσιογράφος κι ένας έξυπνος παρατηρητής του καιρού του. Στο μυθιστόρημα περιγράφει με ακρίβεια το κλίμα που οδήγησε την επικράτηση του φασισμού. Ήρωας της ιστορίας είναι ένας ασήμαντος άνθρωπος, ο Τέοντορ Λόζε: εθνικιστής, χαφιάς, μέλος δολοφονικών παρακρατικών οργανώσεων, κι όλα αυτά όχι από πεποίθηση αλλά γιατί θέλει με κάθε τρόπο να ανέλθει και δεν μπορεί αλλιώς.

Ο «Ιστός της Αράχνης» έχει όλες τις αρετές που χαρακτηρίζουν τη γραφή του Ροτ: η ακρίβεια στην έκφραση, η λεπτομέρεια το πυκνό ύφος που παραπέμπει στην παράδοση των Εβραίων της Ανατολής, όπου και πρέπει να αναζητηθούν οι λογοτεχνικές ρίζες του Ροτ.

Το μυθιστόρημα αποτέλεσε το θέμα της ταινίας που εκπρο-

ΜΑΝΟΥΣΑΚΗΣ

Ο φόβος του σκοταδιού

■ Ιδιάζουσα περίπτωση ποιητή της δευτέρας μεταπολεμικής γενιάς, ο Γιώργος Μανουσάκης μπορεί να θεωρηθεί (επιφανειακά τουλάχιστον) ως «μη πολιτικός». Σε αντίθεση με τους περισσότερους από εκείνους που έκαναν την εμφάνισή τους στα Γράμματα μέσα στη δεκαετία του '60, αποφεύγει συστηματικά την ενασχόληση με το φορτισμένο μετεμφυλιακό πολιτικό κλίμα που σηματοδότη τη λογοτεχνική δημιουργία της «γενιάς των απόηχων». Στο έργο του, η εικόνα της μεταπολεμικής, «ανοικοδομούμενης» κι εκσυγχρονιζόμενης Ελλάδας δίνεται οπαραδικά, δια της τεθλασμένης: μέσα απ' τα εγκαταλεμένα χωριά της ορεινής Κρήτης, την καταστροφή των παραδοσιακών Χανίων απ' το οικοδομικό «μπουμ» ή τις μόλις ομολογημένες ενοχές του δημόσιου υπάλληλου για τη «σιωπή της φρόνησης» που επιδεικνύει απέναντι σ' ένα δικτατορικό καθεστώς που, αντικειμενικά, σε μια δεδομένη φάση υπηρετεί. (Φυσικά, υπάρχουν και κάποιες εξαιρέσεις - γέννημα του «υπερπολιτικού» κλίματος της μεταπολίτευσης - συγκεντρωμένες κυρία στο «Τρίγλυφο» και οι οποίες, ιδωμένες μια δεκαετία αργότερα, μπορούν άνετα να θεωρηθούν ως η εξαίρεση που επιβεβαιώνει τον κανόνα). Γιατί η ποίηση του Μανουσάκη είναι πάνω απ' όλα μια ποίηση προσωπική. «Ποίηση εσωτερικού χώρου» (για να δανειστώ το χαρακτηρισμό του Κ. Παπαγεωργίου²). Κόκκινο νήμα που τη διαπερνά, διασχίζοντας

ζάλη του εξατομικευμένου ανθρώπου μπροστά στο πέρασμα του χρόνου και την εξασφαλισμένη προοπτική ενός τέλους προδιαγεγραμμένου κι αναπόφευκτου, απέναντι στο οποίο κάθε σκέψη για αντίσταση είναι μάταιη:

Σταμάτησε στο σπίτι του/όλα τα ρολόγια. Σκέψη τρελή/ ενός γέρου που φαντάστηκε/ πως θ' αποκοιμίζε το χρόνο/ αν έπαυε να τον μετρά.

Ξέχασε πως το σώμα του/ήτανε το ρολόι που λειτουργούσε/ με την πιο μεγάλη ακρίβεια. Κι έδειχνε κιάλας παραπέντε.

Το δέος του ποιητή για το θάνατο αντανάκλαται σε πλήθος υποπαράγωγα - και πρώτα απ' όλα σ' έναν ενστικτώδη φόβο για τον ύπνο:

Βρέχει/Από την υδροροή/το νερό κατεβαίνει/ ως τα θεμέλια του ύπνου./ Λάσπωσε ο χώρος του ονείρου/ Προχωρώ και βουλιάζω./

Φόβος του ύπνου, φόβος του σκοταδιού:

Στο μαύρο δάσος της νύχτας/ κάθε οικόσιτη σκέψη/ μεταμορφώνεται σε σαρκοδόρο./ Το σκοτάδι διασπίζεται από μάτια/ που φωσφορίζουν απειλητικά/ αποστάσεις απροσδιόριστες/ έρπουν αθόρυβα σώματα/ Το πρωί θ' αναδυθώ στο φως/ σπαρταγμένος.

μήνης ζωής απωθεί κατά τη διάρκεια της μέρας:

Στον προθάλαμο του ύπνου/το ζεστό σκοτάδι επωάζει/ τους σκορπιούς των σφαλμάτων μας/ τους μονήρεις ερωδιούς των ονείρων μας/ τους φυγάδες ναυτίλους πόθους μας.

Η νύχτα τέλος, επιτείνει την αδυναμία επικοινωνίας και την αίσθηση της αποξένωσης:

Είναι κι η σιωπή η αβάσταχτη των ξένων ύπνων/θέλω να τήνε κομματιάσω μα δεν τολμώ.

Αποξένωση που κυριαρχεί και στην καθημερινή ζωή, αποξένωση που παράγεται απ' την έλλειψη τόλμης:

Όλα τα 'δες κι αποκρυπτογράφες/ της σημασίας τους/ κι όμως στάθηκες ως το τέλος/ δώθε απ' το φράγμα των δισταγμών/ ο αιώνιος υπολογιστής των πιθανοτήτων.

Η αδυναμία επαφής με τον περιγύρο του, οδηγεί τον ποιητή στην απόπειρα να αρπαχτεί απ' τα πράγματα, αντικείμενα δίχως ζωή και θάνατο:

Ταύτα είν' οι άγκυρές μου, συλλογίζεται (...)/ δίχως αυτά θε να 'μουν, έρμαιο των ανέμων.

Εγχείρημα μάταιο, όπως και τα προηγούμενα:

Μη σε ξεγελά η ηρεμία/κρυφά δουλεύει η φθορά/

Ρωγμές αδιόρατες/χαράζουν τους τοίχους.

Το σαράκι τρώει το ξύλο/η υγρασία το μέταλλο.

Το μέλλον επωάζει/τη μέρα της ερείπωσης.

Δεν απομένει παρά η εξιδανικευση ενός όχι και τόσο πρόσφατου παρελθόντος (ιδιαίτερα προσφιλής στην ποίηση του Γιώργη Μανουσάκη) - και κάποιες απόπειρες φυγής ή εξέγερσης, που ποτέ δεν ολοκληρώνεται.

Εσείς κουβεντιάστε με το πρόσωπό μου/ όσο θα λείπω/ Έχω αφήσει τη φωνή μου πίσω απ' τα δόντια μου. (Μονόλογοι)

Μίλησέ μου απ' το σήμερα/άγγιξε με απ' το τώρα/ Τεντώθηκα/αφάνταστα σ' όλο το μήκος/της ζωής μου/ πονώντας την υπερβολική επιμήκυνση. (Χώροι Αναπνοής).

Απόπειρες τελικά ηττημένες, καθώς αδυνατούν ν' αναμετρηθούν με μια πραγματικότητα αυτοανααιρούμενων προσδοκιών:

Στο θυθό των ματιών που δεν καταδύθηκες/ βρίσκεται η υπόσχεση της διάρκειας.

Τ.Κ.

1. Για τη «γενιά των απόηχων» βλ. το βιβλίο του Βαγγέλη Κάσου «Η Ασφύξια του Βλέμματος». Νέα Σύνορα 1989.
2. Κ.Γ. Παπαγεωργίου «Ποίηση κλειστού χώρου» Γράμματα και Τέχνες τ. 47 (9-10 1986).
3. «Μονόλογοι» (1967). «Το σώμα της σιωπής» (1970). «Τρίγλυφο» (1976). «Τα ριχθέντα πουλιά και άλλα ποιήματα» (1978). «Χώροι Αναπνοής» (1988).

σώπησε την Δυτική Γερμανία στο Φεστιβάλ των Καννών του 1989. Την μετάφραση έχει κάνει η Τούλα Σιετή.

● **ΝΑΘΑΝΙΕΛ ΧΩΘΟΡΝ:** «Το άλικο γράμμα». Μυθιστόρημα. ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΤΝΩΣΗ» ΑΘΗΝΑ 1989.

Ο Ναθανιέλ Χώθορν γεννήθηκε το 1804 στο γνωστό μας πλέον Σάλεμ της Βοστώνης των Η.Π.Α. Το Σάλεμ που ήταν μικρό, γνωστό όμως για την επιδημία της μαγείας, τις δεισιδαιμονίες, και το φολκλόρ του. Μια πόλη γεμάτη πανάρχαιες κατάρτες, γάγγισες, ποιητές, φαντάσματα και προσωπικότητες. Η πόλη αυτή με όλα όσα έσερνε μαζί της έμελλε να επηρεάσει σημαντικά την πορεία του Χώθορν.

Ο Χώθορν ταξίδεψε πολύ στην Αμερική και στην Ευρώπη. Ότι ζούσε, γινόταν υλικό για τις ιστορίες του. Τις ιστορίες, που όμως δούλευε με δεξιοτεχνία και φαντασία. Έψαχνε να βρει τα μύχια της ψυχής των ηρώων του και πάντα πρότασσε τις ηθικές επιπτώσεις της συμπεριφοράς τους. Άλλωστε ο Χώθορν έδινε μεγάλη σημασία στην αίσθηση της αμαρτίας και στις ηθικές αξίες. Το άλικο γράμμα είναι ενδεικτικό του τρόπου γραφής του συγγραφέα. Ο συμβολισμός και η υπαινικτικότητα φθάνουν στην αναζήτηση των ηθικών δεδομένων μέσα από μια καλογραμμένη ιστορία. Πρόκειται για την ιστορία μιας «αμαρτωλής» γυναίκας, της κόρης της και του άγνωστου πατέρα της που ο Χώθορν έγραψε το 1850. Η πουρπιανική κοινωνία της Βοστώνης καταδικάζει αυτούς που αν και υποτάσσονται στον Νόμο της Φύσης, παραβαίνουν

τους νόμους της. Οι ήρωες του μυθιστορήματος αγωνίζονται να κερδίσουν ξανά τη γαλήνη της ψυχής τους και την φυσική θέση τους ανάμεσα στους ανθρώπους. Ο συγγραφέας κρατάει λειψές ισορροπίες ανάμεσα στην βασανισμένη γυναίκα και στην βασανιστική κοινωνία. Η γοητεία της γραφής κάνει το «άλικο γράμμα» το πρώτο και σπουδαιότερο έργο της αμερικανικής Λογοτεχνίας. Η μετάφραση του βιβλίου έκανε η Σπάρτη Γεροδήμου.

ΕΝΤΥΠΑ

● **ΔΙΑΒΑΖΩ** τ. 228

Πολυσέλιδο και εορταστικό – όπως απαιτεί η παράδοση – κυκλοφόρησε το ΔΙΑΒΑΖΩ. Σύμφωνα με την πεπατημένη του περιοδικού, δυο ενδιαφέροντες προσφορές. Η πρώτη φέρει το όνομα Τ. ΛΕΙΒΑΔΙΤΗ καθώς και τις απούσες – για σήμερα – ευαισθησίες του έργου αυτού του ποιητή. Η δεύτερη προσφορά φέρει τον αριθμό 2000ων βιβλίων και εκατό εκδότων. Λησμονεί όμως σημαντικές εκδόσεις στην Ελληνική Λογοτεχνία. Ιδιαίτερα για εκείνους που το 1989 υπήρξε το γενέθλιο λογοτεχνικό έτος.

● **Η ΛΕΞΗ** τ. 90

Μια ενδιαφέρουσα (πολλαπλά) παρουσίαση του «αλκοολικού της περιγραφής» Μ. Μητσάκη κοσμεί την έκδοση Δεκεμβρίου του εν λόγω περιοδικού. Ένας αυτομαστιγούμενος ποιητής από ιδέες μεγαλείου και τύψεων, καταδιωξέας και καταναγκαστικής φοβίας, διογραφείται συνοπτικά αλλά με

πληρότητα από τον Α. Καρακάλο.

Μια έκρηξη του Μ. Μητσάκη αποτυπωμένη σε λέξεις – απάντηση: «... Εγώ σιχαίνομαι που τα γράφω, σιχαίνομαι που τα δημοσιεύω, σιχαίνομαι που τα διαβάζω, σιχαίνομαι όπου ζω, σιχαίνομαι όπου υπάρχω, σιχαίνομαι και σιχαίνομαι» νομιμοποιεί κάποιες κρίσεις που τον συγκρίνουν με Κορμπιέρ και Βερλαίν.

● **«Εκκύκλημα»** Οκτ.-Δεκεμβ. 1989 τ. 23

Με περιεχόμενο της τρέχουσας θεατρικής κίνησης (σχόλια), αποσπάσματα του Χ. Μύλλερ και ένα σημαντικό αφιέρωμα στο ισπανικό θέατρο κυκλοφόρησε το τρίμηνο περιοδικό Εκκύκλημα.

Το παράδοξο, μια αυτοπαρουσίαση του Γ. Μιχαηλίδη που την ανηγράφει το περιοδικό σε θέση επιγραφής.

Αυτοδιοριζόμενος σε θεατρικό ηγέτη ο σκηνοθέτης καταθέτει την ναρκωμένη σκέψη του: «Ήταν αδύνατο να παρουσιάσω στο κοινό κάτι που θα το πλήγωνε. Και το κοινό, όσο σφοδρό κι αν είναι, θα μπορούσε να κάνει τέτοια αφαίρεση».

Χρήστος ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

● Κυκλοφόρησε πρόσφατα το 13ο τεύχος του περιοδικού CO-NOY, πιστό στην θεματολογία και τα μέτωπα που πάντα κρατάει ανοιχτά. Εκτός από τον κριτικό σχολιασμό της οικουμενικής πολιτικής σκηνής το περιοδικό, κατά την παράδοσή του, παρουσιάζει ένα αφιέρωμα για ένα θέμα επίκαιρο όσο και παραμελημένο στις συζητήσεις του ελληνικού αριστερού κινήματος: την εργασία.

□ Νέες εκδόσεις

● Λάβαμε την «μια περιπέτεια», φανζίν από την Κόρινθο, που αυτοπαραφορείται (και μάλλον δικαίως) ως «το πιο και μαζί και μόνο αυτοκατευθυνόμενο εναλλακτικό δελτίο πληροφόρησης» φωτοτυπημένο, με κολλάζ αποκομμάτων εφημερίδων σχολιάζει, κριτικάρει, ξεφτιλίζει αλλά και τιμάει μνήμες προσώπων ποικίλων και ανηφατικών, πλην καθοριστικών για την κοινωνία μας, όπως ο Παντελής Πουλιόπουλος ή ο Μανώλης Αγγελόπουλος. Δεν ξέρουμε πώς μπορείτε να το βρείτε (ου παντός πλείνεις Κόρινθο!) αλλά όρα το πετύχετε, μην το αφήσετε ήσυχον... Κι όσο για τα παιδιά της περιπέτειας, είμαστε κι εμείς εδώ, ε; Στείλτε μας υλικό για Κόρινθο κλπ... μην χανόσαστε.

● Κυκλοφορεί εντός των ημερών, έκτακτο τεύχος της «Ακροθασίας» στο Χαλάνδρι, γεγονός που θα γιορταστεί με τρομερό πάρτυ. Όσοι αγαπάτε τις ακροθασίες σπεύσατε. Άλλωστε αρχίζουν ξανά οι εκπομπές της «Κοκκινόσκουφίσας» στα F.M. με καινούργια κεραία σε νέα θέση και επιβέλεια λειτουργίας. Απ' όποι φαίνε-

ται, οι Χαλάνδριοι, όχι μόνο κατάφεραν να αναχαιτίσουν – ή τουλάχιστον να αναβάλουν – την τσιμεντοποίηση της Ρεματιάς τους, αλλά και να ανασυγκροτήσουν τις υπόλοιπες παρεμβάσεις τους στην περιοχή.

□ Φωτογραφία

● Έκθεση φωτογραφιών των μελών του «Φωτογραφικού κύκλου» γίνεται στο Πάρκο Ελευθερίας από τις 9 ως τις 26 Φλεβάρη. Ο «Φωτ. κύκλος» είναι σωματείο, που ιδρύθηκε πρόπερι από τον Πλάτωνα Ριβέλλη, που θεωρείται από τους δασκαλούς της φωτογραφίας.

Ο «Κύκλος» σήμερα αριθμεί περισσότερα από διακόσια πενήντα μέλη, επαγγελματίες κι

ερασιτέχνες φωτογράφους και λειτουργεί σαν χώρος σεμιναρίων αλλά και σαν χώρος δουλειάς με σκοτεινό θάλαμο κλπ. Για περισσότερες πληροφορίες, στον «Φωτ. κύκλο» ή στον διπλανό «Φωτοχώρο», ακριβώς πίσω από το ιερό του Αγ. Διονύση της Σκουφιάς.

□ Ραδιόφωνο

● Ξεκίνησε τις εκπομπές του ο A-100 FM STEREO στους 106.7 ΜΗΖ. Προτείνουμε να ακούσετε την «Μουσική εντροπία» κάθε Τρίτη και Σάββατο στις 6.00 μ.μ., από τον Θανάση, τον Λουκά και τον Κώστα. Ραδιοφωνικό φανζίν με σχόλια, «άλλες» ειδήσεις και μουσική. Ακούγεται ενδιαφέρον!

ΕΙΣΑΓΩΓΑΙ - ΕΞΑΓΩΓΑΙ

Επιλεκτική μπανανία

■ Έχουμε και στο παρελθόν αναφερθεί στο φαινόμενο (πλέον) της λαθραίας επανεισγαγωγής ειδώσεων. Η απλή δημοσίευση στον ξένο τύπο οποιουδήποτε οικογενειακού ή εθνικού μας σκανδάλου λ.χ. του προσδίδει αυτομάτως εντόπιο κύρος και το αναβαθμίζει ώστε να δημοσιευτεί αμέσως μεταφρασμένο και σε πλαίσιο. Η ειδικευση σε πολιτικού ύφους σχόλια γύρω από την περιμετρο συγκεκριμένων γυναικείων στήθων είχε απαιτήσει αρκετή μελάνη.

Τη φορά αυτή όμως παρατηρούμε το αντίθετο. Το γερμανικό εβδομαδιαίο DER SPIEGEL, στο τεύχος της 8.1.90, ασχολείται με πολιτικά ζητήματα της χώρας μας, αλλά δεν έτυχε ούτε αυτόματης μετάφρασης, ούτε ευρείας προβολής σε μας.

Τι έλεγε; Η επικεφαλίδα σαφής: «Όρα του αποχαριστισμού. Οι κυβερνώντες ηλικιωμένοι κύριοι στην Αθήνα φαίνεται πως έφτασαν στο τέλος τους, η χώρα παραπαίει προς την χρεωκοπία. Ο τώως βασιλεύς Κωνσταντίνος σφραγίζεται ευκαιρία επιστροφής του». Ανάλογα σαφής και η

εικονογράφηση – τρεις μικρές Μητσάκη, Ζωλάντα, Παπανδρέου, με λεζάντα «δεδιόσασμοι», μία μεγάλη του «Κοπρώνυμου του Β'» (Ν. Κάλας) με τη λεζάντα «ο ρυθμιστής». Στο κείμενο αναφέρονται διάφορες πληροφορίες που... «διέρρευσαν από το περιβάλλον του», όπου ο τώως μονάρχης θεωρεί τον εαυτό του εθνική εφεδρεία ετοιμάζεται κόμμα και ζητώντας τόπο στα νειάτα, χωρίς να αποκλείει και την επιστροφή του σε βασιλιάς – έτσι εντυπωσιακά κλείνει το δημοσίευμα.

Και οι μεν Δυτικογερμανοί μπορεί να έχουν λόγους να μας θεωρούν μπανανία που της λείπει (γερμανικής καταγωγής) φύλαρχος, εδώ όμως γιατί δεν θεωρήθηκαν αυτά άξια δημοσίευσης; Λόγω δέους προς τους λεγόμενους δεινοσαύρους όταν ανακινείται το πολιτικό, ίσως επειδή είναι ακόμα νωρίς για τέτοια ή άραγε επειδή θα χάλαγε η φάμπρικα των εγκύρων αναδημοσιεύσεων; Διαλέχτε... Με την ευκαιρία πάντως θυμηθήκαμε ένα σχετικό ποίημα του Νικόλαου Κάλας:

Νικόλαος Κάλας

‘Η όσφυς του λαγού ή μοναρχική μου αγάπη

Πρώτοι μας δυνάστες οι Βιτελοβλάχοι
Κόθωνας με Άμυαλία. Μετά
Ξέρασαν ο Βόλγας την Άφροδίτη Βρωμάροθνα
πού τόκισε τούς Γλυκοβούργους με χυλόπιτες
καί τούς Ρωμιούς με ανάθεματα.
Τού πετεινού ο γιός αντί από την Πόλη
πήρε την Άσοφία.

Ένας του γιός άσπάστηκε τη Μαιμού.
Κι ο άλλος έγκαίνιασε μεταξωτό πολιτισμό.
‘Η Χέσσα μηχανεύτηκε άνάπαυλα πράματα
κι ο Κοπρώνυμος Β' Άνω Μωρία.

Πάνε τώρα οι Γλυκοβούργοι
άλλου νά φάνε την κοπενχάγη τους
στόν Τυχεράν της Ίρνιας Ίσως.
Έδώ ποταποί παττακοί ήρακλείδες
τού στόματος ψιττακίζουν
έρχεται, έρχέζεται ο Βάσος Ύλικός.

Έλλάς έργατών κι άγροτών, Έλλάς ποιητών
φοβού τούς Δανασούς. Προσοχή
Ήταν ή ‘Επί Τάνγκ.

(από το περιοδικό «Για το Σοσιαλισμό», 4/1975)

ΘΕΑΤΡΙΚΑ ΜΟΝΟΠΡΑΚΤΑ

Καριέρες...

■ Σύμφωνα με την καλλιτεχνική ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ (9.1.), «η θριαμβευτική επανεισβαίωση της σημασίας του θεάτρου εκφράζεται τώρα με την αναρρίχηση του Βάκλαβ Χάβελ στη θέση του προέδρου της Τσεχοσλοβακίας». Να περιμένει κανείς άκομα καλύτερα θεατρικά μετά την κατάρρευση και του τσεχικού ανύπαρκτου σοσιαλισμού; Αυτό είναι μάλλον σίγουρο, θ' αφορά πια τους συναδέλφους του συγγραφέα, πάντως. «Η περίπτωση του αποτελεί παράδειγμα της δύναμης του λόγου και της Τέχνης» υπογραμμίζει η λεζάντα της φωτογραφίας του – σε πιθανή αναλογία με τη δύναμη του δικαστικού σώματος στη χώρα μας ή των μουσικών υπηρεσιών στις ΗΠΑ. Η δύναμη, ωστόσο, του Χάβελ είχε κάτι να κάνει με την πολιτική του αντίστασης που τον κράτησε, μέσα στη χώρα του (όπου η καλλιτεχνική του υπόσταση δεν ήταν το μόνο που είχε καταπιεστεί), να μπαίνονογαίνε στις φυλακές και να υφίσταται διώξεις υπερασπιζόμενος υποθέσεις ευρύτερες του θεάτρου.

Τι κι αν ο Κούντερας, μιλώντας για τον Χάβελ, τονίζει ότι «ο δια-

φωνών... θα προτιμούσε να κάνει άλλα πράγματα (θέατρο, ας πούμε, ή ποίηση)» κι όχι να κουβαλάει το παράλογο βάρος της μοίρας του! (ΑΝΤΙ 12.1.). Για την εφημερίδα τα πράματα είναι απλά: Οι θεατρικοί συγγραφείς, «με μοναδικό όπλο το λόγο έχουν τη μαγική δυνατότητα να μαλακώνουν καρδιές, να φορτίζουν πνεύματα, να ξεσηκώνουν και να ενοχλήσουν, να αλλάξουν, με λίγα λόγια, την ιστορία. Ο Χάβελ είναι η απόδειξη. Ένα παράδειγμα για όλον τον κόσμο».

Το παράδειγμα καριέρας (αναρρίχηση!) που προτείνει η Καθημερινή, μαγική δυνατότητα για αλλαγή της ιστορίας, είναι υπερπαραγωγή και απαιτεί χιλιάδες κομπάρσους που φυσικά μπορούν ν' αναφερθούν... Έχουμε μερικές δεκαετίες καταπίεσης αλλά και αντίστασης, κάποιες καθόλου ανέξοδες κινήσεις διαφωνούντων, μια κατάρρευση, τέλος, ενός καθεστώτος, πυροδοτημένη από ένα κίνημα μαζών – ίσως όχι μεγάλης καλλιτεχνικής παιδείας, με επαρκή πάντως παρουσία ώστε να επιβάλουν το δικό τους λόγο.

Γ.Κ.

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Ποια θέση κατέχει, σήμερα, η ελληνική λογοτεχνία στη γαλλική αγορά;

ΜΩΡΙΣ ΝΑΝΤΩ: Μου θέτετε ήδη μια ερώτηση στην οποία δεν μπορώ να σας απαντήσω με σιγουριά. Νομίζω πως οι γάλλοι ξέρουν τους μεγάλους σύγχρονους Έλληνες, ιδιαίτερα τους ποιητές, **Σεφέρη, Ελύτη, Ρίσο**. Από τους συγγραφείς είναι γνωστοί ο **Φραγκιάς**, ο **Ταχτσής** και ορισμένοι άλλοι που αυτή τη στιγμή μου διαφεύγουν.

Δε νομίζω ότι, στη Γαλλία, η ελληνική λογοτεχνία κατέχει τη θέση που κατέχει η ιταλική, η γερμανική, η αγγλοσαξωνική και η αμερικανική λογοτεχνία.

Στη Γαλλία οι σχέσεις καθορίζονται, όπως θα το ξέρετε, από τους λογοτεχνικούς ατζέντηδες, αν οι ατζέντηδες δεν έχουν κάτι να προτείνουν, δεν προτείνουν. Φροντίζουν πάντα να επηρεάζουν την κατάσταση.

Επίσης υπάρχουν διάφοροι που ασχολούνται ιδιαίτερα με την ελληνική λογοτεχνία, όπως, για παράδειγμα, ο **Ζακ Λακαριέρ** που προσπάθησε πολύ, επισκέφθηκε την Ελλάδα πολλές φορές, έψαξε...

Εγώ προσωπικά έκανα ένα αφιέρωμα για την ελληνική λογοτεχνία το 1969, στο περιοδικό μου «Les Lettres Nouvelles».

Ήταν κάποιος που ζούσε εδώ... αν θυμάμαι καλά η κυρία **Αραβαντινού**. Εκείνη με ενθάρρυνε να φτιάξω αυτό το αφιέρωμα. Η ίδια έκανε την επιλογή των συγγραφέων και των κειμένων, που γνώριζε ήδη. Ήταν την εποχή των συνταγματάρχων. Όταν η κατάσταση στην Ελλάδα άλλαξε και οι συνταγματάρχες έπεσαν, η νέα κυβέρνηση μου έστειλε ένα γράμμα, ένα είδος διπλώματος για να με ευχαριστήσει για το αφιέρωμα αυτό. Αυτές είναι οι ιδιαίτερες σχέσεις που έχω με την ελληνική λογοτεχνία.

Σ.: Ποια είναι τα κριτήρια που καθορίζουν την επιλογή ενός βιβλίου ξένης λογοτεχνίας, η επιτυχία που είχε στην πατρίδα του ή αντίθετα η πιθανότητα να ανακαλύψει το κοινό το έργο ενός αγνώστου συγγραφέα;

Μ.Ν.: Και οι δύο λόγοι που αναφέρατε συμβάλλουν. Εξετάζει κανείς, σκέφτεται: «Αν στη χώρα του είχε επιτυχία ίσως να το διαβάσουν και οι γάλλοι». Αυτό δεν είναι βέβαια για μένα το βασικό κριτήριο. Δεν κάνω μπεστ-σέλλερς και ούτε ποτέ έκανα.

Για μένα η δουλειά του εκδότη είναι να ψάχνει καινούργιους συγγραφείς, στη Γαλλία, αλλά και στις άλλες χώρες και να τους κάνει γνωστούς εδώ. Είναι μια επιλογή που έχω κάνει από καιρό. Έκανα γνωστούς, στη Γαλλία, πολλούς συγγραφείς που δεν τους ήξερε κανείς. Περιπτώσεις πολύ διαφορετικές. Έχω εκδόσει γερμανούς, λατινοαμερικανούς, τον καιρό που δεν ήταν ακόμη η μόδα τους. Ιταλούς όπως ο **Λεονάρντο Σιάσια**, πολλώνους όπως ο **Γκόμπροβιτς** και πολλούς άλλους. Συγγραφείς που ποτέ δεν είχαν εκδοθεί εδώ και έγιναν μεγάλοι. Ο Σιάσια ήταν γνωστός στην Ιταλία και η φήμη του ήταν, εκεί, μεγάλη. Απεναντίας ο **Γκόμπροβιτς** δεν είχε εκδόσει τίποτε, βρισκόταν τότε στην Αργεντινή. Υπάρχουν μόδες, κατά καιρούς. Ρεύματα. Εδώ και είκοσι χρόνια τα πράγματα λειτουργούν με μόδες. Κύματα που έρ-

χονται και φεύγουν, περνάνε. Μεταφράζουν ιταλούς, λατινοαμερικανούς, γερμανούς, ισπανούς, σύμφωνα με τη μόδα.

Σ.: Πώς εξηγείτε αυτό το φαινόμενο της μόδας στη λογοτεχνία;

Μ.Ν.: Οι εκδότες φροντίζουν να τις επιβάλλουν. Αμέσως μετά τον πόλεμο, γύρω στο '45, όταν άρχισα να ασχολούμαι με τις εκδόσεις, ήμουν ένας από τους λίγους, όχι ο μόνος, αλλά ένας από τους λίγους, που παρουσίαζε ξένους συγγραφείς. Έχω εκδόσει πολλούς ξένους σε μια εποχή που οι Γάλλοι δεν ενδιαφέρονταν γι' αυτούς. Οι Γάλλοι ενδιαφέρονταν κυρίως για τη δική τους λογοτεχνία και λίγο για την ξένη, εκτός θέβαια την αμερικανική. Κατόπιν τα πράγματα άλλαξαν. Εδώ και είκοσι χρόνια, εκδίδουν πολλούς, πάρα πολλούς ξένους και όλο και λιγότερο γάλλους μυθιστοριογράφους. Τα πράγματα άλλαξαν εντελώς. Προσωπικά βρίσκω πως είναι καλύτερα τώρα. Υπάρχουν πολλοί λόγοι που δικαιολογούν αυτή την αλλαγή. Σήμερα η περιέργεια είναι μεγαλύτερη γι' αυτά που συμβαίνουν στο εξωτερικό. Επίσης το γεγονός ότι οι Γάλλοι έχασαν τον αέρα της υπεροχής. Νόμιζαν πως ήταν το κουλτουριάρικο έθνος πάνω στο οποίο ο κόσμος είχε καρφωμένα τα μάτια. Και κατόπιν, μετά τον πόλεμο, αντιλήφθηκαν πως η Γαλλία είχε καταντήσει μια χώρα δεύτερης τάξης και η κουλτούρα της είχε, σίγουρα, ξεπεραστεί. Αυτά που συμβαίνουν στη Γαλλία ενδιέφεραν λιγότερο στο εξωτερικό. Οι Γάλλοι άρχισαν να ενδιαφέρονται για

το τι συμβαίνει αλλού. Η περιέργεια τους προόδευσε. Πράγμα σπάνιο.

Σ.: Πιστεύετε ότι τις μόδες τις επιβάλλουν οι εκδότες για λόγους εμπορικούς;

Μ.Ν.: Σίγουρα.

Σ.: Στη μακρόχρονη πορεία σας, ποια ελληνικά βιβλία εκδόσατε και ποια ήταν τα αποτελέσματα;

Μ.Ν.: Δυστυχώς, δεν έχω εκδόσει πολλά. Θυμάμαι το πρώτο ελληνικό βιβλίο που έβγαλα. Ήταν το 46-47, σε κάποιον εκδότη που δεν υπάρχει πια. Ένα βιβλίο του **Ηλία Βενέζη**.

Όταν δούλευα για τους άλλους εκδότες, σαν υπεύθυνος κάποιας συλλογής, ήταν εκείνοι που αναλάμβαναν τους οικονομικούς κινδύνους. Σήμερα είμαι μόνος και προσπαθώ με ό,τι διαθέτω. Εκδίδω λίγα βιβλία, περίπου δέκα βιβλία το χρόνο, τα οποία, φυσικά, επιλέγω προσεκτικά. Δεν υπάρχουν Έλληνες, ανάμεσα στους συγγραφείς που πρόκειται να εκδόσω, παρά μόνο ο **Χειμωνάς**. Είχε τύχη, βρήκε αμέσως μεταφραστή. Ο μεταφραστής του, **Μισέλ Βόλκοβιτς**, μου παρουσίασε το γαλλικό κείμενο. Αν είχα λάβει το βιβλίο στα ελληνικά, ίσως να το έδινα σε κάποιον να το διαβάσει... Είναι πολύ ενδιαφέρων ο ρόλος των μεταφραστών. Ο **Ζακ Λακαριέρ** έκανε αυτή τη δουλειά, μας αποκάλυψε την ελληνική λογοτεχνία. Ανήκει θέβαια κι αυτός στη δική μου γενιά που παρακαμάζει, υπάρχουν όμως καινούργιοι μεταφραστές, νέοι, που ψάχνουν ανάμεσα στους σύγχρονους Έλληνες συγγραφείς.

Σ.: Πώς παρακολουθείτε την εξέλιξη της ελληνικής λογοτεχνίας;

Μ.Ν.: Δυστυχώς, δεν την παρακολουθώ. Ξέρω τι περίπου γίνεται. Για τις άλλες χώρες παίρνω και διαβάζω τα λογοτεχνικά περιοδικά. Υπάρχουν περιοδικά που ενημερώνουν για το τι κυκλοφορεί, στην Αμερική, στη Γερμανία, στην Αγγλία το TLS, στην Ιταλία το ALFA BETA...

Σ.: Στην Ελλάδα επίσης...

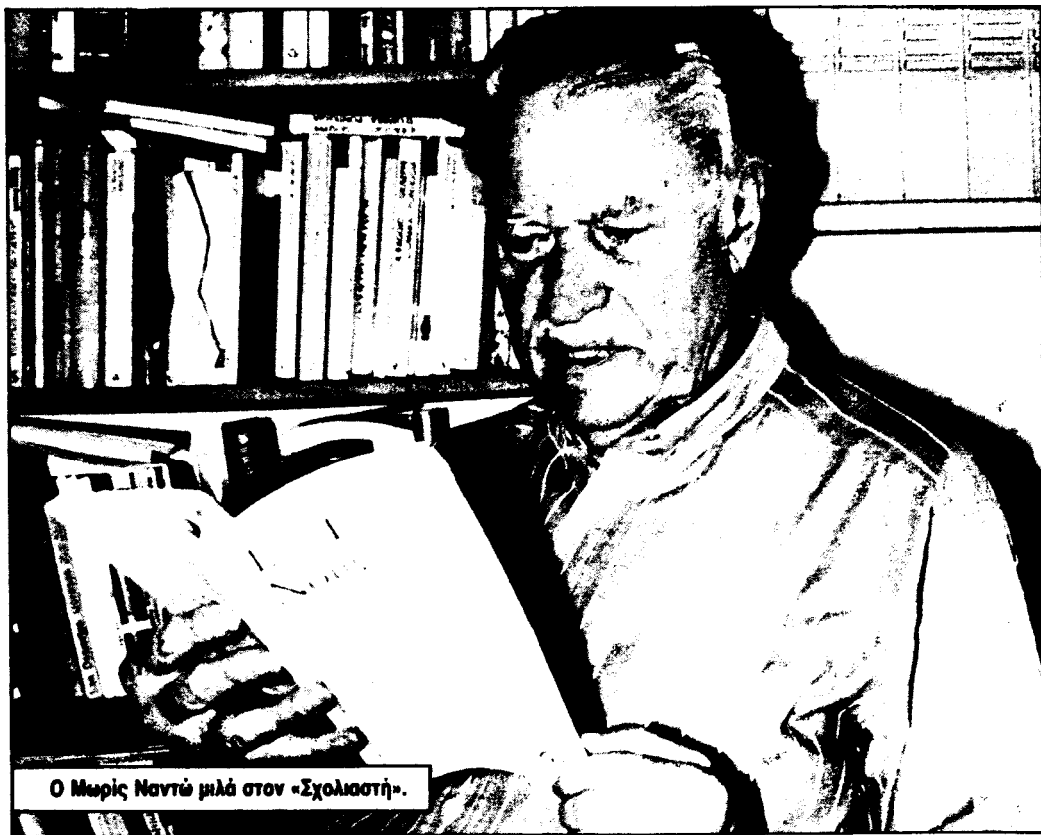
Μ.Ν.: Στην Ελλάδα... Ναι, αλλά δεν ξέρω ούτε τα ελληνικά ούτε καν το ελληνικό αλφάβητο. Εγώ δεν έμαθα τα Αρχαία Ελληνικά στο σχολείο, όπως πολλοί γάλλοι...

Σ.: Στην Ελλάδα μεταφράζουν πολλούς γάλλους συγγραφείς, πολύ πιο πολλούς από ό,τι στη Γαλλία Έλληνες συγγραφείς. Πώς εξηγείτε αυτή τη διαφορά;

Μ.Ν.: Ίσως επειδή δεν έγιναν πολλές επαφές σε επίσημο επίπεδο. Υπήρξαν στην Ελλάδα κυβερνήσεις που δεν μας προδιέθεταν θετικά. Δεν είχαμε επαφές με τους Έλληνες εκδότες ούτε με το Υπουργείο Πολιτισμού. Από τη στιγμή που το καθεστώς, στην Ελλάδα, άλλαξε οι επαφές έγιναν ευκολότερες.

Γιατί μεταφράζονται οι Γάλλοι περισσότερο στην Ελλάδα απ' ό,τι οι Έλληνες στη Γαλλία; Αγνώω. Εσείς οφείλετε να μου το πείτε. Γιατί μεταφράζετε περισσότερο τους Γάλλους απ' ό,τι τους Γερμανούς, αν έτσι συμβαίνει. ή τους Ιταλούς, τους Αμερικανούς;

Αυτή η πρωτοβουλία που παίρνει το γαλλικό «Εθνικό Κέντρο Γραμμάτων» διοργανώνοντας συνέδρια κτλ., βοη-

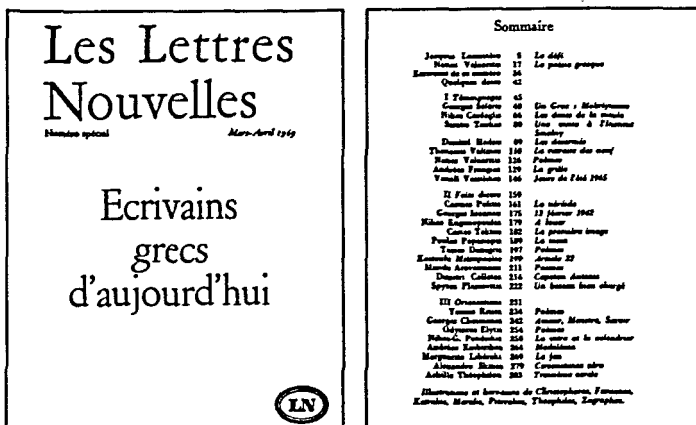
φωτ. Γιώργος Μπιζιούρας

Ο Μωρίς Ναντώ μιλά στον «Σχολιαστή».

ΜΩΡΙΣ ΝΑΝΤΩ:

«Οι Έλληνες εκδότες εκδίδουν αλλά εμείς δε μαθαίνουμε τίποτα»

Εκδότης, μελετητής της λογοτεχνίας και κριτικός ο Μωρίς Ναντώ γεννήθηκε το 1911, στο Παρίσι. Ασχολείται με τις εκδόσεις από το 1945. Εκδίδει και διευθύνει τη λογοτεχνική επιθεώρηση «Les Lettres Nouvelles», όπου παρουσιάζει πολλούς νέους, γάλλους και ξένους, συγγραφείς. Την άνοιξη του 1969 κυκλοφορεί ένα αφιέρωμα για την ελληνική λογοτεχνία. Έγραψε την «ιστορία του σουρρεαλισμού», μια μελέτη για τον Φλωμπέρ, μια μελέτη για το γαλλικό μυθιστόρημα μετά τον πόλεμο κ.α. Σήμερα διευθύνει τις εκδόσεις που φέρουν το όνομά του καθώς και το λογοτεχνικό περιοδικό «La Quinzaine littéraire». Συμμετέχοντας στην εκδήλωση του γαλλικού «Εθνικού Κέντρου Γραμμάτων», για την ελληνική λογοτεχνία, εκδίδει, σε έναν τόμο, τρία έργα του Γιώργου Χειμωνά, με το γενικό τίτλο «ΟΙ ΧΤΙΣΤΕΣ».

Το εξώφυλλο και τα περιεχόμενα του αφιερώματος που έκανε ο Μωρίς Ναντώ για την ελληνική λογοτεχνία την άνοιξη του 1969, την «εποχή των συνταγματορχών», όπως λέει χαρακτηριστικά ο ίδιος.

θάει πολύ στη γνωριμία με τους ξένους. Έρχονται εδώ οι ξένοι, τους γνωρίζουμε και έτσι τους μεταφράζουμε. Τους φιλανδούμε, για παράδειγμα, δεν τους ξέρουμε, εκτός βέβαια, ορισμένα γνωστά ονόματα.

Νομίζω πως υπήρξε μια επίσημη ανησυχία, που φτάνει από πάνω, για να σπάσουν τα σύνορα της Γαλλίας που είναι κάπως κλεισμένη στον εαυτό της. Θα δούμε, θα έρθουν οι έλληνες συγγραφείς εδώ, και έχω την εντύπωση πως από τη στιγμή που θα θρεθούν εδώ και θα μιλήσουν με τους εκδότες και τους συναδέλφους τους θα εισχωρήσουν στη γαλλική αγορά.

Σ.: Πιστεύετε πως η αρχαία ελληνική λογοτεχνία παρουσιάζει μεγαλύτερο ενδιαφέρον από τη σύγχρονη, για το γαλλικό κοινό;

Μ.Ν.: Οι Γάλλοι γνωρίζουν λίγο-πολύ την αρχαία ελληνική λογοτεχνία, τουλάχιστον εκείνοι που πήγαν στο σχολείο. Διάβασαν, γνωρίζουν τα ονόματα, γνωρίζουν επίσης τις τραγωδίες. Συνεχίζουν να ενδιαφέρονται. Δεν πάει πολύς καιρός, κυκλοφόρησαν καινούργιες μεταφράσεις του Σοφοκλή και του Ομήρου. Η αρχαία ελληνική λογοτεχνία και φιλοσοφία αποτελούν σήμερα μέρος της παγκόσμιας κληρονομιάς. Δεν νομίζω πως εμποδίζουν τη μετάφραση των έργων της σύγχρονης ελληνικής λογοτεχνίας. Απεναντίας θα μπορούσαν να διευκολύνουν. Εγώ προσωπικά αισθάνθηκα, στο βάθος των γραπτών του Χειμωνά, τους παληούς ελληνικούς μύθους.

Σ.: Βρίσκετε πως το γαλλικό κοινό

ενημερώνεται αρκετά για τη σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία;

Μ.Ν.: Όχι. Όχι, γιατί και εγώ είμαι ένα όργανο πληροφόρησης. Υπάρχουν λίγες ειδήσεις για την Ελλάδα στα έντυπά μας, διότι δεν ξέρουμε πολλά πράγματα. Δεν έχουμε πολλές σχέσεις, ούτε καν σε επίσημο επίπεδο. Πρέπει να υπάρχει κάποιος μορφωτικός ακόλουθος στην Πρεσβεία σας, αλλά δεν τον είδαμε ποτέ, ίσως κάποτε να τον δούμε... Ούτε εγώ πήγα να τον δω ούτε εκείνος ήρθε να με δει... Τι κάνει; Τι κάνει η Πρεσβεία σας για να μας γνωρίσει τους Έλληνες συγγραφείς; Υπάρχει ίσως μια έλλειψη περιέργειας από μέρους της γαλλικής πλευράς, υπάρχει όμως και μια έλλειψη δραστηριότητας από μέρους της ελληνικής πλευράς. Τα λέω όλα αυτά με προφύλαξη, χωρίς να επιτίθεμαι σε κανέναν. Αλλά ίσως να 'ναι κι έτσι. Αν το μορφωτικό τμήμα της Πρεσβείας κυκλοφορούσε ένα μικρό φυλλάδιο, στα ελληνικά και στα γαλλικά, με τους τίτλους των βιβλίων που εκδίδονται κάθε τόσο, αυτό θα βοηθούσε πολύ τους γάλλους εκδότες. Αν μπορούσα να λαβαίνω τους καταλόγους των ελληνικών εκδοτών, όπως λαβαίνω τους καταλόγους των εκδοτών όλου του κόσμου... Οι έλληνες εκδότες εκδίδουν, αλλά εμείς δεν μαθαίνουμε τίποτε. Θα μπορούσαν να μας εξυπηρετήσουν - όλα τα λογοτεχνικά περιοδικά, όπως το δικό μου - αν μας ενημέρωναν γι' αυτά που εκδίδουν ή πρόκειται να εκδόσουν, αυτό θα βοηθούσε πολύ...

Σ.: Η ανάπτυξη της αγοράς της ΕΟΚ προσφέρει προοπτικές για μια ισορροπία των πολιτιστικών ανταλλαγών, ανάμεσα στις χώρες μέλη;

Μ.Ν.: Πιστεύω πως ναι. Πιστεύω πως είναι η ελπίδα όλων μας.

Σ.: Γνωρίζετε αν έχουν ληφθεί ορισμένα μέτρα;

Μ.Ν.: Το αγνώω. Συνήθως οι πολιτιστικές ανταλλαγές οργανώνονται μεταξύ δύο χωρών. Δεν γνωρίζω καθόλου τι γίνεται σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Αν υπάρχει στις Βρυξέλλες ή στο Στρασβούργο ένας οργανισμός που ασχολείται με τα πολιτιστικά, το αγνώω. Η Ελλάδα ανήκει στην ΕΟΚ και σίγουρα αυτό θα βοηθήσει στην ανάπτυξη των σχέσεων. Θα γνωρίσουμε καλύτερα τους Έλληνες και αυτοί θα μάθουν καλύτερα το τι γίνεται εδώ.

Σ.: Ποια είναι η ξένη λογοτεχνία που είναι περισσότερο παρούσα στη Γαλλία και γιατί;

Μ.Ν.: Σας έλεγα προηγουμένως πως μετά τον πόλεμο, υπάρχουν κύματα. Ήδη πριν τον πόλεμο υπήρξε ένα αμερικανικό κύμα. Μετά τον πόλεμο είχαμε, ως πούμε κυματάκια, όπως με τους γερμανούς, που δεν τους ξέραμε καλά. Τους ξέραμε καλά εδώ, στο έδαφός μας, αλλά τη λογοτεχνία τους... Εγώ είχα εκδόσει μερικούς που βρήκα ενδιαφέροντες. Κατόπιν είχαμε το ιταλικό κύμα, ήταν η εποχή του Παβέζε και του Βιτορίνι. Το αμερικανικό κύμα συνεχίστηκε αλλά οι αμερικανοί δημιουργοί, όπως ο Φόλκνερ, σήμερα σπανίζουν. Υπήρξε κατόπιν το λατινοαμερικανικό κύμα. Προσωπικά έχω εκδόσει βραζι-

λιάνους, κολομβιανούς, περουβιανούς. Υπήρξε ένα ισπανικό κύμα, ένα πορτογαλικό, ένα ιταλικό. Ίσως στις μέρες μας να 'χουμε το ελληνικό κύμα.

Μετά το θάνατο του Στάλιν, κυκλοφόρησε ένα αφιέρωμα με σοβιετικούς αντιφρονούντες συγγραφείς, Σολτζενίτσιν και μερικούς άλλους. Το 1967 πήγα στην Κούβα και έτσι έφτιαξα ένα διπλό τεύχος με κουβανέζους συγγραφείς της εποχής.

Έτσι λειτουργούν τα πράγματα, με ταξίδια και παραμονή στην ξένη χώρα, γνωρίζεται κανείς με τους ανθρώπους και μπαίνει στο πνεύμα της χώρας.

Σ.: Την εποχή που δουλεύατε για λογαριασμό άλλων εκδοτών στοχεύατε στην εμπορική επιτυχία;

Μ.Ν.: Όχι, δεν μ' ενδιαφέρει. Θα προτιμούσα, θα μου άρεσε πολύ αλλά δεν είναι αυτή που με καθοδηγεί. Όταν δούλευα για τους άλλους εκδότες πληρωνόμουν, έπαιρνα ένα μικρό ποσό, ακόμη κι όταν τα βιβλία δεν πουλούσαν. Δεν κέρδιζα πολλά, αλλά ζούσα.

Από τη στιγμή που είμαι μόνος, δεν διαθέτω κεφάλαια, δεν έχω κανέναν από πίσω μου. Είναι πολύ δύσκολο, διότι όταν δούλευα για τους άλλους εκδότες έχαναν εκείνοι χρήματα, σήμερα χάνω εγώ. Πρόσφατα έβγαλα δυο νοτιοαφρικανούς συγγραφείς που είχαν επιτυχία. Έφρχαν από μένα και πήγαν αλλού, μου ζητούσαν περισσότερα. Άλλοι εκδότες μπορούν και δίνουν 100.000 και 200.000 φράγκα, εγώ δεν μπορώ.

Μου αποδίδουν ένα ρόλο που με ικανοποιεί, να ανακαλύπτω καινούργιους αξίους συγγραφείς.

Για μένα το ουσιαστικό είναι να μη βουλιάω. Προς στιγμή δεν έχω πρόβλημα. Όταν δυσκολεύομαι το περιοδικό μου, «La Quinzaine littéraire», με βοηθά...

Σ.: Ποιο είναι το ενδιαφέρον που παρουσιάζει για σας η μετάφραση των έργων της ξένης λογοτεχνίας, η αποκάλυψη του εθνικού χαρακτήρα της χώρας ή η ανακάλυψη νέων τάσεων στην παγκόσμια σύγχρονη λογοτεχνία;

Μ.Ν.: Και τα δυο. Τα δυο αυτά πράγματα δεν ξεχωρίζονται. Σχετικά με τους λατινοαμερικανούς, ήταν πολύ ενδιαφέρον να δούμε με ποιο τρόπο ζούσαν στις χώρες τους.

Επίσης το γεγονός ότι εμφανίζονταν έτσι καινούργιοι συγγραφείς, ακόμη κι αν ήταν κάπως παλιοί, όπως ο Μάρκες. Ήταν πολύ ενδιαφέρον να εκδοθεί στη Γαλλία, διότι είναι ένας μεγάλος συγγραφέας. Ακόμη κι αν δεν ήταν κολομβιανός, δεν ήταν η πατρίδα του που μετρούσε αλλά ο ίδιος, αυτά που έγραφε. Ο Χειμωνάς επίσης, μ' ενδιαφέρει όχι επειδή είναι Έλληνας αλλά επειδή μεταφέρει κάτι καινούργιο.

Στο επίπεδο της δόμησης οι λατινοαμερικανοί δεν μας δίδαξαν τίποτε. Αντίθετα ακολουθούσαν το γαλλικό σταυραλυσμό. Μας έδωσαν πολλά στοιχεία για τις πατρίδες τους.

Και οι δυο λόγοι συμβαλλουν. Γνωρίζουμε τις ξένες χώρες, βέβαια, αλλά και στο λογοτεχνικό επίπεδο, η μετάφραση ξένων έργων, μεταφέρει κάτι καινούργιο και ενδιαφέρον, ανοίγει καινούργιους δρόμους. Είναι ενδιαφέρον να μπορούν οι Γάλλοι να βλέπουν τι γίνεται αλλού.

Παρίσι
Γιώργος ΜΠΙΖΙΟΥΡΑΣ

ΜΙΚΡΕΣ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

1929: Ο Μαξίμ Γκόρκι ακούει για πρώτη φορά ραδιόφωνο.

□ Η δεκαετία που πέρασε σημάδεύτηκε από σημαντικές αναδιαρθρώσεις στην παραγωγή, το κράτος, τους ιδεολογικούς μηχανισμούς: διεύρυνση παλιών και δημιουργία νέων αγορών, «λιγότερο και καλύτερο» κράτος, επιχείρηση και επιχειρηματικότητα, υποχώρηση συλλογικότητας και αναβάθμιση του ατομικού. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο εντάσσεται και αυτό που ονομάστηκε επί το ποιητικότερο «άνοιξη της ελεύθερης ραδιοφωνίας», ο ραδιοφωνικός καταγισμός που εγκαίνιασε την πολιτική απορρύθμισης της αγοράς των μέσων μαζικής επικοινωνίας. Όμως θα ήταν ελλιπής και μονοδιάστατη η θεώρηση αν έμενε απλά και μόνο σ' αυτή τη διαπίστωση: η κρατική απορρύθμιση της αγοράς των μ.μ.ε είναι η μια όψη, που διαπλέκεται με ορισμένες ευαίσθητες αναδιατάξεις στη λειτουργία των σχετικών ιδεολογικών μηχανισμών του κράτους. Αυτές πάλι έγιναν δυνατές μέσα σε ένα ιδιαίτερο πολιτικό κλίμα που προμοδότησε το συγκεκριμένο πολιτικό εγχείρημα.

Μιλάμε κύρια για την πολιτική ρευστότητα που κυριαρχεί αισθητά εδώ και δυο περίπου χρόνια. Αυτή είναι υπεύθυνη όχι τόσο για την πρωτοφανή έξαρση του ραδιόφωνου, όσο για τη μορφή και τον τύπο του ραδιόφωνου που επικράτησε: πληροφόρηση, ενημέρωση, συνεντεύξεις, πολιτική των πολιτικών, πολιτικές αψιμαχίες, κοντολογής η πολιτική μέσα στο σπίτι μας όλες τις ώρες του εικοσιτετράωρου. Από τη στιγμή που η αγορά άνοιξε με την απορρύθμιση του κρατικού μονοπώλιου, το «υπερπολιτικοποιημένο» ραδιόφωνο αντανάκλασε την ανάγκη ανοίγματος του πολιτικού χρηματιστηρίου, αναζήτησης νέων ισορροπιών μέσα στην πολιτική ρευστότητα που έγινε «δημόσια» με το σκάνδαλο Κοσκωτά.

Ο τύπος αυτού του ραδιόφωνου που αναδείχθηκε μέσα στην κρίση είχε μια λειτουργία αρκετά διαφορετική από εκείνη μιας εφημερίδας και δημιούργησε ένα διαφορετικό πρότυπο δημοσιογράφου από εκείνο του επαγγελματία του τύπου. Αν η ιεραρχική δομή, το σύστημα ελέγχου και χειραγώγησης, η

πολιτική γραμμή μιας εφημερίδας είναι προκαθορισμένη και γνωστή, η ταχύρρυθμη επέκταση της ραδιοφωνικής αγοράς δεν επέτρεψε την άμεση εφαρμογή κάποιου ανάλογου προτύπου. Ούτε βέβαια η υφή του μέσου επιδεχόταν την αυτούσια μεταφορά της οργανωτικής δομής με βάση την οποία λειτουργεί ένα έντυπο. Η αρχική «αναρχία» της αγοράς, το κυνήγι της ακροατικότητας, η ανίχνευση πολιτικών τάσεων του κοινού, η πολιτική ρευστότητα άφησαν κάποια ευρέα περιθώρια πειραματισμών και δημιουργήσαν ένα ζωτικό χώρο για την πρωτοβουλία των δημοσιογράφων.

Πέρα λοιπόν από την ανάδειξη δημοσιογράφων-σταρ, τις ηχηρές μεταγραφές και το κυνήγι της ακροατικότητας, που μέσα στην πόλωση του τελευταίου χρόνου κατέληξε στον σαφή πολιτικό χρωματισμό του ενός ή του άλλου ραδιόφωνου, η ίδια η αγορά επέβαλε ως βάση λειτουργίας των σταθμών το πρότυπο μιας μικρής ανεξάρτητης δημοσιογραφικής παραγωγής. Ο δημοσιογράφος – μικρός ανεξάρτητος παραγωγός λειτουργεί θέβαια μέσα στα πλαίσια της γενικής φιλοσοφίας ενός σταθμού, όμως η ανάγκη αναζήτησης κενών στην ραδιοφωνική αγορά, το κυνήγι της είδησης και η ανάγκη πρωτοτυπίας, η αμεσότητα του ραδιοφωνικού λόγου ωθούν προς τη διατήρηση μιας σχετικής αυτονομίας από το πολιτικό κέντρο θάβους του σταθμού. Η ανεξάρτητη δημοσιογραφική παραγωγή του ραδιόφωνου είναι λοιπόν σε τελική ανάλυση λιγότερο πολιτικά ομογενοποιημένη από την στοιχημένη δημοσιογραφία της εφημερίδας.

Αυτή η κατάσταση πραγμάτων επικρατείται από δυο βασικές παραμέτρους: τους συσχετισμούς και τις τάσεις που διαμορφώνονται μέσα στην αγορά και το πολιτικό κλίμα που επικρατεί. Και οι δυο αυτοί παράγοντες λειτουργούν το τελευταίο διάστημα ανασχετικά ως προς την αυτονόμηση της ανεξάρτητης δημοσιογραφικής παραγωγής. Η αγορά δείχνει σημάδια κορεσμού, τόσο αναφορικά με την πληθώρα των σταθμών όσο και ως προς τους συσχετισμούς που διαμορφώνονται. Στις πρώτες θέσεις ακρο-

ματικότητας είναι πολιτικά «χρωματισμένοι» σταθμοί, οι σταθμοί των σταρ, ενώ τα σημάδια υποχώρησης της υπερπολιτικοποίησης είναι ήδη ορατά στον ορίζοντα. Εδώ διαπλέκεται και το συνολικό πολιτικό κλίμα, που ενώ διατηρεί ακόμα στοιχεία ρευστότητας έχει απαλλαγεί σε μεγάλο βαθμό από την παλιά πόλωση. Η ανίχνευση των υπογυνών τάσεων του ραδιοφωνικού κοινού φαίνεται ότι θα έχει από εδώ και στο εξής περισσότερο σχέση με ασκήσεις ύφους και στυλ, παρά με την ανίχνευση ενός εναλλακτικού πολιτικού λόγου (ή λόγων) που άλλωστε φαίνεται να είναι περιττός μέσα στην ομοιογένεια των διάφορων συναινετικών φληναφημάτων που αρχίζουν να επικρατούν.

Ο δημοσιογράφος – ανεξάρτητος παραγωγός φαίνεται να οδεύει προς το ραδιοφωνικό no man's land. Πέρα όμως από τις απρόσωπες τάσεις εμφανίστηκαν και «υποκείμενα» πρόθυμα να παρασχούν τις καλές τους υπηρεσίες. Τα σημάδια αυτής της πορείας είναι σαφέστερα στους δημοτικούς ραδιοφωνικούς σταθμούς, ίσως γιατί η διαπλοκή τους με τις κομματικές γραφειοκρατίες είναι αμεσότερη, ίσως πάλι γιατί οι ιδιωτικοί ραδιοσταθμοί είχαν καταστήσει σαφείς από την αρχή τους κανόνες του παιχνιδιού. Οι κρίσεις στον «984», το «Ράδιο 5» κλπ. είναι πρόσφατες και έχουν κοινή βάση: η πολιτική κάλυψη των σταθμών προς τα κόμματα που τους διοικούσαν δεν ήταν επαρκής, ήταν μάλλον διάτρητη. Η αντιμετώπιση της κρίσης κοινή επίσης: αντικατάσταση μέτρων των απειθών δημοσιογράφων από περισσότερο υπάκουους, αυτο λογοκρινόμενους, πιο ευαίσθητους στις λεπτές ισορροπίες των κομμάτων στους πολιτικούς συσχετισμούς.

Αυτή η αποσπασματική πολιτική φαίνεται να περνάει σήμερα, με τη θεσμικοποίηση της συναίνεσης, σε «ανώτερες μορφές πάλης». Μιλάμε συγκεκριμένα για τη συνολική πολιτική του ΚΚΕ απέναντι σε δημοτικούς ραδιοφωνικούς σταθμούς που ελέγχει και που δεν στηρίζαν όσο έπρεπε τα «ανοίγματα» και τη «φιλελευθεροποίηση» του κόμματος. Η ομογενοποίηση του πολι-

τικού τους λόγου, η τιμωρία των άτακτων παιδιών είναι στην ημερήσια διάταξη: μιλάμε για τη ράδιο-ζεύξη ή δικτύωση 5 σταθμών. Ο «Δίαυλος 10», το «Ράδιο 5», ο «931 Τικ-Τακ», ο «941 Επικοινωνία», τα «Ανώ Λιόσια» θα έχουν κοινά δελτία ειδήσεων, κοινές πολιτικές εκπομπές και κοινό μουσικό πρόγραμμα τη νύχτα. Πρόφαση η οικονομική δυσπραγία. Όμως η περίπτωση της δικτύωσης έχει ενδιαφέρον και από άλλη σκοπιά. Στον «941» για παράδειγμα το δημοσιογραφικό τμήμα έκανε εμπεριστατωμένη πρόταση εξυγίανσης των οικονομικών του σταθμού, που περιλάμβανε και 2 μήνες απλήρωτης εργασίας των δημοσιογράφων! Η απάντηση της «αριστερής» διοίκησης του σταθμού ήταν η απόλυση όλων των δημοσιογράφων. Το αγκάθι ήταν προφανώς ότι η πρόταση αυτή ήταν κατηγορηματικά αντίθετη προς την πολιτική ομογενοποίηση, τη ράδιο-ζεύξη. Και ειδικά ο «941» που είχε καταγραφεί ως ένα κριτικό, πλουραλιστικό, εναλλακτικό ραδιόφωνο, που «εδιχλούσε» το γνωστό κόμμα, δεν «εδίκαιε» δια να ομιλεί περί αυτοτέλειας της φυσιογνωμίας του.

Τα πρόβλεπα, λοιπόν, είτε είναι μέσα στο μαντρί είτε μετασχηματίζονται σε αποδιοπομπαίους τράγους. Η «νέα εποχή» που ανατέλλει έχει τα πλαίσια της, και προφανώς τους εντός και τους εκτός πλαισίων. Και υπάρχουν πολλοί μηχανισμοί για να μαζέψουν τα πρόβλεπα στο μαντρί: το φάσμα της ανεργίας, η ανασφάλεια του εργασιακού καθεστώτος, η έλλειψη ασφάλισης, οι απολύσεις. Είναι ακόμα χαρακτηριστικό ότι οι «αριστεροί» διαχειριστές, όταν πεισθούν για την πολιτική και οικονομική αναγκαιότητα του μαντρώματος, έχουν και τις λιγότερες αναστολές. Ίσως γιατί έτσι ελπίζουν να πάρουν πιο γρήγορα και εύκολα τη νέα «συναινετική» τους ταυτότητα. Ίσως γιατί έτσι εξαργυρώνουν την «κακή τους συνείδηση» για τις «υπαρκτές βαρβαρότητες». Λίγο ενδιαφέρει. Το τρένο της συναίνεσης έχει θέση για όλους, αν και βέβαια οδηγός είναι μόνο ένας και η πορεία καθορισμένη. Εκτός και αν εκτροχιασθεί...

Τάσος ΚΥΠΡΙΑΝΙΔΗΣ

Μέντης Μποσταντζόγλου

δύο κείμενα του ήλια πετρόπουλου

Μποστ. 1959

Μέ τις γελοιογραφίες του πρώτος ο Μέντης Μποσταντζόγλου έδωσε τα γέλια από την παραμόρφωση. Ο εξοβελισμός του γέλιου από την καρικατούρα, το άσχημο έπαψε να είναι γελοίο, εξαφάνιση της ταυτότητας αντιαισθητικό ίσον γελοίο. Πραγματικά αυτόχθων γελοιογράφος, διόλου μνησικάκος, περιορίζει την εισφορά του τυχαίου, νομιμοποιεί αναμφισβήτητες προσωπικές άρετες. Τρεφόμενος με πολιτική, ζει τους τωρινούς χρόνους πλάι στο κρυφό μουρμουρητό του άποκεφαλισμένου λαού, δίπλα στο ρεμπέτικο, χωρατατζής, ή φωνή του φωνή των άλλων, τα γεγονότα επδρούν σέ μιá παρακαταθήκη ιδεών, στόχοι του. —οί εργολάβοι, τό προπό, ό Νομάρχης. Η(μ)μαθείας, ό Καντιώτης (πού άδιόφορεί γιά όλα πλύν των καλλιτείων), οί άποτυχημένοι πύραυλοι, ό Σάχης, οί γριές κοσμηκές, τό μεγαλείον της Έλλάς, ή πείνα και ή γυφτιά της, ή Άνεργί(το)α, ή διγλωσσία. Ο Μποσταντζόγλου εισάγει καυτερά θέματα. Τό άσπεϊο συμβαδίζει με ύπαινηγμούς επί γεγονότων. Πουθενά ό μεθύστακας, ή πεθερά, ή γεροντοκορη. Πολλαπλότητα έννοιών, οί γελοιογραφίες του μορφή πολιτικής (και με την εισβολή του στη διαφήμιση σέρνει πολιτική), όχι στην

ύπηρεσία όρισμένης πολιτικής, δι' αυτού «μετεπιοήθη άθροον εις εύφροσύνην ή λύπη» πίσω από την πρόσωση σαλεύουν οί ντουφεκισμένοι, τό άσπικό λαϊκό χρώμα έντονο, ή καρέκλα του καφενείου, τά κοριτσόπουλα πού βολτάρουν, τιμοκατάλογοι του τοίχου. Φαινομενικά ταξιδεύει, πάει άλλου τάχα. Έν τούτοις έδώ παραμένει. Γεωγραφικός του χώρος ή Έλλάδα κι άς δείχνει χώρες της Άνατολής στη σειρά των Σταυροφοριών. Σχέδια πού είναι περιγραφές έπαρχιακών πόλεων όπου όλοι φορούν την επιφύλαξη. Τό έλεύθερο σκίτσο με θέμα εκτός πολιτικής του είναι ξένο, σπάνια τό χειρίζεται. Όξεία αντίληψη, βάθος, εύρύτητα όράσεως, έννημέρωση. Η μόρφωση εξαγεται και από τά ύπονοούμενά του. Άσμα ήρωϊκόν και πένθιμο γιά τον χαμένο άνθυπολοχαγό της Καισαρείας. Όνειρον παγεράς νυκτός. Έγώ Άγγλος έγεννήθην και ως τοιοῦτος θά άποθάνω. Πόθοι κάτω από τις τίτιζιφιές. Άκουσον μέν, πέταξον δέ. Σύν Άθηνά και κτίρια μετακινεί. Ίφιγένεια έν Παυλίδι. Η φλογερά του Βασιλῆα. •Η κοινωνική σάτιρα έχει την πόθ βαθείά μελοχολία μέσα της. Κάμποσες γελοιογραφίες δυνατές σάν μπουνιές και άλλες σά γαργαλητό με φτερό. Θυσία στο επίκαιρο, επιφώ-

νημα θαυμασμού γιά τόν Μποσταντζόγλου (βρε! δέν έχει τό θεό του), ένας συγχρονισμένος και χωρίς αιταπάτες Σουρής, όταν ελευθερώνεται από την πολιτική ή όταν ό άναγνώστης άγνοεί τά συμβάντα χάνει μέρος τής άξίας του, -ρίπτει παλιόν πυρ- μέ γενναιοτήτα έναντιόν κάθε μορφής παραλογισμού μέ γελοιογραφίες έμμεσες, πού ισιμποιούν σάν φιδία, σέ γελοιές όμοιοκαταληξίες (πλησίον-Θησειόν, Παιουσανία-Ανανία, γαλής-Γαλλίς, ώραια-παρέα). Όπου νάναι έρχεται τό γέλιο στις γελοιογραφίες του Μποσταντζόγλου. Σέ όποιο σημείο τής γελοιογραφίας. Κυρίως στά λόγια θρίσκεται τό άστείο και τό δάγκωμα. Τό άστείο δέν χτυπά συγκεντρωτικά. Είναι σκόρπιο, κλιμακωτό. Δέν συμβαθεί τή γελοιογραφία-πυροτέχνημα. Διαβάζοντας και γελώντας. Και γελώντας σκέφτεσαι. Είναι και τά σκέτα λόγια του. Τραγούδια μέ νότες, ποιήματα ρωμαντικά σάν τών λαϊκών ήμερολογίων, έρωτικές έπιστολές, τραγικές ιστορίες όπως εκείνου πού ήτον άρίστης οικογενίας αλλά τό έσυνήθισεν ως νεανίας έλκων πρός τών ναρκωτισμόν από άνατολής μέχρι δυσμόν. Η χαρά του τά βλέπει τίς γυναίκες τής γενιάς γύρω από τό τριάντα, μέ εκείνα τά βαθιά καπέλα, τίς σειρές τά περιδέραια, τά μάτια, τά κοντά μαλλιά μέ τούς κουλέδες, τίς δετές γόδες, εκείνες τίς Γενοθέφες μέ τούς άγελαδίστους λαμούς και τά παχουλά γόνατα, σέ όπίτια παλιοκαιρινά μέ όβάλ κάδρα, σέ επαύλειες μέ παγώνια και περιπλοκάδες. Τό κείμενο άπαραίτητη άφορμή γιά να ξεπηδήσουν σέ παρέλαση ύπαρκτά πρόσωπα και χώροι - δήμαρχοι, Διγενήδες, δράκοι, ή Μονή Άγίου Παταπίου. Οι φιγούρες του όλοσωμες, σπάνια κόβονται. Στην άπεικόνιση του προσώπου αισθητά υπερβαίνει ή κατά μέτωπον στάση. Όταν είναι δύο πρόσωπα συχνά τό ένα προφίλ και τό άλλο άνφάς. Τά κυρίως πρόσωπα, αυτοί πού μιλούν, κοιτάζουν κατάματα τόν θεατή και σ' αυτόν απευθύνονται. Έτσι κερδίζεται μιá άμεσότητα. Αυτός πού πλησιάζει τόν Μποσταντζόγλου γίνεται και θεατής και άναγνώστης τών γελοιογραφιών του πού συμπληρώνονται από γράμματα του χεριού, γραμμένα από τόν ίδιο, έτσι πού νά είναι κοσμήματα και κέφι, γράμματα σέ πολλά στυλ, φορτωμένα λάθη και άσυνταξίες, άρες-μάρες (άποθνήσκει εκ θανάτου, Γάλλοι τρώγοντες γάλον, ή φωτογραφία είναι πλανοδία, άκούω όλο ώραιόι στιχοί, εις πελάγη εύτυχίας άρμενίζει ή άρμενίς κερατεί τόν σύζυγόν της γίνεται μοιχαλίσ), -αυθαίρετος συνειρμός εικώνων και έννοιών στην πιό τραδηγμένη του εκδήλωση θρίσκεται στην βάση του προσωπικού στυλ πού επέτυχε-. Στίς μισές γελοιογραφίες του τά πρόσωπα είναι δύο (τό πολύ τρία) και όταν είναι δύο παρουσιάζεται συνήθως μιá γυναίκα και ένας άντρας, όποιοι. Όταν είναι τρία πρόσωπα ό τρίτος είναι βοηθητικό πρόσωπο, μιλάει λίγα, ό διάλογος γίνεται μετα-

ξύ τών δύο. Τό τρίτο πρόσωπο είναι παιδάκι ή γάτος, έρωμένη στό παράθυρο, στρατιώτης έχων τό πάθος τής ήδονοβλεψίας. Οι μεσαιωνικές κυρίες κρατούν στό δάχτυλό τους παραδείσια πουλιά και ή Ύβέτ φουρφουρί. Όλα θυμίζουν τραπουλόχαρτα παλιά. Τό κυριαρχούν πρόσωπο, ό πρωταγωνιστής τής γελοιογραφίας, αυτός λέει τά πιό πολλά και ή λεζάντα δικές του άπόψεις εκφράζει και του Μποσταντζόγλου. Τά λόγια τών δρώντων προσώπων είναι σέ μιá περιχαραγμένη φούσκα. Οι φούσκες μέ τά λόγια άνέρονται και δίνουν άλαφράδα, ποτέ δέν καλύπτουν ουσιώδη άντικείμενα, είναι πάνω ή μπρός (και σπανίως πίσω) από τό πρόσωπο πού μιλάει, στό φόντο, στόν ούρανό, ψηλότερα από τόν ορίζοντα, τά τευχίς, τίς κορυφογραμμές. Οι άνθρωποι δέν έχουν ίδιο μέγεθος. Μεγάλες διαφορές τούς χωρίζουν. Ό πρωταγωνιστής, ό άρχηγός, είναι μεγαλύτερος. Οι άνθρωποι έν σχέσει μέ άψυχα πράγματα σέ άφύσικες αναλογίες. Τά άντικείμενα ζυγισμένα σέ ισόβαρες τοποθετήσεις, άνθρωπος -άνθρωπος, γλάστρα έδώ-γλάστρα εκεί και μέσα σέ κυκεώνα άφελειας, λόγων, άνθρώπων, ζώων, βρίσκει μιá θέση και ή προοπτική. Όλοκληρωμένος ρυθμός νοσταλγίας συνεχίς τίς γελοιογραφίες του Μποσταντζόγλου, τά ζωά του (πουλάκια, περιστέρια μέ ούρες φασιανών, πεταλούδες, άλογα), τά φυτά του (λουλουδία σέ βάζα, κισσός και ράμνοι), τά έπιπλα (κρεβάτια μέ ούρανοί, γιρλάντες και

φράντζες, ντουλάπες μέ έξωτερικούς καθρέφτες), συνδεδεμένος μέ την επικαιρότητα (είμαστε οι Ρι-χάρδοι και δέρνουμε), πρωθύστερος, σέ άσυνέπεια χρόνου συμφύρει σταυροφόρους μέ τόν πύργο Άίφελ και την τριχρώμη γαλλική σημαία, καταλήγει σέ κωμικά επιμύθια ή καλαμπούριζει στό χέϊλος τής χυδαιότητας (Σταυροφόρος παίζων μέ πάθος τό όργανόν του. Καί τότε ό πασάς τό κύπελλον εγείρας έπρότεινε νά του κάμω άναπαράστασιν τής γεφύρας. Κé εις τό βάθος κίππος έός άργά έσπέρας όπου ένυνε τό μηραίον ké είχαν όλίγον αίμα του Έθανγκέλου σπασθέντος ό προφιλκτήρ ké κατελθόν ό Έθάνκελος έσιμώσε τόν αριθμόν του διά νά λάθη αποζύμιοις από ασφαλιστικήν έτερίαν του Έθανγκέλου εκνεβριστίς λέγον πού πás στραβέ μέ τά φότα σου ké άλλα λόγια πικρά άφόσον θλέπης είμε έξελθόν και κορνάρων εφτιχός τίποτε σοβαρών ké ή Ντωφίν ύγεις! θαυμάσιος όρθογράφος γιά νά κάνει έντεχνα λάθη μέ διπλές έννοιες πού άπορρέουν από την όψη τών λέξεων και την άκουστική τους. Μύια (μία - μύγα), τυχεράνε (τυχερά - Τεχεράνη), θραβείο Πα-στουρμάκ Πάστερνακ - παστουρμάς), τά Άλυσσακά του Άλυσσός - λυσσακά), ή δύσις (= είδησεις), ίά-πωνος (= ή άπωνος). Γραφή μιμούμενη τυπωμένα γράμματα, ταινίες έγγεγραμμένες, γράμματα κεφαλαία στις έπιγραφές, μικρά στους διαλόγους, άρχικά μέ μιχιλιμπίδια. Έστω κι άν υπάρχουν λογο-

γραφίες του Μποσταντζόγλου διόλου δέν ξεχωρίζει σέ πηγαίότητα, προέλευση, αιχμές, ποιότητα, ύφος, ή λογογραφία από τό καθαρό σχέδιο. Στά σκέτα λόγια κατορθώνει νά μην είναι λογάς και τελάλης. Ό Μποσταντζόγλου άμφιρρέπει και δέν ρίχνει τό βάρος του στό σκίτσο ή στά λόγια. Οι λειψοπήγουνοι ήρώες του δέν είναι βουθοί ούτε θλάκες. Τό λένε τό λογάκι τους κι αυτό είναι πού έχει την περισσότερη άξία. Στους πολλούς δέν είναι δυσνόητος, σέ άρκετά σκίτσα, παρά επειδή δέν ακολουθούν μέ τή δικιά του ένταση τά γεγονότα, τά πάντα. Έσως αυτός είναι ό λόγος πού τά σκίτσα πού έρεϊδονται επί συγκεκριμένων γεγονότων και προσώπων, τά σκίτσα μάχης, χάνουν άρκετήν από τή χάρη τους μέ την πάροδο του καιρού, μέ την λησμονία παλιών συμβάντων. Κάποιος παίξει μέ την Έλλάδα, κηρία άπασχόλησις μας είνε ή συμπλήρωσις του προπό του διοτικού μας επηπαίδου άνοτέρου ké άφτης τάφτης τής Νορβηγίας, ό Πειναλέων μανθάνη φητολογειάν (φυτών δορεάν) και συλλαβίζει στό αλφαριθτήριο (έ-λα νι-νι πά-ρε προ-πό), οι έφημερίδες παρεμπιπτόντως άναφέρουν τούς τριγμούς, τομές σιωπής άνάμεσά μας, -τά νιάτα μας τά κάναμε ρημάδια-, οι κατσαρές φωνούλες τών ήρώων του Μποσταντζόγλου μέ διπλά λογοπαίγνια (ό χιτών - παραπομπή στόν ιαπωνικό τίτλο the Mocado = ό Χιροχιτών) προσφέρουν στην διακωμώδηση τά άσήμαντα πού άπασχολούν τούς οικονομικά

ισχυρούς, τό γέλιο έπέρχεται άκάλεστο, τό γέλιο προέρχεται από την σοβαρότητα, ό Ντέ Γκώλ μέ μουστάκι άλά Χίτλερ, τό Βατικανό πού έξάγει μέ καπνό τόν Πάπα, -ή καρδιά μας άνασαινει την άνασύνταξη-. Ό Μποσταντζόγλου δέν παραμορφώνει τούς ανθρώπους και τά άντικείμενα. Όρισμένα χαρακτηριστικά τά ύπογραμμίζει γιά νά δώσει κάποιαν έμφαση άποφεύγοντας τούς τύπους (μεθύστακας, πεθερά), έτσι έχουμε τό νεοελληνικό μουστάκι, τό κουρεμένο γυμνασιό-παιδο τής έπαρχίας, άξύριστα μάγουλα, χειρονομίες, ποδοσφαιριστές μέ φάτσες χασκλίδικες (ήγάλ-σιμο χεριού δ'ήθεν εκ τύχης 300 δραχμέ ό πήχης). Οι φαντάροι φορούν άκόμη δίκωχα, φαίνονται τά ρογοβύζια τών γυναικών, -μεταθέτει τή γραμμή του από την περιγραφή στην έκφραση, από τό άντικείμενο στόν στόχο του κατ' εύ-θειαν, εκπληρώσει μέ την έρευνετική-κότητά του -ώς και ή ύπογραφή του έγινε χόρτο, καπνός, νότες, ταμπέλα περιπτέρου. Μέσα σ' έναν χρόνο λανσάρε διαδοχικά τόν Γάτο τής Όμονοίας, τόν Άλφόνδος, τή Μαριά Έλλάς, τόν Πειναλέων και την Άνεργίτσα. Η Μαριά Έλλάς είναι μιá παλιατοσαρία μέ δόρυ και περικεφαλαία, τακούνια, δίσκο ζητιανιάς, δαφνοστεφανωμένη (ή μαμά ποτέ δέν πεθάνη), πολυεύσπλαχνος (και επί πλέον έγκυος) -ό πιτσιρικός, τό κολλητήρι, ό Ατσδάκης, ό Πειναλέων, γεννήθηκε μέ κόπο όπως και τά έντός κειμένου σχέδια δείχνουν. Αυτά όμως είναι

ΤΟ ΦΡΙΧΤΟΝ ΠΑΘΟΣ

*Είς τούς κεραδικούς κρυγούς άγίον
υπαλά ως χείρας μαντολίνων
λέγουν διά τά ιδίωτα των θαδάρματα
αυτά έλαλώνουν τά βήματα*

*Ήλον άρίστης ούμογενίας
άλλά έ ευνηδύειν ως νεανίας
έλκων όρος τον ναυρολιμον
αυτο άνατολώς μέχρι δύσεμόν.*

*Ντοκαριμίδεις μιαν ήμερα
τον εβασίλινον υλινθα σάβερτα
μαδών άρτός διά ναρεί-νη
Φρίξη! του λέει κι νά του δίνει*

*Θά γυρω είπεν και έλομιάσθ
μανδάνι ό πατήρ τον ευριμαδόν
τον θάωστη τότε θιαβίλια
έ νούτ τον ως ηπαρχας και
ναυρολιμιά.*

*Άλληλέγκυος και ή μαμά τον
αυδοτηνέει έκ θανάτων
αυτός κατων και την ιδία
δέν έσπυγε καδόν τον ως την
κυνδία.*

*ή κήρυξ τον άυτο έπ λύση
τά θαδάρματα της ευκαλιμ
δωδών τον διά δύο ως πηγάδι
αυτά δλα ευνέβησαν θράδι*

*Συρίξε αυτός εις τό εωίδι
ή ωιδιρά τον τον λέξη άλήθη
διότι τον υόρην τον τον δόσαν
υωδελ της πεθεράς τον την
γλώσαν.*

*Κάμνη και άλλας παρανομίας
ελληπτες υοός της άδύνομίας
αυτοράς και αλαδυσάστω
9 χρόνους μένη φιλαυτή.*

*Οι διαβάται ώρα είν γραμμήν
ριωδών δαυρνα ως την γην
άξιαλινωδός λέγουν είναι
ωοδών διελιχίαν υνυωδών αι
Αδώναι.*

*Αυτά ευνέβητον θαυλιμιά
δαν λαμβάνομε ναυρολιμιά
υ' δαν τά ωιδιφρονον-κε
την υγίαν μας φρουρον-κε*

μόνον άπαρχές, οί προ πειναλέων. 'Ο Πειναλέων μάς άνάγει στόν Καραγκιόζη και τό ξέρει ό Μποσταντζόγλου αυτό (νύχτες τού Καμπούρια). Εύφυής, σέ άγώνα άνορθογραφίας κατά τής άπόγνωσης, μέ παροιμίες και τραγούδια άλληλογραφεί μέ τή Μαμά 'Ελλάς (άσπάζομε τήν δεξιάν σας Κλέων ό ίός σας άρχιδούκο Πειναλέον) χωρίς νά μπερδεύει τά θήματά του μέσα στά λαχεία, τίς μαντιείες, τίς φωτεινές ρεκλάμες, μέ τά τσουχτερά λόγια τού περιθωρίου (πού διαβάζονται λιγότερο) δέν σ' άφήνει νά τόν άντικειμενικοποιήσεις. 'Η 'Ανvergίτσα μέ βιβλιário προικοδοτήσεως, γλωσσικό άνακάτωμα (μακράν τής πατρίδος χρονιάρια μέρα), τό παιδί διά νά κοιμίζει θούρια τό σινηθίζει, στάχτη σκεπάζει τήν 'Ελλάδα, έδώ τό ήρωικό ταυτίζεται μέ τήν αυτοκτονία, άλλεπάλληλα έπερχόμενος ό Μποσταντζόγλου μέ χαρτογραφίες τρέχει σάν άλογάκι σέ λιβάδια γεμάτα παγίδες, γελοιογράφος διαμαρτυριών, μέ μειδιάματα δακτυλοδεικτεί τή λέπρα όπως ταιριάζει σέ έποχή άντεπανάστασης και στό τέρμα ξεφεύγει πάντα. Μή κάνοντας στάσεις δισταγμού, όφθαλμός ός τά πάνθ' όρά, μέ κονδυλογραμμένα όλο τσαλίμια σχέδια, μοναδικός, άμετάφραστος, συσχετισμός μέ κάθε άλλον θάταν άτυχός, προπάντων έλληνικός, κουτοπόνηρος, σαρκαστής, κυνικός, αϋθεντικός, βέβαιος ότι στο τέλος «αυτό τό άπόστημα θά σπάσει σάν τόν ήλιο...»

Η.Π.

Μποστ. 1989

Τό 1959 έμφανίστηκε, αναπάντεχα, ό Μέντης Μποσταντζόγλου, σάν φορέας μιās άπολύτως προσωπικής σάτιρας, μέ άπολύτως προσωπικό στυλ. Δεν χρησιμοποιώ τήν παρομοίωση «ό Μποστ. έπασε σάν άερόλιθος», διότι ή παρουσία του παρετάθη ως τά σήμερα. Δεν χρησιμοποιώ τήν συνηθισμένη έκφραση «ό Μποστ. ξέσπασε σάν κεραυνός εν αιθρία», διότι ή έποχή εκείνη ήταν πιά μαύρη κι άπ' τή μαυρίλα. 'Επειδή, τότε είναι πού ό κτηνωδής Καραμαλής (άπό τό 55 μάς είχε φάει τά σωθικά) δδηγούσε τήν χώρα πρός τίς έκλογές τής Βίας και τής Νοθείας και πρός τήν δολοφονία τού Λαμπράκη. Τά κίνητρα τού Μποστ. ήσαν έξαρχής καθαρώς πολιτικά, έστω κι άν στην καρικατούρα του μεταχειρίζονταν αλλιώτικες προφάσεις.

'Ο Μποσταντζόγλου δέν είναι

άποκλειστικώς καρικατουρίστας. Τό φαινόμενο Μποστ. είναι περιπλοκό και πολύπλοκο. 'Ο Μποστ. παρεκτείνει τήν καρικατούρα μέ άλλεπάλληλους τίτλους και γραφές και έπιγραφές και αυτόγραφες λεζάντες, και, εν συνεχεία, είτε τήν κλείνει μέσα σέ μία βουθή εύγλωττία, είτε τήν μειώνει διά μακροσκελών ποιημάτων.

Τό 1959, πού πρωτοεκίνησε ό Μποσταντζόγλου, ήτο πιά ένας ώριμος άντρας, ένας σαραντάρης. Συνεπώς, τήν στιγμή πού θγαίνει στό προσκήνιο, γνωρίζει πολύ καλά τί θέλει, και μπορεί νά έκφραστεί όλοκληρωμένα. 'Η έξέλιξη τής καρικατούρας τού Μποσταντζόγλου δέν άναφέρεται στίς γύρο καλλιτεχνικές επιδράσεις, αλλά άνάγεται σ' αυτόν τόν ίδιο τόν Μποσταντζόγλου, πού είναι έντελώς έμποτισμένος άπό τήν νεοελληνική κουλτούρα. 'Ο πρωτοεμφανισθείς

Μποστ. ήτο, ήδη, ένας άτόπιος Μποστ. 'Η δύναμη τού Μποστ. μέ κατακεραυνώσε, όπως κατακεραυνώσε όλη τήν 'Ελλάδα. Τότε έγραψα και τό κείμενο πού συνόδευε τό λεύκωμα τού 59. Τό κείμενό μου αυτό ήταν ένα συμαζεμένο και δειλό άρθρο. Αιτία: ή καραμαλική τρομοκρατία. Χώρα πού αυτή τήν έποχή ήμουνά ένας φτωχομηνές δημόσιος υπάλληλος και φοβόμουνά πώς θά ξαναχάσω τήν θέση μου και θά φορήσω τής πείνας, όπως ψόφαγα κατά τήν περίοδο 1949-1957. 'Αλλά, τό μεγαλείο τού Μποστ. και ό πολιτικός του δυναμισμός μέ παρέσυρε.

Λίγα χρόνια άργότερα, έδημοσίευσά ένα άρθρο, πού, σέ τελικήν άνάλυση, δέν ήταν παρά μία εισαγωγή στήν νεοελληνική καρικατούρα, και, όπου δεχόμουνά τόν Μποστ. σάν κορυφαίο έλληνα γελοιογράφο. Σήμερα, τριάντα χρόνια μετά τήν αρχικήν εμφάνισή του, είμαι έτοιμος νά επαναλάβω μέ ένθουσιασμό: ναι, ό Μέντης Μποσταντζόγλου κατέχει έπαξίως όχι μόνον τήν πρώτη θέση μεταξύ τών γελοιογράφων μας (άφήνοντας πίσω του και τόν 'Αννίνο και τόν Σταμ. Σταμ. και τόν Μίνω 'Αργυράκη), μά κατέχει, έπίσης, και τήν πρώτη θέση τής πολιτικής σάτιρας, γιατί ξεπέρασε κατά πολύ τόν Σουρή. Δεν θέλω νά συσχετίσω τόν Μποστ. μέ τόν Λασκαράτο, γιατί ό

Λασκαράτος (πάνω άπ' όλα συγγραφέας) άσκει κοινωνική σατιρική κριτική -κι όταν τό γυρίζει στήν πολιτική σάτιρα μένει, πάντοτε, μέσα στο πνιγνό κεφαλονίτικο πλαίσιο.

'Ο Μποστ. είναι πιά πλατύς άπό τήν καρικατούρα. Κάθε φορά πού σκαλίζω τά λευκάματά του τόν άντιμετωπίζω υπό διαφορετικήν όπτική γωνία, γιατί όλο και κάτι τό καινούργιο άνακαλύπτω. 'Αλλοτε προσέχω τήν βαθύτατη γνώση τής ελληνικής κι άλλοτε παρατηρώ τήν έμπροχή του νά παραμένει έσσει ρομικός. Προ διμήνου έγραφα γι'αυτόν: *Θά πρέπει νά φτάσουμε στόν Μέντη Μποσταντζόγλου γιά νά ξανασυναντήσουμε ένα μεγάλο γνώστη του λαϊκού λακριντί. Γιατί, ό Μποσταντζόγλου έχει άποτυπώσει τόσο καλά τή λαϊκή γλώσσα πού καταφέρνει νά κάνει συνειρμικά λάθη μέ εικαστικές άναγωγές (π.χ. μύτη). Στόν Μποσταντζόγλου όφείλουμε τό πήδημα άπό τά έκ παραδόσεως φωνητικά λάθη στόν χιουμοριστικό νοητόν έκτροχιασμό πού άπορεί άπό τήν αυθυπόστατη εικαστικήν όρθογραφία. Στέκω γιά λίγο μπρος στο κατόρθωμα τού Μποσταντζόγλου, γιατί φρονώ πως είναι (σύν τοίς άλλοις) σπουδαίος γλωσσολόγος.*

Είναι αυτόνόητο πώς, δίχως γνώση τής γλώσσας δέν μπορείς νά κάνεις μήτε λογοπαίγνια, μήτε κολπάκια μέ ύπνοοούμενα. 'Ασφα-

λώς, ό Μποστ. είδε χιλιάδες σκίτσα ξένων γελοιογράφων. Δεν θρίσκουμε ίχνη τής ξένης καρικατούρας στό έργο τού Μποστ. τήν ώρα πού πάμπολλοι έπώνυμοι γελοιογράφοι μας καταληστεύουν τήν ευρωπαϊκή και, κυρίως, τήν άμερικάνικη καρικατούρα. 'Η έκφραση τού Μποστ. παρέμεινε πιστή στίς ελληνικές συντεταγμένες. 'Ακόμη και τά σάλια τού Μποσταντζόγλου πρός άλλες περιοχές διακρίνονται γιά τήν σύνεσή τους. 'Ετσι, μέ τήν «Φάυστα» χρωμάτισε τόν διάλογο διά τού στόματος τών ήθοποιών. 'Ο σημαντικότερος άγνωστος σκηνοθέτης Ζίζος Χαρισάρης (τον έκτιμώ περισσότερο άπό τόν Κάρολο Κουν) μου έλεγε: *τό Νεοελληνικό θέατρο έχει μόνο δύο έργα, τήν «Βαθυλυνία» και τήν «Φάυστα».* Δεν νομίζω πώς έγράφη έστω και μία κριτική γιά τό λογοτεχνικό έργο τού Μποσταντζόγλου. Στίς παικλώνυμες άνθολογίες άνταμώνεις ούκ όλίγα σκουπίδια. 'Ωστόσο, κα νένας άνθολόγος δέν καταδέχτηκε νά συμπεριλάβει στίς συλλογές του κάποιο κείμενο τού Μποσταντζόγλου, όπως, λόγου-χάρη, εκείνο τό δραματικό «Τό έπάγγελμα τής μητρός μου», πού θάμουνά πολύ περήφανος άν τό είχα γράψει... Τά πολλά λόγια είναι φτώχεια.

Τόν Μέντη Μποσταντζόγλου τόν θαυμάζω.

Κουά-Λά-Φορέ, 30-12-1989
Η.Π.